
BANK€ I OŠIGURANJA U SRBIJI

2001÷2011.

POREĐENJE SA ZEMLJAMA U REGIONU

BANK€ I OŠIGURANJA U SRBIJI

2001÷2011.

POREĐENJE SA ZEMLJAMA U REGIONU

NASLOV EDICIJE

Banke i osiguranja
u Srbiji 2001-2011 i
poređenje sa zemljama
regiona

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Biljana Stepanović

NOVINAR

Miloš Obradović

BIG RESEARCH CENTER

Nenad Saković

UREDNIK FOTOGRAFIJE

Dragan Milošević

MARKETING

Anica Divac, Dušanka
Stevanović, Jelena
Jezdović, Jelena Pešić,
Obrad Todorović

ART DESIGN

Biljana Bilaković

GRAFIČKI

UREDNIK I DTP

Studio TriD
Bojan Radulović

LEKTURA I KOREKTURA

Jadranka Radujko

ŠTAMPA

Politika AD

IZDAVAČ

Business Info Group
Bulevar despota
Stefana 12, Beograd
Tel. +381 11 2258 891

Zahvaljujemo revizorskoj
kući KPMG na doprinosu
sadržaju edicije

SADRŽAJ

BANKARSKI SEKTOR

- 6 Mira Erić Jović**
Bankarski sektor Srbije 2001-2011.
- 12 Boško Živković**
Mere za jačanje evropskih banaka su opasnost za jugoistočnu Evropu
- 16 Lu Brefor, šef Kancelarije Svetske banke u Srbiji**
Sektor javnih preduzeća je preskup
- 20 Nikola Fabris**
Loši krediti, veliki rizik za bankarski sistem
- 22 Milojko Arsić**
Opasnost od uvoza bankarske krize
- 25 Zoran Petrović**
Očekuje se pad profitabilnosti
- 26 Gordana Dostanić**
Stabilna privreda, pa razvijena berza
- 30 BIG INDEX – zlatni, ljubičasti, zeleni**
- 37 Analiza bankarskog sektora Srbije 2001-2011.**
Bankarstvo Srbije 2001-2011: promene, rezultati, posledice
- 53 Deset najvećih banaka u Srbiji**
- 66 Bankarski sektor u Mađarskoj**
- 73 Bankarski sektor u Rumuniji**
- 80 Bankarski sektor u Hrvatskoj**
- 89 Miodrag Mirčetić**
Banka budućnosti
- 91 Centralne banke zemalja regiona van EU**
- 92 Kemal Kozarić**
Oporavak finansijskog sistema regiona zavisi od evrozone
- 94 Dimitar Bogov**
Domaći depoziti su najveći izvor finansiranja
- 96 dr Radoje Žugić**
Solventnost banaka na visokom nivou
- 97 Idrit Banka**
Kriza u evrozoni usporila kreditiranje
- ## SEKTOR OSIGURANJA
- 100 Stanje sektora osiguranja**
8 godina po započinjanju reformi
- 109 Sektor osiguranja u Srbiji u periodu od 2007. do 2011.**
Slabiji od evropskog proseka, sa potencijalom za značajan rast

BANKARSKI SEKTOR SRBIJE 2001-2011.

BANKARSKI SEKTOR SRBIJE 2001-2011. REFORME, OPORAVAK I NOVI IZAZOVI

Mira Erić Jović

Prošla je decenija od kada je, u okviru sveobuhvatne reforme finansijskog sistema zemlje, započeta reforma bankarskog sektora Srbije, a bankarski sektor je ponovo izgradio svoju ključnu ulogu u finansijskom sistemu - ulogu finansijskog posrednika.

BANKARSKI SEKTOR PRE REFORME

Tokom decenije koja je prethodila reformi bankarskog sektora, banke su izgubile svoju osnovnu funkciju - mobilisanje slobodnih sredstava i njihovo plasiranje u profitabilne projekte, i smatrane su osnovnim nosiocima realizacije tada aktuelnih ekonomskih planova. Poverenje javnosti u bankarski sektor je izgubljeno zbog nemogućnosti deponenata da raspoložu svojim sredstvima, kao i zbog loših iskustava sa nekoliko piramidalnih banaka tokom te decenije. Dinarski depoziti su usled hiperinflacije potpuno izgubili svoju vrednost, devizna štednja je bila zamrznuta, a krediti dostupni samo uskom krugu privrede i građana, dok platne kartice nisu postojale. Građani su odlazili u banke samo da bi podigli svoje zarade, koje su, zatim, radi „zaštite“ od hiperinflacije konvertovali u devize i to kupujući ih tamo gde je to jedino bilo moguće - kod uličnih dilera. U 2000. godini, poslovale su 84 banke, od kojih se na banke u društvenom vlasništvu odnosilo blizu 90% ukupnih aktivnosti.

Uprkos velikom broju banaka i značajnom obimu poslovanja iskazanog u poslovnim knjigama, kapacitet bankarskog sektora je, usled dugogodišnje krize u ovoj oblasti, koja je rezultirala snažnom devastacijom njegovog potencijala, bio skroman. Sa stanjem na dan 31. 12. 1999. godine, koja je bila osnov za pripremu Strategije reforme bankarskog sektora, ukupne obaveze bankar-

skog sektora iznosile su, preračunato u evre, 13,6 milijardi evra, a potraživanja 9,3 milijarde evra, što znači da je bankarski sektor imao nepokriven gubitak od 4,2 milijarde evra. Preko 55% ukupno registrovanih obaveza odnosilo se na obaveze u stranoj valuti i to gotovo u celini na obaveze po inostranim dugoročnim kreditima i na obaveze po staroj deviznoj štednji, po kojima je država bila garant. S druge strane, pozajmljena sredstva plasirana su uglavnom pravnim licima koja nisu bila sposobna da izmiruju svoje obaveze, a nepokriveni gubici iznosili su preko 30% ukupno iskazane bilansne sume.

Četiri najveće banke učestvovala su u ukupnoj bilansnoj sumi bankarskog sektora sa gotovo 60%, dok je njihovo učešće u negativnom kapitalu iznosilo 85%, a u problematičnim kreditima 80%.

Finansijsko stanje bankarskog sektora karakterisao je visok stepen nelikvidnosti i nesolventnost najvećih banaka, visok stepen kontaminiranih nenaplativih potraživanja, odnosno nizak stepen realno kamatonosne aktive, neregulisani odnosi po osnovu potraživanja poverilaca Pariskog i Londonskog kluba i Svetske banke, zamrznuta deponovana devizna štednja i niska profitabilnost.

Kreditna aktivnost bila je limitirana, odnosno usmerena gotovo u celini na uzak krug povezanih lica uz prisustvo izrazitog političkog uticaja, visoko koncentrisana uz odsustvo adekvatne procene kreditnog rizika, što je imalo za posledicu značajnu potcenjenost nastalih i potencijalnih gubitaka i rezervi za njihovo pokriće.

Korporativno upravljanje je, u odsustvu sistema internih kontrola i interne revizije, sistema upravljanja rizicima i profesionalnog rukovodstva, bilo na izuzetno niskom nivou.

REFORMA I STRATEGIJA RESTRUKTURIRANJA BANKARSKOG SEKTORA

Počev od decembra 2000. godine, Narodna banka je preduzela čitav niz aktivnosti na utvrđivanju finansijskog stanja banaka, koje su obuhvatale neposredne i posredne supervizije, kao i dijagnostičko ispitivanje poslovanja banaka zajedno sa revizorima, uz istovremenu pripremu Strategije restrukturiranja bankarskog sektora.

Cilj Strategije bio je da se uspostavi zdrav bankarski sektor koji će biti sposoban da vrši svoju osnovnu funkciju, koji će zadobiti puno poverenje javnosti i dati značajan doprinos ekonomskom oporavku zemlje. Stoga je Strategija pripremljena na način koji će omogućiti da se izvrši suštinsko restrukturiranje ukupnog sektora i da se ono sprovede „u jednom potezu“, jer bi parcijalna rešenja samo odlagala problem i povećavala konačne troškove sanacije. Kao osnovni kriterijumi za postupanje po Strategiji definisani su: likvidnost i solventnost, sistemski značaj, politička senzitivnost (broj zaposlenih, regionalni značaj), troškovi sanacije odnosno stečaja, procena sposobnosti održivosti poslovanja i generisanja profita.

Nakon izvršenog uvida u poslovanje svih banaka, banke su bile rangirane u četiri grupe, od kojih je devet banaka klasifikovano u grupu C – to su bile najveće, sistemski značajne banke, koje su činile oko 70% ukupne bilansne sume, 75% loših kredita i zapošljavale su 13.560 ili 57% ukupnog broja zaposlenih u bankarskom sektoru, nad kojima je pokrenut postupak sanacije, dok je 19 banaka bilo klasifikovano u grupu D, koju su činile nesolventne banke, bez sistemskog značaja. U međuvremenu, 17 banaka se pripojilo drugim bankama.

Pri donošenju odluke o tome da li neku banku treba sanirati ili joj oduzeti dozvolu za rad, Narodna banka je, postupajući po važećim propisima, posebno cenila sledeće: iznos potencijalnih gubitaka; iznos koji bi država i Narodna banka trebalo da isplate po osnovu garancija za štednju i garancija za uzete kredite u inostranstvu u slučaju stečaja; okvirni iznos sredstava potrebnih za sanaciju; zainteresovanost drugih banaka odnosno drugih subjekata za preuzimanje banke odnosno dokapitalizaciju; kao i: sistemski značaj banke, regionalni značaj banke, broj zaposlenih kojima bi prestao radni odnos u slučaju stečaja i sa tim povezani indirektni troškovi, procena mogućeg doprinosa poverilaca banke u procesu sanacije kroz delimičan otpis potraživanja od banke, itd.

U slučaju četiri velike banke nad kojima je prvobitno otvoren postupak sanacije, Agencija za osiguranje depozita je, saglasno svojim ovlašćenjima, preduzimala aktivnosti u okvirima raspoloživih sredstava i mogućnosti za postizanje dogovora sa poveriocima oko otpisa dela potraživanja od banaka, kao i mogućnosti naplate potraživanja banaka. S obzirom na to da preduzete aktivnosti nisu dale odgovarajuće rezultate, izvršena je ocena finansijskog stanja i ekonomske opravdanosti daljeg postupka sanacije. Kako je ova ocena pokazala da je u međuvremenu

došlo do značajnog pada depozita kod tih banaka i da ne postoje realni izgledi za ostvarivanje pozitivnog rezultata u naredne tri godine, te da bi troškovi sprovođenja sanacije bili daleko veći od troškova stečaja, dat je predlog za pokretanje postupka stečaja nad ovim bankama.

Procena budžetskog troška bankarske reforme, koja je opredeljivala aktivnosti, pokazala je da su troškovi likvidacije/stečaja neuporedivo manji od troškova pune sanacije insolventnih banaka - dok su troškovi likvidacije procenjeni na 1,23% BDP, troškovi sanacije procenjeni su na najmanje 22% BDP.

Godinu dana nakon početka sprovođenja reformi bankarskog sektora oduzete su 23 dozvole za rad, na tržište je ušlo pet renomiranih evropskih banaka putem dobijanja greenfield licenci, broj banaka se smanjio na 53 banke, a obim poslovanja je sveden u realne okvire. Bilansna suma smanjila se za oko 70%, adekvatnost kapitala je iz negativne zone dostigla visinu od 21,9%, velika izloženost prema pojedinim dužnicima se smanjila sa 3.929% na 233%.

Reforma bankarskog sektora izvršena je u punoj koordinaciji sa svim relevantnim institucijama države.

Procena budžetskog troška bankarske reforme, koja je opredeljivala aktivnosti, pokazala je da su troškovi likvidacije/stečaja neuporedivo manji od troškova pune sanacije insolventnih banaka

Deo Strategije reformi odnosio se na unapređenje regulatornog okvira: unapređen je Zakon o bankama, uvedeni su međunarodni računovodstveni standardi, uspostavljen je kreditni registar, unapređena je prudenčijalna regulativa, donet je Zakon o regulisanju javnog duga Savezne Republike Jugoslavije po osnovu devizne štednje građana i, nakon uspešnih pregovora sa poveriocima Pariskog i Londonskog kluba, donet je Zakon o regulisanju odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i pravnih lica i banaka sa teritorije Savezne Republike Jugoslavije koje su prvobitni dužnici ili garanti prema poveriocima Pariskog i Londonskog kluba. Ovim propisima je, između ostalog, omogućeno svojinsko restrukturiranje bankarskog sektora, čime je rešen dugogodišnji problem bankarskog sektora - imobilizacija preko 50% bilansne sume najznačajnijih banaka po osnovu stare devizne štednje građana i reprogramiranih dugoročnih deviznih inokredita. Država je preuzela obaveze prema pomenutim poveriocima i postala poverilac banaka po tom osnovu, a zatim konvertovala potraži-

vanja od banaka po tom osnovu i po osnovu dela stare devizne štednje u kapital.

Ovom konverzijom potraživanja u kapital, Republika Srbija je stekla vlasništvo kod 18 banaka, nakon čega je započeo proces njihove privatizacije.

U veoma kratkom roku, banke su ponudile pune bankarske usluge privredi i građanima, konkurencija je oživila, a poverenje u ovaj sektor je ponovo uspostavljeno.

OPORAVAK BANKARSKOG SEKTORA I NOVI IZAZOVI

Bankarski sektor u Srbiji je već po okončanju prve faze reformi ponovo otpočeo sa svojim ključnim aktivnostima - kreditno-depozitnim poslovima. Međutim, nakon samo nekoliko godina, kreditni rast zadobio je, kao i u drugim zemljama, karakteristike rapidnog rasta, praćenog jačanjem prodajne i slabljenjem funkcije upravljanja rizicima u bankama. Svesna potencijalnih posledica neopreznog kreditiranja uz neadekvatnu ocenu rizika dužnika i njegove sposobnosti da odgovori na svoje obaveze blagovremeno i u celosti, s jedne, kao i činjenice da bi ponovo gubljenje teško uspostavljenog poverenja javnosti bilo pogubno za finansijski sektor, s druge strane, Narodna banka je preduzimala čitav niz aktivnosti na usporavanju tog rasta - ona je sprovodila: restriktivnu monetarnu (visoka referentna stopa i sterilisanje viška likvidnosti) i konzervativnu prudencijalnu politiku (sveobuhvatniji i konzervativniji ponderi rizika, smanjivanje izloženosti deviznom riziku, limitiranje zaduženja stanovništva), uključujući i administrativne mere (visoka obavezna rezerva na deviznu štednju i zaduživanje banaka u inostranstvu, ograničavanje odnosno bruto plasmana stanovništvu i kapitala).

Rezultati koji su ostvareni u svim aspektima poslovanja banaka u Republici Srbiji, bili su na ispitu već sedam godina nakon početka reformi - prelivanjem globalne finansijske krize krajem 2008. godine i sa posledicama na bankarski sektor. Zahvaljujući relativno nerazvijenom poslovanju sa složenim finansijskim instrumentima, posledice ove krize su bile indirektno, ali su ipak u značajnoj meri pogodile finansijski sektor, realni sektor i sektor stanovništva.

Iako je doskora, zbog svoje restriktivnosti, Narodna banka bila često kritikovana, danas je jasno da su restriktivna monetarna politika i konzervativne prudencijalne mere u prethodnom periodu delovale preventivno, što je znatno ublažilo negativne efekte svetske finansijske krize i u velikoj meri omogućilo da bankarski sistem, uprkos snažnom udaru koji je pretrpeo, ostane stabilan. U periodu pre krize, naime, kreirane su značajne zalihe likvidnih sredstava uz istovremeno obezbeđenje visoke kapitalizovanosti bankarskog sektora sa pokazateljem adekvatnosti kapitala od preko 20%, koja je gotovo duplo veća od propisanog minimuma u Srbiji od 12%, odnosno 2,5 puta veća od minimuma u EU. Naš bankarski sektor je sa 1/3 svoje aktive u visoko likvidnim sredstvima, učešćem kapitala u ukupnoj pasivi od preko 20%, sa domaćim depozitnim po-

855 prigovora u 2011. godini

Centar za zaštitu i edukaciju korisnika finansijskih usluga Narodne banke Srbije u toku 2011. godine primio ukupno 855 prigovora koje su korisnici finansijskih usluga uputili na rad banaka (od čega se 34% prigovora odnosi na rad tri banke), što je neznatno više u odnosu na 2010. godinu kada je centar primio ukupno 850 prigovora. Od ukupnog broja prigovora u 2011. godini 42% je bilo osnovano, 52% prigovora je rešeno u korist korisnika.

Najveći broj prigovora odnosio se na:

- promenu visine kamatnih stopa, i neobaveštavanje i/ili nepotpuno obaveštavanje o razlozima povećanja kamatnih stopa;
- neblagovremeno obaveštavanje jemaca o postojanju neizmirenog dugovanja glavnog dužnika, kao i nemogućnost da se izvrši zamena jemaca;
- teškoće u otplati dugovanja i nemogućnost da se izvrši refinansiranje dugovanja, naročito u švajcarskim francima;
- probleme pri prevremenoj otplati kredita;
- obračun kamate na dug po kreditnoj kartici i
- neobaveštavanje o uvođenju naknade za održavanje računa i naplaćivanju naknade i kad na računu nema sredstava i/ili kad račun nije aktivan.

Gotovo sve banke su sa klijentima zaključile ili su u postupku zaključenja aneksa problematičnih ugovora, čime je obezbeđeno da ugovorena promenljiva nominalna kamatna stopa bude određena i određiva.

tencijalom kao primarnim izvorom finansiranja u zemlji u visini od preko 2/3 ukupnih obaveza, obezbedio značajne rezerve i spremno dočekao prelivanje globalne finansijske krize, koja je usledila u poslednjem kvartalu 2008. godine, gotovo odmah nakon bankrota Lehman Brothers banke.

Usled opšteg nepoverenja investitora i smanjenja njihove sklonosti ka rizicima, došlo je ne samo do povlačenja sredstava sa tržišta zemalja u razvoju, nego je, generalno, usledio otežan pristup finansijskim tržištima i smanjen je priliv sredstava iz inostranstva.

Pored toga, usled psihološki indukovanih faktora, došlo je do masovnog povlačenja štednje stanovništva - za samo jedan i po mesec građani su podigli 17% ukupne štednje. Iako je to izuzetan šok za svaki bankarski sektor i svaku banku, naš bankarski sektor je uspešno odgovorio na taj izazov, pokazujući visok stepen otpornosti na iznenadne šokove, ostao je stabilan, a trend odliva štednje je krajem decembra preokrenut u rastući, uz očuvanje poverenja.

Narodna banka Srbije je u 2009. godini nastavila sa svojom kontracikličnom politikom, koja se zasnivala na opreznom preduzimanju aktivnosti na relaksaciji regulatornog okvira u oblasti monetarne i prudencijalne politike

Svaki četvrti korisnik nije mogao da otplati kredit na vreme

Od novembra 2008. godine NBS je sproveda četiri istraživanja uslova pod kojima se na tržištu nude bankarske usluge. Uočeno je da je pozitivno mišljenje o bankama poraslo za 8% u odnosu na prethodni period, a u odnosu na 2008. godinu ostalo je na istom nivou. Najčešći razlog nezadovoljstva je netransparentnost, dok se u 2008. i 2009. godini to odnosilo na neprofesionalnost i neljubaznost zaposlenih u bankama

Oko 5% korisnika je imalo neprijatnosti sa dobijanjem ili otplatom kredita i to zbog dugog period obrade i povećanja kamatne stope u međuvremenu, oko 40% korisnika deli negativno mišljenje o uslovima kredita. Oko 48% ispitanika u potpunosti čita ponuđeni ugovor o kreditu dok 38% čita delimično. U slučaju promene uslova kreditiranja banke su u 57% slučajeva o tome obavestile klijente i to u proseku 12 dana pre nastupanja promene.

Svaki četvrti korisnik nije mogao da otplati kredit na vreme.

Oko 52% ispitanika u 2009. i 57% u 2011. godini svoje prigovore prvo upućivalo banci, od čega oko 50% bude rešeno pozitivno, a svaki četvrti korisnik se obraćao NBS, a 22% ispitanika nije znalo kome treba da se obrati.

sa ciljem očuvanja finansijske stabilnosti, na podsticanju kreditne aktivnosti i jačanju likvidnosti i identifikovana je kao "lender of last resort".

Postignut je stand-by aranžman sa Međunarodnim monetarnim fondom i, u okviru tzv. Bečke inicijative, dogovoreno sa maticama naših deset najvećih banaka da do kraja 2010. održavaju svoju ukupnu izloženost ne samo prema svojim bankama u Srbiji, nego prema svim pravnim licima iz Srbije, što je obuhvatalo i tzv. cross border kredite, na nivou iz decembra 2008. godine, što je iznosilo 8,72 mlrd. evra. Ovaj dogovor je, takođe, podrazumevao obaveze većinskih akcionara bankarskih grupa sa sedištem u zemljama EU koje posluju u Srbiji i na održavanje pokazatelja adekvatnosti kapitala i pokazatelja likvidnosti na propisanom nivou, ali i na omogućavanje dužnicima konverzije kredita u stranoj valuti i kredita sa deviznom klauzulom u dinarske kredite, kao i omogućavanje izmenjenih uslova otplate kredita u skladu s definisanim okvirom. Navedeni dogovor je pristupanjem i drugih banaka iz zemlje prerastao u Program podrške finansijskom sektoru.

U okviru aranžmana sa MMF, Narodna banka Srbije je u kratkom roku sproveda stres-testove koji su pokazali da

je naš bankarski sektor visoko rezistentan na makroekonomske šokove i da bi čak i u slučaju realizacije pretpostavljenog pesimističkog scenarija bio sposoban ne samo da postojećim kapitalom i rezervama apsorbuje projektovane gubitke, nego i da, nakon toga, ostane visoko likvidan i solventan.

U međuvremenu, u okviru FSAP misije sprovedene od strane MMF i Svetske banke, čiji je cilj procena ukupne finansijske stabilnosti, takođe su izvršeni stres-testovi po pesimističkom scenariju, koji su potvrdili visoku otpornost bankarskog sektora na veoma jake šokove.

Naravno, u kontekstu preduzetih mera na ublažavanju efekata krize, ne treba zaboraviti mere Vlade Republike Srbije, pre svega na povećanju iznosa osiguranog depozita sa 3.000 evra na 50.000 evra, uz istovremeno proširenje kruga osiguranih lica i na mala i srednja preduzeća, kao i na subvencionisanju kredita.

Snažna dokapitalizacija bankarskog sektora u prethodnim godinama, izazvana strogim regulatornim zahtevima Narodne banke Srbije i adekvatnom podrškom

Čak ni usporavanje rasta kapitala nije dovelo u pitanje izdržljivost bankarskog sektora, jer su postojeće zalihe bile dovoljne za ublažavanje negativnih efekata po kvalitet portfolija banaka

ekspanzivne kreditne aktivnosti od strane banaka, učinila je domaće banke otpornijim na potrese izazvane globalnom finansijskom krizom. U tom smislu, čak ni usporavanje rasta kapitala nije dovelo u pitanje izdržljivost bankarskog sektora, jer su postojeće zalihe bile dovoljne za ublažavanje negativnih efekata po kvalitet portfolija banaka. Naime, samo u periodu 2006–2008. godine kapital bankarskog sektora je udvostručen, pri čemu je akcionarski kapital u tom periodu porastao za preko 80%. Kao posledica toga, pokazatelj adekvatnosti kapitala bio je iznad 21%.

RAZVOJ SUPERVIZIJE BANAKA

Tokom prethodne decenije, Narodna banka Srbije je posebnu pažnju posvećivala i kontinuiranom unapređenju regulative iz oblasti poslovanja banaka, u skladu sa međunarodnim standardima i regulativom EU, uz uvažavanje specifičnosti domaćeg pravnog okvira i lokalnog tržišta. Pored izmena i usklađivanja domaćeg regulatornog okvira za banke (donošenjem novog Zakona o bankama, primenom Bazel I, a kasnije i Bazel II standarda) i funkcija Narodne banke Srbije kao supervizora doživela je suštinske izmene: težište je sa kontrole zakonitosti poslovanja

banaka preusmereno na kontrolu rizika kojima su banke izložene, na sistem upravljanja tim rizicima, kao i na blagovremeno preduzimanje preventivnih i korektivnih mera u pravcu jačanja sistema upravljanja rizicima u bankama – razvoj supervizije zasnovane na rizicima. U sklopu sveobuhvatnih aktivnosti, pored izmena u domaćoj regulativi kojima je proširen dijapazon instrumenata, značaj je dobila i međunarodna saradnja regulatora i supervizora, posebno iz zemalja EU iz kojih potiču većinski akcionari bankarskih grupa koje posluju u Republici Srbiji. Najzad, unapređena je transparentnost poslovanja i tržišna disciplina, ali i uspostavljena zaštita korisnika finansijskih usluga, kao važan stub poverenja javnosti.

BANKARSKI SEKTOR 2011. GODINE

Do 2011. godine, dakle za 10 godina, broj banaka je više nego prepolovljen, tako da su sadašnje 33 banke rezultat oduzimanja dozvola za rad, mera sanacije i administracije od strane NBS, pripajanja drugim bankama i davanja novih licenci za rad bankama. Izvršena je vlasnička transformacija bankarskog sektora prvenstveno putem procesa preuzimanja privatnih ili privatizovanja državnih banaka, uz striktno kriterijume za ocenu boniteta investitora (većinom prvoklasnih banaka – članica bankarskih grupa iz EU), ali i uz onemogućavanje uspostavljanja monopolske pozicije.

Do 2011. godine, dakle za 10 godina, broj banaka je više nego prepolovljen, tako da su sadašnje 33 banke rezultat oduzimanja dozvola za rad, mera sanacije i administracije od strane NBS, pripajanja drugim bankama i davanja novih licenci za rad bankama

Sa gotovo 30.000 zaposlenih i široko razvijenom organizacionom mrežom, proširen je spektar bankarskih proizvoda i usluga, uspostavljen savremeniji i tehnički opremljeniji način poslovanja, uz znatno povećanje same efikasnosti. Obim bankarskog poslovanja povećan je, mereno u evrima, za više od pet puta (sa oko 4,8 mlrd evra povećan je na 25,2 mlrd evra), ukupni krediti povećani su za oko sedam puta (sa 1,9 mlrd evra na oko 15,2 mlrd evra), ukupni depoziti povećani su za više od devet puta, a nova štednja građana za 21 put (sa 0,4 mlrd evra na 8,1 mlrd evra), a broj zaposlenih povećan je za 28%.

Jačanje depozitnog potencijala omogućilo je, posle perioda sankcija i hiperinflacije, kreditnu ekspanziju, posebno u delu kreditiranja stanovništva (danas trećinu svih

kredita čine krediti stanovništvu, za razliku od perioda pre reforme kada takvi krediti gotovo da nisu ni postojali). U poređenju sa predreformskim vremenom, kada, sa izuzetkom pojedinaca, građani nisu mogli da dobiju kredit niti da koriste platne kartice, danas preko milion građana koristi kredite, gotovo 2,5 miliona građana koristi debitne kartice, a preko 800.000 građana i kreditne kartice.

Bankarski sektor je visoko likvidan i solventan – pokazatelj adekvatnosti kapitala je krajem 2011. godine iznad 19% i učešće kapitala u ukupnim izvorima oko 20%, što je sve daleko iznad propisanih minimuma domaće regulative i međunarodne prakse.

Poslovnu 2011. godinu ovaj sektor završio je sa dobitkom od 1,3 mlrd dinara, što predstavlja samo 5% dobitka iz 2010. godine. Pad profitabilnosti bankarskog sektora je, međutim, u najvećoj meri posledica iskazanog gubitka kod jedne banke. Ukoliko se ova banka izuzme, pokazatelji prinosa na aktivu odnosno prinosa na kapital za bankarski sektor su na zadovoljavajućem nivou od 1,23 odnosno 6,04 respektivno.

Primena Bazela II – prvi rezultati

Primena standarda Bazela II u Srbiji pravno je uređena u junu 2011. godine objavljivanjem sledećeg paketa propisa:

- odluka o adekvatnosti kapitala banke,
- odluka o izveštavanju o adekvatnosti kapitala banke,
- odluka o upravljanju rizicima banke,
- odluka o objavljivanju podataka i informacija banke,
- odluka o kontroli bankarske grupe na konsolidovanoj osnovi i
- odluka o izveštavanju banaka.

Novi propisi (Službeni glasnik RS“ br. 45/2011), kojima se adekvatnost kapitala banke i upravljanje rizicima usaglašavaju sa odredbama Bazela, u primeni su od 31. decembra 2011. godine, uz neke izuzetke (priznavanje podobnosti ocena agencija za rejting, upravljanje rizicima i izveštavanje banaka čija je primena osložena do septembra 2012.).

Pored usklađivanja sa Bazelom II, Narodna banka u četvrtom tromesečju 2011. godine donela je novu odluku o klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki banke radi relaksacije postojećih regulatornih odredbi, pre svega u pogledu smanjenja procenta rezervisanja za kategorije klasifikacije B, V i G. i formiranja rezervi iz dobiti. Promenjena je i struktura ukupnih kapitalnih zahteva, pri čemu je i dalje je dominantno učešće kapitalnog zahteva za kreditne rizike iako je relativno smanjeno.

Rastući trend problematičnih kredita i visok stepen evroizacije kao glavni faktor kreditno-deviznog rizika trenutno predstavljaju ključne izazove

S druge strane, banke u EU su kako pod tržišnim (nedostatak poverenja investitora), tako i pod dodatnim regulatornim pritiscima, u smislu dodatnih zahteva za ispunjavanje novog nivoa osnovnog kapitala u odnosu na preuzete rizike, kao i u smislu pripreme za uvođenje novih propisa kojima treba da se implementiraju unapređeni međunarodni standardi i preporuke Bazelskog komiteta za superviziju banaka (tzv. Bazel III standardi). S tim u vezi, realno je očekivati slučajeve restrukturiranja pojedinih banaka u regionu, kao i ograničavanja ili obustavljanja određenih aktivnosti koje su do tada bile usmerene na tržišta izvan EU.

U cilju pronalaženja načina da se umanje novonastali rizici, a koji proizlaze iz međunarodnog okruženja, da se održi finansijska stabilnost i obezbedi održiva kreditna aktivnost u regionu jugoistočne Evrope, na inicijativu Međunarodnog monetarnog fonda, Svetske banke i Evropske banke za obnovu i razvoj, marta 2012. godine usvojena je tzv. Bečka inicijativa 2. Ona se ogleda u usvajanju osnovnih principa, koji se odnose na unapređenje koordinacije procesa regulisanja i supervizije bankarskih sektora, kao i na sprečavanje negativnih prelivanja između zemalja EU i zemalja regiona, a čiji je cilj minimizovanje rizika od naglog nekontrolisanog smanjenja aktivnosti (disorderly deleveraging) EU bankarskih grupa u regionu.

REFORMA KAPITALA I LIKVIDNOSTI BANAKA - BAZEL III STANDARDI

Globalna finansijsko-ekonomska kriza ukazala je, između ostalog, i na neophodnost unapređenja postojećih (Bazel II) standarda. Kao odgovor na ovaj izazov doneti su Bazel III standardi koji predstavljaju sveobuhvatnu reformu standarda koji se odnose na kapital i likvidnost banaka. Novi međunarodni standardi biće implementirani i u propise EU. Imajući u vidu da će uvođenje novih regulatornih standarda dodatno opteretiti resurse i troškove poslovanja još uvek „ranjivog“ bankarskog sektora u svetu u periodu u kom se još uvek osećaju efekti globalne finansijske krize, Bazelski komitet za superviziju banaka je predvideo postepenu primenu Bazel III standarda i to od početka 2013. godine, a zaključno sa 2019. godinom, kako bi se ostavio dovoljan period i bankama i supervizorima da se pripreme za ove promene.

S obzirom na strateško opredeljenje NBS da kontinuirano unapređuje regulativu iz oblasti supervizije banaka u skladu sa međunarodnim standardima i propisima EU, ali uvek imajući u vidu specifičnosti domaćeg pravnog okvira i lokalnog tržišta, u toku je analiza svih elemenata novih standarda i predloga regulative EU, nakon čega je (do kraja 2012. godine) planirano usvajanje i objavljivanje Strategije za implementaciju Bazel III standarda u Srbiji.

Mere za jačanje evropskih banaka su opasnost za jugoistočnu Evropu

Kriza privatnog duga, koja se pretvorila u krizu javnog duga, poslednje četiri godine drma Evropsku uniju, a finansijski sistemi zemalja jugoistočne Evrope (JIE), među njima i Srbije, mogu se naći kao kolateralna šteta mera za stabilizaciju bankarskog sektora evrozona. Nakon većeg dela prošle decenije, koji je obeležio kreditni bum u Srbiji i regionu, sada ove zemlje dolaze u opasnost od zaustavljanja kreditiranja ili čak povlačenja kapitala od strane evropskih banaka, objašnjava Boško Živković, profesor na Ekonomskom fakultetu u Beogradu i predsednik Saveta Narodne banke Srbije.

Kako kriza javnog duga u EU može uticati na finansijski sistem zemalja JIE, pre svega Srbije?

Efekat krize na svaku zemlju posebno zavisi od potencijala za rast, profitabilnosti i rizika za njihov bankarski sistem. Što je manji potencijal za rast zemlje i što je manja profitabilnost banaka, veće su šanse za povlačenje kapitala iz nje. Sve zemlje JIE imaju problem visokih rizika i relativno niskog potencijala rasta bankarske delatnosti. Makroekonomski problemi u svim zemljama su slični - sektori proizvodnje razmenljivih dobara čine mali deo BDP-a. Zbog toga je njihov platni bilans konstantna pretnja makroekonomskoj stabilnosti. Visok spoljni dug, uzrokovan između ostalog i kreditnim bumom pre krize, može značajno opteretiti njihov budući ekonomski razvoj. Evropske banke će izbegavati ekonomije koje su opterećene visokim nivoom valutnog i kreditnog rizika.

Kako novi zahtevi za kapitalnu adekvatnost banaka od strane finansijskih vlasti EU mogu uticati na finansijske sisteme Srbije i zemalja u regionu?

Kriza javnog duga u EU i način kako je do sada rešavana, otvorili su značajan problem za bankarske sisteme zemalja jugoistočne Evrope. Savet Evrope je 26. oktobra 2011. godine doneo odluku da poveća nivo kapitalne adekvatnosti. Na bazi ove odluke je EBA (European Banking Authority) 8. novembra 2011. godine definisala preporuke sa ciljem da se poboljša kvalitet i iznos kapitala

evropskih banaka koje su identifikovane kao sistemski važne. Procena je da je agregatni iznos nedostajućeg kapitala u 2011. godini za 71 sistemski važnu banku dostigao 114,7 milijardi evra, odnosno 84,7 milijardi bez šest grčkih banaka kojima nedostaje oko 30 milijardi evra, a koje su obuhvaćene programom pomoći EU i MMF-a. Nacionalnim supervizorima se preporučuje da obezbede do 30. juna 2012. godine dostizanje vrednosti koeficijenta kapitalne adekvatnosti (tzv. Core Tier 1 ratio) od devet odsto. Bankama je preporučeno da koriste privatne izvore finansiranja za jačanje kapitala, uključujući neraspoređenu dobit, smanjene bonuse i emisije akcija.

Izgleda da su ove veličine samo kap u moru stvarno nedostajućeg kapitala u evropskom bankarstvu. Stvarne potrebe za dodatnim kapitalom unutar ovog raspona zavise od uspešnosti makroekonomskih mera koje bi trebalo da zaustave krizu javnog duga koja generiše gubitke banaka i smanjivanje dinamike rasta BDP. Nezavisno od izvora, izvesno je da će u narednih nekoliko godina evropsko bankarstvo biti fokusirano na problem smanjivanja leveridža, odnosno povećanja kapitalne adekvatnosti.

Banke će imati tri osnovne strategije za dostizanje zadatih regulatornih ciljeva.

Prva strategija značila bi povećanje kamatne marže kroz povećanje kamatnih stopa, kako bi se povećao profit za reinvestiranje.

Druga strategija može biti povećanje kapitala emisijom novih akcija, uz održavanje postojeće aktive. Ova strategija je povezana sa prvom, jer bi povećanje kamatnih stopa povećalo profit, što bi se odrazilo na rast vrednosti akcija.

Treća strategija znači smanjenje aktive (imovine), posebno rizične, što bi vodilo smanjenju izloženosti riziku i povećanju racija kapitalne adekvatnosti.

Prve dve strategije zahtevaju dug period implementacije. Za razliku od njih, treća strategija može se realizovati za relativno kratko vreme. Upravo kratak period prilagođavanja će verovatno biti ključni kriterijum prilikom odabira strategija, jer je EBA svojom odlukom skra-

tila rok za ispunjavanje zahteva za kapitalnu adekvatnost. Tako će banke imati izbor ili da smanje aktivu ili, optimistički, da prekinu snabdevanje kreditima, posebno rizičnim klijentima.

U profesionalnoj javnosti gotovo da i nema spora oko toga koja će strategija biti dominantna. Prema istraživanju MMF-a, objavljenom u aprilskom izdanju GFSR, ocenjeno smanjivanje aktive evropskih banaka za narednih nekoliko godina biće između 2.200 i 3.800 milijardi dolara, odnosno od šest do 10 odsto ukupne aktive. Procene iz bankarske delatnosti su nešto umerenije. Prema ovim procenama, u narednih nekoliko godina doći će do smanjenja aktive banaka u EU za 1.500 do 2.500 milijardi evra (Morgan Stanley, novembar 2011).

Koja strategija je najopasnija za Srbiju?

Najveće makro i mikroekonomske posledice može imati treća strategija. Smanjiće se ponuda kredita, koja sada stagnira. Cena kredita će se uvećavati. U tim okolnostima realni sektor ne samo da odustaje od investicija, već redukuje i tekuće aktivnosti, zbog nedostatka obrtnog kapitala. Posledice su pad BDP-a i zaposlenosti. U nekim zemljama JIE ove pojave su već registrovane.

Ova strategija će imati snažan uticaj na makroekonomske performanse zemalja. Konsekvence ove strategije su približno sledeće: ukoliko banke odluče da implementiraju strategiju smanjenja apsolutne vrednosti

aktive plasirane u zemljama JIE, velike stavke u njihovim bilansima, kao što su zajmovi u lokalnoj valuti i indeksirani krediti, biće konvertovane u devize na lokalnim deviznim tržištima, što će još više ubrzati depresijaciju lokalnih valuta. Raspoložive devizne rezerve centralnih banaka su relativno male u poređenju sa veličinama tih komponenti bilansa banaka. Ovo će dovesti do ubrzane depresijacije, rasta valutnog rizika i posledično do rasta kreditnog rizika, dok će se kapitalna adekvatnost banaka smanjiti.

Pod tim okolnostima u srednjem i dugom roku može se očekivati spirala nadole, koju će karakterisati brza depresijacija, inflacija, brz rast kreditnog rizika i zahtevi za povećanje kapitala. U kratkom roku, prilivi kratkoročnih kredita za likvidnost i trezorskih zapisa čiju tražnju čine strani fondovi, verovatno će prestati.

Nedovoljna tražnja i rast kamatnih stopa na kratkoročne zajmove državi mogu uzrokovati probleme u finansiranju budžetskog deficita. Očekivana posledica je i rast nelikvidnosti u realnom sektoru.

Šta ostaje nacionalnim finansijskim vlastima da bi sprečile negativne efekte ove strategije?

Jedan odgovor nacionalnih monetarnih politika mogao bi biti povećanje kamatnih stopa, što bi trebalo da spreči odliv kapitala i depresijaciju nacionalnih valuta. Ovo bi podržalo strategiju rasta kamatnih stopa,

koje bi sa uobičajenim restrikcijama repatrijacije profita banaka dovele do povećanja kapitalne adekvatnosti. Banke bi na ovo mogle odgovoriti transfernim cenama na kredite i depozite. Ove mere centralnih banaka mogu pratiti i intervencije na deviznim tržištima. Ako bi procesom dominirao odliv kapitala, došlo bi do destabilizacije i značajnog smanjenja deviznih rezervi. Glavni razlog za to je disproporcija između deviznih kredita i visine deviznih rezervi.

Drugi tip odgovora koje bi centralne banke mogle da primene jesu novi mehanizmi kapitalne kontrole. Tradicionalni mehanizmi kapitalne kontrole su neefikasni, kada je nacionalni bankarski sistem pod kontrolom stranih banaka. Ove mere će verovatno biti preduzete u krajnjoj nuždi, ukoliko beg kapitala bude značajan i ugrozi finansijsku stabilnost zemlje.

Ove mere mogle bi da izazovu rekapitalizaciju matičnih banaka od strane filijala iz jugoistočne Evrope, što je već primećeno u nekim zemljama. S druge strane, kontrola kapitala može imati samo kratkoročne koristi, jer u dugom roku one sprečavaju priliv kapitala.

Treća moguća grupa mera nacionalnih institucija mogla bi biti nacionalizacija nekih delova bankarske imovine. Ovo bi značilo da bi neke državne finansijske institucije kupile neke delove, ili cele poslovne banke. Pod sadašnjim okolnostima, ovo nije izgledan scenario,

jer zemlje iz ovog regiona nemaju dovoljno fiskalnih kapaciteta za takve operacije. Raspoloživa budžetska sredstva biće iskorišćena za rekapitalizaciju manjih, domaćih banaka.

Na duži rok razvoj bankarskog sektora u JIE zavisice od kvaliteta domaće štednje. Ovaj nedostatak biće teško nadomestiti, pa će strane direktne investicije i doznake još više dobiti na značaju za održanje finansijske stabilnosti.

Da li bi sporazum poput prvog bečkog aranžmana iz 2008. godine, kojim je sprečen odliv kapitala, mogao biti rešenje ove godine?

Ako nova bankarska regulacija dovede do ozbiljne kontrakcije ponude kredita, izostaće glavni pokretač rasta kreditiranja u JIE. Zemlje jugoistočne Evrope se suočavaju sa još dva rizika: momentalni prekid u prilivu kapitala i odliv kapitala.

Odgovor na ove rizike trebalo je da bude Bečka inicijativa II. Nažalost, Viena II nije nastavak Viena I aranžmana iz 2008. godine, po kojem je izloženost evropskih banaka prema istočnoj i jugoistočnoj Evropi ostala nepromenjena. Sadašnji aranžman ne sadrži to rešenje. Banke imaju određene ruke kod upravljanja svojom aktivom u ovim zemljama, uključujući njenu prodaju i smanjivanje.

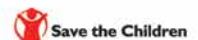
SVE KOMPANIJE TREBA DA →→→

- 1 ISPUNE SVOJU OBAVEZU DA POSTUJU DEČJA PRAVA I DA SE OBAVEŽU DA ĆE PODRŽAVATI Ljudska PRAVA DECE
- 2 DOPRINOSIŠ UKIDANJU DEČJEG RADA, ŠTO PODRAZUMEVA SVE POSLOVNE AKTIVNOSTI I SVE POSLOVNE ODNOSIŠ
- 3 OBEZBEDE PRISTOJAN POSAO ZA MLADE RADNIKE, RODITELJE I STARATELJE
- 4 OBEZBEDE ZAŠTITU I BEZBEDNOST DECE U SVIM POSLOVNIM AKTIVNOSTIMA I PROSTORIJAMA
- 5 OMOGUĆE DA PROIZVODI I USLUGE BUDU BEZBEDNI I DA NASTOJE DA KRIZI Njih PODRŽAVAJU DEČJA PRAVA
- 6 U MARKETINGU I REKLAMAMA POSTUJU I PODRŽAVAJU DEČJA PRAVA
- 7 POSTUJU I PODRŽAVAJU DEČJA PRAVA U VEZI SA ŽIVOTNOM SREDNOM I KUPOVINOM I KORIŠĆENJEM ZEMLJIŠTA
- 8 POSTUJU I PODRŽAVAJU DEČJA PRAVA U OKVIRU USLUGA FIZIČKOG OBEZBEĐENJA
- 9 POMAŽU U ZAŠTITI DECE POGOĐENI VANREDNIM SITUACIJAMA
- 10 PODRŽAVAJU Napore ZAJEDNICE I VLADE U ZAŠTITI I OSTVARIVANJU DEČJIM PRAVA

Principi poslovanja i prava deteta
možete preuzeti sa sajta www.unicef.rs

12345678910

INNOVATIVE BANKING SOLUTIONS

BILLIONS OF DOLLARS ARE MANAGED WITH TRASSET SOLUTIONS BY MORE THAN 100 FINANCIAL ORGANIZATIONS IN 20 COUNTRIES OVER 4 CONTINENTS.

WHY DO ING BANK, AXA, AL RAJHI BANK, ALLIANZ GROUP, RAIFFEISEN GROUP RELY ON US?

- FULLY INTEGRATED AND AUTOMATED SOFTWARE SOLUTIONS FOR TREASURY MANAGEMENT, ASSET MANAGEMENT AND CORPORATE BANKING.
- FLEXIBLE AND PARAMETERIZABLE SYSTEMS TAILORED TO CLIENT REQUIREMENTS.
- RAPID IMPLEMENTATION OF ANY MODULE INCLUDING DATA MIGRATION AND LIVE OPERATIONAL SUPPORT.

YOUR LOCAL SYSTEM WORLDWIDE

TRASSET GROUP HQ:
TRASSET INTERNATIONAL SPA
PIAZZA DEL CARMINE, 4
20121 MILANO, ITALY
T. +39 02 89459300
WWW.TRASSET.COM

TRASSET REGIONAL HQ:
TRASSET SE EUROPE DOO
KNEGINJE ZORKE STREET 2/VI
11000 BELGRADE, SERBIA
T. + 381 344 6624
INFOSERBIA@TRASSET.COM

Sektor javnih preduzeća je preskup

Ukoliko Srbija zaista teži idejama da koristi devizne rezerve za finansiranje projekata koji bi trebalo da budu u domenu privatnog sektora, to bi moglo da ugrozi čitav finansijski sektor. Iskreno se nadam da će nova parlamentarna većina ozbiljno i propisno shvatiti upozorenja stručne javnosti

Koje bi bile najhitnije mere koje bi nova Vlada Srbije trebalo da donese i koji su najveći ekonomski izazovi sa kojima će se suočavati narednih meseci?

Jedan od glavnih prioriteta za Srbiju je suočavanje sa rastućim budžetskim deficitom. Srbija mora sve više da se zadužuje kako bi pokrivala periodične rashode, umesto da finansira javne investicije. Kao što bi svako domaćinstvo moglo da zaključi, ovo je veoma nezdrava i nestabilna situacija. Zbog veličine javnog sektora u Srbiji, masa zarada predstavlja veliki deo budžeta. Takođe, postoji problem sa penzionim sistemom, budući da je samo 55 odsto penzija pokriveno doprinosima. Čineći sve što je moguće da unapredi troškovnu efikasnost, buduća vlada bi trebalo da drži javni sektor visoko na listi svojih prioriteta.

Dobro ciljana socijalna politika i politika zapošljavanja biće od suštinskog značaja za pomoć građanima da se prilagode bolnim reformama

Reforme finansiranja zdravstvenog i obrazovnog sektora inicirane su radi postizanja ovog cilja, pa bi ih stoga trebalo i sprovesti. Drugo važno pitanje koje zahteva hitno rešavanje je trošak sektora javnih preduzeća. Blizu 700 miliona evra javnih sredstava prenosi se svake godine za pokrivanje državnih, opštinskih i društvenih preduzeća, kao i javnih preduzeća! Oni su zajedno takođe odgovorni za akumuliranje zaliha od približno četiri milijarde evra neizmirenih i potencijalnih obaveza.

Kako je privatni sektor jedini održivi izvor prosperiteta, rekao bih da bi naredna vlada verovatno trebalo da bude nemilosrdna po pitanju birokratije, rentijerstva i stečenih prava prilikom sprovođenja brojnih reformi i pojednostavljenja koji bi vodili značajnijim – a ne samo marginalnim – unapređenjima u poslovnom okruženju.

Održavanje mekroekonomske stabilnosti se podrazumeva. Ali, ako želimo da imamo stabilno makroekonomsko okruženje, ono mora „stajati na obe noge“. NBS je već uradila veliki posao u obezbeđivanju stabilnosti bankarskog sektora, uprkos izazovima. S druge strane, fiskalna politika je veoma labava i može da generiše budžetski deficit od nekih sedam odsto BDP-a do kraja ove godine. To znači da je prostor NBS za manevrisanje veoma ograničen. Zbog pritiska velikog deficita i povećanja duga, NBS nema mnogo izbora, osim da održava referentnu kamatnu stopu na veoma visokom nivou. Poželjniji je izbalansirani pristup, gde bi se fiskalna politika postepeno prilagodila, što bi potom takođe omogućilo izvesno ublažavanje od strane NBS, uključujući snižavanje referentne stope koja bi se postepeno odrazila na sniženje kamatnih stopa za kredite privredi i stanovništvu.

I na kraju, dobro ciljana socijalna politika i politika zapošljavanja biće od suštinskog značaja za pomoć građanima da se prilagode bolnim reformama.

Međutim, smatram da je glavno pitanje da li će država biti u mogućnosti da izgradi široku koaliciju za reforme – političke partije, poslovna zajednica, sindikati i stručna javnost. Glavnu ulogu ovde igraju političari. A oni imaju tri opcije: da budu hrabri i smeli, da nastave da se „provlače“ istim putem, ili da se vrte na državne intervencije u oblastima gde glavnu ulogu igra privatni sektor.

Svestan sam da hrabrost i smelost nije lako „prodati“ kao ideju u socijalnom smislu, ali ne bih potcenio srpski narod i njegovu sposobnost da razume da je ovo najbolji put napred. Ako političari prenesu ovu poruku na iskren i uverljiv način, ako se uozbilje po pitanju optužbi za korupciju i ako postoji dobro ciljana socijalna zaštita, siguran sam da se ovo može sprovesti, ali i da će političari od toga imati korist.

„Provlačenje“ istim putem je kao opcija mnogo lakše, sa političkog aspekta, ali je i veliki rizik za budućnost. To podrazumeva da će finansijska tržišta pokazati spremnost da nastave sa finansiranjem sve većeg javnog duga, što neće mnogo doprineti poboljšanju konkurentnosti i

produktivnosti srpske ekonomije, kao ni dobroj poziciji njenih preduzeća u budućnosti.

Što se tiče mogućnosti državne intervencije, pitanje je ko će za to da plati? Osim toga, kao što nas istorija uči, država je često loš preduzetnik, a državna intervencija neretko vodi velikim izazovima u upravljanju i transparentnosti.

Koliki je odnos javnog duga prema BDP-u zemalja poput Srbije kada postaju rizične za investitore? Koliko je ozbiljan odnos duga prema BDP-u od 51,5 odsto (prema NBS) u Srbiji?

Nivo duga još nije katastrofalan, budući da država još ima dovoljno sredstava, ali u narednih 12 do 18 meseci biće veoma teško i situacija može postati ozbiljna ako se ne sprovedu neophodne reforme. U krajnjoj instanci, finansijeri Srbije će odlučiti da li smatraju da je Srbija prešla „zonu komfora“ za nastavak kreditiranja. Javni dug se možda neće odmah vratiti na zakonski limit od 45 odsto, ali mislim da će potencijalni zajmodavci svakako želeti da se uvere da je naredna vlada posvećena uverljivom paketu akcija u cilju snižavanja trenda uvećanja duga.

U svakom slučaju, ne postoji univerzalno prihvaćena granica kada odnos duga prema BDP-u postaje neodrživ, jer to zavisi od države do države. Međutim, iskustva

drugih zemalja nagoveštavaju da bi za zemlju kao što je Srbija javni dug trebalo da bude ispod 45 odsto BDP-a, a po mogućstvu u rangu od 35 do 40 odsto BDP-a u stabilnim okolnostima.

Ali ono što je važnije od nivoa duga jeste činjenica da Srbija ne pozajmljuje sredstva za pravu svrhu. Ona uzima kredite za finansiranje potrošnje, a ne investicija, a struktura javnog duga nije dobra, budući da postoji rastući udeo kratkoročnog duga i garancija u celini.

Da li suverena dužnička kriza u evrozoni može da ugrozi ekonomije i finansijske sisteme zemalja Evrope u razvoju (region Zapadnog Balkana i posebno Srbiju) i na koji način?

Da, to je rizik, a posledice već možemo da vidimo. Postoji nekoliko kanala kroz koje se kriza prelijeva na ovaj region. Najvažniji su: (1) Uticaj putem bankarskog i finansijskog sistema - kao i druge zemlje regiona, Srbiju odlikuje veliko prisustvo stranih banaka, posebno onih iz Italije, Grčke i Austrije. To je rizik, ali delimična uteha dolazi iz činjenice da su strane banke u Srbiji nezavisne banke, a ne filijale svojih matičnih banaka - što znači da su one pod nadzorom NBS i da moraju da ispunjavaju zahteve koje postavlja NBS, a koji su prilično konzervativni. Svaka od ovih banaka je u ovom trenutku dobro

kapitalizovana i likvidna, ali ako se pojavi i manji potres u evrozoni, on će se verovatno odraziti i na domaće banke;

(2) Trgovina – izvoz Srbije obavlja se većim delom u EU i u zemlje regiona (više od tri četvrtine srpskog izvoza, a posebno na EU tržište, učestvuje sa gotovo 60 odsto izvoza u EU). Kada se jave problemi u EU, to se odražava na niži izvoz i sa druge strane, znači i niži rast u Srbiji;

(3) pad direktnih stranih investicija i drugih kapitalnih priliva;

(4) pad doznaka iz inostranstva;

(5) kanal percepcije - kada jedna od zemalja u regionu zapadne u nevolju (npr. Grčka), investitori postaju veoma oprezni i prema drugim zemljama.

Finansijski, a posebno bankarski sektor, predstavljao je jedan od najjačih i najbolje reformisanih delova srpske ekonomije pre krize. Da li je situacija ista nakon četiri godine globalne finansijske i ekonomske krize?

To je u velikoj meri još uvek tako. Bankarski sistem u Srbiji se još drži dobro, uprkos velikim potresima koje su doživele evropske zemlje. Kao što svi znamo, neke manje domaće banke imale su velike probleme (posebno Agrobanka, ali i PBB i RBV). Ovi problemi ukazuju na činjenicu da, pored toga što je sistem kao celina snažan, postoje izvesni problemi koji se odnose na korporativno upravljanje i nadzor banaka, posebno onih koje su u većinskom državnom vlasništvu.

Da li, po vašem mišljenju, postoji rizik bankarske krize u Srbiji i koji bi bili najveći izazovi da se tako nešto dogodi?

Do sada je bankarski sektor kao celina bio čvrst – dobro kapitalizovan i likvidan. To ukazuje na činjenicu da je veća kriza bankarskog sektora malo verovatna. Ali,

banke bi, pojedinačno, mogle da budu u nevolji. Glavni problemi bankarskog sektora ostaju veliki procenat nenaplativih kredita i veoma slab ekonomski oporavak.

Naravno, ukoliko Srbija zaista teži idejama da koristi devizne rezerve za finansiranje projekata koji bi trebalo da budu u domenu privatnog sektora, to bi moglo da ugrozi čitav finansijski sektor. Iskreno se nadam da će nova parlamentarna većina ozbiljno i propisno shvatiti upozorenja stručne javnosti.

Takođe je od suštinske važnosti da se održi nezavisnost Narodne banke Srbije (NBS), definisana Zakonom. Svaku percepciju, po kojoj bi ona možda mogla biti ugrožena u političkom ciklusu, tržišta sigurno ne bi posmatrala sa mnogo obzira.

Kako Svetska banka može da pomogne u održavanju stabilnosti finansijskog sektora, budući da je planirala 27 milijardi dolara za zemlje evropskih tržišta u nastajanju i zemlje centralne Azije koje su pod uticajem krize u evrozoni?

Svetska banka pomaže reforme zemalja putem finansijske pomoći budžetu. Mnoge od ovih aktivnosti sprovedenih u prošlosti, kao i one trenutne, rešavaju pitanja stabilnosti i održivosti finansijskog sektora. U nekoliko zemalja u regionu, uključujući Srbiju, koristili smo i jedan zanimljiv instrument – garanciju zasnovanu na sprovođenju politike – garanciju Svetske banke za zaduživanja vlade na privatnim tržištima, čime se značajno smanjuje cena tog zaduživanja. Zatim, tu je bila i čuvena Bečka inicijativa, u kojoj su i Svetska banka i MMF igrali važnu ulogu.

Ipak nije reč samo o novcu. Svetska banka je veoma angažovana u razvoju finansijskog sistema Srbije putem odgovarajućeg zakonodavstva. Na primer, saradivali smo sa srpskim vlastima na izradi zakona kojim se uređuje odlučivanje na nivou banaka. Konačno, postojanje ovog zakonodavstva pomoglo je u rešavanju problema sa Agrobankom, koji se nije proširio po celom sistemu.

Koje bi bile najvažnije mere koje vlada mora da preduzme kako bi unapredila stabilnost i otpornost bankarskog sektora?

Vlada bi morala da se bavi pitanjem nenaplativih kredita (NPL). NPL su sada dostigli gotovo 20 odsto svih kredita, a izvestan broj njih je verovatno nastao iz onoga što se čini sve većim problemom u sistemu, „nediscipline plaćanja“, tj. docnji, uključujući i docnje države. Iako su banke do sada uspevale da se izbore sa ovim problemom, vlada mora brzo da krene da rešava ovo pitanje. Visoki NPL utiču na kvalitet sredstava u bankarskom sektoru, na poslovne rezultate, fokus upravljanja i troškove kreditiranja, kao i na spremnost banaka da kreditiraju. Trebalo bi preduzeti aktivnosti kako bi se pomoglo bankama da očiste svoje bilanse i odblokiraju sredstva koja mogu biti upotrebljena za kreditiranje proizvodnje, u cilju ponovnog pokretanja privrede.

Intesa | MAGNIFICA

Prepoznavamo se po uspešnosti

Zadovoljstvo nam je da Vam predstavimo Intesa Magnifica - najprestižniji servisni model naše Banke, personalizovanu uslugu najvišeg standarda, koja će Vam pružiti više od onoga što očekujete.

Privilegije koje Vam donosi Intesa Magnifica:

- Posvećeni lični savetnik
- Personalizovan i povlašćen tretman u poslovanju sa Bankom
- Diskretan izdvojen prostor u specijalizovanim ekspoziturama
- Set bankarskih proizvoda posebno prilagođenih Vašim potrebama
- Povoljniji komercijalni uslovi i ubrzana procedura rešavanja aplikacija za različite bankarske proizvode

Dobro došli!

"Apsolutna posvećenost i predanost su preduslov za uspeh!"

akademik dr Miodrag Ostojić
Interventni kardiolog

Miodrag Ostojic

 BANCA INTESA
Mislimo unapred sa Vama.

Loši krediti, veliki rizik za bankarski sistem

Svaki pritisak na banke da povećavaju kreditnu aktivnost može biti kontraproduktivan. Mi smo u tom pogledu imali dosta negativnih iskustava u ne tako dalekoj prošlosti. Banke treba da nađu svoj interes u finansiranju onih projekata koji su profitabilni, a finansiranje rizičnih klijenata nosi više štete nego koristi

Da li je stabilnost bankarskog sektora u Srbiji, ali i u regionu, dovedena u pitanje nakon četiri godine krize i problema u kojima se nalaze banke u evrozoni?

Kriza se značajno manifestovala na poslovanje bankarskog sistema i u Srbiji, a i u regionu. Posledice krize su najvidljivije u rastu NPL-a (rizičnih kredita), opadanju koeficijenta solventnosti, usporenoj kreditnoj aktivnosti i lošim rezultatima poslovanja (pojava gubitaka kod velikog broja banaka). Ipak, stabilnost bankarskog sistema nije ugrožena.

Da li postoji opasnost od preliivanja valutnog rizika u kreditni rizik i koliko je ona izvesna? Da li su banke dovoljno zaštićene kapitalom od tog rizika?

Mislim da postoji mala verovatnoća preliivanja valutnog rizika u kreditni rizik, jer većina kredita se bazira na valutnoj klauzuli, tako da su banke u tom pogledu zaštićene. Određenu dozu rizika bi mogao nositi značajno viši rast deviznog kursa od rasta plata, koji bi vodio značajnom rastu rata u dinarima, što bi moglo otežati otplatu dela kredita.

Kako smanjeni priliv kapitala ili njegov odliv u inostranstvo pogađa zemlje sa plivajućim kursom (Srbija), a kako zemlje sa fiksnim kursom (Crna Gora)?

Ukoliko govorimo o zemljama regiona, one su sve male ekonomije, visoko otvorene i visoko zavisne od stranog kapitala. Smanjeni priliv stranog kapitala dovodi do usporenog ekonomskog rasta, opadanja berzanskih indeksa, otežanog finansiranja platnobilansnih neravnoteža, pogoršanja likvidnosti i rasta cene kapitala. Zemlje sa plivajućim kursom se suočavaju sa još jednim izazovom u vidu očuvanja stabilnosti kursa.

Kakvo kretanje deviznog kursa u Srbiji se može očekivati u srednjem roku i kakav će imati efekat na stabilnost cena?

U uslovima kada postoji inflacija viša nego u evrozoni, visok deficit tekućeg računa platnog bilansa, visok budžetski deficit i niska konkurentnost privrede, neizbežno je slabljenje kursa dinara. Merama monetarne i ekonomske politike treba nastojati da gubljenje vrednosti dinara bude postepeno, a ne naglo i skokovito, jer ono dovodi do ozbiljnih potresa.

Promene kursa utiču na prilagođavanje cena, mada se prilagođavanje ne mora odvijati u kratkom roku, ali je već u srednjem roku vidljiva jasna veza. Po pravilu proizvođači i trgovci formiraju cene svojih proizvoda prema dugoročno očekivanom kursu, koji je uvek viši od tekućeg (na taj način se štite od gubitaka prouzrokovanih naglim skokovima kursa). To znači da se cene ne prilagođavaju svakoj promeni kursa, već se prilagođavanje vrši kada se tekući kurs približi kursu prema kojem se formiraju cene (dugoročno očekivanom kursu).

U Srbiji je izražen problem nelikvidnosti, a privreda ima otežan pristup finansiranju kod banaka. Kako motivisati banke da više finansiraju realni sektor?

Svaki pritisak na banke da povećavaju kreditnu aktivnost može biti kontraproduktivan. Mi smo u tom pogledu imali dosta negativnih iskustava u ne tako dalekoj prošlosti. Banke treba da nađu svoj interes u finansiranju onih projekata koji su profitabilni, a finansiranje rizičnih klijenata nosi više štete nego koristi. Treba imati u vidu da je srpska privreda prezadužena, da su perspektive ekonomskog rasta slabe, rizik poslovanja visok, a likvidna sredstva ograničena, što sve negativno utiče na kreditnu aktivnost. Prioritet treba da bude očuvanje stabilnosti bankarskog sistema, a ne kreditna aktivnost po svaku cenu.

Na rast kreditne aktivnosti bi mogle uticati državne garancije (rizične zbog prezaduženosti države), olakšice regulatorne prirode (npr. snižavanje obavezne rezerve), povoljne kreditne linije od međunarodnih

finansijskih institucija, kao i poboljšane perspektive ekonomskog rasta.

U Srbiji je nivo NPL (Non Performing Loans) viši od 20 odsto. Koliku opasnost to predstavlja za profitabilnost i stabilno poslovanje celog bankarskog sektora?

NPL viši od 20 odsto je vrlo ozbiljan problem, a kada dostigne 25 odsto ukupnih kredita, može se govoriti i o krizi bankarskog sistema. Visok NPL ugrožava profitabilnost bankarskog sistema, solventnost i likvidnost i zahteva preduzimanje ozbiljnih mera za restrukturiranje bankarskog sistema. Kada je u pitanju Srbija, olakšavajuća okolnost je da postoji visok stepen kapitalizovanosti bankarskog sistema, odnosno na kraju 2011. godine koeficijent solventnosti je bio iznad 19 odsto. Ovako visoka solventnost omogućava apsorpciju visokog nivoa NPL-a, ali dalji rast NPL-a bi mogao stvoriti značajne probleme. Ipak, situaciju ne treba posmatrati sektorski, već individualno banka po banka, pošto je situacija vrlo različita po bankama.

Koliko je visok budžetski deficit i visok javni dug pretnja finansijskoj stabilnosti, a koliko problemi u bankarskom sektoru mogu biti teret za javne finansije?

Mislim da u ovom trenutku veći rizik predstavlja budžetski deficit i javni dug za finansijsku stabilnost, nego rizici u bankarskom sektoru za fiskalnu održivost. Evidentno je da se država suočava sa značajnim teškoćama u servisiranju svojih obaveza. Njihovo produbljivanje moglo bi da direktno utiče na finansijsku stabilnost ukoliko bi država kasnila u izmirivanju svojih obaveza prema bankarskom sistemu, a indirektno ukoliko bi kašnjenje u izmirivanju njenih obaveza ugrozilo likvidnost drugih klijenata bankarskog sistema.

Potreba za državnim sredstvima u restrukturiranju banaka je rizik koji se ne može u potpunosti isključiti, ali smatram da u ovom trenutku nije u pitanju visok rizik.

Koje ekonomske mere su najurgentnije u sprečavanju jačanja ovih rizika?

Prvi korak koji bi Vlada morala da uradi jeste da predstavi ekonomsku politiku, koja bi bila bazirana na realnim osnovama i koja bi mogla da povрати kredibilitet. Davanje nerealnih obećanja ili postavljanje neostvarivih ciljeva, što smo često imali u prošlosti, bilo bi kontraproduktivno. Ključno goruće pitanje se odnosi na snižavanje budžetskog deficita i zaustavljanje tendencije rasta javnog duga. Fiskalni savet je u tom kontekstu dao vrlo alarmantno upozorenje na koje se, stiče se utisak, niko od odgovornih nije dovoljno osvrnuo, kao ni na činjenicu da su fiskalna pravila prekršena. Stoga bi bilo korisno obnavljanje pregovora sa MMF-om o nastavku "zamrznutog" aranžmana i vraćanje ekonomske politike na ciljeve dogovorene ovim programom. Dalje, nova vlada mora da intenzivira proces pristupanja EU i da nastoji da

se obezbedi status kandidata najdalje u martu sledeće godine. Ključni gorući problem domaće privrede je nelikvidnost i nedovoljna kreditna podrška i ovaj problem bi morao da bude na listi prioriteta nove vlade. S obzirom na to da je razvoj u velikoj meri zavisao od priliva stranog kapitala, potrebno je intenzivirati pregovore sa potencijalnim stranim investitorima. Takođe, važan prioritet mora da bude i podizanje konkurentnosti domaćih proizvođača i, povezano sa time, smanjivanje deficita tekućeg računa platnog bilansa.

Da li je neophodan sporazum sa MMF-om za održanje eksterne likvidnosti i unutrašnje finansijske stabilnosti?

U uslovima kada je budžetski deficit visok, javni dug u porastu i servisiranje javnog duga sve skuplje, odmrzavanje aranžmana sa MMF-om bi bilo od velikog značaja. To bi značilo pristup "jeftinim sredstvima", povratak kredibiliteta, ali i povratak ekonomske politike na "reformski put". To bi bio i značajan signal stranim investitorima, od kojih je Srbija visoko zavisna. U protivnom, Srbija može ući u ozbiljan problem sa servisiranjem spoljnih i unutrašnjih obaveza, osim u slučaju da se ne obezbede značajna finansijska sredstva iz drugih izvora.

Opasnost od uvoza bankarske krize

Za fiskalnu konsolidaciju neophodno je zamrzavanje penzija i plata u javnom sektoru u toku ove i naredne godine, što bi donelo uštede od oko 300 miliona evra. Opravdanje za zamrzavanje plata i penzija je u tome što su plate u javnom sektoru znatno veće nego u privatnom, dok ukupna izdvajanja za penzije u Srbiji iznose 14 odsto BDP, u odnosu na prosečnih 8,4 odsto BDP u novim članicama EU

Da li deficit budžeta koji ove godine preti da pređe šest odsto BDP-a i javni dug koji je iznad zakonom predviđene granice od 45 odsto, mogu da predstavljaju opasnost za bankarski sektor i finansijski sistem?

Fiskalna konsolidacija u Srbiji je hitna i njen neposredni cilj je da se usvoji kredibilan plan za smanjenje fiskalnog deficita i ograniči izdavanje državnih garancija, kako bi se sprečila kriza javnog duga. Fundamentalni cilj fiskalne konsolidacije je da se očuva makroekonomska stabilnost, bez koje nema privrednog rasta. Kriza javnog duga ne bi pogodila samo one koji se finansiraju iz budžeta, već ukupnu privredu zemlje, jer bi se povećale kamatne stope i za privatni sektor, proizvodnja bi opala za pet do 10 odsto, dok bi se zaposlenost smanjila. Istraživanja u velikom broju zemalja pokazuju da se kriza javnog duga za zemlje u razvoju koje imaju nizak kreditni rejting može pojaviti već i pri odnosu javnog duga prema BDP koji iznosi 50 odsto ili manje.

Stoga se u zemljama u okruženju kao što su Slovenija, Hrvatska, Rumunija, Slovačka, koje imaju slično učešće javnog duga u BDP kao i Srbija, preduzimaju oštre mere štednje i povećavaju porezi, kako bi se sprečila dužnička kriza. U Sloveniji se smanjuju nominalne plate u javnom sektoru, u Hrvatskoj su povećani porezi, ali se priprema i smanjivanje troškova zaposlenih u javnom sektoru, dok su u Rumuniji povećani porezi i smanjene plate. Na sličan način postupale su i ostale zemlje, što je imalo za rezultat da je fiskalni deficit u članicama EU u 2011. godini smanjen za dva procentna poena BDP u odnosu na 2009. godinu, a u ovoj godini se planira dodatno smanjenje za jedan odsto BDP.

Suprotno tendencijama u Evropi i SAD, fiskalni deficit u Srbiji tokom prethodne dve godine je rastao, pa će uz postojeće politike u 2012. godini biti za 1,5 odsto BDP veći nego u 2009. godini. Kao posledica povećanja fiskalnog deficita, ali i neselektivnog odobravanja državnih garancija, javni dug Srbije je porastao sa oko 30 odsto BDP u 2008. godini na oko 50 odsto BDP u prvoj polovini ove

godine. Visok fiskalni deficit u kombinaciji sa realnom depresijacijom kursa imaće za posledicu da fiskalni deficit krajem ove godine verovatno dostigne 55 odsto BDP.

S obzirom na sve ovo, koliko je hitno sprovođenje fiskalne konsolidacije?

Za zaustavljanje rasta javnog duga je neophodno da se deficit već u ovoj godini smanji na oko pet odsto BDP, a da u narednoj godini fiskalni deficit ne bude veći od tri odsto BDP, sa ciljem da se u 2016. godini uspostavi ravnoteža u fiskalnom bilansu. Smanjivanjem fiskalnog deficita i ograničavanjem izdavanja državnih garancija do nivoa od oko 0,6 odsto BDP godišnje, usporio bi se rast javnog duga u odnosu na BDP. Plan fiskalne konsolidacije koji bi obezbedio naglo i značajno smanjivanje fiskalnog deficita, a koji bi imao podršku MMF, značajno bi smanjio verovatnoću dužničke krize.

Plan fiskalne konsolidacije podrazumeva da se ukinu ili bar smanje društveno neprihvatljiva trošenja (kupovine proizvoda po cenama većim od tržišnih, suzbijanje sive ekonomije, ukidanje nepotrebnih agencija, ukidanje neefikasnih subvencija i otpuštanje nepotrebnih radnika iz javnog sektora). Međutim, detaljnije analize ukazuju na to da se po ovom osnovu u najboljem slučaju mogu ostvariti uštede od oko 400 miliona evra, što je nedovoljno za fiskalnu konsolida-

ciju. Ona zahteva uštede od oko jedne milijarde evra u ovoj i narednoj godini.

Koji su glavni parametri, odnosno najvažnije kratkoročne i dugoročne mere u konsolidaciji javnih finansija?

Za fiskalnu konsolidaciju neophodno je zamrzavanje penzija i plata u javnom sektoru u toku ove i naredne godine, što bi donelo uštede od oko 300 miliona evra. Opravdanje za zamrzavanje plata i penzija je u tome što su plate u javnom sektoru znatno veće nego u privatnom, dok ukupna izdvajanja za penzije u Srbiji iznose 14 odsto BDP, u odnosu na prosečnih 8,4 odsto BDP u novim članicama EU.

Smanjenje deficita za preostalih 300 miliona evra ostvarilo bi se povećanjem PDV za jedan procentni poen i povećanjem akciza za duvanske proizvode i alkoholna pića. Prema tome, sa društvenog stanovišta, najveći teret fiskalne konsolidacije podneli bi korumpirani činovnici, koji bi izgubili rente, nepošteni biznismeni koji ne plaćaju poreze, potom zaposleni u javnom sektoru i penzioneri čiji bi dohoci bili zamrznuti i na kraju i svi građani Srbije čiji standard bi privremeno pao za oko jedan odsto zbog povećanja cena. Iz prethodnog sledi da program fiskalne konsolidacije predviđa značajne uštede na svim pozicijama tekuće potrošnje osim na socijalnim davanjima, kao i rast učešća javnih investicija u BDP.

Kako gledate na dilemu trošiti ili štedeti, koja postoji na globalnom nivou, u uslovima u kojima se nalazi Srbija?

Kada je u pitanju dilema štedeti ili trošiti, ona je relevantna pre svega za one zemlje koje imaju visok kreditni rejting i veliko unutrašnje tržište (SAD, Nemačka, Kina i Rusija). Fiskalni podsticaji u takvim zemljama, pod odre-

Povećanje deficita u tekućem platnom bilansu na nivo od preko 10 odsto BDP je krajnje rizično u uslovima izrazito smanjenog priliva stranog kapitala u celom regionu

đenim uslovima, mogu da pokrenu domaću proizvodnju, pa i čitavu svetsku privredu. U aktuelnim raspravama u evropskim zemljama, u fokusu je pitanje da li neke zemlje koje još uvek imaju fiskalni prostor za ekspanziju (Nemačka, Austrija, skandinavske zemlje) prebrzo smanjuju fiskalni deficit i na taj način smanjuju tražnju za proizvodima iz Francuske, Italije, Španije i drugih zemalja. Pritom niko ne preporučuje da zemlje poput Italije, Španije, Portugalije, pa čak ni Slovenije i Hrvatske, nastave sa politikom visokog fiskalnog deficita.

Skoro svi faktori koji utiču na fiskalne stimulanse u Srbiji deluju u pravcu smanjenja njihove delotvornosti. Naime, uticaj fiskalnih stimulansa u maloj otvorenoj privredi, sa fleksibilnim deviznim kursom i neakomodirajućom monetarnom politikom je skroman, pa je vrednost fiskalnih multiplikatora u takvoj zemlji oko 0,5. Štaviše, ako je verovatnoća dužničke krize u nekoj zemlji visoka, fiskalni multiplikatori mogu da budu i negativni, zbog toga što je smanjenje privatnih investicija i privatne potrošnje veće od povećanja državne potrošnje. To se i u praksi ispoljilo tokom prošle i proteklog dela ove godine kada je Srbija imala visok fiskalni deficit, dakle imala je visoke stimulanse, ali umesto rasta proizvodnje došlo je do vrlo visokog povećanja deficita u tekućem platnom bilansu. Povećanje deficita u tekućem platnom bilansu na nivo od preko 10 odsto BDP je krajnje rizično u uslovima izrazito smanjenog priliva stranog kapitala u celom regionu.

Deficit se za sada smanjuje depresijacijom dinara (čiji efekti će se ispoljiti u drugoj polovini ove godine), ali to nije dovoljno, nego je neophodno i direktno smanjenje domaće tražnje zamrzavanjem plata i penzija i smanjenjem fiskalnog deficita. Fiskalna konsolidacija, koju bi podržao MMF, neophodna je da bi se podstakao priliv stranog kapitala, čime bi se sprečilo da se deficit tekućeg bilansa većim delom finansira iz deviznih rezervi.

Da li, s druge strane, gubici u bankarskom sektoru, kao u slučaju Agrobanke, Privredne banke Beograd i Raz-

vojne banke Vojvodine, mogu da utiču na "zdravlje" javnih finansija i da li je budžet u stanju da održi stabilnost finansijskog sistema ukoliko se desi još neki sličan slučaj u bankarskom sektoru?

Eventualna kriza javnog duga negativno bi uticala na domaći bankarski sistem koji finansira oko 2,5 milijarde evra javnog duga (uključujući i lokalni nivo države), što znači da plasmani državi učestvuju sa oko osam odsto u ukupnim plasmanima domaćih banaka. Stoga bi eventualna kriza javnog duga, koja se još uvek može izbeći, primenom snažne fiskalne konsolidacije, imala znatan, ali ne i dramatičan uticaj na bankarski sektor. Koliki bi taj uticaj bio direktno zavisi od toga koliko bi dugo eventualna kriza javnog duga trajala. Ukoliko bi se ona relativno brzo okončala, posledice za banke bi bile relativno skromne. Moguće je zamisliti relativno brzo rešenje potencijalne krize javnog duga, u okviru koga bi se potpisao obavezujući aranžman sa MMF, koji bi verovatno podrazumevao znatno oštrije mere štednje od onih koje je predložio Fiskalni savet. U tom slučaju efekti krize javnog duga na banke, ali i na privredu, bili bi relativno mali i kratkotrajni.

Međutim, ukoliko bi vlada odbila da pristane na uslove koje bi tražili MMF i EU, kriza bi bila dugotrajna i duboka i pogodila bi sve sektore privrede kao i građane.

Što se tiče uticaja eventualne krize u bankarskom sektoru na javne finansije, podsetio bih da je Srbija u toku ove godine prošla kroz neku vrstu mini bankarske krize. U okviru te krize, otišla je u stečaj najveća problematična banka Agrobanka, koja je inače bila na ivici solventnos-

Moguće je zamisliti relativno brzo rešenje potencijalne krize javnog duga, u okviru koga bi se potpisao obavezujući aranžman sa MMF, koji bi verovatno podrazumevao znatno oštrije mere štednje od onih koje je predložio Fiskalni savet

ti već duže od jedne decenije. Kako sada stvari izgledaju, mogući su problemi u još nekoliko malih domaćih banaka koji ne bi imali značajne implikacije za bankarski sistem i javne finansije. Međutim, najveća opasnost za bankarski sistem Srbije predstavlja moguća eskalacija krize u Grčkoj, čije banke su značajno prisutne u Srbiji. Iako one u Srbiji rade sa sopstvenim kapitalom, eventualni stečaj matičnih banaka doveo bi u pitanje opstanak njihovih zavisnih banaka u Srbiji. Ocenjujem da u tom slučaju Srbija treba da traži pomoć EU, jer bi se radilo o uvezenoj krizi, koja nije izazvana odlukama i politikom Vlade Srbije.

Očekuje se pad profitabilnosti

Da li očekujete dalji rast NPL zajmova u bankarskom sektoru u Srbiji i koliko trenutni nivo (oko 20 odsto) predstavlja opasnost za banke i stabilnost finansijskog sistema?

Pad ekonomske aktivnosti ove u odnosu na prethodnu godinu, kursni rizik koji se prelijeva u kreditni, kao i smanjenje kreditne aktivnosti banaka, utiču na porast učešća loših zajmova i mislim da još nismo dotakli „vrh“. Dobra kapitalizovanost bankarskog sektora (čak 17,3 odsto za Q 1), visoko pokriće loših kredita rezervama za procenjene gubitke, te visok nivo likvidnosti, čine finansijski sistem stabilnim.

Da li je, nakon gubitaka i oduzimanja dozvole za rad Agrobanke i državne pomoći u Razvojnoj banci Vojvodine i Privrednoj banci Beograd, poljuljano poverenje u bankarski sistem Srbije?

Loš rad pojedinih banaka koje imaju skromno učešće u bankarskom sistemu, nije uticao na smanjenje poverenja u bankarski sistem. O tome najbolje govori ukupna devizna štednja građana, koja i dalje raste.

Ukoliko bi došlo do značajnije depresijacije dinara prema evru, da li postoji opasnost prelijevanja kursnog u kreditni rizik? Kako banke mogu da se zaštite od te opasnosti?

Naša preduzeća malo izvoze i u uslovima kada dve trećine kredita u sektoru čine krediti sa valutnom klauzulom ili u evrima, značajna depresijacija domaće valute se naravno prelijeva u kreditni rizik. Rast atraktivnosti dinara, kao valute u kojoj se kreditira, kao i razvoj tržišta duga u dinarima, jedini je put za zaštitu od te opasnosti.

Da li proces deevroizacije ima šanse u Srbiji i od čega zavisi njegov uspeh?

Rekao bih da taj proces najviše zavisi od monetarne i fiskalne politike koje su u dugom roku u stanju da „isporučuju“ nisku, stabilnu inflaciju i uravnotežene javne finansije i time vrate poverenje u domaću valutu. Takođe, važno je razvijati domaće tržište duga i domaće investitore koji imaju dugoročni horizont ulaganja, kao i animirati nerezidente koji žele da investiraju na dugoročnom tržištu dinarskog duga. Naravno, važna je uloga banaka u kreiranju kreditnih i depozitnih proizvoda, kao

i dužničkih instrumenata u dinarima. Regulator, takođe svojim monetarnim i prudencijalnim merama, kao i transparentnošću informacija, može pozitivno uticati na veće korišćenje dinara.

Da li postoji opasnost (i koliko je to izvesno) da matične banke iz EU povuku kapital iz ćerki banaka iz jugoistočne Evrope zbog jačanja svoje kapitalne baze i na taj način destabilizuju finansijske sisteme ovih zemalja?

Matice ovdašnjih stranih banaka bile su u obavezi da do kraja juna ispune zahteve EBA u pogledu adekvatnosti kapitala i čini mi se da to nije imalo prevelikog uticaja. U svakom slučaju, ako i dolazi do smanjenja izloženosti, važno je da se to dešava na regularan način. Konsekvenca ove krize jeste da će banke mnogo više biti upućene na domaće izvore finansiranja, kao i na izvore koji dolaze od međunarodnih finansijskih organizacija. Kreditiranje će u najvećoj meri biti opredeljeno veličinom tih izvora.

Više od 90 odsto aktive finansijskog sektora Srbije nalazi se u bankama (prema izveštaju NBS). Da li bi razvijeniji sektori osiguranja, investicionih i penzionih fondova i berza bili od pomoći u održanju finansijske stabilnosti zemlje?

Naravno, nije dobro kada su ekskluzivni izvori finansiranja privrede samo banke. Tržište kapitala služi i kao „rezervna guma“, naročito u periodima kriza, kada su banke prirodno oštrije u svojim kreditnim politikama. Zato je naročito važno razvijati investitore koji imaju apetit za dužničkim hartijama na duži rok. To će pozitivno uticati na razvoj tržišta korporativnog i municipalnog duga.

Kakve su vaše prognoze za bankarski sektor, u vezi sa rastom kreditne aktivnosti, profitabilnošću sektora, da li očekujete smanjenje broja banaka ili dolazak nekog velikog igrača?

Očekujem da će u ovoj godini banke zabeležiti skromniji realni rast kreditne aktivnosti, uz pad profitabilnosti. Već vidimo neke nove igrače, poput Sberbanke. Više je nego očigledno da je ovo tržište malo za toliki broj igrača. Gotovo da konstantno jedna trećina banaka pravi gubitke. Može se očekivati nastavak dalje konsolidacije i smanjenje broja banaka.

Stabilna privreda, pa razvijena berza

Novim Zakonom o tržištu kapitala veća pažnja data je zaštiti investitora, transparentnosti, izveštavanju od strane izdavalaca, smanjenju rizika, što potencijalno omogućava korak u dobrom pravcu za domaće tržište kapitala, uz striktno poštovanje tih sistemskih rešenja

Beogradska berza poslednjih meseci ima veoma niske obime prometa. Šta je razlog slabom interesovanju investitora za srpske kompanije listirane na berzi?

Pre svega, opšti trend negativnih kretanja na globalnom tržištu koji je uticao na promenu ponašanja velikih institucionalnih investitora, u smislu povlačenja sredstava sa manje razvijenih – rizičnih tržišta i njihovu pojačanu obazrivost prilikom investiranja, osetio se i na daleko razvijenijim tržištima. Kriza evropskih institucija i, u krajnjoj liniji, nedoumice oko opstanka zajedničke valute i evropske zajednice u sadašnjem obliku, snažno su se prelile na sve aspekte poslovanja u Srbiji, uključujući i berzansko. Nažalost, region jugoistočne Evrope je pogođen ovim trendom i rezultat takvih kretanja je značajno smanjenje tržišnih aktivnosti u svim berzama u okruženju.

Pored toga, na domaćem tržištu već duži period prisutna je skromna ponuda tržišno atraktivnih finansijskih instrumenata, a nedovoljan nivo kvalitetnog korporativnog upravljanja i kontrole poslovanja akcionarskih društava, sistemske zaštite akcionara i otvorenosti u izveštavanju, dodatno otežavaju razvoj tržišta kapitala.

Šta treba učiniti da se promeni ovaj trend na tržištu kapitala i da obimi prometa i cene akcija počnu da rastu?

Kao što je dobro poznato, razvoj tržišta kapitala uslovljen je stabilnošću ekonomskih, privrednih i političkih kretanja u svakoj zemlji. Razvijena privreda vodi

Bez pojave novih tržišnih instrumenata, investiciono atraktivnih, sa kojima bi se mogli povećati zainteresovanost postojećih i dolazak novih investitora, razvoj fondovske industrije, kroz proširenje njihovih portfelja, ne može se očekivati dugoročna likvidnost tržišta i stvaranje novih investicionih alternativa

i ka razvijenom tržištu i obrnuto. Takav vid stabilnosti nažalost ne postoji u Srbiji, u kojoj je dodatno prisutan i visok stepen zavisnosti od kretanja ekonomskih parametara zemalja EU, što direktno, ili preko ekonomija zemalja regiona, doprinosi povećanoj nestabilnosti celokupnog tržišta.

Pored uspostavljanja stabilnijih kretanja u privredi i društvu, neophodni su i određeni preduslovi koji se odnose na samo funkcionisanje tržišta kapitala. U bitne preduslove spadaju: prepoznavanje interesa od strane

kompanija za izlazak i "otvaranje" na tržištu, spremnost za prikupljanje dodatnog kapitala za sopstveni rast i razvoj putem inicijalnih javnih ponuda, dodatna edukacija investitora i potencijalnih investitora o mogućnostima ostvarivanja zarade putem trgovanja na berzi, ali i postojanje snažnih finansijskih institucija koje imaju i mogućnost i interes da deo aktive ulože u finansijske instrumente koji se nude na berzi. Bez pojave novih tržišnih instrumenata, investiciono atraktivnih, sa kojima bi se mogla povećati zainteresovanost postojećih i dolazak novih investitora, razvoj fondovske industrije, kroz proširenje njihovih portfelja, ne može se očekivati dugoročna likvidnost tržišta i stvaranje novih investicionih alternativa. Drugim rečima, razvoj domaćeg tržišta kapitala je kompleksan posao, koji zahteva sinhronizovane i komplementarne zahvate na više segmenata, definisane jasnom strategijom.

Da li će, i kako, izlazak Telekoma Srbija na berzu uticati na trgovanje?

Svakako da bi uključivanje akcija Telekoma, koje bi investiciono mogle biti veoma atraktivne hartije, posebno za strane investitore i fondovsku industriju, ali i za male investitore i za fizička lica, moglo dati određene efekte.

Međutim, na osnovu dosadašnjeg iskustva, mišljenja sam da, u dužem periodu, samo akcijama ove kompanije ne bi mogla da se održi likvidnost celokupnog tržišta, kao i pojačana zainteresovanost ulagača na domaćem tržištu kapitala. U očekivanjima efekata od uključivanja akcija Telekoma na berzu, treba imati na umu i trenutne okolnosti na finansijskim tržištima u svetu, kao i percepcije i interes investitora za ulaganja na našem tržištu koje još uvek nije izašlo iz zone rizičnih tržišta, u skladu sa nivoom investicionog rejtinga zemlje.

Koje su najbitnije promene za trgovanje na berzi koje je doneo novi Zakon o tržištu kapitala usvojen krajem prošle godine?

U domenu poslovanja Beogradske berze najveće promene prema novom Zakonu o tržištu kapitala uslove su podelu tržišta na regulisano tržište (listing i open market) i multilateralnu trgovačku platformu (MTP), u okviru koje je moguće liberalnije uključivanje finansijskih instrumenata u trgovanje, a koji ne ispunjavaju uslove za uključivanje na regulisano tržište. Istovremeno, kompanijama čijim akcijama se ne trguje ili koje ne ispunjavaju uslove za kotiranje na berzi olakšano je isključenje iz trgovanja, čime se dodatno stvaraju uslovi da na tržištu ostanu kvalitetniji tržišni materijali, atraktivni domaćim i stranim investitorima.

Istovremeno, novim zakonom veća pažnja data je zaštiti investitora, transparentnosti, izveštavanju od strane izdavalaca, smanjenju rizika, što potencijalno omogućava korak u dobrom pravcu za domaće tržište kapitala, uz striktno poštovanje tih sistemskih rešenja.

Da li povlačenje Agrobanke sa listinga može imati negativan uticaj na investitore na berzi?

Sigurno da svaka dodatna sumnja u kvalitet poslovanja kompanije na berzi, kao i sumnja u kontrolne mehanizme koji se sprovode prema bankama, uvodi investitore u zonu uzdržanosti. Uz inače prisutan negativan trend na tržištu, od početka krize 2008. godine, okolnosti sa Agrobankom, koje su se vrlo negativno odrazile na akcionare, uz očito loše korporativno upravljanje, dodatno otežavaju situaciju i mogu dovesti neke investitore pred dilemu da li da i dalje u svojim portfeljima drže instrumente sa našeg tržišta, ili da se sa njega povuku.

Da li Beogradska berza radi na kreiranju novih finansijskih derivata i dužničkih hartija kojima se do sada nije trgovalo na Beogradskoj berzi?

Berza je po prirodi svoje delatnosti organizator tržišta, a sa tom funkcijom je nespojivo kreiranje novih finansijskih instrumenata. Ono što može, u tom smislu, biti aktivnost berze, svodi se na obrazovni teren. U tom smislu, poseban akcenat se stavlja na način sprovođenja inicijalne javne ponude, prednosti listiranja na berzi, način kreiranja finansijskih derivata i slično.

BANKING OF TODAY POWERED BY TECHNOLOGIES OF TOMORROW. DEVELOPING THE FUTURE.

Asseco SEE group is one of the largest IT companies in the area of production and implementation of its own software solutions and services in the region of South Eastern Europe.

- ▶▶ **Core Banking Solutions**
- ▶▶ **Channel Systems**
- ▶▶ **Business Intelligence Solutions**
- ▶▶ **Payment Systems**
- ▶▶ **Cloud Computing**
- ▶▶ **System Integration**
- ▶▶ **ATM & POS**

12 countries, **1200** employees, more than **140** banks
as references in South Eastern Europe.

BIG INDEX iz ugla

- akcionara
 - klijenata
 - države
 - zaposlenih
-

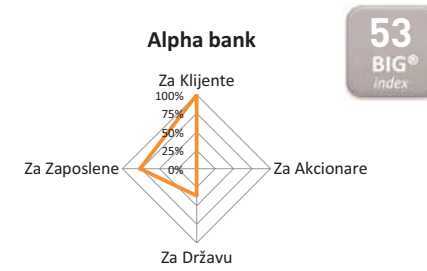
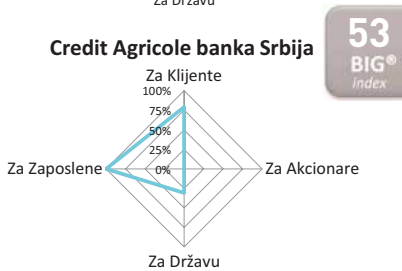
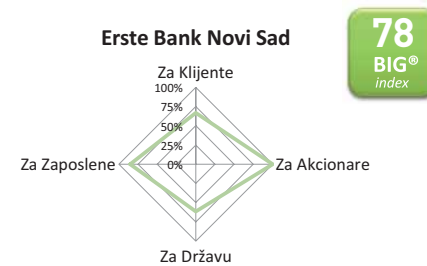
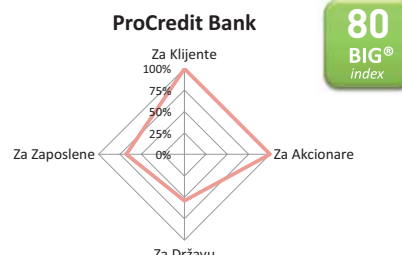
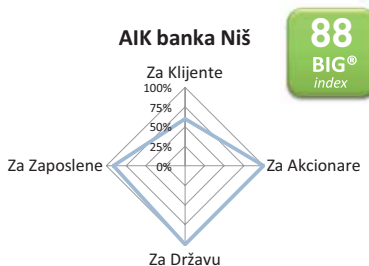
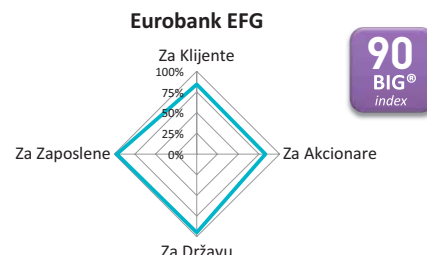
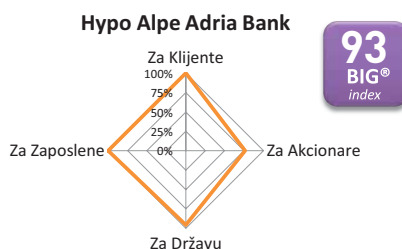
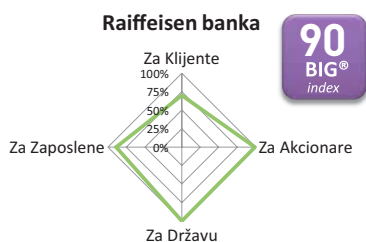
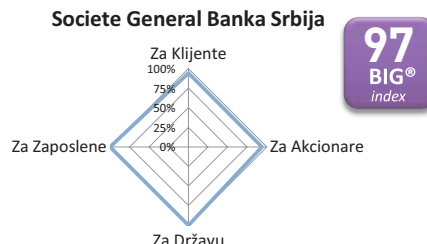
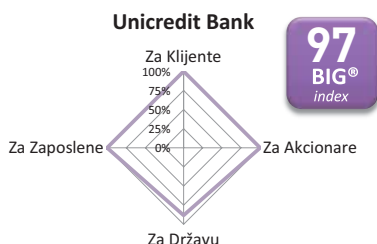
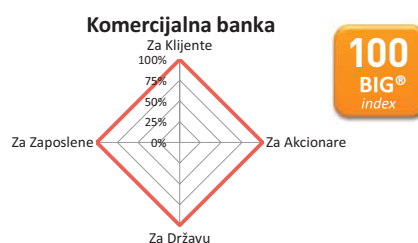
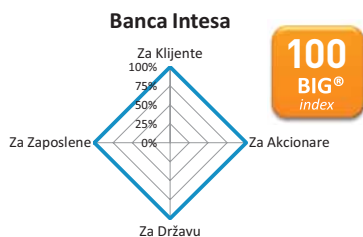

BIG INDEX - zlatni, ljubičasti, zeleni

BIG Research centar je prvi put u Srbiji napravio analizu efikasnosti 13 vodećih banaka (po aktivi, broju filijala i zaposlenih) prema potpuno nepristrasnim i 100 odsto kvantitativnim parametrima, bazirano na podacima NBS. Iz dobijenih rezultata može se nazreti strategija poslovanja svake pojedinačne banke u posmatranom periodu – u 2011. godini.

BIG index (zlatni, ljubičasti, zeleni) predstavlja srednju meru efikasnosti banke, gledano iz ugla:

- Akcionara
- Klijenata
- Države
- Zaposlenih

BIG INDEX BANAKA

Efikasnost banaka iz ugla:

- akcionara
- klijenata
- države
- zaposlenih

Nenad Saković, rukovodilac BIG Research Center-a i autor ovog istraživanja ima MBA diploma Univerziteta u Šefildu (UK) iz oblasti finansija i diplomirani je inženjer ETF-a u Beogradu. Uspešno se bavi ICT preduzetništvom, razvija i upravlja sopstvenim i partnerskim portfoliom investicija, vrednim nekoliko miliona evra. Iskustvo inženjera, menadžera i investitora je sticao radeći u društvenom preduzeću, u multinacionalnoj kompaniji, kao CEO lokalne firme i poslednjih godina u privatnom biznisu. U ekonomskom istraživačkom radu, kojim se bavi od 2009. godine u oblastima: stranih direktnih investicija, ICT-a sa akcentom na izvozno orijentisane-outsourcise servise, konkurentnosti i finansija, rukovodi se akademskim pristupom i preferira kvantitativnu metodologiju i korišćenje sekundarnih podataka o funkcionisanju državnih institucija, finansijskih subjekata i preduzeća, za čiju se veću raspoloživost i dostupnost zalaže.

Prema istraživanju BIG-a, koje je obuhvatilo trinaest najvećih banaka po aktivi, broju filijala i zaposlenih, najefikasnije banke u Srbiji u prošloj godini su bile Banca Intesa i Komercijalna banka, za šta su dobile **zlatni** BIG index. U odnosu na njih UniCredit i Societe Generale banka ostvarile su vrlo visoku efikasnost, obe po 97 odsto, za šta su dobile **ljubičasti** BIG index, kao i Hypo Alpe Adria banka sa 93 odsto i Raiffesien i Eurobank EFG sa po 90 odsto. **Zeleni** BIG index, koji označava efikasnost veću od 70 odsto a manju od 90 odsto dobile su AIK, ProCredit, Erste i Vojvodanska banka. Alpha banka i Credit Agricole ostvarile su efikasnost od po 53 odsto, upola manju od najefikasnijih banaka.

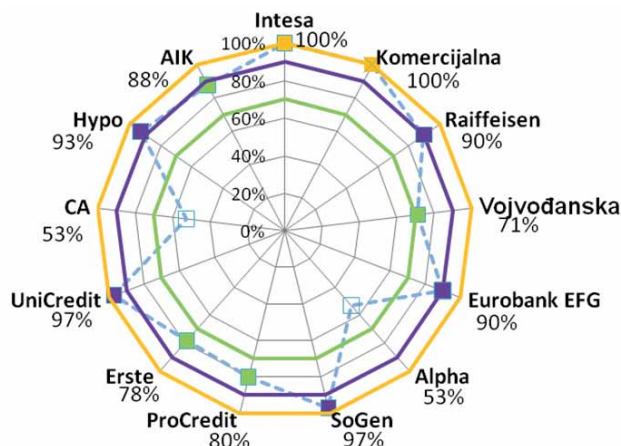
BIG index predstavlja srednju meru efikasnosti banke, gledano iz ugla akcionara, klijenata, države i zaposlenih. Za svaku od ovih kategorija korišćen je odgovarajući set parametara, koji po mišljenju autora istraživanja naj-

bolje opisuje efikasnost rada banke za određenu kategoriju. Kao ulazni podaci za istraživanja korišćeni su javno dostupni podaci Narodne banke Srbije i to prevashodno bilansi stanja i uspeha banaka, u formatu koji propisuje Narodna banka Srbije.

Termin „efikasnost“ koji se ovde koristi ima šire značenje od istog termina koji se koristi u bankarskom biznisu, pod kojim se podrazumeva odnos operativnih troškova i prihoda. Efikasnost se ovde računa u relativnom smislu, tako što se u izabranom uzorku pronalazi prvo banka ili više banaka koje najefikasnije transformišu neke ulazne parametre u određeni izlazni rezultat, pa se efikasnost ostalih meri u odnosu na njih i iskazuje srazmerno manjim procentima.

Istraživanje je 100 odsto kvantitativno i nepristrasno. Omogućava da se jednim pogledom uporede banke, da se uoči međuzavisnost posmatranih kategorija, ali i da

"BIG INDEX" EFIKASNOSTI BANAKA

se nazre strategija poslovanja neke banke u posmatranom periodu – u 2011. godini.

Aktiva banke, kapital i dobit, koji se najčešće koriste za upoređivanje banaka i ocenu njihovog poslovanja važni su za akcionare, posredno za državu i za zaposlene. Za klijente, međutim, velika dobit koju neka banka ostvaruje može da znači da su prihodi od kamata i naknade veće, te stoga ne predstavlja bitan parametar za razmatranje efikasnosti ili kvaliteta rada banke iz ugla klijenata.

Ako neka banka odobri državi kredit za pokrivanje budžetskog deficita po neuobičajeno povoljnim uslovima, na nekoj drugoj strani će morati da nadomesti manjak kojim je „častila“ državu, i to najverovatnije na račun svojih drugih klijenata ili zaposlenih. Kada pak država emituje hartije od vrednosti sa atraktivnim prinosima, neke banke ih rado kupuju zbog dobre zarade i zato što bi trebalo da su bez rizika. Najveći kupci hartija od vrednosti u prošloj godini bili su državna Komercijalna banka koja je za to izdvojila gotovo 250 miliona evra, i Raiffeisen banka sa 228 miliona evra. Ostala sredstva, koja su u proseku deset puta veća od onih plasiranih u hartije od vrednosti, banke plasiraju građanima i privredi, koji na kraju – pored obaveza za svoje kredite – moraju da plaćaju i veće dažbine državi, kako bi ona bila u stanju da isplati obećane prinose na emitovane hartije.

Ovi primeri nagoveštavaju svu složenost i međuzavisnost odnosa u kojima svaka strana teži ostvarenju svojih interesa, a ujedno i teškoću za uspostavljanje metodologije kojom bi se ta zavisnost određivala i merila jer se interesi neke strane, a posebno države, iskazuju na više mesta i u više oblika.

Naša namera je zato bila da ovim istraživanjem kreiramo višestranu, ali jednostavnu i svima razumljivu meru, koja bi omogućila lakše upoređivanje efikasnosti banaka sa aspekta akcionara, klijenata, države i zaposlenih.

Ovde predstavljamo prve rezultate istraživanja, za poslovnu 2011. godinu za 13 najvećih banaka u Srbiji, a namera nam je da i narednih godina redovno prati-

mo, analiziramo i objavljujemo rezultate, primenjujući u osnovi ovu metodologiju, koju ćemo unapređivati novim podacima, kao što su zadovoljstvo klijenata, kvalitet usluge, kvalitet portfolia idr. To će nam omogućiti da svake godine poredimo da li se, šta, i koliko promenilo i koliko su banke tj. njihovi „šerholderi“ i menadžment unapredili brigu o klijentima, državi ili zaposlenima – koliko su društveno odgovorno poslovale.

OPIS ISTRAŽIVANJA

Metodologija BIG-a je razvijena po ideji da se efikasnost poslovanja banaka izmeri iz više uglova: da se pored efikasnosti u odnosu na „šerholdere“ utvrdi kako se koje banke ponašaju prema „stejkholderima“, od kojih su za analizu uzeti oni najvažniji: klijenti, država i zaposleni.

Istraživanje ne tretira ceo bankarski sektor u Srbiji koji broji 33 banke, već uzorak od 13 banaka, od kojih su deset najveće po aktivi – Banca Intesa, Komercijalna, UniCredit, Raiffeisen, Societe General, Eurobank EFG, Hypo Alpe Adria, AIK, Vojvodanska i Alpha banka, i koje u ukupnoj aktivi bankarskog sektora Srbije zajedno učestvuju sa 70 odsto. Analizom su obuhvaćene još tri banke koje imaju vrlo razgranatu mrežu filijala i zapošljavaju po 1.000 i više radnika – ProCredit, Credit Agricole i Erste banka. Ovih 13 banaka čine ukupno 77 odsto aktive bankarskog sektora, koji je na dan 31.12.2011. godine iznosio 2.649 milijardi dinara ili oko 25,3 milijarde evra. Posmatrane banke ukupno zapošljavaju oko 20.000 radnika od oko 30.000 koliko ih ima u bankarskom sektoru Srbije. Od ovih 13 banaka, Komercijalna banka je državna, AIK banka je privatna, a ostale su u vlasništvu stranih lica, tj. deo su međunarodnih korporacija.

Analiza daje relativan odnos poslovanja banaka kroz merenje efikasnosti i poređenje sa drugim bankama iz uzorka, koristeći određeni skup ulazno-izlaznih parametara, a ne ocenu da li je neka banka dobra ili loša, ili radi manje ili više dobro od druge banke. Banke koje ostvaruju najveći izlazni rezultat po odabranom setu parametara, opisanom u sledećem poglavlju, imaju efikasnost 100 odsto. Druge banke imaju srazmerno manju efikasnost u onoj meri u kojoj po istom setu parametara ostvaruju manji izlazni rezultat.

Napominjemo da je istraživanje verodostojno u onoj meri u kojoj bilansi banaka daju pravu sliku o stanju i poslovanju banaka, tj. u meri u kojoj banke primenjuju međunarodne računovodstvene standarde. Sprovedeno kvantitativno istraživanje nije u mogućnosti da razmatra Napomene koje se daju uz bilanse niti da u ulozi revizora analizira različitosti koje i pored nadzora NBS mogu postojati u načinu na koji pojedine banke sastavljaju bilanse.

Treba takođe imati u vidu da je većina banaka u Srbiji deo sistema međunarodnih banaka, koje rezultat poslovanja mere pre svega na globalnom nivou grupacije, te im u tom smislu bilans u pojedinoj zemlji može biti manje bitan od ukupnog bilansa i rezultata. Multinacionalne

korporacije, pa i banke imaju više mogućnosti da prelijavu dobit ili gubitke iz jedne zemlje u drugu, i da optimizujući poreze ostvare bolji rezultat u jednoj, odnosno u drugoj zemlji.

Bez obzira na potencijalne nedostatke kvantitativne metodologije, koja ne može da utvrdi solidnost i verodostojnost podataka koji se koriste za analizu, držimo da su bilansi banaka ipak vrlo jak i relevantan izvor podataka, a treba se podsetiti i na to da banke pre svih vrlo uredno i iz više uglova „češljaju“ bilanse firmi kada procenjuju bonitet i rizik, odnosno efikasnost nekog preduzeća i njegovu sposobnost da vraća kredite.

DEFINISANJE PARAMETARA

Klijenti

Za analizu efikasnosti iz ugla klijenata korišćeni su sledeći podaci: a) ukupan iznos datih zajmova i kredita b) odnos datih kredita i depozita c) broj filijala i broj zaposlenih.

Efikasnija je ona banka koja je u apsolutnom iznosu odobrila više zajmova i kredita, koja ima veći odnos datih kredita i primljenih depozita, i koja ima veći broj ekspozitura i šaltera, odnosno veći broj zaposlenih.

Uzeti su dalje, podaci o d) administrativnim troškovima i zaradama po zaposlenom, ali u negativnom obliku - u smislu da je iz ugla klijenta manje efikasna ona banka koja ima veće administrativne troškove, i troškove zarada, koji po pravilu predstavljaju najveću troškovnu stavku.

Poslednji parametar, verovatno najvažniji za klijente, su kamatne stope koje banka isplaćuje klijentima depozentima na jednoj strani, i kamate koje naplaćuje klijentima dužnicima za date kredite na drugoj strani. Klijenti žele da ove prve, koje se nazivaju pasivne kamate budu što više, a druge, aktivne - što niže. Postoji veliki broj kamatnih stopa, koje se razlikuju po vrstama kredita, ročnosti, nameni, po tome da li indeksirane u evrima ili u dinarima idr, i ne postoji univerzalni proizvod na osnovu koga bi se one uporedile između banaka. Narodna banka Srbije objavljuje podatak o srednjim aktivnim i pasivnim ponderisanim kamatnim stopama, koje su u prošloj godini iznosile 10,3 odsto odnosno 4,4 odsto za sve 33 banke.

U ovom istraživanju je za poređenje kamatnih stopa banaka korišćen jedan proxy parametar, koji smo nazvali e) atraktivnost kamatnih stopa banke. Dobijen je kao kombinovana mera prosečnih aktivnih i pasivnih kamatnih stopa, izračunatih kao odnos prihoda od kamata i datih kredita i rashoda od kamata i depozita i primljenih kredita.

Zaposleni

Za analizu efikasnosti banaka iz ugla zaposlenih uzete su dve grupe parametara: jedna koja odražava rezultat u prošloj godini (2011.) i druga koja ukazuje na trend

rasta posmatran u dve poslednje godine. Parametri iz prve grupe su: a) zarada po zaposlenom b) broj zaposlenih c) dobit po zaposlenom (što, istina, nema direktne veze jer većina zaposlenih ne učestvuje u raspodeli dobiti, ali posredno znači da će banka koja dobro posluje biti dobra i za zaposlene, odnosno da će se na njih sigurno odraziti i eventualni gubitak, bilo kroz smanjenje njihovog broja ili kroz smanjenje zarada).

Za parametre rasta su uzeti: d) prosečan rast zarada u poslednje dve godine i e) prosečan rast broja zaposlenih u poslednje dve godine.

Svi parametri su uzeti u direktnoj korelaciji.

Država

Za razliku od prethodne kategorije, gde se skoro jednoglasno moglo utvrditi šta je to što je bitno za zaposlene ili za većinu zaposlenih, za ovaj ugao merenja efikasnosti rada banaka najteže je definisati pravi „miks“ dostupnih kvantitativnih parametara. Iz ugla države nisu važni relativni parametri već apsolutne brojke, tj. da banka: a) kupuje što više hartija od vrednosti trezora i NBS, b) da plaća što više doprinosa i poreza, c) da je dobro kapitalizovana, tj. da ima što manji „leverage“ koji se dešiniše kao količnik prosečne ukupne aktive i prosečnog ukupnog kapitala, tj. kao „Total Assets/Equity“, d) da pošiljava što više radnika.

Treba dodati da se u slučaju državne, Komercijalne banke ugao gledanja države mora posmatrati zajedno sa efektom koji ta banka ostvaruje za akcionare.

Dodatna istraživanja bi mogla da uključe analizu kredita (kamata, roka vraćanja i grejs perioda), koje su određene banke odobravale državi za pokrivanje budžetskog deficita, a takođe da se uzme u obzir i analiza kreditnog rejtinga, kao i drugi strukturni parametri.

Akcionari

Ova kategorija ostavljena je za kraj i nju je najlakše meriti, pošto bilansi nisu izmišljeni radi klijenata i zaposlenih, već radi akcionara – da bi znali koliku su dobit ostvarili, kolikim kapitalom raspolažu i koliko im vredi banka, i radi države – da bi znala kolike poreze i dažbine treba da im naplati.

U našem istraživanju za ocenu efikasnosti banaka uzete su tri grupe parametara. Prva grupa odražava rezultat poslovanja u prošloj (2011.) godini, koji se najbolje opisuju kroz a) ROA - „Return on Assets“ (dobitak pre oporezivanja/prosečna ukupna aktiva), b) ROE - „Return on Equity“ (Dobitak pre oporezivanja/prosečan ukupni kapital) i c) „Cost to Income“ koji predstavlja odnos operativnih rashoda i neto prihoda od kamata, naknada i provizija. Za akcionare poželjni su veći ROA i ROE, i što manji „Cost to Income“. Drugu grupu čine parametri rasta u poslednje tri godine (2009, 2010. i 2011.) i to: c) prosečan godišnji rast prihoda i d) prosečan godišnji rast dobiti.

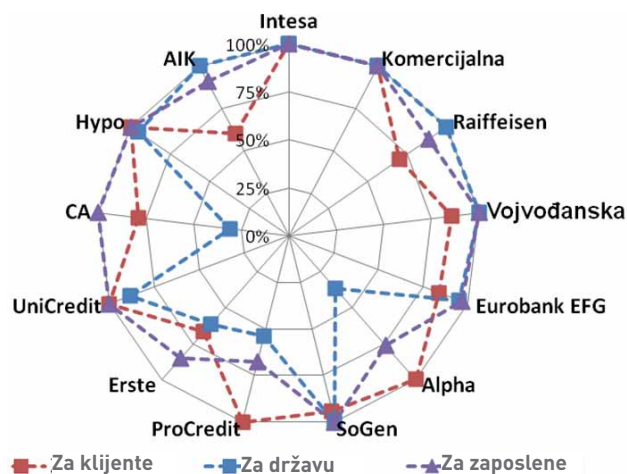
Kao poslednji parametar je ponovo uzet „leverage“ , kao u slučaju parametara za državu, ali ovog puta sa obrnutim značenjem. Bankari bi voleli da imaju što veći „leverage“, što u prevodu znači da sa manje kapitala mogu da daju više kredita, a što država kontroliše propisujući kriterijume za adekvatnost kapitala i nadzirajući njihovu primenu.

U analizi su učestvovalе samo banke koje su ostvarile dobit, da bi se isključio potencijalni rezultat statističke analize koji bi bio interpretiran tako da je efikasnija ona banka koja je ostvarila manji gubitak od neke druge banke. Iz ugla akcionara, banka koja je ostvarila gubitak i koja tako „jede“ kapital umesto da ga stvara, neefikasno je poslovala i njena neefikasnost u odnosu na banku koja je ostvarila makar i najmanji profit je beskonačna, tj. ima efikasnost nula u našoj analizi.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Na sledećem grafikonu je prikazana efikasnost banaka za „stejkholdere“: za klijente, državu i zaposlene.

EFIKASNOST RADA BANAKA ZA STEJKHOLDERE

Iz dijagrama se uočava da se najmanje razlike efikasnosti banke iskazuju prema zaposlenima, a najveće prema državi.

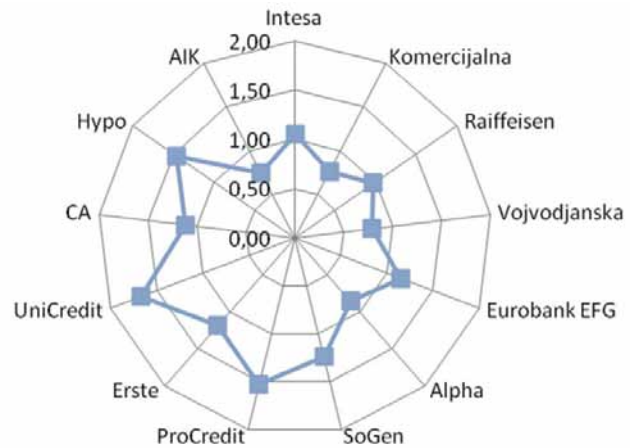
Za klijente, 100 odsto efikasnosti ima šest banaka: Intesa, Komercijalna, Alpha, ProCredit, UniCredit i HypoAlpeAdria .

Većoj efikasnosti banke za klijente doprinosi veći broj zaposlenih u banci, veći broj ekspozitura, te veći odnos kredita/depozita. Veći troškovi zarada i administrativni troškovi negativno utiču na efikasnost banke prema klijentima u našoj metodologiji.

Srednja neponderisana vrednost prosečne aktivne kamatne stope za ovih trinaest banaka iznosi 12,5 odsto, a pasivne 5,2 odsto. Najviše kamatne stope i na štednju i za kredite ima AIK banka, što joj daje srednju atraktivnost kamata po našem kriterijumu. Najmanje aktivne stope ima Societe Generale banka, što joj doprinosi

da, zajedno sa Intesom, Vojvodanskom, Alpha bankom i Hypo bankom ima najatraktivnije kamatne stope po našem kriterijumu atraktivnosti.

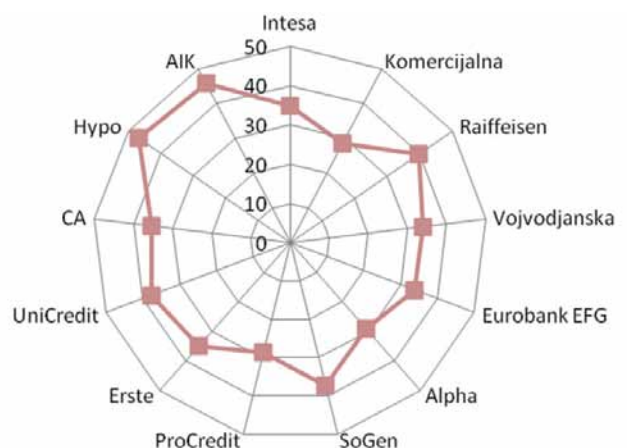
ODNOS DATIH KREDITA I PRIMLJENIH DEPOZITA

Većina, čak 9 od 13 banaka daje više kredita nego što ima depozita. Manje kredita od primljenih depozita su plasirale dve banke koje su poslovalе sa gubitkom, Alpha i Vojvodjanska, kao i dve koje su pozitivno poslovalе, Komercijalna i AIK banka , koje su plasirale manje kredita nego što su primile depozita za oko 25 odsto. UniCredit banka je plasirala 67 odsto više kredita nego što ima depozita, a za njom sledi ProCredit banka sa 53 odsto, što se vidi na sledećem dijagramu.

Troškovi zarada i drugi administrativni troškovi po zaposlenom za ovih 13 banaka iznose u proseku 36 hiljada evra godišnje. Najmanje troškove po zaposlenom, po 29 hiljada evra, imaju Komercijalna, Alpha i ProCredit banka, a najveće Hypo i AIK banka sa po 46 i 47 hiljada evra godišnje.

GODIŠNJI ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI I ZARADE PO ZAPOSLENOM (000 EUR)

Kada su u pitanju zaposleni, čak sedam od ovih triinaest banaka ostvaruje 100 odsto efikasnosti u pretvaranju internih resursa u korist svojih zaposlenih. Pod zaposlenima se ovde podrazumevaju svi zaposleni u banci, pošto istraživanje nije u mogućnosti da bez dodatnih anketa na terenu odgovori na pitanje da li se ova efikasnost odnosi podjednako i na direktore i menadžere, i na službenike. Najmanju efikasnost po ovoj kategoriji imaju ProCredit i Alpha banka. ProCredit banka je u poslednje dve godine smanjivala broj zaposlenih za prosečno 15 odsto godišnje, po čemu je zajedno sa Vojvođanskom bankom, koja ima prosečno smanjenje od 16 odsto godišnje, najviše redukovala broj zaposlenih. Te dve banke su za to isto vreme, zbog otpremnina radnicima koji su ostali bez posla, ostvarile najveći rast troškova zarada po zaposlenom sa prosečnom stopom od 13 odsto, odnosno 26 odsto respektivno. Pošto se u bilansima otpremnine i zarade iskazuju u istoj bilansnoj stavci, ne može se zaključiti da li su u ove dve banke realne zarade zaposlenih porasle i za koliko, ali se ovi podaci mogu vrlo dobro koristiti za analizu efikasnosti banaka prema svojim zaposlenima. Uz njih najveći rast zarada ostvaren je u Hypo banci sa 13 odsto i CA sa 16 odsto godišnje i to u poslednje dve godine. Samo je AIK banka zabeležila pad zarada zaposlenih u poslednje dve godine i to sa prosečnom stopom od 8 odsto godišnje, što joj nije smetalo da poveća broj zaposlenih za 3 do 4 odsto godišnje.

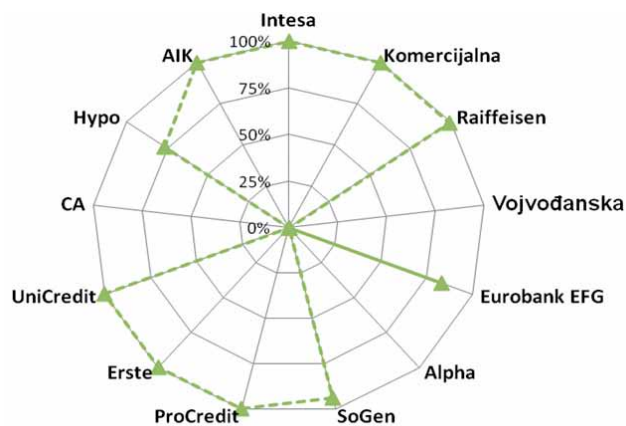
Najveće zarade od svih banaka u prošloj godini isplatila je CA banka i to u ekvivalentnom iznosu od 18 hiljada evra po zaposlenom (bruto iznos zarada), a odmah iza nje slede Vojvođanska i UniCredit sa po 17 hiljada evra po zaposlenom. Najmanje primaju zaposleni u AIK banci i to 11 hiljada evra godišnje bruto, dok se sve druge banke nalaze u rasponu od 12 do 16 hiljada evra po zaposlenom godišnje. Upada u oči da su dve od tri banke koje su prošle godine poslovale sa gubitkom, Vojvođanska i CA, isplatile najveće zarade svojim zaposlenima (i bivšim zaposlenima na ime otpremnina), čime zaposleni mogu da budu zadovoljni, ali sigurno ne i akcionari. Važno je uočiti iz dijagrama efikasnosti ovih banaka da se to, međutim, nije negativno odrazilo na korisnike, prema kojima su ove dve banke iskazale 100 odsto efikasnosti.

Država može da bude zadovoljna time kako su Intesa, Komercijalna, Raiffeisen, Vojvođanska, SoGen i AIK banka transformisale svoje resurse u korist države, kupujući obveznice države i plaćajući poreze na dobit i zarade svojih zaposlenih. Ove banke imaju efikasnost 100 odsto iz ugla države, a vrlo visoku efikasnost imaju još i Eurobank EFG i Hypo banka sa po 95 odsto. Prema državi su najmanju efikasnost iskazale banke koje su ostvarile gubitke, Alpha i CA, dok je Vojvođanska postigla relativno veliku efikasnost i pored ostvarenog gubitka i smanjenja broja zaposlenih, zbog velikih plaćenih poreza i doprinosa i velikog prometa, tj. kupovine državnih hartija od vrednosti. ProCredit nije kupovala državne hartije od vrednosti i platila je najmanje

poreza i doprinosa od svih banaka, što joj je donelo rezultat efikasnosti iz ugla države od samo 54 odsto.

Pogled na dijagram o efikasnosti poslovanja banaka u korist „šerholdera“ pokazuje da je šest od deset banaka koje su pozitivno poslovale ostvarilo efikasnost od 100 odsto. Tri banke koje su ostvarile gubitak, Alpha, CA i Vojvođanska, izuzete su iz poredenja i dodeljena im je efikasnost od 0 odsto.

EFIKASNOST RADA BANAKA ZA ŠERHOLDERE

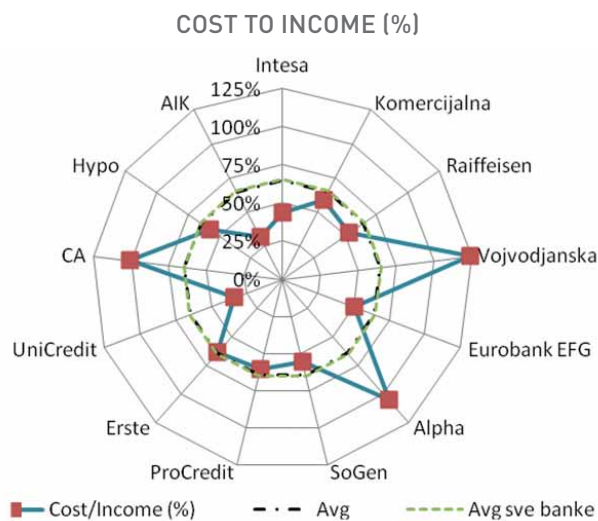
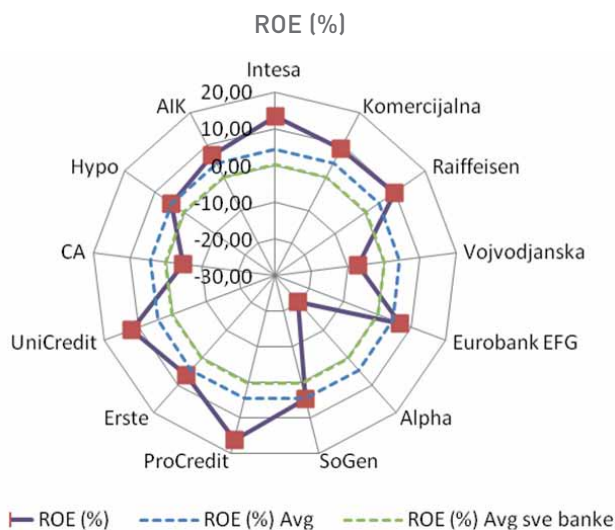
Efikasnost banaka za „šerholdere“ je računata na osnovu analize pet serija podataka.

Dvocifreni ROE imaju: ProCredit banka 16 odsto, Intesa 13 odsto i UniCredit 11 odsto. Najmanji ROE imaju Alpha banka, minus 20 odsto, Vojvođanska minus 7 odsto i CA minus 4,5 odsto. Alpha je ostvarila najveći gubitak od 20 miliona evra, a posle nje Vojvođanska banka sa 13,3 miliona evra i CA sa 3,6 miliona evra.

Najviši ROA imaju ProCredit 2,8 odsto, Intesa i Raiffeisen po 2,7 odsto, UniCredit 2,5 odsto i AIK banka 2,3 odsto.

Na sledećem dijagramu je pored pojedinačnih ROE, isprekidanim zelenim i plavim kružnicama prikazana još i srednja vrednost ROE uzorka koji iznosi 4,4 odsto, kao i srednja vrednost sve 33 banke, koja iznosi 0,24 odsto. Srednji ROE ovih 13 banaka bi bio ispod proseka kada bi se iz posmatranja isključila Agrobanka. ROE bi tada bio 6 odsto, a ROA 1,23 odsto, što može da nagoveštava da su manje banke, koje nismo obuhvatili ovim istraživanjem, poslovale profitabilnije nego ove najveće.

Efikasnost banke merena odnosom troškova i prihoda „Cost/Income ratio“ je prikazana na sledećem dijagramu. Što je manji ovaj odnos to banka posluje efikasnije. Najmanji racio imaju AIK banka 31 odsto i UniCredit 34 odsto, a najveći - banke koje su poslovale sa gubitkom i to od 101 odsto do 124 odsto. Srednja efikasnost našeg uzorka banaka je skoro identična sa uzorkom svih banaka i iznosi 65 odsto. Sve banke iz našeg uzorka, osim banaka koje su ostvarile gubitak, posluju efikasnije od proseka bankarskog sektora.

Da bi se anulirao efekat samo jedne poslovne godine, u analizi efikasnosti je pored rezultata iz 2011. za ROE, ROA i Cost/Income, uzet i efekat rasta prihoda i dobiti u poslednje tri godine. Pri tome su rezultati koji se u bilansima daju u dinarima preračunati u evre, da bi se iskazao realan rast. Izračunat je rast za svaku godinu koji je onda usrednjen, i ti rezultati su prikazani na sledeća dva dijagrama.

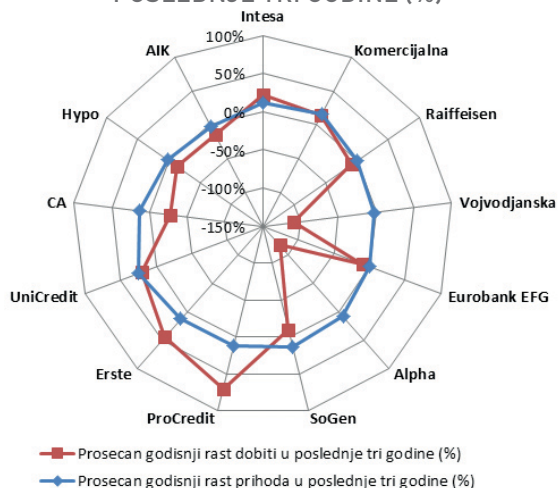
Najveći prosečni godišnji rast prihoda u poslednje tri godine ostvarile su UniCredit banka sa stopom rasta od 24 odsto i Komercijalna banka sa 17 odsto. Dvocifreni rast prihoda u rangu od 11 do 13 odsto ostvarile su Intesa, SoGen ProCredit Erste i CA. Osim Alpha banke koja je ostvarila rast prihoda od 9 odsto, ostale banke se nalaze u zoni stagnacije prihoda, a samo su Vojvodjanska i AIK banka zabeležile neznatan pad od -3 odsto.

I dok su banke generalno uspele da povećaju prihode i aktivu, kada se pogleda rast dobiti situacija je potpuno drugačija. Samo pet banaka je uspeo da na nivou od tri

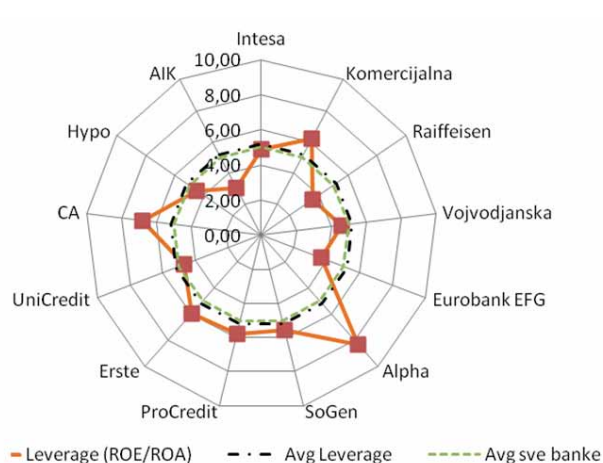
godine ostvari rast dobiti, kada se dobit iskaže u evrima, a ne dinarima. To su Intesa, Komercijalna, ProCredit, Erste i UniCredit. Apsolutno najveći prosečni rast dobiti ostvarila je ProCredit banka i to 70 odsto, usrednjeno za tri godine, koja je dobit s kraja 2008. godine od 5,1 miliona evra uspeła da poveća na 15,9 miliona evra u 2011. godini. Sledi je Erste banka koja je dobit povećala sa 3,1 miliona evra u 2008. na 7,4 miliona evra u 2011. U apsolutnom iznosu najveću dobit pre oporezivanja od 102 miliona evra ostvarila je Banca Intesa, koja je u poslednje tri godine ostvarila trend rasta dobiti od 22 odsto usrednjeno godišnje, dok su joj prihodi rasli stopom od 12 odsto, a aktiva 11 odsto godišnje, u odnosu na 2008. godinu.

Dajemo na kraju još pregled „leverage“, za koji smo rekli da je iz ugla države poželjno da bude što manji, a iz ugla akcionara što veći. Srednji „leverage“ sektora iznosi 5, a u posmatраних 13 banaka 5,2. Najbolje je kapitalizovana AIK banka koja ima „leverage“ 3,1, a najslabije Alpha (8,3), CA (6,8) i Komercijalna banka (6,2).

PROSEČAN GODIŠNJI RAST PRIHODA I DOBITI U POSLEDNJE TRI GODINE (%)

LEVERAGE

ANALIZA BANKARSKOG SEKTORA SRBIJE 2001-2011.

- Likvidacija najvećih banaka i ulazak stranih banaka (2001-2002)
- Period preuzimanja domaćih banaka i ubrzanog rasta (2003-2008)
- Bankarstvo u periodu svetske finansijske krize, 2009-2011.

-
- Propisi
 - Posledice „miroljubive koegzistencije“

Bankarstvo Srbije 2001-2011: promene, rezultati, posledice

Ilija Kovačević

U bankarstvu Srbije posle 2001. godine zabeležene su promene i stalni brzi rast do 2008. godine, kakav nije zabeležen u drugim zemljama regiona niti u bilo kojoj oblasti privrede u bilo kom periodu u novijoj istoriji Srbije. Izuzetak je, verovatno, industrija igara na sreću i industrija zabave koja je, indikativno, izgleda najviše napredovala, ali o tome nema pouzdanih statističkih dokaza.

Krajem 2002. godine ukupna bilansna suma bankarstva iznosila je samo oko 31% BDP u toj godini ili oko pet milijardi evra, a na kraju 2011. 83,5% BDP ili oko 25 milijardi evra. Ovo je, pre svega, rezultat veoma niske osnove (likvidacija četiri najveće banke početkom 2002. godine) i „razvojnog“ modela koji je podsticao rast samo u nerazmenljivim sektorima, i koji se bankarstvu već vraća kao bumerang.

Kretanja i rezultati razvoja bankarskog sektora od 2001. godine mogu se bolje razumeti ako se ima u vidu dubina pada tokom 90-ih godina, a potom i odluka da se početkom 2001. godine likvidiraju četiri najveće nesolventne banke u Srbiji. Nepokriveno tržište i dugogodišnja opšta oskudica kredita i trajnih potrošnih dobara u uslovima liberalizacije spoljnoekonomskih tokova, omogućili su brzo osnivanje i rast aktive stranih banaka, a kasnije i preuzimanje većine preostalih, domaćih.

Poslednjih godina ukupna dobit u bankarstvu Srbije iznosila je u proseku oko 300 miliona evra godišnje, što čini oko 10% ukupne dobiti cele privrede u 2010. Istovremeno, neto finansijski rezultat na nivou celog bankarstva (dobit umanjena za gubitke) u periodu 2008-2010, dostizao je u proseku više od 250 miliona evra, dok je u istom periodu u privredi bio stalno u minusu oko milijardu evra prosečno godišnje.

U 2011. godini dogodio se prividni preokret: u bankarstvu su zabeleženi veliki gubici i veoma skroman neto finansijski rezultat, a u privredi je zabeležena dobit u iznosu od oko 84 milijarde dinara ili oko 800 miliona evra.

Navedeni podaci za samo jednu godinu ne pružaju pravu sliku stanja u privredi.

Naprotiv. Dobit uglavnom ostvaruje oko 50 velikih preduzeća. Nekoliko najvećih koja su iskazala dobit u 2011. godini, pripadaju javnom sektoru, a gotovo svako od njih je prezaduženo i/ili obilato subvencionirano iz budžeta (Železnice, EPS, Srbijagas...), dok su Železnicama dugovi jednostavno - brisani. Većina ostalih preduzeća posluje na granici rentabilnosti ili sa gubicima. Najzad dobit u 2011. u velikoj meri je rezultat pozitivnih kursnih razlika, otpisa dugova i subvencija.

Svetska ekonomska kriza pokazala je da su osnovni uzroci krize u Srbiji dugogodišnje sektorske disproporcije u razvoju i privatna i javna potrošnja zasnovana na zaduživanju i povremenim deviznim infuzijama vrućeg novca. To je posledica institucionalnih rešenja i mera tekuće ekonomske i monetarne politike - od koncepta privatizacije i spoljnoekonomske politike, do odsustva odgovarajućih antimonopolskih i antikorupcijskih propisa i mera kreditno-monetarne politike. Ustanovljen je model preraspodele bogatstva i moći koji se bitno ne razlikuje od sličnih modela u užem i širem okruženju, pa je i njegova promena utoliko teže izvodljiva.

Sve veći rizici u bankarstvu Srbije ogledaju u gubicima banaka, u sve većem procentu problematičnih kredita (oko 20%), u nepovoljnim kretanjima u privredi, smanjenom deviznom prilivu zemlje i visokom fiskalnom deficitu (oko 7,3% BDP). Najzad, moguće je povlačenje kapitala stranih banaka zbog krize u zoni evra.

Tekst koji sledi analizira tri različita perioda razvoja bankarstva u razdoblju 2001- 2011:

(1) 2001-2002: likvidacija velikih domaćih banaka i ulazak stranih

(2) 2003- 2008: preuzimanje domaćih banaka i brz rast bankarstva i

(3) 2009-2011: usporavanje i rizici u periodu krize

1 Likvidacija najvećih banaka i ulazak stranih banaka (2001-2002)

Zatečeno stanje u privredi, finansijama i javnom sektoru nakon promena krajem 2000. godine, zbog dugogodišnje izolacije, sankcija i posledica bombardovanja Srbije, bilo je dramatično. Jedan od najhitnijih zadataka novih vlasti bio je obnova aranžmana sa međunarodnim kreditorima i povratak poverenja u banke, odnosno rešavanje problema inostranih dugova i stare devizne štednje koja je bila potpuno nestala.

U Saveznoj Republici Jugoslaviji na kraju 2000. godine bilo je čak 86 banaka, od čega u Srbiji 77. Posle likvidacije nekoliko manjih banaka tokom 2001. koje su bile u postupku stečaja i više od 20 tokom 2002. (uključujući i četiri najveće), u Srbiji je na kraju 2002. godine bilo 50 banaka u kojima je bilo oko 19.000 zaposlenih (oko 10.000 manje nego na kraju 2011).

Restrukturiranje bankarskog sektora. Prve analize NBJ početkom 2001. godine ukazale su da je bankarstvo Srbije bilo u hroničnim problemima. Visok stepen visokorizičnih potraživanja i nizak stepen realne kamatonosne aktive, direktno su uticali na nisku profitabilnost.

U ovom periodu monetarni suverenitet Narodne banke Jugoslavije bio je sveden na teritoriju Srbije, jer je Crna Gora u 2000. godini dinar zamenila nemačkom markom, tako da su se svi propisi SRJ i sve mere Narodne banke SRJ od tada praktično odnosili samo na banke u Srbiji.

U saradnji sa Narodnom bankom Jugoslavije revizorska kuća Ernest & Jounq pripremila je strategiju restrukturiranja na osnovu izvršenih analiza i kontrole poslovanja tokom 2001. godine. Gašenje četiri najveće banke i spajanje i likvidacija 23 banke, bile su prve drastične mere najdubljeg reza u istoriji poslovnog bankarstva Srbije januara 2002. godine. Ovim rezom i bilansna suma bankarstva Srbije sredinom 2002. smanjena je za 59%, a udeo kapitala u pasivi povećan je sa 3,4% na 15,9%.

Narodna banka Jugoslavije je, najpre, zaključila da je sanacija moguća i ekonomski opravdana u slučaju sledećih osam banaka: Beogradske banke, Investbanke, Jugobanke, Beobanke, Prokupačke banke, Niške banke, Jugobanke Bor i Vranjske banke. Međutim, Agencija za osiguranje depozita, sanaciju, stečaj i likvidaciju banaka, na osnovu dodatnih analiza, procenila je da sanacija četiri najveće banke - Beobanke, Beogradske banke, Investbanke i Jugobanke nije ekonomski opravdana i predložila Narodnoj banci Jugoslavije da pokrene postupak stečaja nad tim bankama.

Odluku je donela NBJ sa obrazloženjem da je dodatna analiza finansijskog stanja otkrila znatno veće gubitke

od prvobitno procenjenih. (U stručnoj javnosti o opravdanosti likvidacije četiri najveće banke mišljenja su bila podeljena.) Gubitak u poslovanju iskazale su 24 banke u ukupnom iznosu od 250 milijardi dinara. Finansijsku poziciju banaka dodatno je otežala činjenica da je depozitni potencijal bio znatno smanjen zbog nepoverenja građana u banke.

Gašenje četiri najveće banke i spajanje i likvidacija 23 banke, bile su prve drastične mere najdubljeg reza u istoriji poslovnog bankarstva Srbije, januara 2002. godine

Na dan 31. decembra 2001. ukupni dug srpskih banaka (glavnica i kamata) prema zemljama Pariskog i Londonskog kluba iznosio je oko pet milijardi dolara.

Analiza poslovanja svih 49 banaka i posebno grupe 19 "transformisanih" i 30 novoosnovanih banaka (banke osnovane uglavnom 90-ih godina), na osnovu podataka za 2001. godinu, pokazala je da se navedene dve grupe banaka bitno razlikuju, kako po bilansnoj veličini i strukturi, tako i po kvalitetu kapitala. (Analizom nisu bile obuhvaćene četiri velike banke nad kojima je otvoren postupak stečaja početkom januara 2002.)

Početkom 2001. godine udeo "transformisanih" banaka u ukupnoj bilansnoj sumi iznosio je 90%, a preko 57% bilansne sume svih banaka odnosilo se na četiri velike banke koje su likvidirane. Više od 60% bilansne veličine ovih banaka bilo je imobilisano u obavezama prema Pariskom klubu, Londonskom klubu, IBRD-u, IFC-u (više od 40%) i obavezama po osnovu "stare" devizne štednje i potraživanjima od SR Jugoslavije po istom osnovu - više od 20%.

"Novoosnovane" banke su imale znatno manje bilansne sume (samo 10%, odnosno ako se izuzmu četiri velike banke koje su likvidirane, samo 25% ukupne bilansne sume), ali bez opterećenja dugovima iz prethodnog perioda. Međutim, jedan broj ovih banaka osnivan je fiktivnim uplatama u osnivački kapital, potom je kroz kvazidokapitalizacije novim emisijama akcija veštački povećavao svoj kapital, radi privlačenja novih klijenata, odnosno njihovih depozita jer je poverenje u "stare" banke bilo potpuno.

JER POSEBNI ZASLUŽUJU NAJBOLJE.

Postanite Premium klijent Raiffeisen banke
i uz VISA PLATINUM karticu koristite usluge
Priority Pass servisa i putnog osiguranja!

PRIORITY PASS

Uživajte u komforu najluksuznijih
aerodromskih loža na preko
600 lokacija!

*Priority
Pass*
0018 0000
MR JAMES S.C.
EXPIRY

TRAVEL INSURANCE CARD

Obezbedite svoju porodicu
i sebe prilikom boravka
u inostranstvu.

Za više informacija kontaktirajte kontakt centar Raiffeisen banke za Premium bankarstvo
na broj telefona +381 11 3202 700, ili posetite naš sajt <http://premium.raiffeisenbank.rs/>

Kreditni potencijal mnogih banaka osnovanih 90-ih godina bio je zasnovan na pozajmljenim, uglavnom kratkoročnim izvorima sredstava, koje su one uglavnom plasirale dugoročno „svojim“ preduzećima neposredno ili preko svojih „off-shore“ jedinica u inostranstvu. (GLOSA) Takvim poslovanjem su ne samo ugrožavale svoje depozite, nego su i stalnim zaduženjima na tržištu dovodile u opasnost ceo bankarski sektor zbog moguće „lančane“ reakcije u celom bankarstvu

Kategorizacija i likvidacija banaka. Narodna banka je tokom 2001. godine, izvršila kategorizaciju svih banaka na A, B, C i D kategoriju:

- u kategorijama A i B bile su zdrave banke, sa dobrom kapitalnom osnovom, kao i banke koje su imale problem nedovoljne likvidnosti, ali i sa realnom mogućnošću da reše taj problem u kratkom roku;
- u kategoriju C klasifikovane su banke koje su zbog nesolventnosti bile pod upravom Agencije za osiguranje depozita, sanaciju, stečaj i likvidaciju banaka sa ciljem da se saniraju i nakon toga nastave regularno da posluju;
- u kategoriji D našle su se banke koje su u postupku stečaja i likvidacije i nisu u ingerenciji Narodne banke Jugoslavije već u nadležnosti trgovinskog suda.

Pet banaka ostalo je van kategorizacije: četiri zdrave, likvidne i potkapitalizovane banke kojima je dat rok za dokapitalizaciju i jedna banka koja je stavljena pod stalni nadzor.

Raspored banaka po kategorijama (A-D) – aktiva, kapital i zaposleni

Kategorija banaka	Broj banaka	Ukupna aktiva, u mil. DEM	Ukupna neto akcijski kapital u milionima DEM	Broj zaposlenih
A - zdrave banke	9	1.207	361	1.348
B - solventne banke, ali sa nedovoljno kapitala	36	957	105	2.214
C – nesolventne banke od važnosti za bankarski sistem	6	12.613	-7.871	13.560
D - nesolventne banke bez važnosti za sistem	22	3.575	-905	6.748
Ukupno	74	18.254	-8.329	23.870

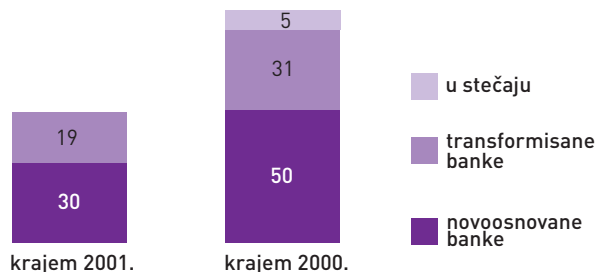
Izvor: Studija NBJ i Ernst & Joung, 2001, Monografija NBS, Jugoslavenski pregled 2004

U poređenju sa stanjem na kraju 2000, ukupna bilansna suma bankarskog sektora do kraja 2002. smanjena je za preko 400 milijardi dinara - sa 704.349,5 miliona dinara krajem 2000. na 304.349,5 miliona na kraju 2002.

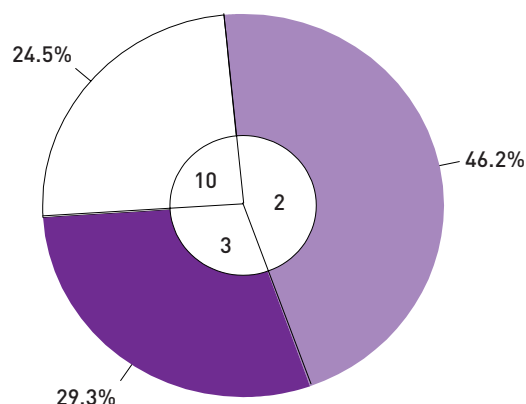
Krajem maja 2002. dve banke su držale oko 46% ukupne devizne štednje, sledeće tri oko 30%, a ostalih 10 samo oko 24%.

Vlasnička struktura prema poretku kapitala. U vlasničkoj strukturi domaćih banaka, mereno veličinom bilansne sume, najznačajnije učešće su imale banke

Bilansna suma transformisanih i novoosnovanih banaka 2000. i 2001. stanje 31. decembra

Distribucija devizne štednje stanje 31. maja 2002.

u vlasništvu tzv. društvenih preduzeća (oko 60%), jer je privatizacija društvenog kapitala počela tek u 2002. godini. Međutim, po udelu u kapitalu preovlađivale su privatne domaće banke sa udelom od oko 56%. Kapital ovih banaka nastao je na sličan način kao i kapital mnogih privatnih preduzeća, odnosno prelivanjem resursa i depozita iz društvenog i javnog sektora bankarstva po osnovu „zaduživanja“ pod „povoljnim“ uslovima, odnosno potpunog obezvređivanja duga u uslovima visoke inflacije i slično.

Za razliku od transformisanih banaka, u čijoj su pasivi najveći udeo (oko 56%) imale obaveze iz ranijeg perioda, za koje je garantovala država, odnosno obaveze po staroj deponovanoj deviznoj štednji (35,3%) i obaveze po dugoročnim deviznim kreditima (20,5%), u novoosnovanim bankama najveći udeo u strukturi izvora sredstava imali su depoziti po videnju (42,5%), a potom kapital (34,0%). Kapital svih banaka krajem 2001. godine iznosio je oko 46,2 milijardi dinara, ili 15,9% njihove ukupne pasive.

U vlasničkoj strukturi bankarstva SRJ prema bilansnoj sumi i kapitalu na kraju 2001. godine izrazito su dominirale domaće banke sa 86,8% udela u bilansnoj sumi i 84,3% udela u kapitalu.

Radi potrebe da se privatizuju banke u državnom vlasništvu zaustavljeno je davanje „greenfield“ licenci, tako da su strane banke na tržište Srbije posle 2002. mogle ući samo kroz kupovinu neke od postojećih banaka.

Prodor stranih banaka i država kao novi vlasnik i „operator“. Pored Societe Generale Yugoslav Bank, u 2001. dozvolu za rad je dobilo još pet stranih banaka: Micro finance banka (danas ProCredit banka), Raiffeisen-bank Jugoslavija, Alpha Bank AE (Beogradska afilijacija), HVB banka Jugoslavija i National Bank of Greece (filijala Beograd), i jedna domaća banka, već odavno bivša „Nacionalna“ štedionica – banka, koja je kasnije prodana EFG banci. Novoosnovane banke preuzele su jedan broj zaposlenih, klijente i deo materijalnih resursa likvidiranih banaka. Ovo je doprinelo porastu konkurencije i uvođenju novih bankarskih proizvoda na domaće tržište.

Potraživanja, odnosno obaveze transformisanih banaka po dugoročnim deviznim kreditima, odnosila su se na kredite prema Pariskom i Londonskom krrugu poverilaca. Te obaveze obuhvatale su finansijski aranžman o refinansiranju obaveza sa inostranim komercijalnim bankama (Londonski klub) i obaveze po kreditima koje su odobrile strane vlade ili vladine osiguravajuće agencije (Pariski klub). U periodu januar-jun 1989. potpisana su četiri sporazuma o refinansiranju obaveza bivše SFRJ koje su dospevale u 1984, 1985/86, 1986/88. i 1988/89.

Na dan 31. decembra 2001. ukupni dug srpskih banaka (glavnica i kamata) prema zemljama Pariskog i Londonskog kluba iznosio je oko pet milijardi dolara, od čega je oko 4,5 milijardi ili 90% činio dug banaka koje su bile u stečaju, odnosno likvidaciji.

U 2001. godini utvrđena je obaveza banaka da 50% od nove devizne štednje deponuju kod Narodne banke Jugoslavije u cilju održavanja devizne likvidnosti radi obezbeđenja isplate deviznih štednih uloga.

BANKARSKI SEKTOR 2000–2002. - OSNOVNI PODACI

U mil.din.

	2000	2001	2002
Aktiva banaka, mil. dinara	799.029	899.329*	359.007
Broj zaposlenih	26075	22804	18914
Broj banaka	86	49	50

*Bez četiri najveće banke koje su likvidirane
Podaci: Statistički bilten NBS, septembar 2011 (revidirani podaci)

Sredinom 2002. godine usvojena su dva zakona kojima je država preuzela navedene obaveze, a banke su istovremeno emitovale akcije čiji je privremeni vlasnik postala država (Debt to equity swap). Tako je država postala većinski vlasnik 14 banaka – sedam na osnovu konverzije dugova prema Pariskom i Londonskom klubu poverilaca, a sedam po osnovu dugova stare devizne štednje građana. Posle ovih operacija Republika Srbija je stekla ukupan udeo u kapitalu 14 banaka, koji je procenjen na oko 470 milona evra.

Oporavak bankarstva bio je relativno brz. U 2002. godini, kao rezultat preduzetih mera, broj zaposlenih u bankarstvu je znatno smanjen. Sa ulaskom novih banaka na tržište Srbije i rastom poslovne aktivnosti postojećih, započeo je neprekidni rast zaposlenosti i drugih pokazatelja poslovanja sve do kraja 2008. godine.

2 Period preuzimanja domaćih banaka i ubrzanog rasta (2003-2008)

U periodu 2003-2008. godine bankarstvo u Srbiji beležilo je veoma brz i stabilan rast, a kao rezultat prodaje većine domaćih banaka posle opšte liberalizacije i otvaranja domaćeg tržišta za investiranje.

Opšte stanje u bankarskom sektoru u Srbiji u celom periodu 2003-2011, a naročito do 2008. godine bilo je znatno bolje nego u privredi Srbije. To pokazuje brz rast bilansne aktive, rezultati poslovanja, promene u organizaciji rada i načinu upravljanja kapitalom, kao i uvođenje međunarodnih standarda u oblasti finansijskog izveštavanja i upravljanje rizicima. Uvedeni su novi bankarski proizvodi, modernizovana je oprema, proširena je i savremeno opremljena bankarska mreža.

Ulazak banaka sa stranim kapitalom doprineo je većoj konkurenciji i modernizaciji banaka i pružanju novih usluga. Kreditirani su uglavnom sektori nerazmenljivih dobara (trgovina, nekretnine, telekomunikacije), dok su krediti i investicije u proizvodnju razmenljivih dobara bili gotovo simbolični. Ovo je izazvalo dugoročne posledice koje se ogledaju u sektorskim disproporcijama i spoljnim i unutrašnjim deficitima, sa veoma negativnim posledicama i po sektor bankarstva koje su postale veoma vidljive tek u periodu krize.

Broj banaka u periodu 2003-2008. smanjen je sa 47 krajem 2003. na 34 krajem 2008, a broj poslovnih jedinica (filijala, ekspozitura i šaltera.) znatno je povećan i krajem

2008. godine iznosio je 2.711.. Samo dve banke startovale su sa sopstvenom mrežom, a ostalih 19 na tržište Srbije ušlo je kroz akvizicije ili dokapitalizaciju. Broj zaposlenih povećan je za oko devet hiljada i krajem 2008. godine dostigao je više od 31.000. U istom periodu bilansna aktiva povećana je sa 6,6 milijardi evra u 2003. godini na 21,6 milijardi krajem 2008.

Kreditirani su uglavnom sektori nerazmenljivih dobara (trgovina, nekretnine, telekomunikacije), dok su krediti i investicije u proizvodnju razmenljivih dobara bili gotovo simbolični

Procesi konsolidacije, dokapitalizacije i koncentracije u bankarstvu. U periodu posle 2003. godine sudbina i poziciju mnogih banaka opredelila je uloga države i to u dvojakom svojstvu - kao (su)vlasnik i kao „arbitar“. Kao vlasnik najvećeg dela kapitala banaka na početku restrukturiranja po osnovu konverzije stranog duga Pariškom klubu i duga stare devizne štednje, ona je diktirala dinamiku, a često i izbor novih vlasnika, iako je sve formalno sprovedeno prema tenderskoj proceduri.

Kao arbitar, prema raširenom uverenju, država je uticala i na sudbinu nekih novoosnovanih privatnih banaka koje su još 90-ih godina osnivali vlasnici kapitala često nepoznatog porekla, a koji je uglavnom nastao prelivanjem supstance iz nekadašnjeg društvenog i državnog sektora svojine. Sve te banke bile su prodate stranim vlasnicima ili su bile likvidirane do kraja 2005. godine.

Pored svega, dokapitalizacije u nekim bankama u kojima blok ili kontrolne pakete ima država i/ili preduzeća koja ona kontroliše (preostala društvena ili državna), bile su često vođene i drugim motivima, a ne samo potrebom da se kapital uskladi sa povećanom kreditnom aktivnošću banaka.

Kao rezultat navedenog procesa i odnosa snaga, vlasnička struktura banaka u posmatranom periodu znatno je promenjena, tako što je državni udeo u vlasničkoj strukturi kapitala na nivou bankarskog sektora smanjen

BILANSNA AKTIVA PREMA VLASNIŠTVU, 2003-2008 stanje, 31. decembra

	Broj banaka			Udeo u %		
	2003	2006	2008	2003	2006	2008
Ukupno	47	38	34	100,0	100,0	100%
Strani akcionari	11	18	20	22,9	71,2	75,3
Domaća lica	19	9	6	30,4	7,5	8,7
Republika Srbija	17	11	8	46,7	21,3	16,0

Izvor: podaci NBS, kvartalni izveštaji

sa oko 47% u 2003. godini na oko 16%, u 2008, a udeo banaka u većinskom stranom vlasništvu povećan je sa oko 23% na oko 75%. Istovremeno, izostali su procesi spajanja i jačanja domaćih banaka, verovatno zbog različitih interesa i nedostatka uzajamnog poverenja njihovih domaćih najuticajnijih vlasnika, s jedne i/ili odsustva takve finansijske politike u Srbiji.

Kreditni i depoziti. Značajna promena koja je pratila kreditnu ekspanziju u Srbiji, odnosila se na kvalitativno nov, temeljniji pristup banaka oceni i upravljanju kreditnim rizikom, kao rezultat novog odnosa u upravljanju kapitalom. Rast udela najkvalitetnije aktive u strukturi kreditnih portfolija banaka u kontinuitetu je beležio rast u periodu 2003-2008. godine, a bio je praćen i brzim rastom kredita, uprkos restriktivnosti monetarne politike.

Ukupni krediti bankarskog sektora rasli su veoma brzo do kraja 2008. godine i dostigli su 1,117 milijardi dinara, pri čemu su krediti stanovništvu u periodu 2003-2008. rasli znatno brže nego krediti privredi, iako je udeo privrede u periodu 2003-2008. bio u proseku dvostruko veći i iznosio je više od 60% ukupnih kredita.

Bankarski sektor u celini je prvi put posle više od 15 godina u 2005. iskazao pozitivan finansijski rezultat od 7.272 miliona dinara u neto iznosu i do kraja 2008. godine on je stalno beležio veliki porast. Rast obima kredita i pozitivnog rezultata u poslovanju nije, međutim, bio praćen dovoljnim stopama prinosa na angažovani kapital (od 5,3% u 2003. godini do 8,3% u 2008.) i na ukupno angažovana sredstva (od 1,1% u 2003. godini do 1,9% u 2008).

Bankarski sektor Srbije je u relativno kratkom periodu uspeo da povрати poverenje stanovništva i pokrene motivaciju za štednju koja je 90-ih godina bila gotovo nestala. Štednja stanovništva u periodu od 2003. do 2008. godine porasla je više od šest puta. Poverenje stanovništva u banke očuvano je upravo u četvrtom kvartalu 2008. godine kada je bio izrazit pritisak na banke da isplate

BANKARSKI SEKTOR SRBIJE 2003-2008. OSNOVNI PODACI U milionima dinara, stanje 31. decembra

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Aktiva banaka, u mil. din.	451.868	614.971	914.191	1.274.287	1.678.369	1.916.650
Broj zaposlenih	22.319	23.463	25.680	26.894	30.246	31.182
Broj banaka	47	43	40	38	35	34

Podaci: Za aktivu Statistički bilten NBS, septembar 2011 (Revidirani podaci)

štedne uloge. Narodna banka je u ovom kritičnom periodu, imajući u vidu lekcije s početka 90-ih godina, iz deviznih rezervi u potpunosti odgovorila ovom zahtevu pa su građani ubrzo na štednju vratili oko milijardu evra.

Izvori plasmana i mere NBS. Povećan priliv kapitala iz inostranstva po raznim osnovama u periodu 2005-2007. doneo je probleme monetarnim vlastima, jer je svaki priliv veći od deficita tekućih transakcija generisao povećanje domaće tražnje. Tako je, na primer, prema podacima NBS, kratkoročno zaduživanje banaka u inostranstvu u prvom polugodištu 2006. dostiglo oko milijardu evra i gotovo je utrostručeno u odnosu na isti period 2005. Osim toga, u periodu januar-jun 2006. ukupan priliv kapitala iznosio je oko 8,87 milijardi evra i bio je znatno veći od deficita tekućih transakcija koji je (u tom periodu) iznosio -1.349 miliona dolara.

Kao i obično, u periodu „obilja“ kapitala prave se najveće greške sa trajnim posledicama. Devizni priliv po

PROMENE U STRUKTURI KREDITA (u %)

	2003	2007	2008
Ukupno	100,0	100,0	100,0
Privreda	75,7	57,5	61,5
Stanovništvo	28,4	39,8	35,5
Javni sektor	16,8	1,8	1,7

Izvor: Statistički bilten NBS

STRUKTURA DEPOZITA STANOVNIŠTVA 2006-2008.

	U%		
	Ukupno	Dinari	Devize*
2006	100,0	11,40	88,60
2007	100,0	10,92	89,08
2008	100,0	11,23	88,77

* Izraženo u dinarima Izvor: Statistički bilten NBS, septembar 2011. (korogovani podaci)

raznim osnovama (doznake, strane direktne i portfolio investicije), bez grinfild investicija u proizvodnju razmenljivih dobara, umesto prosperiteta doneo je velike nevolje: enormni spoljnotrgovinski deficit, nerealno visoku privat-

nu i raskalašnu javnu potrošnju, uključujući i tzv. Nacionalni investicioni plan.

Ovo je bio i period brzog rasta direktnog zaduživanja preduzeća u inostranstvu i stanovništva kod banaka. Povlačenje stranih portfolio investitora drastično je oborilo vrednost domaćih akcija. Zbog relativno niskog javnog duga i nastavljen je dotok stranog vrućeg novca koji se brzo obrtao i oplodivao posredstvom filijala stranih bankarskih grupacija u Srbiji jer je referentna stopa Narodne banke garantovala visok i stabilan prinos.

Obavezna rezerva i referentna kamatna stopa bile su glavni instrumenti regulacije do pojave finansijske krize. Tako je, na primer, zbog izuzetno visokog rasta kredita banaka u prvom polugodištu 2006. i visoke inflacije, NBS povećala stopu obavezne rezerve na zaduživanje u inostranstvu i na devizne depozite sa rokom do dve godine sa 40% na čak 60%. Bio je to zakasneli pokušaj da se banke usmere na prikupljanje domaće štednje, jer je obavezna rezerva za te depozite ostala nepromenjena (devizna 40%, dinarska 18%). Takođe, limitirani su dinarski krediti fizičkim licima do nivoa od 200% osnovnog kapitala kako bi se smanjila tražnja i oborila inflacija. Istovremeno, sredinom maja 2006. puštena je prva emisija štednih zapisa NBS u 2006. u visini od milijardu dinara na rok od šest meseci, uz godišnju kamatnu stopu od 24%, iako je godišnja stopa inflacije u toj godini bila dvostruko niža (11,7%).

U 2008. godini javljaju se prvi vidljivi nagoveštaji budućih problema u bilansima banaka, izraženi u smanjenju kvaliteta aktive, znatnom porastu kratkoročnog duga i u pogoršanju pokazatelja adekvatnosti kapitala. Uprkos tome, udeo najkvalitetnije aktive (kategorije A i B) u ovom periodu bio je visok i iznosio je 55% - 60%.

Tokom trećeg kvartala 2008. godine, u Srbiji kao da krize nije ni bilo. Vlada je i dalje planirala veoma visoke stope rasta (6%!) i visoku javnu potrošnju u budžetu za 2009. godinu i javno širila optimizam potrošača i dužnika. Decembar 2008. doneo je samo prve polemike i javna upozorenja na moguće posledice finansijske krize i dugogodišnjeg visokog spoljnotrgovinskog deficita, rasta zaduženosti i po tom osnovu visoke potrošnje.

3 Bankarstvo u periodu krize, 2009-2011.

Privredna aktivnost, izvoz i uvoz u prvom kvartalu 2009. su drastično opali. Prerađivačka industrija zabeležila je pad od oko 20%, izvoz za oko 24%, a uvoz za oko 26%, zbog drastičnog smanjene tražnje za nekim ključnim proizvodima srpskog izvoza (proizvodi od čelika i osnovnih metala). Kreditna aktivnost banaka bila je naglo usporena zbog velike zaduženosti i nelikvidnost ključnih privrednih aktera na srpskom tržištu.

Vlada je odmah po zaključenju „stand by“ aranžmana 19. januara 2009. pripremila prvi set mera usmeren na oživljavanje kreditne aktivnosti banaka. Između ostalog, donela je Uredbu o uslovima za korišćenje subvencionisanih kredita za održavanje likvidnosti i finansiranje trajnih obrtnih sredstava u 2009. godini i Uredbu o uslovima i kriterijumima za realizaciju kredita za subvencionisanje kamatne stope za potrošačke kredite. Pored svega, Vlada

Eurobank EFG

Odgovorno uz Vas

Mnogo je razloga zbog kojih je Eurobank EFG osvojila najznačajnije nagrade za društveno odgovorno poslovanje koje se dodeljuju u Srbiji - "Virtus", "Društveno odgovorna kompanija koja je obeležila deceniju" Kluba privrednih novinara Srbije, "Planeta Biznis za društvenu odgovornost", "Nacionalnu nagradu za DOP" Privredne komore Srbije.

Od početka rada u Srbiji, donirali smo 3,6 miliona evra društvu i građanima Srbije, kontinuirano ulagajući u rekonstrukciju 9 parkova u 7 gradova, Školarine za 1350 najboljih studenata državnih univerziteta, kupovinu skenera za ranu dijagnostiku malignih oboljenja za „Nacionalni PET Centar“, „Pokretni inkluzivni muzej“, adaptaciju filijala po principima "Dizajn za sve", „Atelje 212“ i izgradnju igrališta u državnim vrtićima iz sredstava prikupljenih od MasterCard kartice "Veliko srce".

Ponosna na ova priznanja, Eurobank EFG je još jednom pokazala da odgovorno stoji uz Vas i da samo zajedno možemo da izgradimo bolju i lepšu budućnost nase zemlje.

Kao i mnogo puta u istoriji svetskih i srpskih finansija, problem je samo odložen, a time i uvećan. Iz javnih izvora olakšani su dugovi i mogući gubici banaka i prezaduženih vlasnika iz sektora nerazmenljivih dobara

je emitovala zapise trezora, a krajem aprila uputila je poziv poslovnim bankama da daju ponude sa uslovima kreditiranja tekuće likvidnosti budžeta, nastojeći da premosti probleme zbog kašnjenja u povlačenju međunarodnih kredita i povlačenja po osnovu novog aranžmana sa MMF.

Najzad, sredinom aprila održan je sastanak tzv. Bečke inicijative koji je rezultirao sporazumom da bankarske grupacije iz regiona neće smanjivati svoju izloženost u Srbiji. Zauzvrat, Narodna banka je potpuno ukinula obaveznu rezervu na nova zaduženja banaka u inostranstvu do kraja 2010. godine i donela set odluka uključujući i smanjenje referentne stope sa 17,5%, koliko je iznosila u januaru, na 14% sredinom aprila.

BANKARSKI SEKTOR 2008–2011.

Stanje 31. 12.

	2009	2010	2011.
Aktiva banaka, mil. dinara	2.160	2.533	2 650
Broj zaposlenih	31182	29887	29 228
Broj banaka	34	33	33
Broj poslovnih jedinica	2 635	2 487	2 383

Narodna banka Srbije, kvartalni izveštaji

Bankarski sektor Srbije amortizovao je dakle, tokom 2009. godine, prve udare svetske finansijske krize zbog jačanja kapitalne osnove u ranijem periodu, ali pre svega zbog stimulativnih mera države i Narodne banke u prvom polugodištu 2009. Istovremeno, ponovo je stimulisan priliv vrućeg novca koji je preko državnih papira omogućio sigurne profite, i to u periodu kada dinar ponovo gubi na vrednosti, kao što je to bilo u periodu visokih referentnih stopa Narodne banke.

Osnovni podaci. Trend stalnog porasta broja zaposlenih lica u bankarskom sektoru započet 2003, prvi je put zaustavljen i smanjen u 2009. godini, da bi se taj trend nastavio u 2010. i 2011. godini. Zbog smanjene poslovne aktivnosti sa privredom i stanovništvom racionalizovana je bankarska mreža, pa je broj poslovnih jedinica u periodu 2008–2011. smanjen za 350 jedinica.

Bankarski sektor Srbije i dalje ima relativno mali stepen koncentracije aktive, depozita i odobrenih kredita, iako se nastavlja tendencija koncentracije na prvih pet banaka. Prvih pet banaka po ukupnim prihodima i depozitima stanovništva, nema udeo veći od 50%, a prvih 10 banaka prema svim osnovnim pokazateljima ima udeo veći od 70%. Od 33 banke, 21 je u vlasništvu stranih lica, 12 banaka u vlasništvu domaćih (osam u vlasništvu države kao većinskog ili najvećeg pojedinačnog akcionara i četiri banke u vlasništvu privatnih lica).

Aktiva banaka u vlasništvu stranih lica čini 74% ukupne aktive bankarskog sektora, 75% kapitala i 70% zaposlenih i oko 87% ukupne dobiti bankarstva u 2011. godini.

Po udelu u ukupnoj aktivni sektora prednjače banke iz Italije (22%), Austrije (19%) i Grčke (15%). Banke u vlasništvu stranih lica potiču od bankarskih grupacija iz 11 država. Banke u vlasništvu države i domaćih privatnih lica na kraju 2011. godine učestvuju sa 26% u ukupnoj aktivni, sa 25% u ukupnom kapitalu i sa 30% u broju zaposlenih.

Polozicije iz bilansa banaka osnovanih većinskim stranim kapitalom već godinama dominiraju u svim osnovnim bilansnim veličinama na nivou sektora (aktiva, dobit, kapital).

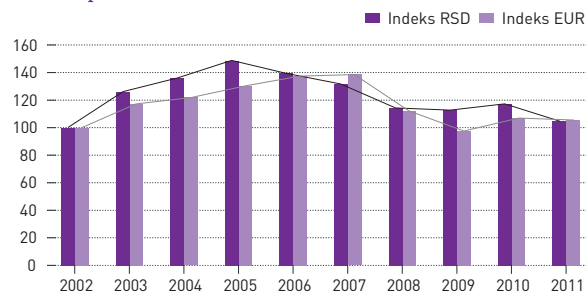
Depoziti i krediti. Ukupni depoziti banaka beleže realni pad u 2011. godini. Zanimljivo je da je udeo depozita stanovništva u periodu 2009–2011. povećan sa 47,2% u 2009. na 54,9% u 2011. godini. U njihovoj strukturi privreda ima prosečan udeo od oko 25%. Depoziti stranih lica u vreme krize opali su za više od 100%.

U valutnoj strukturi ukupnih depozita dinara čini samo oko 25%, a u strukturi deviznih depozita dominira evro sa više od 2/3 udela. U strukturi štednje stanovništva već dugi niz godina udeo dinara čini samo 2–4,5% a krajem 2011. iznosio je 4,1%. Zanimljivo je, međutim, da ukupna štednja raste u prvom kvartalu 2012.

Ukupni krediti banaka u 2011. nominalno su porasli za 8,9% i iznosili su 1.672 milijardi dinara, odnosno bili su realno na istom nivou kao i na kraju 2010. godine. Promene u strukturi kredita u periodu 2009–2011. jedan su od pouzdanih i zabrinjavajućih indikatora pogoršanja stanja u privredi i javnim i poslovnim finansijama Srbije. U relativnom i u realnom iznosu smanjeni su krediti sek-

Stope rasta aktiva bankarskog sektora 2003–2011

Osnovni podaci

toru privatnog biznisa, dok su krediti javnim preduzećima i sektoru države znatno povećani.

U 2011. godini ukupni krediti sektora bili su realno manji nego u 2010. godini, a u njihovoj strukturi i dalje su dominirali devizni i devizno indeksirani krediti (70%). Krediti bankarskog sektora u docnji dužoj od 90 dana na kraju 2011. godine dostigli su 342,7 milijardi dinara, odnosno 19% ukupno odobrenih (bruto) kredita. Istovremeno, struktura problematičnih kredita je promenjena tako što su znatno povećani problematični krediti pravnih lica u stečaju, što je ključni razlog za rast problematičnih kredita od 23%.

Značajno povećanje problematičnih kredita smanjilo je mogućnost bankarskog sektora da iz rezervi (formi-

ranih za procenjene gubitke) naknadi te gubitke tako da je pokazatelj pokriva problematičnih kredita (tzv. Loan Loss Reserve) smanjen sa 133,6% u 2010. na 121,4% u 2011. godini. Sektori sa najvećim apsolutnim iznosima problematičnih kredita su: prerađivačka industrija (76,5 milijardi) i trgovina (62,8 milijardi), a sektori sa najvećim udelom problematičnih u ukupnim kreditima su poslovanje nekretninama (38,3%), poljoprivreda (29,8%) i građevinarstvo (26,7%).

Osnovni finansijski pokazatelji poslovanja. Tendencija usporavanja nominalnog i realnog rasta osnovnih pokazatelja poslovanja bankarskog sektora započeta u 2009. nastavljena je i u 2011. godini. Već su vidljivi i mnogi „skriveni“ rizici iz domaćeg i spoljnog okruženja. Pre svega, drastičan pad finansijskog rezultata iz redovnog poslovanja u 2011. i profitabilnosti kao primarnog izvora kapitalizacije, ukazuju na velike probleme u poslovanju u narednom periodu.

O lošim izgledima svedoče i podaci o usporavanju kreditne aktivnosti banaka i, posledično, o sve manjem rastu neto dobiti od kamata i o sve većim rashodima operativnog poslovanja (tri puta su veći od neto dobiti od naknada i provizija). Osnovne stavke u bilansu uspeha pokazuju da bankarstvo u periodu 2009–2011, imajući u vidu visoke stope inflacije, stagnira u odnosu na prethodni trogodišnji period. Istovremeno, sve osnovne kategorije u bilansu stanja pokazuju višestruki realni pad stope rasta u 2011. godini. Daleko najveći realni pad beleže ukupni depoziti kao rezultat finansijske krize, gubitaka i gašenja privrednih subjekata.

Uočava se da je relativni udeo prihoda od naknada i provizija u periodu 2009–2011. povećan čak za četiri procentna poena – sa 3,1% na 7,1%. Rast ovih prihoda i više nego udvostručen rast kredita državi indikacija su dugoročnijih nepovoljnih tendencija.

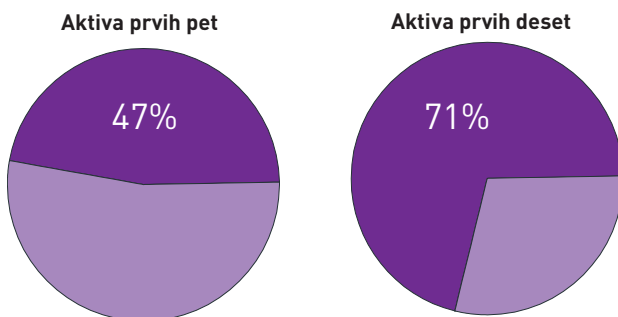
Samo godinu dana ranije ključni pokazatelji profitabilnosti bili su neuporedivo povoljniji ali su se bitno razlikovali po grupacijama banaka.

POKAZATELJI KONCENTRACIJE I KONKURENCIJE U %, 31. 12. 2011

	Prvih pet	Prvih deset
Aktiva	47	71
Kreditni (ukupni)	50	72
stanovništvu	46	75
Depoziti (ukupno)	48	72
stanovništvu	53	77
Prihodi (ukupni)	52	72

Podaci: NBS, IV, 2011.

POKAZATELJI KONCENTRACIJE

ODABRANI POKAZATELJI BANKARSKOG SEKTORA PREMA POREKLU KAPITALA

31. decembra 2011.

	Broj banaka	mlrd RSD			Zaposleni	U%		
		dobitak (gubitak)*	Aktiva	Kapital		aktiva	kapital	zaposleni
Banke u vlasništvu domaćih lica	12	[21,7]*	685	135	8,705	26	25	30
Državne	8	(24,6)	472	75	7,216	18	14	25
Privatne	4	2,9	213	60	1,489	8	11	5
Banke u vlasništvu stranih lica	21	22,9	1,965	411	20,523	74	75	70
Italija	2	15,7	591	123	4,177	22	22	14
Austrija	4	9,3	493	118	4,227	19	22	14
Grčka	4	(0,7)	393	85	5,364	15	16	18
Francuska	3	0,5	263	45	2,588	10	8	9
Ostale	8	(1,9)	225	40	4,167	8	7	14
UKUPNO	33	1,3	2 650	546	29,228	100	100	100

* U zagradi su podaci o gubicima Podaci: Narodna banka Srbije, Izveštaj za IV kvartal 2011.

SEKTORSKA STRUKTURA DEPOZITA BANAKA

Stanje 31. decembra

	U mlrd. RSD			U%		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Ukupni depoziti sektora	1.301,2	1.504,8	1.526,1	100,0	100,0	100,0
Sektor finansija i osiguranja	105,5	97,2	78,7	8,1	6,5	5,2
Privreda	346,7	355,6	415,3	26,6	23,6	27,2
Javna preduzeća	53,6	49,3	55,5	4,1	3,3	3,6
Privredna društva	293,1	306,2	359,8	22,5	20,4	23,6
Preduzetnici	11,1	11,7	13,3	0,9	0,8	0,9
Javni sektor	22,7	14,1	17,6	1,7	0,9	1,2
Stanovništvo	614,7	779,1	837,6	47,2	51,8	54,9
Strana lica	186,2	186,7	98,0	14,3	12,4	6,4
Privatna domaćinstva i registrovani poljoprivrednici	1,8	1,7	3,9	0,1	0,1	0,3
Ostali komitenti	12,6	58,7	61,7	1,0	3,9	4,0

Podaci: Narodna banka Srbije, Izveštaj za IV kvartal 2011.

ŠTEDNJA STANOVNIŠTVA 2009-2011 mil. din.
Na kraju godine/meseca

	Dinarska štednja	Devizna štednja	Ukupna štednja
2009	12.400	566.177	578.577
2010	13.360	732.066	745.428
2011	19.355	775.637	794.992
2012 mart	20.689	834.253	854.942

Podaci: Narodna banka Srbije, statistički bilte, mart 2012.

UDEO NENAPLATIVIH KREDITA U UKUPNIM KREDITIMA, U %
stanje 31. 12.

	2008	2009	2010	2011
Ukupno	5,79	10,8	11,9	14,24
Pravna lica	6,86	12,14	14,02	17,07
Preduzetnici	3,66	11,21	15,8	17,07
Fizička lica	3,78	6,69	6,71	7,24

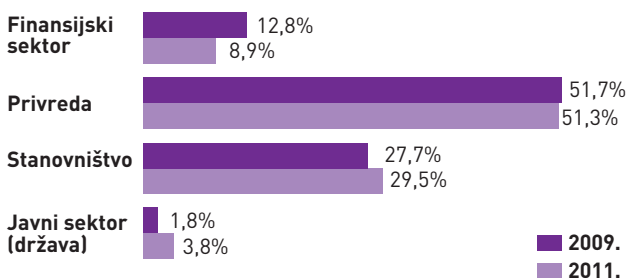
Izvor: Udruženja banaka Srbije, Kreditni biro

UKUPNI KREDITI I SEKTORSKA STRUKTURA KREDITA 2009 - 2011. Stanje 31. decembra

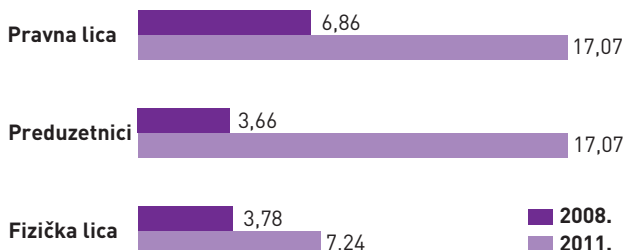
	2009.	2010.	2011.
Ukupni krediti, mlrd din	1 290	1 535	1 672
	Struktura, u% (ukupno=100%)		
Finansijski sektor u zemlji	12,8	4,4	8,9
Privreda	51,7	54,9	51,3
Javna preduzeća	(3,5)	(4,3)	(5,6)
Privredna društva	(48,2)	(50,6)	(45,7)
Stanovništvo	27,7	30,1	29,5
Stambena izgradnja	(14,6)	(16,4)	(16,1)
Javni sektor (država)	1,8	3,7	3,8

Podaci: Narodna banka Srbije, Izveštaj za IV kvartal 2011.

Ukupni krediti i promene po sektorima 2009 - 2011.

UDEO NENAPLATIVIH KREDITA U UKUPNIM KREDITIMA, 2008 - 2011, u %

Prinosi banaka na prosečnu aktivu i prosečan kapital bankarskog sektora u Srbiji su nakon 2008. godine u proseku niski, ali su veoma različiti ako se posmatraju po veličini banaka rangiranih po veličini (tabela 15).

Ako se imaju u vidu inflacija i rizici koji su izraženi u ekstremno visokoj, rastućoj nenaplativosti kredita, koja preti da istopi kapital, banke bi mogle da se pretvore u agencije za naplatu potraživanja. Samo tri banke ostvarile su u 2010. prinos na ukupni kapital sa oko 15 odsto (Intesa, UniCredit i AIK). Prinos na kapital ostalih banaka je ispod 10 % (Jeremić, Z., 2011.)

Zbog gubitka od 39,4 milijarde dinara (od čega 29,8 milijardi čine gubici Agrobankel), finansijski rezultat iznosio je samo 1,3 milijarde dinara iako je dobit na nivou sektora iznosila 40,7 milijardi dinara. Najveću stavku operativnog dobitka čine kamate (118,7 milijardi dinara

Život je pun
uspona i padova.

Mi smo uz vas u
različitim životnim
situacijama.

Mi razumemo da se život ne odvija uvek u skladu sa vašim planovima. Zato mi uvek pažljivo osluškujemo vaše potrebe. Bez obzira na izazove i mogućnosti koje se nađu na vašem putu, možete biti sigurni da ćemo uvek biti uz vas. To je ono što mi nazivamo bankarstvom zasnovanim na stvarnim potrebama klijenata.

Info telefon: 011 320 45 90
www.unicreditbank.rs

Dobrodošli
 UniCredit Bank

Primer velikih gubitaka Agrobanke, „otkriven“ tek početkom 2012, više je nego upozoravajući. S tim u vezi, logično je pitanje: „Koja je sledeća?“

ili 72,0% operativnog dobitka), čiji udeo stalno raste od 2008. godine.

Uprkos finansijskoj krizi i pogoršanjima u bilansima bankarstva, posebno visokim gubicima, i smanjenju broja zaposlenih, troškovi zaposlenih činili su oko 42% svih operativnih troškova ili 42,6 milijarde dinara i bili su uvećani za 1,2 milijarde dinara ili za 2,9% u 2010, odnosno za više od 14 milijardi u 2008. godini. U većini banaka koje posluju s dobitkom i dalje se pored veoma visokih plata menadžmentu isplaćuju bonusi, iako se zna da u bilansima većine tih banaka postoje jasni indikatori neizbežnih problema u poslovanju pa i potencijalnih gubitaka.

STOPE RASTA ODABRANIH KATEGORIJA BILANSA USPEHA I BILANSA STANJA U%

	2009	2010	2011
Bilans uspeha			
Neto prihod od kamata	5,6	7,8	9,5
Neto prihod od naknada i provizija	3,1	4,4	7,1
Neto prihod od kamata, naknada i provizija	5,0	7,0	8,9
Bilans stanja			
Ukupna bilansna aktiva	21,6	17,3	4,6
Ukupna kamatonosna aktiva	17,0	22,7	3,0
Ukupni krediti sektora	18,1	19,0	8,9
Ukupna kamatonosna pasiva	27,6	19,7	3,4
Ukupni depoziti	27,0	15,6	1,4
Ukupan bilansni kapital	6,5	11,3	9,6

Izvor: NBS, IV, 2011.

Kapital. Visoke stope rasta ukupnog kapitala banaka, kao rezultat mera NBS ali i kao rezultat kapitalizacije iz tekućeg poslovanja, bankarski sektor beležio je do kraja 2008. Ako se ima u vidu da je proces kapitalizacije iz redovnog poslovanja praktično zaustavljen zbog visokog kreditnog rizika i već izraženih docnji u naplati potraživanja, profitabilnost kao primarni izvor kapitalizacije biće sve manja, posebno ako se ima u vidu imobilizacija potencijala banaka po raznim osnovama.

Ukupan kapital bankarskog sektora na kraju 2011. godine iznosio je 545,8 miliona dinara ili oko pet milijardi evra. Obim kapitalizacije iz redovnog poslovanja beleži stalni pad naročito od 2009. godine. Pa ipak, koeficijent adekvatnosti kapitala je i dalje je bio visok (19,1%) i znatno je manji nego na kraju 2010. i znatno je veći od propisanog minimuma, što je delimično i rezultat ublažavanja regulative o klasifikaciji potraživanja banaka.

Izvori plasmana i zaduženost. Banke su sve više suočene sa krizom plasmana zbog veoma nepovoljnog stanja

PRIHODI BANAKA SEGMENTIRANI PO VELIČINI AKTIVE 31. 12. 2010.

grupacija	broj banaka	U milijardama RSD U %				
		aktiva	kapital	profit	RoA*	RoE*
velike (>5% aktive)	8	1 564	319	29,16	2,01%	9,79%
srednje (2%-5%)	8	587	112	0,86	0,02%	0,08%
male (<2%)	17	383	67	-3,85	-1,09%	-5,45%
ukupno sektor	33	2 534	498	25,39	1,08%	5,37%

* Prosečna aktiva i prosečan ukupni kapital, obrada autora Izvor: Jeremić, Z., Banke, osiguravajuće i lizing kompanije, Ekonomist magazin, Specijalni prilog, str.9, decembar 2011.

u privredi i sve većih problema sa naplatom dugova. One se okreću sigurnijim izvorima prihoda kao što su REPO i zapisi trezora. Neke od banaka odlučile su da izvore za likvidnost obezbede emisijom obveznica.

Kao što pokazuju podaci NBS, ukupne obaveze banaka prema inostranstvu kao i krediti od inostranstva, posle pada u 2011. ponovo rastu u 2012, pre svega zbog rasta kursa.

Priliv „kamatno-motivisanog“ kapitala koji je od sredine prethodne decenije naneo velike štete produktivnom delu privrede i stanovništvu i izgradio finansijske piramide uticaja i moći, i dalje funkcioniše, proizvodeći nepokrivenu potrošnju i inflaciju. Da bi sprečila nekontrolisanu inflaciju, NBS je povećavala referentnu kamatnu stopu, što je bila stimulacija za stalni priliv špekulativnog, kratkoročnog kapitala, a centralna banka beleži gubitke i obesmišljava osnovne svrhe monetarne politike svodeći svoju ulogu na (ne)uspešnu borbu za stabilnost cena.

Dugoročni dug banaka u inostranstvu povećan je sa oko 2,6 milijardi evra u 2009. godini na oko 3,8 milijardi evra u 2011. Banke su pod povoljnim uslovima obezbeđivale kredite iz inostranstva i vođene logikom profita i sigurnosti kupovale državne papire koji su donosili siguran i solidan prinos. Istovremeno, preduzeća su se od početka 2009. godine intenzivno razduživala prema inostranstvu, tako da je njihov dugoročni i kratkoročni dug smanjen sa 10,4 na oko 8,98 milijardi evra.

Zemlje Zapadnog Balkana, osim rizika redukcije rasta ponude kredita, suočavaju se i sa dva dodatna rizika: trenutnim zaustavljanjem priliva kapitala i aktiviranjem toka odliva kapitala. Gotovo sve zemlje u regionu su izložene ovim rizicima.

KRETANJE UKUPNOG KAPITALA BANKARSKOG SEKTORA*

Rast/pad	2007 / 2006	2008 / 2007	2009 / 2008	2010 / 2009	2011 / 2010
Nominalni	+52%	+28%	+6%	+11%	+10%
Realni	+51%	+18%	-2%	+1%	+11%

* Stanje na kraju perioda Izvor: Udruženje banaka Srbije, Izveštaj za 2011. godinu

ZADUŽENJE BANAKA U INOSTRANSTVU 2008-2011. Kumulativni, u mil. dinara

	Ukupne obaveze prema inostranstvu	Kreditni od inostranstva
2008	349.560	314.841
2009	499.546	427.098
2010	609.715	560.226
2011	547.687	492.622
2012 (31.mart)	582.597	519.624

Podaci : Statistički bilten Narodne banke Srbije, mart 2012.

Verovatnoća postizanja novog Bečkog sporazuma (Viena 2.0), sada zavisi od mogućnosti Evropske unije da obezbedi potreban iznos za dokapitalizaciju banaka do nivoa koji je propisala EBA (Evropean Banking Authority)

Rangovi i promene. Banka Inteza je već godinama na prvom mestu prema ukupnoj bilansnoj aktivni koja je u 2011. iznosila 392,3 milijarde dinara, a Komercijalna banka na drugom sa aktivom od 275,5 milijardi. Samo te dve banke u 2011. godini imale su više od 10% bilansne aktive u 2011. (Inteza banka više od 14% u sve tri godine, a Komercijalna banka samo u 2011 – 10,4%).

U periodu krize na rang-listi prvih pet banaka nema više Eurobanke EFG i Hypo Alpe-Adria banke, a njihova mesta zauzele su Societe Generale banka koja je skočila sa 8. mesta u 2009. na 5. u 2011, i Unikredit banka koja je u 2009. bila na šestom, a u 2011. godini na trećem mestu. Od većih banaka najveće zaostajanje i pad prema većini pokazatelja beleži Hypo banka. Prema podacima NBS, od pet prvih banaka jedino su banke Inteza i Poštanska štedionica u periodu krize povećale broj zaposlenih za više od 200.

To je naročito slučaj sa Poštanskom štedionicom, u kojoj je broj zaposlenih u 2011. porastao za više od 200, iako je njena produktivnost po zaposlenom oko pet puta manja od Banke Inteza. Slično je i sa Srpskom bankom, dok je Komercijalna banka, zbog zamašnog prisustva stranog akcionarskog kapitala, imala znatno veću produktivnost od ostalih banaka sa značajnim udelom državnog kapitala.

■ PROPISI

Posle 12 godina i mnogih izmena i dopuna prethodnog zakona o bankama (prethodni je donet 1993), Srbija je u decembru 2005. dobila novi Zakon o bankama, uglavnom usaglašen sa tada važećim međunarodnim standardima i direktivama EU, uključujući odredbe Bazela II.

Zadržan je cenzus (novčani deo akcijskog kapitala) od 10 miliona evra u dinarskoj protivvrednosti za osnivanje banke. Novina je bila mogućnost da banke obavljaju poslove zastupanja u osiguranju, kao i druge srodne poslove utvrđene statutom banke. Kontrola rizika usklađena je sa međunarodnim normama tako što se primenjivao

osnovni princip: minimalni kapital za određeni nivo rizika. Prema tom zakonu Narodna banka Srbije počela je da daje prethodnu saglasnost i za sticanje akcija od 5% glasačkih prava.

Detaljno su bile uređene spoljna i unutrašnja revizija i kontrola u bankama, a odredbama o organizaciji i upravljanju bankom, na nov način bili su utvrđeni sastav, nadležnost i način rada organa banke. Skupština banke je imenovala i razrešavala samo predsednika i članove upravnog odbora banke, a najmanje jedna trećina članova morala je da bude nezavisna od banke.

Izmene i dopune Zakona o bankama krajem 2010. godine, Narodna banka obrazložila je potrebom da proširi instrumente koji joj stoje na raspolaganju za delovanje u

Postoji velika razlika u produktivnosti između vodećih stranih banaka i domaćih banaka, posebno nekih banaka u državnom vlasništvu

tzv. kriznim situacijama. Izmenjen je i koncept uvođenja i sprovođenja prinudne uprave u banci tako što su razlozi za uvođenje prinudne uprave prošireni, period trajanja prinudne uprave je skraćen, a omogućeno je i uvođenje moratorijuma, odnosno privremene obustave ispunjenja obaveza banke koja je u prinudnoj upravi. Omogućeno je i formiranje tzv. banke za posebne namene (tzv. bridge bank), na koju se nakon oduzimanja dozvole za rad prenosi celokupna imovina ili deo nje i obaveza banke kojoj je oduzeta dozvola za rad. Tako bi se obezbedilo nesmetano raspolaganje sredstvima deponenata, jer bi se na tu banku primenjivali posebni uslovi poslovanja.

Zakon o zaštiti korisnika finansijskih usluga koji je donet u maju 2011. uveo je veći red u odnosima banaka sa klijentima, posebno sa fizičkim licima.

Krajem godine usvojena je nova Odluka o klasifikaciji bilansne aktive i vanbilansnih stavki banke, koja se primenjuje od 31. decembra 2011. godine, radi smanjenja rezervi za kategorije B, V i G. Takođe, od 1. januara 2012. ne postoji obaveza formiranja rezerve iz dobiti za procenjene gubitke koji nisu pokriveni ispravkama vrednosti. Istovremeno, stupile su na snagu izmene i dopune Odluke o upravljanju rizicima, kojima je predviđena mogućnost smanjenja izloženosti banke za izloženost prema pripadajućoj bankarskoj grupi, a čiju kontrolu na konsolidovanoj osnovi vrši Narodna banka Srbije, tako što je utvrđen prelazni period (do 31. decembra 2012. godine), tokom kojeg su banke dužne da se usklade sa novim načinom obračuna izloženosti i limitima propisanim ovom odlukom.

Istovremeno, stupile su na snagu i odluke kojima se Bazel II standardi primenjuju od 31. decembra 2011. Mogućnosti i rezultati primene ovih standarda biće veoma različiti u pojedinim bankama, a biće vidljivi tek u godišnjim izveštajima za 2012. godinu. U novi regulatorni okvir uneta su i neka rešenja iz standarda koje propisuje Bazel III, kojima je u određenom procentu ograničena raspodela dobiti banke u kojoj je adekvatnost kapitala veća od propisanih 12% (ili bi bila veća od 12% da se dobit podeli). Takođe, iz tzv. regulatornog kapitala isključen je dopunski kapital.

■ POSLEDICE „MIROLJUBIVE KOEGZISTENCIJE“

Poslednjih godina svet finansija se suočio sa drastičnim posledicama kršenja profesionalnih normi i kodeksa u rejting agencijama, revizorskim kućama i supervizijskim i državnim organima, što je osnovni uzrok svetske finansijske krize. U postojećem rasporedu moći i uređenju svetskih i evropskih finansija, ne vidi se način na koji će ovaj stampedo lažnog novca i naduvanih balona biti obuzdan. Zbog opšteg odijuma prema bankarskoj industriji, u nekim razvijenim zemljama uvedeni su porezi na finansijske transakcije, a u nekim se oporezuje i bilansna aktiva banaka, ali to nije rešenje.

Uprkos dramatičnoj krizi u bankarstvu, rešenja se traže uglavnom u novim emisijama novca, a visoki bonusi u bankarstvu, iako su stalno na meti javne kritike, i dalje opstaju, što ukazuje na visok stepen miroljubive koegzistencije nosilaca vlasti i finansijskih elita, uključujući menadžment, upravne i nadzorne odbore banaka, revizore i supervizorske organe.

Pored najnovijeg skandala sa engleskom Barclays Bank, indikativan slučaj imamo i u domaćem bankarstvu

sa aferom „Agrobanka“. U ovom slučaju zakasnelog obelodanjanja drastičnog sukoba interesa i gubitaka, učinjene su teške zloupotrebe. Prema podacima iz medija, koji nisu demantovani, prvi čovek dobio je bonus za rezultate u 2010. godini u iznosu od 800.000 evra, iako je već tada mnogima bilo jasno da sledi ponor. Ko je sledeći?

Uprkos retkim upozorenjima i radikalnijim predlozima iz sveta krupnog biznisa, a posebno onima koji dolaze od najuglednijih predstavnika nauke i struke (J. Štiglic, M. Porter)¹, nema međunarodne saglasnosti o bitnim, suštinskim promenama u procesu stvaranja i raspodele novih vrednosti u kapitalizmu. Niko razuman se ne zalaže da se narušava pravo vlasništva i pravo upravljanja.

Pa ipak, centralne banke zemalja „korisnika“ vrućeg kapitala, uključujući i NBS, mogle su mnogo restriktivnije da penalizuju priliv kratkoročnog „kamatonosnog“ „vrućeg novca“, dajući znatne stimulacije i garancije dugoročnom, posebno u periodu krize. Takozvano „premošćavanje kriza“ emisijama novih hartija (čitaj: emisija novca), gotovo da je obesmišljeno jer uglavnom služi održanju postojećih elita i pogoršanju postojećeg stanja. U tom svetlu, pod upitnikom su i proklamovani ciljevi osnivanja pa i sami nazivi svetskih i evropskih finansijskih institucija i njihovih afilijacija (IBRD, IFC, EBRD), koje su umesto razvojnih, sa retkim izuzecima, postale komercijalne organizacije „sui generis“.

¹ Michael Porter, profesor na Harvardu predložio je opštu saglasnost oko usvajanja principa tzv. podeljene vrednosti („Shared value“), odnosno obaveze da se već u procesu planiranja biznisa jedan deo novostvorene vrednosti usmeri za određene društvene potrebe, bez zadiranja u pravo svojine i upravljanja biznisom. (Vidi : Harvard Business Review, januar 2011. <http://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>)

DESET NAJVEĆIH BANAKA U SRBIJI

Poređenje sa susedima*

* Poredili smo banke u Srbiji sa onima u novim članicama EU - Mađarskoj, koja je 2002. prva od susednih zemalja ušla u EU, Rumuniji, koja je članica od 2007. i Hrvatskoj, koja sredinom iduće godine ulazi u EU

Analize KPMG

Deset najvećih banaka u Srbiji

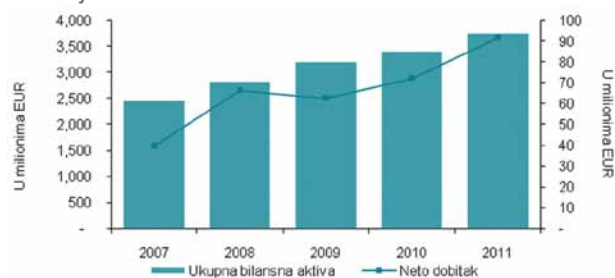
Banca Intesa a.d. Beograd

Banca Intesa a. d. Beograd je osnovana kao deoničarsko društvo Delta banka u Beogradu 16. septembra 1991. U 2005, na osnovu odluke Skupštine akcionara, došlo je do promene akcionara banke, tako što su postojeći deoničari prodali svoje akcije, dva akcionara u celini, a jedan veći deo, Intesa holdingu International SA. Nakon ove promene, banka je imala dva akcionara, od kojih je jedan - Intesa Holding International SA, Luksemburg sa učešćem u akcionarskom kapitalu od više od 90%.

U toku 2007. godine, došlo je do statusne promene spajanja uz pripajanje, pri čemu je banka kao sticalac preuzela Panonsku banka a. d. Novi Sad.

Većinski akcionar banke je Intesa Sanpaolo Holding

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

International S.A., Luksemburg sa učešćem od 77,8% u kapitalu banke, tako da je banka članica međunarodne bankarske grupacije koja posluje u više od 40 zemalja širom sveta.

Mrežu banke čine pripadajući organizacioni delovi i to: sedam regionalnih centara sa 208 ekspozitura i 3.200 zaposlenih radnika.

Banka je tokom perioda 2007-2011. konstantno držala vodeću poziciju u okviru bankarskog sektora Republike Srbije posmatrano po iznosu bilansne aktive, sa tržišnim učešćem koje je tokom posmatranog perioda raslo od 12,5% do 14,8%. Tokom ovog perioda bilansna aktiva beleži rast od 52,5% ili u proseku 13,1% godišnje, ili u apsolutnim iznosima sa 2.458 miliona evra na 3.749 miliona evra.

Istovremeno, banka beleži i rast neto dobitka od 40 miliona evra u 2007. godini na 92 miliona evra u 2011. godini ili 130%. U skladu sa trendom rasta neto dobiti, dolazi i do rasta povraćaja sredstava na ukupnu imovinu ali i akcionarski kapital.

Osnovni generator porasta neto dobitka predstavlja rast ostvarenih prihoda od kamata i neto kamatne marže, koja predstavlja razliku ostvarenih prihoda i rashoda od kamata. Tokom posmatranih pet godina, neto kamatna marža je ostvarila rast sa 104 miliona evra na 186 miliona evra ili 78,3%. Razlog za porast neto kamatne marže leži u činjenici da je došlo do značajnijeg rasta odnosa datih kredita u odnosu na primljene depozite, tačnije veći deo depozitnog potencijala plasiran je kroz kredite.

Finansijska kriza, koja je počela u drugoj polovini 2008. godine, imala je uticaja i na Banca Intesa, pre svega kroz rast učešća loših plasmana, tj. plasmana sa kašnjenjem od više od 90 dana u ukupnim plasmanima banke izloženim kreditnom riziku. Učešće ovih plasmana u ukupnim plasmanima banke beleži konstantan rast između 2007. godine, kada su loši plasmani činili 3,91% ukupnih plasmana, i 2011. godine kada je ovaj odnos bio 9,13%. I pored ovog rasta, nivo loših plasmana na kraju

2011. godine je znatno ispod nivoa celog sektora gde loši plasmani čine 19% ukupnih. Na osnovu podataka prezentovanih u finansijskim izveštajima i izveštajima revizora za period 2007-2011, rast loših plasmana je brži od rasta ukupnih plasmana. Uz manje oscilacije, ispravka vrednosti bilansne aktive i rezervisanje po osnovu vanbilansnih stavki su na sličnom nivou posmatranih pet godina. Ispravka vrednosti se u posmatranom periodu kretala od 5,53% do 5,12%, dok je najveća vrednost zabeležena 2008. godine kada je odnos ispravke vrednosti i ukupnih plasmana iznosio 5,84%, nakon čega ova vrednost pada. Poređeno sa sektorom gde je ispravka vrednosti na nivou od 9%, ispravka vrednosti banke je na znatno nižem nivou.

Adekvatnost kapitala banke se kretala od 24,31% u 2007. godini do 16,86% u 2011. godini, ispod je proseka bankarskog sektora i ovaj trend pada zapravo prati trend ostatka sektora. Banka je tokom celog posmatranog perioda bila u skladu sa regulatornim zahtevima Narodne banke Srbije i imala kapitalnu adekvatnost iznad propisanog regulatornog minimuma.

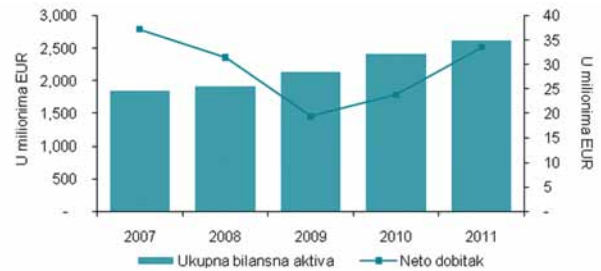
Komercijalna banka a. d. Beograd

Komercijalna banka a. d. Beograd je osnovana 1. decembra 1970. godine. U akcionarsko društvo transformisana je 6. maja 1992. godine. Najveće učešće u upravljačkim akcijama imaju Republika Srbija (42,6), Evropska banka za obnovu i razvoj (25%), Artio Int. Equity Fund, New York (4,8%), odakle proizlazi da je Komercijalna banka a. d. Beograd najveća banka u državnom vlasništvu u Republici Srbiji. Banka je 31. decembra 2011. imala 3.022 zaposlena, poslovanje je obavljala kroz 24 filijale, 217 ekspozitura i 13 šaltera na teritoriji Republike Srbije.

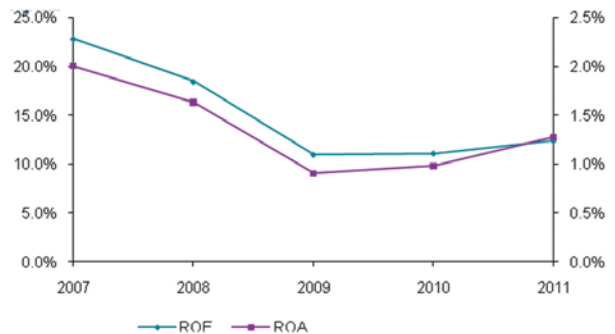
Posmatrano po veličini bilansne aktive, banka je pozicionirana na drugom mestu srpskog bankarskog sektora, i predstavlja jedinu banku pored Banca Intesa sa tržišnim učešćem većim od 10%. Tokom posmatranih pet godina (2007-2011), bilansna aktiva beleži rast od 41,7% ili u proseku 10,43% godišnje, odnosno u apsolutnim iznosima sa 1.858 miliona evra na 2.633 miliona evra.

Nakon perioda stagnacije i pada ostvarenog neto dobitka u periodu 2007-2009, zabeležen je rast neto dobitka tokom perioda 2009-2011, tako je posmatrano na nivou od pet godina ostvaren rast neto dobitka. Imajući u vidu i činjenicu da je kurs domaće valute tokom ovog perioda u značajnoj meri devalvirao, i ostvareni dobitak u evrima beleži pad tokom perioda 2007-2011. sa 37,2 miliona evra na 33,6 miliona evra.

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Imajući u vidu da rast neto dobitka nije izražen u tolikoj meri, kao i rast bilansne aktive i akcionarskog kapitala, stope povraćaja na kapital i imovinu su se značajno smanjile tokom posmatranog perioda.

Osnovni razlog za ovo smanjenje predstavlja smanjenje odnosa neto kamatne marže u odnosu na prihode od kamata, tačnije smanjuje se razlika između cene izvora sredstava banke i cene po kojima banka plasira sredstva klijentima. Neto kamatna marža je pod direktnim uticajem kretanja odnosa plasiranih kredita i depozita koji su primljeni od klijenata, s obzirom na to da depoziti predstavljaju osnovni izvor sredstava banke.

Prema podacima u izveštajima revizora za period 2007-2011. učešće loših plasmana u ukupnim plasmanima banke je ispod proseka u poređenju sa ostatkom bankarskog sektora u zemlji (gde na kraju 2011. godine udeo loših plasmana u ukupnim iznosi 19%), a tokom prethodnih godina je bio na nivou od 12%, da bi na kraju 2011. godine dostigao 12,7%. Ispravka vrednosti bilansne aktive i rezervisanje po osnovu vanbilansnih stavki beleži smanjenje tokom perioda 2007-2011. sa 9,1% na 7,4%, pri čemu je najveća vrednost od 9,2% zabeležena 2009. godine. Ovakav nivo ispravke vrednosti je na nivou ispravke vrednosti sektora koja je na kraju 2011. godine na nivou od 9%.

Adekvatnost kapitala banke je ispod proseka bankarskog sektora, ali za razliku od ostatka sektora beleži povećanje i to sa 13,56% u 2007. godini na 17,25% u 2011. godini. Banka je tokom celog posmatranog perioda održavala adekvatnost kapitala iznad regulatornog minimuma.

UniCredit Bank Srbija a. d. Beograd

Banka je osnovana 2. jula 2001. godine pod imenom HVB banka Jugoslavija a. d. Beograd. Osnivači banke su Bank Austria AG, Beč (sa 99% učešća u akcionarskom kapitalu Banke) i AVZ Vermögensver-Waltungs GmbH, Beč (1% učešća u akcionarskom kapitalu Banke). U novembru 2002. godine oba akcionara banke su promenila naziv u Bank Austria Creditanstalt AG i A&B Banken Holding GmbH, Beč. Banka je kćerka banka Bank Austria Creditanstalt AG (BA-CA) sa sedištem u Beču, koja je članica UniCredit grupe i koja je u 2008. godini promenila naziv u UniCredit Bank Austria AG. Banka je menjala naziv u HVB banka Srbija i Crna Gora a.d. Beograd. Takođe, u decembru 2004. godine, kupovinom 98,57% od ukupnog broja običnih, upravljačkih akcija i 65,9% zamenskih prioritetnih akcija, UniCredit Bank Austria AG je postala većinski akcionar Eksimbanke a. d., Beograd sa učešćem u akcionarskom kapitalu od 98,34%. U maju 2005. godine, sprovedena je prodaja preostalih akcija Eksimbanke a. d. Beograd, čime je UniCredit Bank Austria AG postala akcionar sa 99,57% učešća u kapitalu, dok se manjinsko učešće A&B Banken Holding GmbH, Beč, smanjilo na 0,43%.

Dana 1. oktobra 2005. godine registrovana je statusna promena spajanja uz pripajanje privrednih subjekata HVB banke Srbija i Crna Gora a. d. Beograd, kao sticaoca i Eksport-import banke Eksimbanke a. d. Beograd. Tridesetog marta 2007. godine registrovana je promena naziva banke u UniCredit Bank Srbija a. d. Beograd. U decembru 2009. godine, kupovinom manjinskog učešća od 0,08% od A&B Banken Holding GmbH, Beč, UniCredit Bank Austria AG postoje jedini akcionar banke.

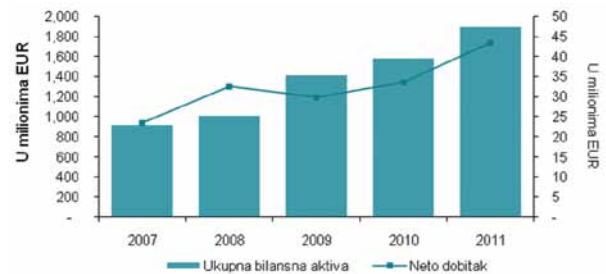
Na dan 31. decembra 2011. godine, banka ima 75 ekspozitura u različitim gradovima širom Republike Srbije i 977 zaposlenih radnika.

Banka je uspešno poslovala tokom perioda 2007-2011. na tržištu Republike Srbije. Tokom posmatranog perioda, ukupna bilansna aktiva je povećana za 105,8% ili 26,4% prosečno godišnje, odnosno sa 922 miliona evra na 1.898 miliona evra.

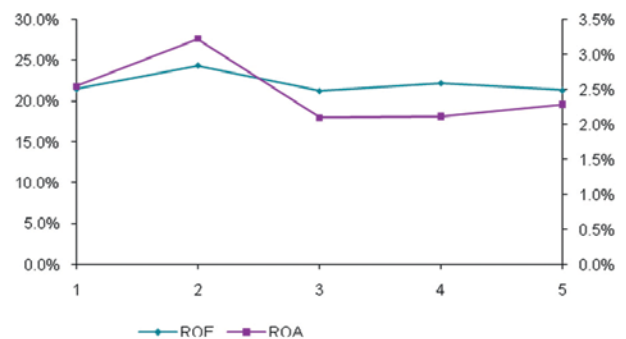
Istovremeno, banka beleži i rast neto dobitka od 23 miliona evra u 2007. godini na 43 miliona evra u 2011. godini ili 85%. Tokom posmatranog perioda, ostvareni povraćaj sredstava u odnosu na akcionarski kapital i imovinu banke je u blagom padu, s obzirom na to da banka beleži brži rast bilansne aktive i akcionarskog kapitala u odnosu na neto dobitak.

Osnovni generator porasta neto dobitka predstavlja rast ostvarenih prihoda od kamata i neto kamatne marže. Tokom posmatranih pet godina, neto kamatna marža je ostvarila rast sa 38 miliona evra na 83 miliona evra ili 118,0%. Porast neto kamatne marže u uskoj je vezi sa

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

rastom odnosa datih kredita u odnosu na primljene depozite, tačnije veći deo depozitnog potencijala plasiran je kroz kredite.

Što se tiče uticaja svetske finansijske krize na loše plasmane banke, uticaj nije bio preveliki, pa je od 2009. godine nivo ovih plasmana porastao sa 7,97% na 8,10% u 2011. godini, pri čemu je udeo loših plasmana u ukupnim u 2010. godini iznosio 8,68%. Ovaj nivo loših plasmana je i dalje dosta manji od nivoa sektora koji iznosi 19%. Tokom prethodnih godina, u značajnoj meri je rasla ispravka vrednosti bilansne aktive i rezervisanja po osnovu vanbilansnih stavki, od nivoa 2,3% do 3,5% (kada je i ostvarena najveća vrednost u posmatranom periodu), ali je i dalje značajno ispod proseka bankarskog sektora u kom ispravka vrednosti na kraju 2011. godine čini 9% ukupnih plasmana.

Adekvatnost kapitala banke je do 2011. godine bila ispod proseka bankarskog sektora, ali na dan 31. decembar 2011. godine premašuje ovaj prosek. Adekvatnost kapitala banke se u periodu od 2007. do 2011. godine kretala od 17,77% do 21,45%. Tokom posmatranog perioda, pokazatelj je iznad regulatornog minimuma.

Dobrovoljno zdravstveno osiguranje

MedUNIQA: Zdrava odluka

Znate da je **bolje sprečiti nego – lečiti**. Ali, kada ipak dođe do lečenja, dobro je imati **MedUNIQA – dobrovoljno zdravstveno osiguranje**. Zato je važno tu zdravu odluku doneti – na vreme.

Pozovite nas i saznajte sve o pogodnostima **MedUNIQA** paketa: o tome kako da sebi osigurate najbolju zdravstvenu uslugu u više od 200 privatnih i državnih zdravstvenih ustanova u zemlji - i sve to za izuzetno prihvatljiv mesečni iznos.

MedUNIQA. Dobrovoljno zdravstveno osiguranje

- organizacija i pokrće troškova bolničkog i vanbolničkog lečenja u zemlji i inostranstvu
- dostupnost dežurnog lekara 24 sata
- pregled u dogovorenom terminu
- zdravstvena zaštita trudnica i porodilja

UNIQA
osiguranje

Raiffeisen banka a. d. Beograd

Raiffeisenbank Jugoslavija a. d. Beograd osnovana je 2001. godine. Godine 2003. menja naziv u Raiffeisenbank a.d. Beograd, a 2006. godine u Raiffeisen banka a.d. Beograd. Dvadesetog oktobra 2006. godine Raiffeisen Bank International AG, Beč, otkupljuje sve akcije drugog akcionara (Međunarodna finansijska korporacija) i postaje vlasnik 100% kapitala, što se nije promenilo ni do današnjeg dana. Članica je austrijske Raiffeisen grupe. Raiffeisen Bank International AG.

Banka posluje kroz osam regionalnih centara, u čijem sastavu je 77 ekspozitura. Zapošljava 1.856 radnika.

Poslovanje banke u Srbiji je u stagnaciji tokom prethodnih godina. Nivo bilansne aktive se u 2011. godini smanjio za 6,5% u poređenju sa 2007. godinom. Smanjenje bilansne aktive je zabeleženo 2008. godine (8,4%) i 2010. godine (16,0%), a povećanje 2009. godine (11,1%) i 2011. godine (9,4%).

Nakon rasta od 27,8% u 2008. godini, neto dobitak beleži smanjenje od 53,8% i 20,3% u 2009. i 2010. godini, da bi u 2010. godini bilo zabeleženo ponovno povećanje i to 78,4%. Kao osnovni razlozi za ovakav trend nameće se stagnacija neto kamatne marže, kao razlike između ostvarenih prihoda i rashoda od kamata, ali i povećanje ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja po osnovu vanbilansnih stavki.

Kao rezultat navedenih trendova, došlo je do smanjenja efikasnosti upravljanja akcionarskom kapitalom, ali

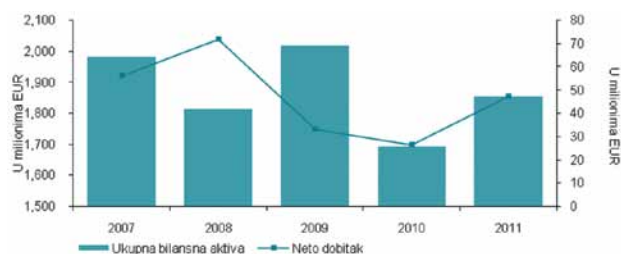
i ukupnom imovinom. Ipak, primetan je trend oporavka u 2011. godini.

Neto kamatna marža je stagnirala tokom perioda 2007-2011, dok je istovremeno rastao odnos datih kredita i primljenih depozita. Dakle, iako je banka plasirala više prikupljenih depozita u vidu plasmana, došlo je do smanjenja razlike između kamatne stope po kojoj se sredstva plasiraju i stope po kojoj se banka finansira.

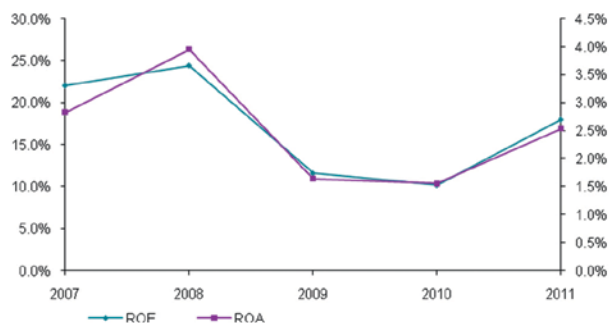
Prema podacima dobijenim na osnovu izveštaja revizora, tokom perioda, došlo je do značajnog rasta uдела loših plasmana u ukupnim plasmanima. Naime, ovaj odnos je iznosio 4,4% u 2008. godini, da bi se povećao na 11,5% u 2009, zatim rekordnih 18,3% u 2010. godini (jedina godina kada je iznad proseka sektora), da bi se smanjio na 14,7% u 2011. godini. Sa nivoom loših plasmana od 14,7% banka je na nižem nivou od sektora gde je udeo ovih plasmana u ukupnim 19%. Povećanje učešća loših plasmana je uzrokovalo i povećanje ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja vanbilansnih stavki sa 1,7% u 2007. godini, na 4,5% u 2011. godini. U poređenju sa sektorom, gde je na kraju 2011. godine nivo ispravke vrednosti 9%, banka je zadržala niži nivo ispravke vrednosti.

Adekvatnost kapitala banke je značajno iznad proseka bankarskog sektora i iznad regulatornog minimuma. Adekvatnost kapitala banke na kraju 2011. godine iznosi 24,93%, dok na nivou sektora ista iznosi 19,10%.

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

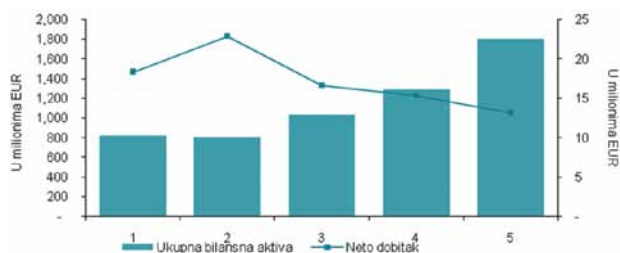
Societe Generale banka Srbija a. d. Beograd

Societe Generale banka Srbija a. d. Beograd je osnovana 14. decembra 1990. godine. Većinski osnivač banke je Societe Generale, Pariz. Prvog novembra 2007. godine, banka menja naziv iz Societe Generale Yugoslav Bank a. d. Beograd, pod kojim je poslovala do tog momenta, u sadašnji naziv. Poslovanje obavlja kroz 102 ekspoziture širom Srbije, a zapošljava 1.331 radnika.

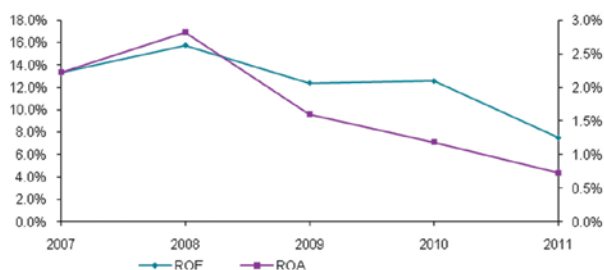
Članica je francuske Societe Generale grupe koja je osnovana sredinom XIX veka, a trenutno posluje u 83 zemlje širom sveta. Prva je u zemlji sa većinskim stranim kapitalom.

Poslovanje tokom posmatranih pet godina na srpskom tržištu doživljava ekspanziju. Bez obzira na aktuelne okolnosti u svetu, banka je u periodu 2007-2011. uvećala svoju bilansnu aktivu za 119,1% ili 29,8% prosečno godišnje, što u apsolutnim ciframa predstavlja povećanje sa 825 miliona evra na 1.809 miliona evra. Ovakav trend je doveo banku do petog mesta po veličini bilansne aktive na tržištu, i povećanja tržišnog učešća sa 4,19% u 2007. na 7,49% u 2011. godini.

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Povećanje bilansnog potencijala banke nije istovremeno praćeno povećanjem zarađivačke sposobnosti, pa neto dobitak beleži smanjenje počev od 2008. godine. Ovo je poslednja godina kada je zabeleženo povećanje neto dobitka i to za 24,6%, potom slede smanjenje od 27,2% u 2009., 7,9% u 2010. i konačno 14,1% u 2011. godini.

Ovi trendovi konstantnog povećanja bilansne aktive i smanjenja neto dobitka doveli su do smanjenja efikasnosti upravljanja imovinom i smanjenja pokazatelja ostvarenog povraćaja na ukupna sredstva. Kako je došlo do povećanja i akcionarskog kapitala, smanjena je i efikasnost upravljanja ovim sredstvima, i pokazatelj povraćaja sredstava akcionara.

Neto kamatna marža beleži konstantan rast, bez obzira na činjenicu da u 2011., s druge strane, dolazi do smanjenja odnosa plasiranih kredita i primljenih depozita.

Tokom prethodne dve godine, učešće loših plasmana se kretalo od 6,39% do 7,45%, što je ispod tržišnog proseka (gde je ta vrednost 19%), ali usled finansijske krize dolazi do povećanja ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja po osnovu vanbilansnih stavki.

Ispravka vrednosti plasmana je u posmatranom petogodišnjem periodu konstantno rasla i to sa 1,3% u 2007. godini do 3,0% u 2011. godini. I pored rasta nivoa ispravke vrednosti, učešće ispravke u ukupnim plasmanima banke je znatno niže nego što je to slučaj na nivou celog sektora gde ovo učešće iznosi 9%.

Adekvatnost kapitala banke u 2010. godini iznosi 14,5%, u 2011. godini 19,4%, što je na nivou proseka za sektor i iznad regulatornog minimuma.

Eurobank EFG a. d. Beograd

Eurobank EFG a. d. Beograd nastala je spajanjem uz pripajanje Eurobank EFG a. d. Beograd i Nacionalne štedionice banke a. d. Beograd 20. oktobra 2006. godine. Banka je od tog momenta poslovala pod nazivom Eurobank EFG Štedionica a.d. Beograd, da bi naziv u sadašnji promenila tokom oktobra 2009. godine.

U banci je zaposleno 1.539 radnika, a poslovanje obavlja kroz 107 ekspozitura i filijala. Članica je grčke Eurobank EFG grupe koja posluje u jugoistočnoj Evropi, Luksemburgu i Londonu.

Tokom posmatranih pet godina (2007-2011), banka je uvećala svoju bilansnu aktivu za 44% ili 11% godišnje, što u apsolutnom iznosu predstavlja povećanje sa 1.065 miliona evra na 1.534 miliona evra. Rast bilansne aktive bio je konstantan zaključno sa 2010. godinom, kada je dostigla maksimalan iznos na kraju jedne godine, 1.715 miliona evra, ali je nakon toga u 2011. godini zabeležen pad od 10,6%. Kao rezultat ovoga, banka je povećavala svoje tržišno učešće sa 5,4% u 2007. godini do 7,15 u 2010. godini, da bi ono iznosilo 6,1% na kraju 2011. godine.

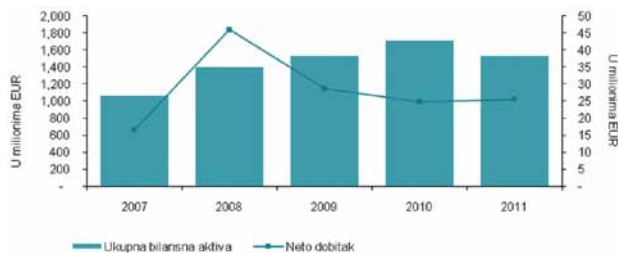
Kada je u pitanju rezultat poslovanja banke, tokom posmatranog perioda banka posluje s neto dobitkom. Međutim, nakon njegovog značajnog povećanja u 2008. godini za 175,4%, dolazi do naglog smanjenja za 37,6% u 2009. i 13,7% u 2010. godini, da bi tokom 2011. bio zabeležen blagi trend rasta (2,8%).

Promene rezultata poslovanja, između ostalog su uslovljene i promenama ostvarene neto kamatne marže kao razlike prihoda i rashoda kamate, koja takođe beleži rast u 2008. godini, smanjenje u 2009. i 2010. godini i blagi rast u 2011. godini. Ovakvo kretanje neto kamatne marže uzrokovano je odnosom datih kredita i primljenih depozita, kao pokazateljem dela depozitnog potencijala koji banka plasira kroz kredite.

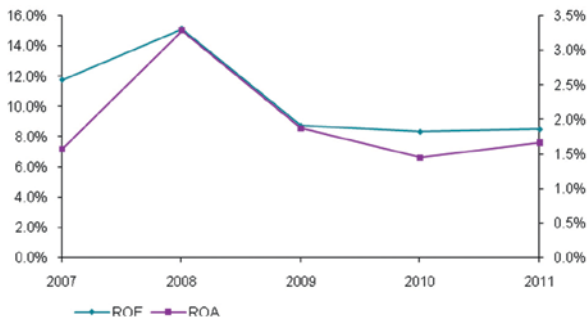
Kao rezultat ovakvog trenda u vezi sa ostvarenim rezultatom, dolazi i do smanjenja efikasnosti upravljanja ukupnom imovinom i akcionarskim kapitalom, odnosno do smanjenja stopa povraćaja na ukupnu imovinu i akcionarski kapital.

Udeo loših plasmana u ukupnim plasmanima banke beleži povećanje tokom prethodnih godina kao rezultat finansijske krize. Učešće loših plasmana u ukupnim se kretalo od 2,7% u 2007. godini do 10,5% u 2011. godini. I pored značajnog rasta ovaj nivo je i dalje dosta ispod nivoa sektora (19% na kraju 2011. godine). Kao posledica ovakvog trenda u portfoliju banke, dolazi i do povećanja ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja vanbilansnih stavki banke i to sa 2,3% u 2007. godini na 5,6% u 2011. godini. I ovaj pokazatelj je ispod nivoa na kom se nalazi sektor kao celina (9% na kraju 2011. godine).

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Nakon smanjenja u periodu 2007-2010, adekvatnost banke je u 2011. godini povećana na 23,6%, što je iznad proseka sektora (19,10% na kraju 2011. godine). Tokom posmatranog perioda, pokazatelj je iznad regulatornog minimuma.

Hypo Alpe-Adria Bank a. d. Beograd

Hypo Alpe-Adria Bank AG Klagenfurt je 8. jula 2002. godine kupovinom akcija od akcionara Depozitno-kreditne banke postala većinski akcionar sa 75% akcija. Izdavanjem emisije akcija 8. oktobra 2002. godine, Hypo Alpe-Adria Bank AG Klagenfurt postaje akcionar sa 97% učešća u akcionarskom kapitalu. 28. oktobra 2002. godine promenjen je naziv Depozitno-kreditne banke AD Beograd u Hypo Alpe-Adria Bank a.d. Beograd.

Banka je članica Hypo Group Alpe Adria, sa Hypo Alpe-Adria Bank International AG iz Klagenfurta kao matičnom bankom.

Tokom 2011. godine banka je svoje poslovanje obavljala u tri regionalne filijale, 23 filijale i 18 ekspozitura. Na dan 31. decembra 2011. godine banka je imala 872 zaposlena (31. decembra 2010. godine: 816).

Bilansna aktiva banke smanjila se u posmatranim pet godina za 16,8% ili u proseku 4,2% godišnje, što u apsolutnim iznosima predstavlja smanjenje sa 1.684 miliona evra u 2007. godini na 1.402 miliona evra u 2011. godini. Najveće smanjenje je zabeleženo u 2008. godini (23,3%),

a zatim u 2010. godini (5,5%), dok je bilansna aktiva porasla u 2009. (12,4%) i 2011. godini (2,3%).

Tokom istog perioda neto dobitak se smanjio za 30,0% zahvaljujući rastu u 2008. godini (43,7%), ali i smanjenjima u 2009. (33,6%) i 2010. (80,4%) godini. Do prekida negativnog trenda dolazi u 2011. godini, kada je neto dobitak porastao za 274,8%, mada razlog za ovakav rast leži i u činjenici da je nivo dobitka u 2010. godini bio veoma nizak.

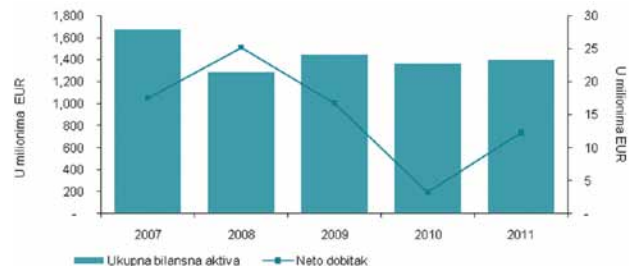
Navedeni trendovi imaju uticaj na smanjenje efikasnosti upravljanja ukupnom imovinom i akcionarskim kapitalom tokom posmatranog perioda, naročito kao rezultat trendova zabeleženih u period 2008-2010, uz blagi oporavak 2011. godine.

Jedan od razloga za navedene trendove, što se rezultata tiče, jeste i stagnacija koju beleži neto kamatna marža. Nakon povećanja u 2008. godini, stagnira na sličnom nivou zaključno sa 2011. godinom. Naime, banka je tokom 2008. godine značajno povećala udeo datih kredita u primljenim depozitima, tako da je ovaj blago porastao tokom naredne tri godine.

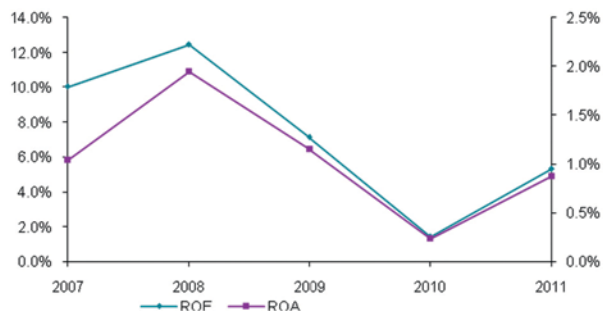
Takođe, bitan razlog za ovakav trend leži u pogoršanju kreditnog portfolija uzrokovanom finansijskom krizom, tako da je došlo do povećanja ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke sa 2,3% u 2007. godini, na 12,5% u 2011. godini, što je iznad proseka za bankarski sektor Srbije (9% na kraju 2011. godine).

Tokom posmatranog perioda, adekvatnost kapitala banke je znatno iznad proseka sektora i kretala se od 27,09% u 2007. godini do 26,61% u 2011. godini. Takođe, tokom celog posmatranog perioda banka je održavala adekvatnost kapitala iznad regulatornog minimuma.

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Nema razloga za žurbu.

Promo
period od
15.05. do 15.08.2012.

KOMBANK elektronske usluge

@ Web e-banking ✉ SMS servis 📱 mBanking

Novim korisnicima paketa koji sadrži Web E-bank dajemo besplatno održavanje tekućeg računa tokom promo perioda + mogućnost za još dodatnih 6 meseci besplatnog održavanja tekućeg računa, za izvršeno bar jedno mesečno plaćanje preko Web E-banke.

Postojeći korisnici, prelaskom na paket koji sadrži Web E-bank, tokom promo perioda, koristiće web E-bank po ceni paketa koji već plaćaju + mogućnost da još dodatnih 6 meseci imaju umanjene troškove održavanja tekućeg računa, za izvršeno bar jedno mesečno plaćanje preko Web E-banke.

KOMERCIJALNA BANKA
Meni najbliža

www.kombank.com; kontakt centar 011 20 18 600 i 0700 800 900; kontakt.centar@kombank.com

AIK banka a. d. Niš

AIK banka a. d. Niš osnovana je 10. avgusta 1993. godine, a kao akcionarsko društvo posluje od 22. juna 1995. godine. Posluje kao otvoreno akcionarsko društvo, a pojedinačno najveći akcionar je Agricultural Bank of Greece sa 20,34% učešća u kapitalu, UniCredit banka a. d. Beograd sa učešćem 7,21% i National Bank of Greece sa učešćem 4,98%.

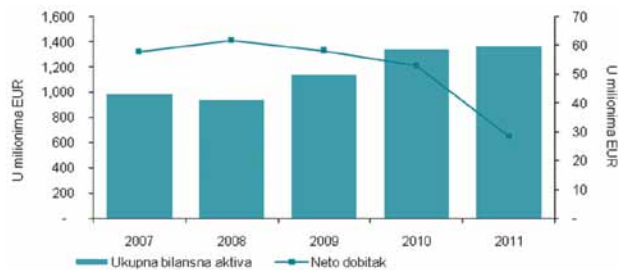
Poslovanje obavlja kroz 20 filijala, 40 ekspozitura i 19 šaltera širom Srbije. Zapošljava 514 radnika.

Tokom prethodnog perioda, tačnije 2007-2011, banka beleži značajan rast bilansne aktive i to za 38,5% ili 9,62% prosečno godišnje, što u apsolutnom iznosu predstavlja povećanje sa 988 miliona evra na 1.368 miliona evra.

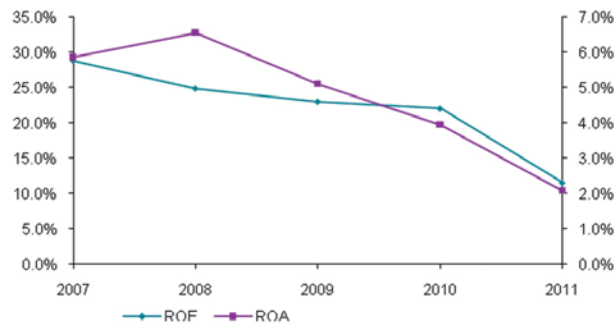
Istovremeno, banka posluje veoma profitabilno i ostvaruje veoma visoke stope prinosa, ali je poslednje dve godine zabeleženo njegovo smanjenje, a posebno 2011. godine kada je ostvaren rezultat od 28,4 miliona evra, ili 46,4% manje u odnosu na 2010. godinu i 54,0% manje u odnosu na, po ovom pitanju rekordnu, 2008. godinu.

Tokom perioda banka je imala i veoma visoke pokazatelje ostvarenog povraćaja na ukupnu imovinu i akcionarski kapital, s tim što su iznad prosečne vrednosti ovih pokazatelja ublažene 2011. godine.

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Zajedničkim trudom
do vrhunskog kvaliteta

Globalno ugovorena, a lokalno sprovedena saradnja Wiener Städtische osiguranja, Erste Banke i S-Leasing u Srbiji je veoma uspešna.

Naše kompanije udružile su svoje snage da bi klijentima ponudile nove mogućnosti da optimalno iskoriste sve prednosti bankarskih usluga.

Povećan broj prodajnih mesta, povoljni paketi proizvoda, brža obrada zahteva, olakšaće da naši klijenti zadovolje sve svoje finansijske i potrebe osiguranja.

S-LEASING
Pravo mesto, prava vrednost.

**WIENER
STÄDTISCHE**
VIENNA INSURANCE GROUP

ERSTE BANK
Kod nas ste uvek prvi.

www.s-leasing.rs
011 20 10 700

www.wiener.co.rs
0800 200 800

www.erstebank.rs
0800 201 201

Kao jedan od osnovnih razloga za ovakav trend, na meće se smanjenje neto kamatne marže u 2010. i posebno u 2011. godini, i u apsolutnom iznosu i još izraženije u poređenju sa ostvarenim prihodima od kamata. Zaključak je da je smanjena razlika u kamati po osnovu plasiranih sredstava u odnosu na izvore banke. Takođe, razlog se nalazi i u činjenici da je banka imala konstantno smanjenje odnosa datih kredita i primljenih depozita, odnosno došlo je do smanjenja plasmana ovih izvora u potencijalno profitabilne poslove.

Takođe, razlog za ovaj trend se nalazi i u činjenici da je tokom finansijske krize raslo učešće loših plasmana u ukupnim, koje sada iznosi 27,7%, znatno iznad proseka bankarskog sektora u zemlji gde isti iznosi 19% na kraju 2011. godine. Ovakav ishod imao je uticaja i na konstantno povećanje ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja vanbilansnih stavki, a potom i na neto rezultat. Ispravka vrednosti se kretala od 7,2% u 2007. godini do 12,7% u 2011. godini, što je više u odnosu na tržište gde ista iznosi 9% na kraju 2011. godine.

Adekvatnost kapitala banke je znatno iznad proseka sektora i regulatornog minimuma. Na kraju 2011. godine adekvatnost kapitala banke iznosi 30,13%, dok ista na nivou sektora iznosi 19,10%

Vojvođanska banka a. d. Novi Sad

Vojvođanska banka a.d. Novi Sad je osnovana 1990. godine transformacijom Vojvođanske banke – Udružene banke Novi Sad. Banci su, 30. decembra 2001. godine, pripojene Srpska razvojna banka a. d. Beograd i Užička banka a. d. Užice. Nacionalna banka Grčke, Atina, postala je 12. decembra 2006. godine vlasnik 99,43% akcija banke, a potom i kroz prinudni otkup svih 100% akcija. Banci je, 3. januara 2008. godine, pripojena Nacionalna banka Grčke a. d. Beograd. Poslovanje obavlja kroz 60 filijala i 58 ekspozitura.

Nacionalna banka Grčke, najstarija i najveća grčka banka, godinama drži vodeću poziciju u grčkoj ekonomiji. Poslednjih godina svoje prisustvo je proširila i na jugoistočnu Evropu i istočni Mediteran, posluje u Srbiji, Bugarskoj, Makedoniji, Rumuniji, Albaniji, Kipru, Egiptu i Turskoj.

Bilansna aktiva banke je porasla u odnosu na 2007. godinu za 17,4%. Međutim, nakon povećanja bilansne aktive za 30% u 2008. godini, kada je banci pripojena Nacionalna banka Grčke, dolazi do smanjenja u 2008. i 2009. godini za 7,2% i 4,1% respektivno i blagog oporavka u 2011. godini, kada je uvećana za 1,5%.

Što se ostvarenog rezultata tiče, počev od 2007. godine, kada je ostvaren neto dobitak od 24 miliona evra,

profitabilnost banke je u stalnom padu, da bi 2010. i 2011. godine bili ostvareni gubici od 10, odnosno 11 miliona evra. Na ovaj način, banka je postala druga banka iz grupe 10 najvećih banaka na tržištu koja posluje s gubitkom.

Usled ovakvih promena profitabilnosti banke, smanjuju se i pokazatelji ostvarenog povraćaja na ukupnu imovinu i akcionarski kapital tokom posmatranog perioda, da bi zabeležili negativne vrednosti u 2010. i 2011. godini, kada je banka i poslovala sa neto gubicima.

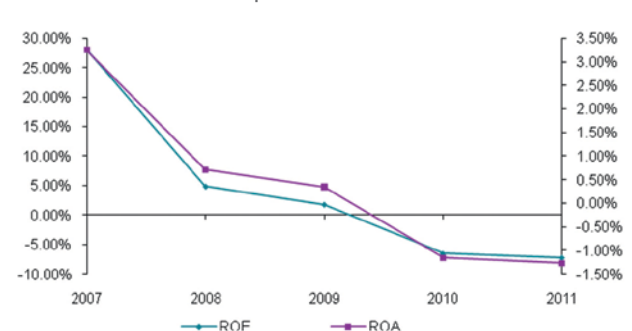
Jedan od osnovnih razloga za ovakav rezultat je i kretanje ostvarene neto kamatne marže, koja nakon rasta u 2008. godini, kada je izvršeno pripajanje Nacionalne banke Grčke a. d. Beograd, beleži smanjenje u 2009. i 2010. godini i blagi oporavak u 2011. godini. Na ovakvo kretanje, veliki uticaj je imalo i kretanje odnosa kredita i depozita. Ovaj pokazatelj beleži značajan pad u 2011. godini, pokazujući da je došlo do smanjenja učešća datih plasmana u primljenim depozitima, odnosno da su umanjeni potencijalni izvori za ostvarivanje osnovnog prihoda banke, prihoda od kamate.

Takođe, treba napomenuti da banka ima iznatprosečne pokazatelje učešća loših plasmana u ukupnim plasmanima, da se njihovo učešće dodatno povećalo pod uticajem finansijske krize i to 2009. i 2010. godine kada je iznosilo 30,59% i 30,28% respektivno, ali i da je zabeleženo smanjenje ovog pokazatelja u 2011. godini na 25,0%, na nivo približan 2007. i 2008. godini, kada je iznosio 27,75% i 25,2% respektivno. Ove vrednosti su znatno iznad proseka sektora gde loši plasmani čine 19% ukupnih plasmana. Relevantan pokazatelj kvaliteta kreditnog

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

portfolija banke je i ispravka vrednosti bilansne aktive i rezervisanja vanbilansnih stavki, koja je porasla u 2008. godini na 22,0% (sa 16,6% u 2007. godini), da bi do smanjenja došlo u 2010. i 2011. godini, kada je ispravka vrednosti činila 18,7% i 14,7% ukupnih plasmana respektivno. I ispravka vrednosti je na višem nivou u odnosu na sektor gde ista iznosi 9%.

Alpha Bank Srbija a. d. Beograd

Alpha Bank Srbija a. d. posluje kao samostalno pravno lice i kao član Alpha grupe koje je i matično društvo banke od februara 2005. godine kada je Alpha Bank A.E. Atina izvršila kupovinu 88,64% paketa državnih akcija Jubanke a. d. Beograd. Alpha Bank A.E. Atina je u toku 2005. godine izvršila preuzimanje preostalog paketa od akcionara Jubanke a. d. Beograd. U 2006. godini, banci je pripojena i Alpha Bank a.d. Beogradska afilijacija, kao članica Alpha grupe, koja je prethodno od 2002. godine poslovala kao samostalno pravno lice na teritoriji Republike Srbije.

Mreža banke sastoji se od 137 filijala. Broj zaposlenih banke na dan 31. decembar 2011. godine iznosi 1.493.

Zaključno sa 2010. godinom, banka je konstantno beležila rast bilansne aktive, koja se u periodu od 2007. do 2009. godine povećala za 45,9%, da bi nakon toga bilo zabeleženo smanjenje od 12,7%. Ovakav trend doveo je do povećanja bilansne aktive sa 639 miliona evra na 814 miliona evra i u skladu je sa rastom tržišta, tako da banka uz blage oscilacije zadržava 3,2% tržišnog učešća.

Istovremeno, banka je u 2007. i 2008. godini ostvarila pozitivne rezultate, da bi došlo do pogoršanja ovog parametra i poslovanja s gubitkom počev od 2009. godine.

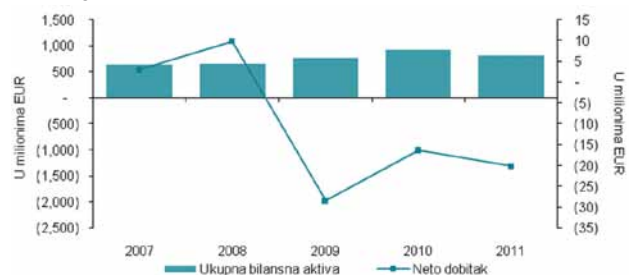
Ovakav trend sa profitabilnošću se naravno odrazio i na pokazatelje ostvarenog povraćaja na ukupnu imovinu i akcionarski kapital, tako da su oni veoma negativni. Pored toga, ovo je jedna od dve iz grupe deset najvećih banaka koje posluju s gubitkom.

Osnovni razlozi za ovakav trend u poslovanju banke su visoka cena izvora finansiranja, što u ovom slučaju predstavljaju depoziti stanovništva i visoki operativni rashodi, s obzirom na to da banka ima veoma razgranatu mrežu širom Republike Srbije. Dokaz za tvrdnju vezanu za skupe izvore finansiranja predstavlja drastično smanjenje neto kamatne marže u 2009. godini. Ovakav trend donekle prati i pokazatelj odnosa datih kredita i primljenih depozita, ali ne u tolikoj meri, što potkrepljuje činjenicu da su veoma skupi izvori finansiranja imali svoj udeo.

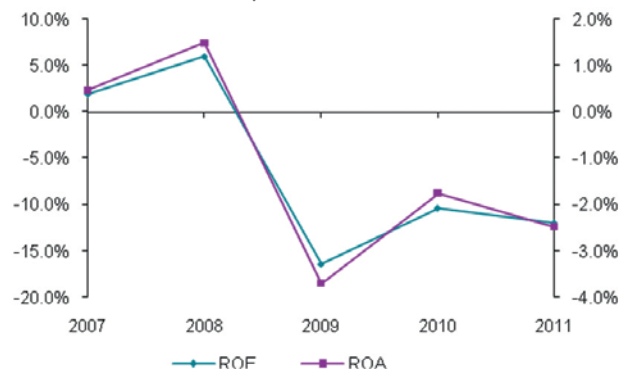
S druge strane, od 2007. godine dolazi do smanjenja ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja vanbilansnih stavki, ali najverovatnije i usled činjenice da je

Adekvatnost kapitala banke je iznad proseka bankarskog sektora i regulatornog minimuma, a njeno kretanje je dosta slično kretanju adekvatnosti posmatrane za ceo sektor. Adekvatnost kapitala banke se kretala od 27,82% u 2008. godini do 23,0% u 2011. godini i iznad je nivoa sektora gde ista iznosi 19,1% na kraju 2011. godine.

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

banka preuzela deo plasmana Ju banke i da se njihov deo otpisuje vremenom. Ovi plasmani su i jedan od uzroka što je učešće loših plasmana u ukupnim plasmanima banke iznad proseka. Ispravka vrednosti se kretala od 17,1% u 2007. godini do 7,6% u 2011. godini što je ispod vrednosti za ceo sektor gde ispravka vrednosti čini 9% ukupnih plasmana na kraju 2011. godine.

Adekvatnost kapitala se u period 2007-2010. smanjila sa 34,13% na 14,68% (kada je adekvatnost sektora bila na nivou od 19,90%), da bi u 2011. godini porasla na 20,48% čime je ponovo došla na nivo iznad proseka bankarskog sektora na kom je adekvatnost kapitala na kraju 2011. godine na nivou od 19,10%. Tokom celog posmatranog perioda, pokazatelj je iznad regulatornog minimuma od 12%.

СИГУРНИ У СВОЈУ СНАГУ

ИСПРЕД СВИХ по проценту исплате накнаде штета

НАЈВИШЕ издатих полиса

НАЈВЕЋЕ финансијске резерве

ВОДЕЋИ по висини укупне премије

ЛИДЕР на тржишту осигурања

**ДУНАВ
ОСИГУРАЊЕ**

за Ваше добро!

0800 386 286
БЕСПЛАТАН ПОЗИВ

www.dunav.com

Bankarski sektor u Mađarskoj

Rast koncentracije

U odnosu na 2007. godinu, kada je učešće tri najveće banke iznosilo približno 39%, u 2011. godini njihovo učešće iznosi 45% ukupne bilansne aktive celog sektora, što je znatno veća koncentracija u odnosu na tržište posmatranog regiona

Bankarski sektor u Mađarskoj broji ukupno 35 banaka na dan 31. decembar 2011. godine (2007. je bilo 38 banaka). Prema iznosu bilansne aktive beleži smanjenje od 4,6% u poređenju sa 2007. godinom. Posmatrano u apsolutnim iznosima, bilansna aktiva se smanjila sa 96.069 miliona evra u 2007. godini na 91.656 miliona evra, što je značajno iznad proseka za posmatrano tržište zemalja u regionu.

U odnosu na 2007. godinu, kada je učešće tri najveće banke iznosilo približno 39%, u 2011. godini njihovo učešće iznosi 45% ukupne bilansne aktive celog sektora, što je znatno veća koncentracija u odnosu na tržište posmatranog regiona.

Sa ukupnom aktivom od 21.567 miliona evra i tržišnim učešćem od 23,5% u ukupnoj aktivni OTP Bank Nyrt. predstavlja najveću banku u bankarskom sistemu Mađarske. Za njom slede Erste Bank Hungary Zrt. i Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. sa ukupnom aktivom od 10.221 milion, odnosno 9.205 miliona evra, i učešćem od 11,1%, odnosno i 10%. Tokom posmatranog perioda OTP Bank Nyrt. i Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. su bile konstantno uključene u grupu tri najveće banke po ukupnoj aktivni, u odnosu na Erste Bank Hungary Zrt. koja se priključuje od 2010. godine grupi od tri najveće banke u Mađarskoj. Do 2010. godine, umesto Erste Bank Hungary Zrt. u grupi od tri najveće banke nalazila se MKB Bank Zrt, osim 2008. godine kada je u grupi bila CIB Bank Zrt.

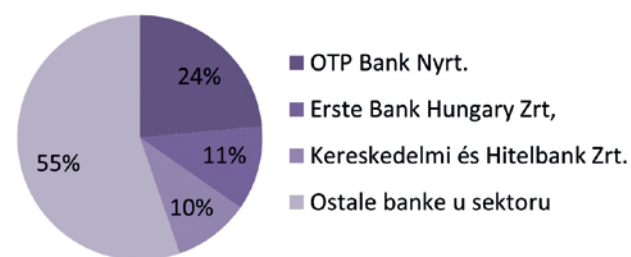
Dok učešće tri najveće banke u ukupnoj aktivni bankarskog sektora iznosi 45%, udeo ostvarenih prihoda ove tri banke iznosi 38% ukupnih prihoda sektora. Na bankarski sektor Mađarske značajan uticaj ima rast ispravke vrednosti plasiranih sredstva, tako da

je nivo ispravki plasiranih sredstava dve banke iz grupe tri najveće banke sektora, iznad sektorskog proseka. Negativna kretanja u pogoršanju kvaliteta portfolija ovih banaka imaju značajan uticaj i na rezultat sektora. Sve tri banke imaju značajan pad neto dobitka, dok gubitak jedne banke uvodi ceo bankarski sektor Mađarske u zonu gubitka u 2011. godini.

Tokom perioda 2007-2010, neto dobitak sektora se smanjivao, da bi u 2011. godini ostvario gubitak u iznosu od 385 miliona evra. Rekordna vrednost ostvarenog rezultata je iznosila 1.280 miliona evra u 2007. godini, ali je od početka finansijske krize zabeleženo značajno smanjenje. Takođe, treba napomenuti da je prijavljeni gubitak samo jedne banke (Erste bank Hungary Zrt.) takvog iznosa da bi bez ove banke rezultat bio pozitivan.

Kao rezultat ovakvih trendova, dolazi do značajnog pada ostvarenog povraćaja na ukupni akcionarski kapital i ukupnu imovinu banke, tako da oni na 31. decembar

Učešće tri najveće banke u ukupnoj bilansnoj aktivni bankarskog sektora u 2011. godini

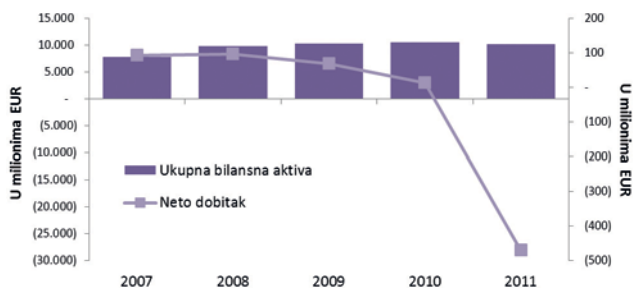
Izvor: Hungarian Financial Supervisory Authority

Uporedni pregled rezultata poslovanja tri najveće banke u odnosu na bankarski sektor za 2011.

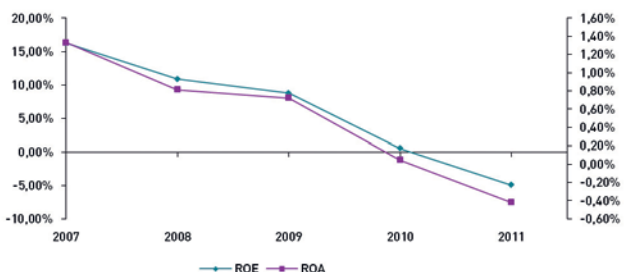
	OTP Bank Nyrt.	Erste Bank Hungary Zrt.	Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.	Bankarski sektor
Aktiva (u mil EUR)	21.567	10.221	9.205	91.656
Prihodi (u mil EUR)	2.785	1.227	1.168	13.728
Neto dobitak (u mil EUR)	352	(469)	14	(385)
% ispravka vrednosti portfolija	4,2%	10%	8,2%	7,4%

Izvor: Hungarian Financial Supervisory Authority i Izveštaji revizora 2007-2011.

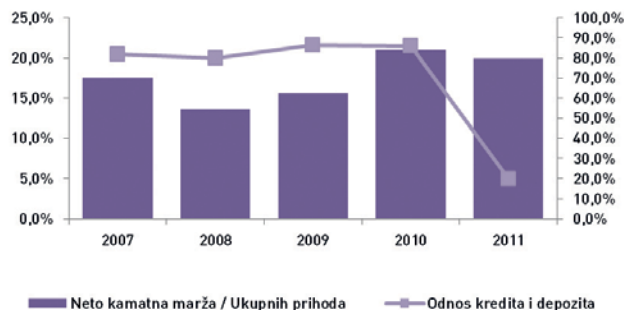
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

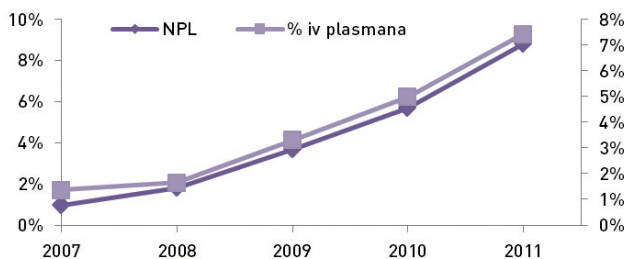
Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Kretanje neto kamatne marže i odnosa kredita i depozita

Kretanje NPL plasmana i % ispravke vrednosti plasmana

2011. godine iznose -4,95%, odnosno 0,42%. Istovremeno došlo je i do značajnog porasta pokazatelja troškova u odnosu na prihode i to sa 92,1% u 2007. godini na 102,8% u 2011. godini.

Tokom posmatranog perioda, neto kamatna marža se smanjila za 3,1%, odnosno u apsolutnom iznosu za 89 miliona evra. Pokazatelj odnosa datih kredita i depozita je uz manje oscilacije porastao sa 81,7% na 89,4%, dok se učešće datih kredita u ukupnoj aktivi smanjilo sa 75,2% na 72,9%, i to prema informacijama iz godišnjih izveštaja regulatornog tela, uglavnom kao posledica manje tražnje za kreditima, strožih uslova refinansiranja, kao i značajnih gubitaka i formirane ispravke vrednosti i rezervisanja.

Kao rezultat svetske finansijske krize, nakon 2008. godine evidentno je konstantno povećanje učešća loših plasmana u ukupnim plasmanima, koje je i dovelo do smanjenja profitabilnosti celokupnog sektora. Iako je učešće ovih plasmana poraslo sa 1% u 2007. godini na 8,8% u 2011. godini, njihov udeo u ukupnim plasmanima bankarskog sektora Mađarske je i dalje ispod proseka za posmatrane zemlje regiona.

Nepovoljna kretanja u portfoliju bankarskog sektora praćena su rastom ispravke vrednosti, koja je u posma-

Kao rezultat svetske finansijske krize, nakon 2008. godine evidentno je konstantno povećanje učešća loših plasmana u ukupnim plasmanima, koje je i dovelo do smanjenja profitabilnosti celokupnog sektora

trinom periodu porasla sa 248 miliona evra u 2007. godini na 1.561 milion evra u 2011. godini, odnosno sa 1,3% na 7,4% ukupnog portfolija. Iako je udeo loših plasmana u ukupnim plasmanima bankarskog sektora Mađarske ispod proseka za tržište zemalja u regionu, možemo zaključiti da su iznosi formiranih rezervisanja po osnovu problematičnih plasmana u bankarskom sektoru adekvatni u odnosu na date izloženosti, što se može potkrepiti činjenicom da su iznad prosečnih iznosa posmatranih zemalja u regionu.

Posmatrajući bankarski sektor kao celinu, adekvatnost kapitala bankarskog sektora Mađarske je tokom celog posmatranog perioda bila iznad propisanog minimuma od 8%, ali ispod proseka posmatranih zemalja u regionu.

Izvor: Hungarian Financial Supervisory Authority

OTP Bank Nyrt.

Prerethodnica OTP Bank Nyrt. je National Savings Bank koja je osnovana 1949. godine, kao banka u državnom vlasništvu radi kreditiranja stanovništva.

U 1990. godini banka postaje akcionarsko društvo. Privatizacija banke je počela 1995. godine, a nakon tri javne ponude i početka kotiranja na Budimpeštanskoj berzi, udeo državnog vlasništva je sveden na samo jednu preferencijalnu (zlatnu) akciju. Danas banku karakteriše usitnjeno vlasništvo uglavnom privatnih i institucionalnih investitora.

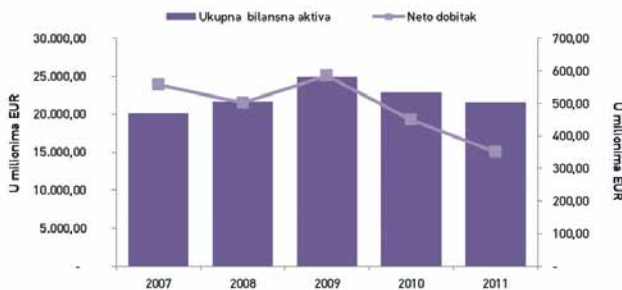
Od početka svog postojanja banka je znatno proširila opseg svog poslovanja, tako da danas pored

pružanja bankarskih usluga stanovništvu i lokalnim samoupravama, pruža i bankarske usluge velikim privrednim klijentima.

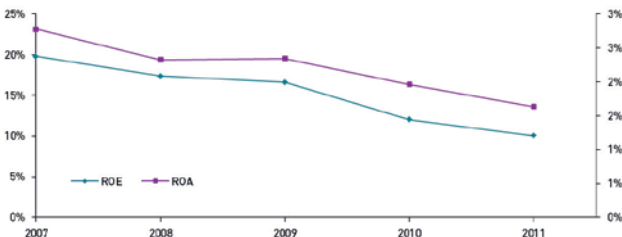
Nakon procesa privatizacije, banka je započela međunarodnu ekspanziju, naročito u zemlje srednje i centralne Evrope. Nakon nekoliko uspešnih privatizacija u zemljama u regionu, OTP banka je postala jedna od vodećih regionalnih banaka, koja pored Mađarske, trenutno posluje u još osam zemalja: Bugarskoj, Hrvatskoj, Rumuniji, Slovačkoj, Ukrajini, Crnoj Gori, Rusiji i Srbiji.

Na dan 31. decembar 2011. godine najveći akcionari banke su: Megdet, Timur and Ruszlan Rahimkulov

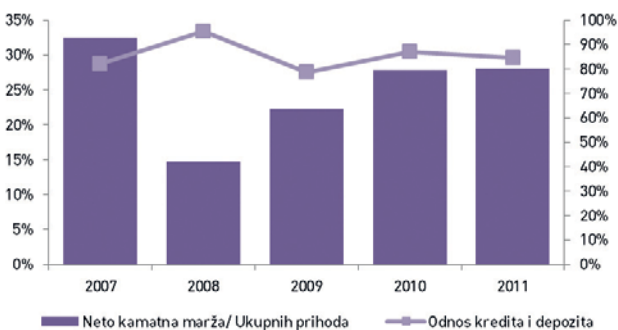
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

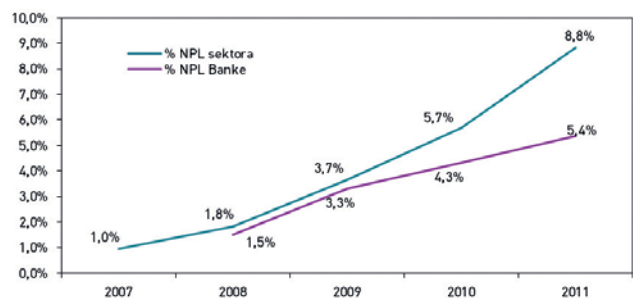
Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

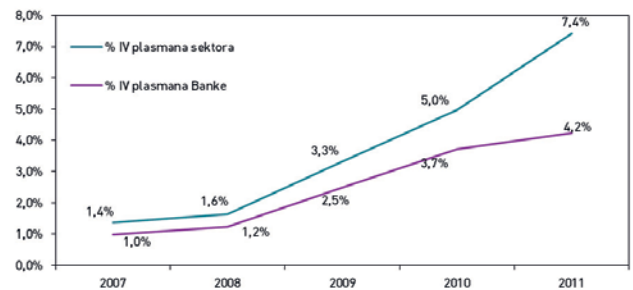
Kretanje odnosa neto kamatne marže i ukupnih prihoda i odnosa kredita i depozita

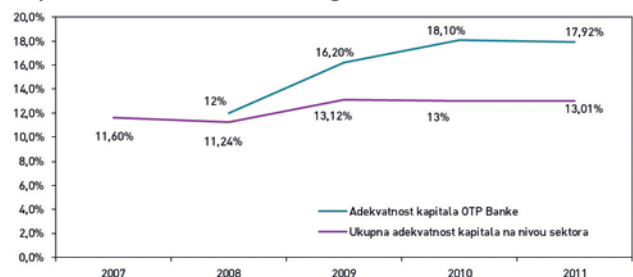
Kretanje NPL plasmana banke i NPL plasmana sektora (%)

Kretanje ispravke vrednosti plasmana banke i sektora (%)

Poređenje adekvatnosti kapitala OTP banke sa adekvatnosti kapitala na nivou bankarskog sektora (u %)

(8,98%), Hungarian Oil and Gas Company – MOL (8,57%), Groupama (8,31%) i Lazard Group (5,78%).

Banka je tokom perioda 2007-2011. konstantno držala vodeću poziciju u okviru bankarskog sektora Mađarske posmatrano po iznosu bilansne aktive, sa tržišnim učešćem koje je tokom posmatranog perioda raslo od 21% do 23,5%. Tokom ovog perioda bilansna aktiva beleži rast od 7,1% ili u apsolutnim iznosima sa 20.142 miliona evra na 21.567 miliona evra, koliko je iznosila na kraju 2011. godine.

Istovremeno, banka beleži pad neto dobitka od iznosa 558 miliona evra u 2007. godini na 352 miliona evra u 2011. godini ili za 37%. I pored toga, banka je profitabilnija u odnosu na drugu i trećerangiranu banku po iznosu bilansne aktive u Mađarskoj. Sa smanjenjem nivoa ostvarene dobiti, smanjuje se i nivo povraćaja sredstava na ukupnu imovinu, kao i akcionarski kapital.

Na pad neto dobitka u posmatranom periodu uticao je i značajan rast pokazatelja troškova u odnosu na prihode, koji se povećao sa 75,4% u 2007. godini na 87,4% u 2011. godini, kao rezultat bržeg rasta troškova u odnosu na prihode.

Udeo neto kamatne marže u ukupnim prihodima se smanjio tokom perioda sa 32,5% na 28,1%, iako neto kamatna marža beleži rast od 6,1%, odnosno 44,9 miliona evra. Razlog za porast neto kamatne marže je u činjenici da je došlo do rasta odnosa datih kredita u odnosu na primljene depozite, tačnije veći deo depozitnog potencijala plasiran je kroz kredite.

Udeo datih kredita u aktivi banke se tokom posmatranog perioda smanjio, najviše usled povećanja ispravke vrednosti datih kredita, i to sa 57,6% u 2007. godini na 55,7% u 2011. godini.

U skladu sa trendom povećanja nenaplativih plasmana i smanjenja profitabilnosti, koji je zahvatio i bankarski sektor Mađarske u drugoj polovini 2008. godine, učešće problematičnih plasmana u ukupnim plasmanima banke se nakon početka finansijske krize povećalo sa 1,5% na 5,4%, iako se i pored toga tokom celokupnog posmatranog perioda nalazilo ispod proseka na nivou bankarskog sektora.

Pogoršanje kvaliteta aktive koje odražava negativne tendencije u ekonomskom okruženju, praćeno je i rastom ispravke vrednosti bilansne aktive, a s obzirom na to da se učešće ispravke vrednosti bilansna aktive povećalo sa 1% u 2007. godini na 4,2% u 2011. godini. Nivo ispravke vrednosti plasmana banke je i pored toga ispod nivoa koji ostvaruje bankarski sektor u Mađarskoj.

U posmatranom periodu banka je konstantno održavala zadovoljavajući nivo ukupne adekvatnosti kapitala, pri čemu je pokazatelj adekvatnosti kapitala tokom celokupnog perioda bio ne samo iznad propisanog minimuma od 8%, već i iznad proseka na nivou bankarskog sektora.

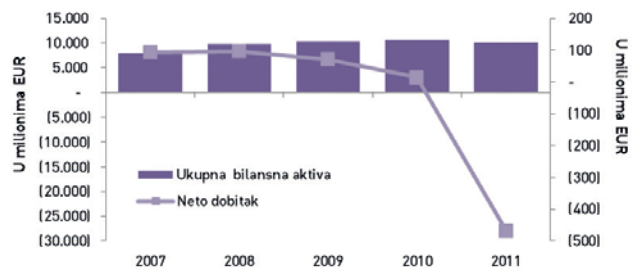
Erste Bank Hungary Zrt

Erste Group je ušla na bankarsko tržište Mađarske 1997. godine kupovinom državne banke Mezőbank, a 1998. godine je promenila ime u Erste Bank Hungary Zrt.

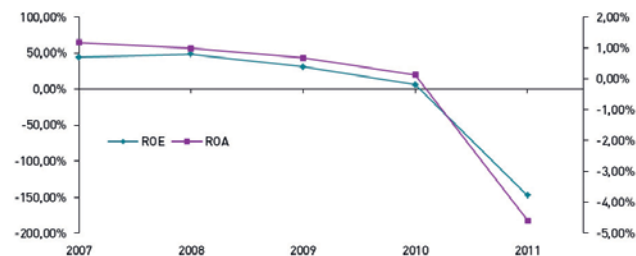
Tokom godina banka je imala stopu rasta višu od sektorskog proseka. Do dodatnog podsticaja je došlo nakon spajanja 2004. godine sa Postabank Rt., koja je ranije kupljena od strane Erste Group, dok pozicija banke u poslovanju sa stanovništvom postaje znatno jača nakon sklapanja poslovne saradnje sa Magyar Posta (Mađarska pošta). Danas je Erste Bank Hungary Zrt. 100% u vlasništvu EGB Ceps Holding GmbH, a sa svojih osam filijala pokriva širok spektar finansijskih usluga i potreba klijenata.

Posmatrano po visini bilansne aktive na kraju 2011. godine, banka predstavlja drugu po veličini banku u Mađarskoj, sa tržišnim učešćem koje je poraslo sa 8,2% u 2007. godini na 11,1% na kraju 2011. godine. Tokom ovog perioda bilansna aktiva beleži rast od 30% ili u apsolutnim iznosima sa 7.860 miliona evra na 10.221 milion evra, što ujedno predstavlja i najbrži rast bilansne aktive posmatrano sa aspekta tri najveće banke u Mađarskoj. Istovremeno, banka iz zone dobitka u 2011. godini prelazi u zonu gubitka, sa ostvarenim gubitkom u iznosu od 469 miliona evra.

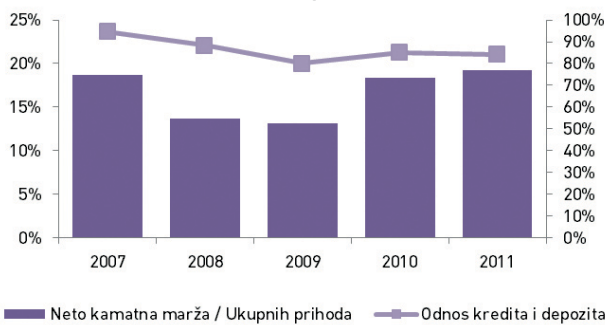
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

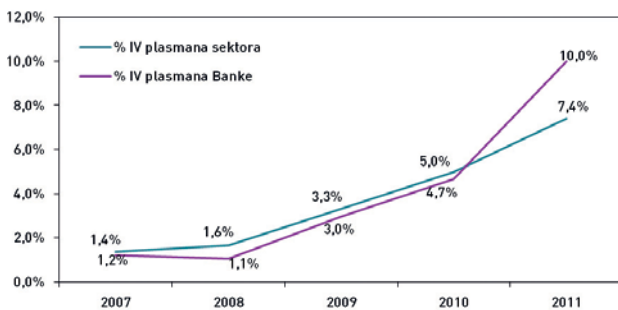
Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Kretanje odnosa neto kamatne marže i ukupnih prihoda i odnosa kredita i depozita

Poređenje ispravke vrednosti plasmana banke i sektora (%)

Trend povećanja bilansne aktive i smanjenja neto dobitka, a 2011. godine i ostvareni gubitak, doveli su do smanjenja efikasnosti upravljanja imovinom i smanjenja pokazatelja ostvarenog povraćaja na ukupna sredstva. Kako je u međuvremenu došlo i do povećanja akcionarskog kapitala, kao posledica izvršene dokapitalizacije, smanjena je i efikasnost upravljanja ovim sredstvima, a samim tim i pokazatelj povraćaja sredstava akcionara.

Na trend smanjenja neto dobitka tokom posmatranog perioda i ostvarenja gubitka u 2011. godini uticao je i značajan rast pokazatelja troškova u odnosu na prihode, koji se povećao sa 92,6% u 2007. godini na 138,2% u 2011. godini, i to kao rezultat bržeg rasta troškova nego prihoda.

Udeo neto kamatne marže u ukupnim prihodima se povećao tokom perioda sa 18,6% na 19,2%, iako neto kamatna marža, kao odnos prihoda i rashoda kamata, beleži rast od 1%, odnosno 2,1 milion evra. Razlog za porast neto kamatne marže leži u činjenici da je došlo do rasta prihoda od kamata po osnovu plasiranih sredstava, u odnosu na rashode kamata po osnovu primljenih depozita.

Udeo datih kredita u aktivi banke se tokom posmatranog perioda smanjio, sa 82,1% na 74,2%, uglavnom kao posledica nedavno uvedenih mera vlade Mađarske kojima je pružena opcija prevremene otplate kredita po netržišnim uslovima. Prema informacijama iz godišnjih finansijskih izveštaja, kako se približno 20% klijenata opredelilo za ovu opciju prevremene otplate, 730 mili-

ona evra plasmana izraženih u švajcarskim francima su otplaćeni do kraja 2012. godine, a ovakav trend je rezultirao gubitkom na nivou bankarskog sektora Mađarske, i smanjenjem profitabilnosti pojedinačnih komercijalnih banaka. Na trend smanjenja udela plasmana u ukupnoj aktivi uticale su takođe i niža tražnja za kreditima, restriktivnija kreditna politika prilikom odobravanja novih plasmana, kao i depresijacija mađarske forinte u odnosu na evro od približno 12% u 2011. godini.

Finansijska kriza, koja je počela u drugoj polovini 2008. godine, imala je značajan uticaj na poslovanje banke, pre svega kroz konstantan rast učešća loših plasmana u ukupnim plasmanima banke izloženim kreditnom riziku u posmatраних pet godina. Rast učešća loših plasmana u ukupnim plasmanima banke praćen je i rastom ispravke vrednosti bilansnih plasmana, a s obzirom na to da se učešće ispravke vrednosti bilansne aktive povećalo sa 1,2% u 2007. godini na 10% u 2011. godini.

Međutim, iako je učešće loših plasmana u ukupnim plasmanima banke izloženim kreditnom riziku, tokom posmatranog perioda bilo iznad proseka za bankarski sektor Mađarske, banka je osim u 2011. godini, kada je povećala nivo ispravke vrednosti i rezervisanja, imala nivo ispravke vrednosti bilansne aktive ispod proseka za bankarski sektor.

Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.

Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. je osnovana 1. januara 1987. godine. Banku su osnovale od strane mađarske vlade i kompanije koje su poslovale u oblasti poljoprivrede, prehrambene industrije, trgovine i turizma. U 1996. godini je došlo do spajanja sa IBUSZ Bank, specijalizovanom za poslovanje sa stanovništvom, i kao rezultat spajanja banka postaje jedna od vodećih banaka po broju ekspozitura.

Kao prvi korak u privatizaciji, 1997. godine Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) odobrila je subordinirani kredit, koji je kasnije konvertovan u akcionarski kapital. Konzorcijum formiran od strane Kredietbank (pravni prethodnik KBC banke) i Irish Life insurance company putem tendera kupio je 9,6% akcija banke i izvršio njenu dokapitalizaciju. Kao rezultat izvršenih privatizacija konzorcijum Kredietbank i Irish Life insurance company je posedovao 23,1%, a EBRD 18,2% ukupnog akcionarski kapitala.

Do 2001. godine, KBC banka je iskoristila kupovnu opciju i preuzela akcije Irish Life insurance company i Espirito Santo Asset Administration i postala većinski vlasnik banke. Tokom 2001. godine došlo je do spajanja sa nemačkom ABN AMRO Bank, i kao rezultat ovog spajanja banka je postala jedna od najvećih banaka u Mađarskoj.

Na 31. decembar 2011. godine KBC Group je 100% vlasnik banke.

Banka je 2011. godine rangirana kao treća banka u okviru bankarskog sektora Mađarske posmatrano po iznosu bilansne aktive, sa tržišnim učešćem koje je tokom perioda 2007-2011. poraslo sa 9,7% na 10,0%. Tokom ovog perioda bilansna aktiva beleži pad od 1,2% ili u apsolutnim iznosima sa 9.313 miliona evra na 9.205 miliona evra.

Istovremeno, tokom perioda banka beleži pad neto dobiti od 128 miliona evra u 2007. godini na 14 miliona evra u 2011. godini, ili 89%. Do smanjenja rezultata je došlo usled konstantnog povećanja nivoa obezvređenja plasmana banke, izuzev 2008. godine kada je na pad neto dobiti banke uticao i snažan rast ostalih poslovnih rashoda u godini u kojoj je banka ostvarila najveći rast. Sa smanjenjem nivoa ostvarene dobiti, smanjuje se i nivo povraćaja sredstava na ukupnu imovinu, kao i akcionarski kapital.

GRADITE SIGURNO SVOJE POSLOVE

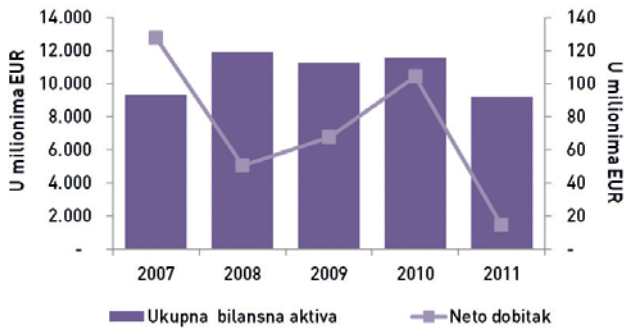
Provera boniteta domaćih kompanija.
Vansudska naplata potraživanja.

PRISMA

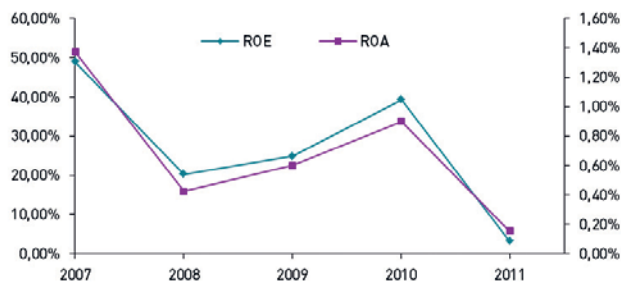
Risk Services.

Topličin venac 19-21, 11000 Beograd;
tel. 011 2028 051, faks 011 2028 055;
www.prisma-kredit.com;
email: office@prisma-riskservices.com

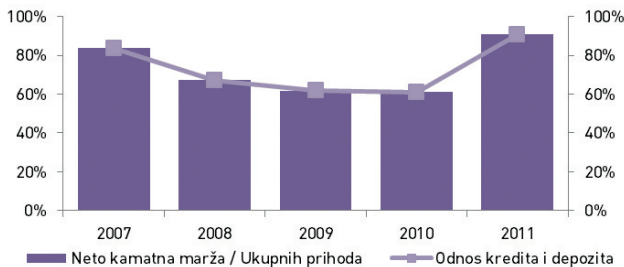
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Kretanje odnosa neto kamatne marže i ukupnih prihoda i odnosa kredita i depozita

Izvor: Hungarian Financial Supervisory Authority i Izveštaji revizora 2007-2011

Na pad neto dobitka tokom perioda uticao je i značajan rast pokazatelja troškova u odnosu na prihode koji se povećao sa 88,8% u 2007. godini na 98,8% u 2011. godini, i to kao rezultat bržeg rasta troškova nego prihoda.

Udeo neto kamatne marže u ukupnim prihodima se povećao tokom perioda sa 21,7% na 23,7%, a neto kamatna marža beleži rast od 12,1%, odnosno 30 miliona evra. Razlog za porast neto kamatne marže je u činjenici da je došlo do rasta datih kredita u odnosu na primljene depozite, tačnije veći deo depozitnog potencijala plasiran je kroz kredite.

Udeo datih kredita u aktivi banke se tokom posmatranog perioda smanjio sa 69,6% na 57,7%. Prema in-

formacijama iz godišnjih finansijskih izveštaja, na ovakav trend uticale su nedavno uvedene mere vlade Mađarske kojima je pružena opcija pre vremena otplate kredita po netržišnim uslovima, restriktivnija kreditna politika prilikom odobravanja novih plasmana, ali i veća ispravka vrednosti postojećih plasmana. U 2011. godini, najveće učešće u plasiranim sredstvima banke imaju plasmani korporativnim klijentima (50,7%), zatim stanovništvu (44,4%), i na kraju drugim kreditnim institucijama sa učešćem od 4,9%.

U posmatranom periodu evidentan je konstantan rast udela loših plasmana u ukupnom portfoliju, kako na nivou bankarskog sektora Mađarske tako i na nivou same banke. Ovakav trend je i očekivan imajući u vidu finansijsku krizu koja je imala veliki uticaj na celokupnu svetsku ekonomiju. U skladu sa rastom loših plasmana došlo je do rasta ispravke vrednosti bilansne aktive, naročito u poslednje dve godine, tako da na kraju 2011. godine ista iznosi 8,2% ukupnih plasmana. Trend kretanja ispravke vrednosti bilansne aktive banke prati trend kretanja ispravke vrednosti plasmana na nivou bankarskog sektora, a u 2011. godini ista je prevazišla proseka na nivou sektora.

Adekvatnost kapitala banke je tokom celog perioda bila iznad propisanog minimuma od 8%. Kretanje pokazatelja adekvatnosti kapitala banke prate pokazatelje adekvatnosti kapitala na nivou bankarskog sektora Mađarske, s tim što nakon 2007. godine, kada je adekvatnost kapitala banke bila iznad proseka sektora, u narednim godinama ovaj pokazatelj je konstantno bio na nižem nivou od adekvatnosti kapitala celokupnog bankarskog sektora.

Bankarski sektor u Rumuniji

Rast uticaja državnih banaka

Tokom posmatranog perioda struktura vlasništva se nije značajnije menjala. Učešće domaćih banaka je poraslo sa 12,09% u 2007. godini na 16,9% u 2011. godini, dok je učešće stranih banaka u ukupnoj aktivni ostalo dominantno i pored smanjenja sa 87,91% na 83,1% u istom periodu. Pored toga, državne banke su zabeležile rast sa 5,4% na 8,2% učešća u celom bankarskom sistemu, dok je učešće nedržavnih banaka smanjeno sa 94,6% na 91,8%

Bankarski sektor Rumunije broji ukupno 41 banku na dan 31. decembar 2011. godine. U periodu između 2007. i 2011. godine ukupna bilansna aktiva bankarskog sektora porasla je za 41,16%, odnosno sa 69.513 miliona evra na 81.882 miliona evra.

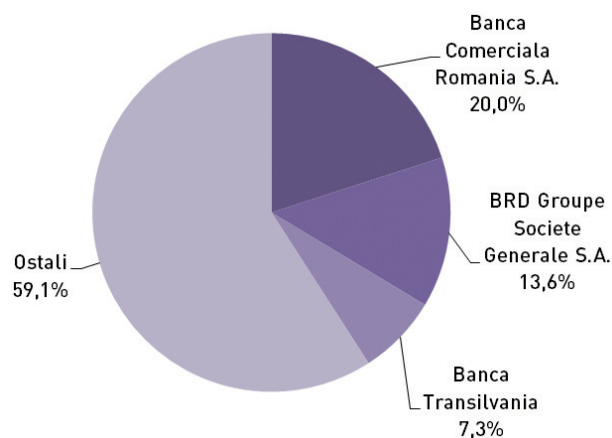
Učešće tri najveće banke (gledano po kriterijumu bilansne aktive) na dan 31. decembar 2011. godine iznosi 40,87% ukupne bilansne aktive bankarskog sektora Rumunije, što je manja koncentracija u odnosu na prosek posmatranog regiona. Tokom petogodišnjeg perioda učešće tri najveće banke se smanjilo sa 45,59% na 40,87%, što ukazuje na povećanje konkurencije.

Tokom posmatranog perioda struktura vlasništva se nije značajnije menjala. Učešće domaćih banaka je poraslo sa 12,09% u 2007. godini na 16,9% u 2011. godini, dok je učešće stranih banaka u ukupnoj aktivni ostalo dominantno i pored smanjenja sa 87,91% na 83,1% u istom periodu. Pored toga, državne banke su zabeležile rast sa 5,4% na 8,2% učešća u celom bankarskom sistemu, dok je učešće nedržavnih banaka smanjeno sa 94,6% na 91,8%. Broj banaka u sektoru se takođe nije značajno

menjao – sa 42 banke (uzimajući tu u obzir strane ogranke) u 2007. godini na 41 banku u 2011. godini.

Ukoliko posmatramo tri najveće banke videćemo da ukupno drže 40,87% tržišta.

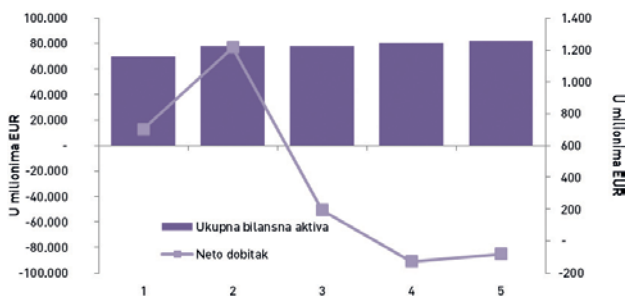
Učešće tri najveće banke u ukupnoj bilansnoj aktivni bankarskog sektora u 2011. godini

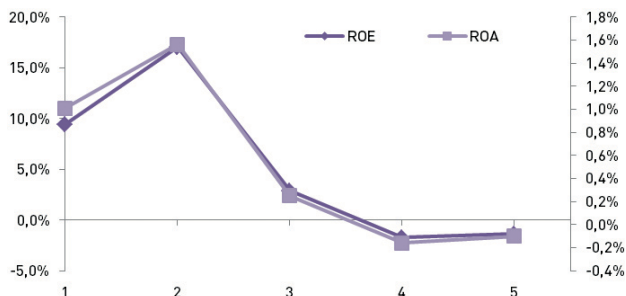
Uporedni pregled rezultata poslovanja tri najveće banke u odnosu na bankarski sektor za 2011.

	BCR	BRD	Transilvanija	Bankarski sektor
Aktiva (u mil EUR)	17.090	11.109	5.955	81.882
Neto dobitak (u mil EUR)	57	108	16	[82]
Učešće loših plasmana u ukupnim plasmanima	16,00%	12,20%	8,60%	14,10%
Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivni	0,33%	0,97%	0,51%	-0,10%
Povraćaj sredstava na akcionarski kapital	9,29%	66,29%	8,08%	-1,40%
Pokazatelj adekvatnosti ukupnog kapitala	14,33%	14,70%	Nije rapoloživ	14,50%

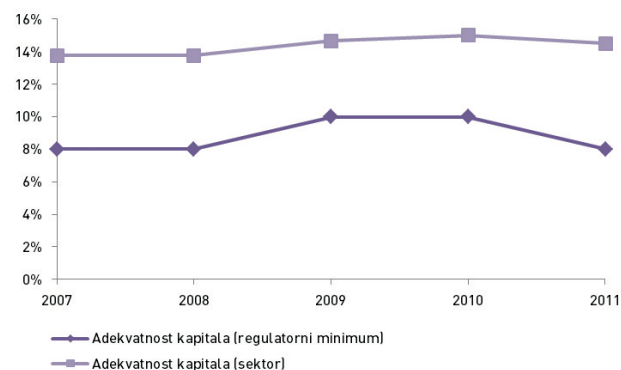
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Pokazatelji adekvatnosti kapitala (%)

Kako što je slučaj u celom sektoru, tako je i u pojedinačnim bankama u periodu između 2007. i 2011. godine došlo do rasta bilansne aktive. Sa druge strane, primetan je pad neto dobiti, kako što se bankarskog tržišta tiče, koje je ušlo u zonu gubitka (gubitak za 2011. godinu iznosi 82 miliona evra), tako i kada su najveće tri banke u pitanju. BRD je banka koja je ostvarila ubedljivo najveću neto dobit u sektoru i to u iznosu od 108 miliona evra. Ono što je evidentno je rast učešća loših plasmana u portfolijima banaka. Kada su loši plasmani u pitanju najveća banka na tržištu ima ubedljivo najveći udeo istih u svom portfoliju (i to veći od proseka sektora), a ostvarila je i najveći rast loših plasmana (ostvaren je skok sa 2,1% u 2007. godini na 16,0% u 2011. godini). BRD i Banka Transilvanija su takođe ostvarile rast loših

plasmana ali se udeo istih u ukupnom portfoliju zadržao ispod proseka sektora u kom ovaj ratio na kraju 2011. godine iznosi 14,1%. Pokazatelji povraćaja sredstava na ukupnu bilansnu aktivu je na nivou sektora u negativnoj zoni (usled ostvarenog gubitka), dok je za posmatrane banke, iako drastično smanjen, pozitivan. Treba istaći da je, u skladu sa ostvarenom najvećom neto dobiti, BRD ostvarila i najveći povraćaj na ukupnu bilansnu aktivu (0,97% u 2011. godini u odnosu na tržište gde isti u 2011. godini iznosi -0,1%), ali i povraćaj na akcionarski kapital koji je iznosio 66,29% u 2011. godini, što je znatno više od proseka sektora gde je ROE za 2011. godinu iznosi -1,4%. Razlog za ovako visok povraćaj na akcionarski kapital leži i u činjenici da ova banka ima nizak akcionarski kapital u odnosu na ostale posmatrane banke.

Sektor kao celina, a i najveće tri banke kontinuirano su ispunjavali regulatorne zahteve kada je adekvatnost kapitala u pitanju.

U periodu između 2007. i 2011. godine neto dobit je drastično pala. U 2007. godini je iznosila 702 miliona evra, dok je u 2011. godini ostvaren neto gubitak u iznosu od 82 miliona evra. Treba imati u vidu da je ovakav rezultat poslovanja bankarskog sektora najvećim delom posledica svetske finansijske krize, koja je uticala na sve pokazatelje poslovanja.

Kao rezultat ovakvih trendova, dolazi i do značajnog smanjenja ostvarenog povraćaja na ukupni kapital i ukupnu imovinu banke, tako da oni na 31. decembar 2011. godine iznose -1,40% i -0,1% respektivno.

Narodna banka Rumunije je, u skladu sa Bazel II standardom, propisala minimalnu kapitalnu adekvatnost od 8%, sa izuzetkom 2009. i 2010. godine kada je ovaj zahtev bio povišen na 10%, čime je Narodna banka restriktivnijom politikom odgovorila na svetsku finansijsku krizu kako bi zaštitila stabilnost bankarskog tržišta. Posmatrajući bankarski sektor kao celinu, ovaj regulatorni zahtev je tokom celog posmatranog perioda bio zadovoljen, ali ispod proseka posmatranih zemalja u regionu.

Svetska finansijska kriza, koja je započela sredinom 2008. godine, pogodila je ceo bankarski sektor Rumunije. Uticaj krize je najočigledniji ukoliko posmatramo kretanje učešća loših plasmana u ukupnim plasmanima. Ovaj pokazatelj je u 2007. godini iznosio 4,0%, nakon čega je kontinuirano rastao tako da u 2008. godini iznosi 6,50%, u 2009. godini 7,89%, u 2011. godini 11,85% i na kraju 2011. godine 14,1% što je iznad proseka posmatranih zemalja regiona. Evidentno je da je najveći rast problematičnih plasmana bio u 2010. godini. Pored toga, došlo je do povećanja odnosa kredita i depozita sa 108,72% u 2007. godini na 116,70% u 2011. godini, s tim što je u 2008. godini ovaj pokazatelj zabeležio najveću vrednost i to u iznosu od 122,03%. Sa druge strane, zabeležen je pad učešća kredita u ukupnoj aktivnosti sa 84,66% u 2010. godini na 70,03% u 2011. godini.

Banca Comerciala Romana (BCR)

Banca Comerciala Romana (BCR), članica Erste grupacije, osnovana je 1990. godine preuzimanjem komercijalnog poslovanja Narodne banke Rumunije. Austrijska Erste banka je 2006. godine kupila 61,88% vlasništva Komercijalne banke Rumunije od rumunske vlade, EBRD-a i IFC-a, plativši 3.750 miliona evra.

BCR je najvažniji pružalac finansijskih usluga u Rumuniji, upravlja aktivom u iznosu od preko 17 milijardi evra, usled čega je BCR najvredniji rumunski finansijski brend. BCR je trenutno najvažnija finansijska grupa u Rumuniji uključujući i inostrano poslovanje, kao i lizing i privatne penzije fondove.

Banka je svoje poslovanje usmerila kako na segment stanovništva, tako i na segment privrede. Ipak, najvećim delom banka svoja sredstva plasira korporativnim klijentima i malim preduzećima.

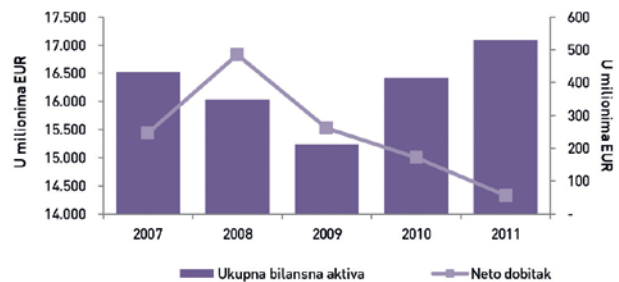
Dominantno učešće u vlasničkoj strukturi banke ima EGB Ceps Holding GmbH sa učešćem od 89,13% u ukupnom kapitalu, zatim slede Societatea de Investitii Financiare "Oltenia, Societatea de Investitii Financiare "Banat Crisana" i Societatea de Investitii Financiare „Muntenia" sa učešćem u ukupnom kapitalu banke od 6,59%, 2,36% i 1,56% respektivno. Samo 0,37% vlasništva pripada malim akcionarima.

Banka Comerciala Romana je na prvoj poziciji posmatrano po iznosu bilansne aktive, sa tržišnim učešćem koje je tokom posmatranog perioda palo sa 23,8% na 20,03%. I pored pomenutog pada bilansne aktive banka kontinuirano drži prvo mesto po vrednosti bilansne aktive. Tokom ovog perioda bilansna aktiva beleži rast od 3,43%, s tim da je u 2008, 2009. i 2010. godini beležen blagi pad bilansne aktive u odnosu na prethodnu godinu. U apsolutnim iznosima, a tokom posmatranog petogodišnjeg perioda, došlo je do rasta bilansne aktive sa 16.523 miliona evra na 17.090 miliona evra.

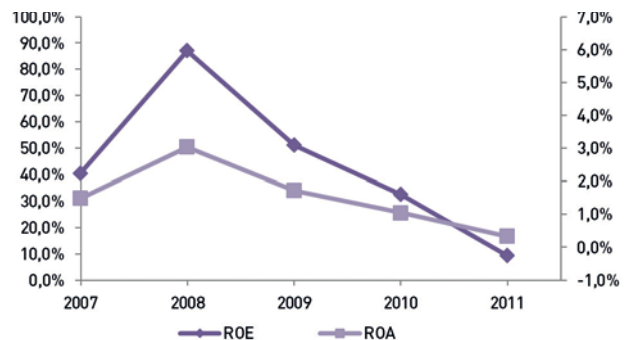
U posmatranom petogodišnjem periodu banka je ostvarila pad neto dobitka u iznosu od 140 miliona evra, odnosno 77%. U skladu sa trendom pada neto dobiti, dolazi i do značajnog pada povraćaja sredstava na ukupnu imovinu ali i akcionarski kapital. Povraćaj sredstava na ukupnu imovinu se kretao od 1,49% u 2007. godini na 0,33% u 2011. godini, dok se povraćaj sredstava na akcionarski kapital kretao u rasponu od 40,53% do 9,29% u istom periodu. Treba napomenuti da je u 2008. godini došlo do rasta oba ova pokazatelja nakon čega je nastupio trend kontinuiranog pada.

Odnos kredita i depozita je u periodu od 2007. do 2011. godine ostao na približno istom nivou, s tim što su primljeni depoziti zabeležili blago veći rast od plasiranih kredita (rast depozita: 7,4%; rast kredita: 6,4%). Sa

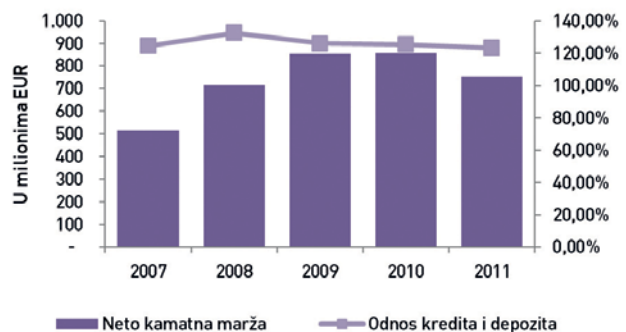
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivnu i akcionarski kapital

Kretanje neto kamatne marže i odnosa kredita i depozita

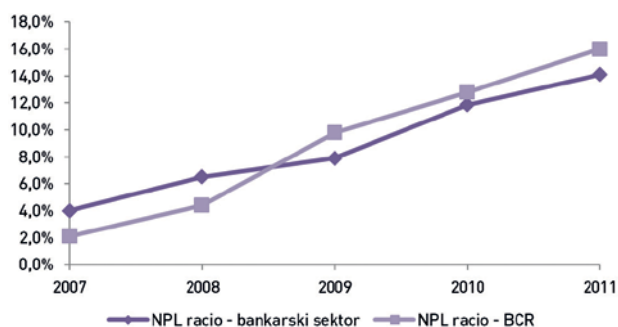

druge strane, u istom periodu neto kamatna marža je porasla za 45,7%, što nam govori o tome da je razlika između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa banke rasla.

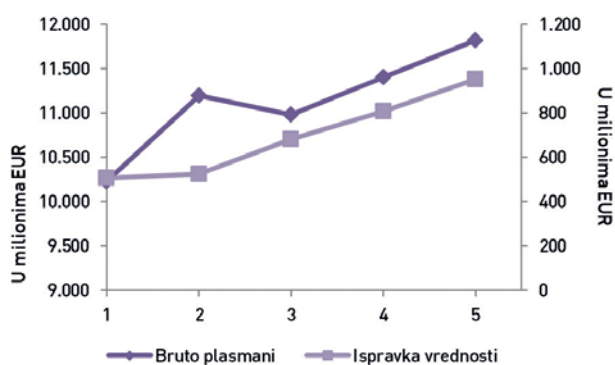
Takođe, u skladu sa pogoršanjem pokazatelja poslovanja došlo je do povećanja pokazatelja ukupnih troškova prema ukupnim prihodima i to sa 82,63% na 96,79% u 2011. godini.

U posmatranom periodu evidentan je rast udela loših plasmana u ukupnom portfoliju kako na nivou bankarskog sektora Rumunije, tako i na nivou banke. Ovakav trend je i očekivan imajući u vidu finansijsku krizu koja je imala veliki uticaj na celu svetsku ekonomiju. Rast loših plasmana u banci je bio veći od rasta loših plasmana na nivou sektora. Odnos loših plasmana i celokupnog portfolija na nivou banke kretao se od 2,1% na kraju 2007. godine do 16,0% na kraju 2011. godine. Evidentno je da

Kretanje NPL ratio BCR banke i NPL ratio na nivou bankarskog sektora

Kretanje ukupnih plasmana i ispravke vrednosti

Izvor: <http://www.bcr.ro/ro>

se kvalitet portfolija banke pogoršao u većoj meri nego što je to slučaj sa kvalitetom portfolija celog sektora gde se NPL ratio porastao sa 4,0% na 14,1%.

U skladu sa rastom loših plasmana u periodu od 2007. do 2011. godine došlo je i do rasta ispravke vrednosti ukupnih plasmana sa 5,0% na 8,1%. Ovaj rast ispravke vrednosti u odnosu na bruto plasmane bio je postepen: u 2007. godini iznosio je 5,0%, u 2008. godini 4,7%, u 2009. godini 6,2%, u 2010. godini 7,1% i u 2011. godini 8,1%.

Takođe, treba istaći da je učešće kredita u ukupnoj aktivni banke, posmatrajući period od 2007. do 2011. godine, poraslo od 63,12% do 64,95%, s tim da je ovo učešće raslo u 2008. i 2009. godini kada je iznosilo 68,27% i 69,87% respektivno, dok je u 2010. i 2011. godini došlo do pada na 66,65% i 64,96% respektivno.

U periodu od 2009. do 2011. godine BCR je povećala adekvatnost kapitala sa 13,05% na 14,33%, dok je adekvatnost kapitala na nivou celog sektora u istom periodu opala. Banka je u svim posmatranim periodima imala adekvatnost kapitala iznad regulatornog minimuma koji je u 2009. i 2010. godini iznosio 10% dok je u 2011. godini minimalni regulatorni zahtev promenjen tako da iznosi 8%.

BRD

Rumunska banka za razvoj (Romanian Bank for Development) je osnovana 1990. godine kao zajedničko ulaganje, preuzimajući imovinu i obaveze Investicione kreditne banke, dobivši univerzalnu bankarsku licencu.

U decembru 1998. godine potpisan je sporazum o kupovini između Société Générale banke i Državnog vlasničkog fonda, pri čemu Société Générale Bank postaje većinski vlasnik udela BRD-a. Nakon toga, Državni vlasnički fond prodaje EBRD-u 1999. godine 4,99% svog vlasništva u BRD-u.

Menjanje brenda banke dovelo je do promene imena 2003. godine u BRD - Société Générale Group. Cilj promene brenda bio je konsolidacija pozicije banke, a sve kako bi javnost bila svesnija o identitetu matičnog preduzeća.

U vlasničkoj strukturi banke 31. decembra 2011. godine dominira Societe Generale banka sa učešćem od 60,17% u ukupnom kapitalu, zatim slede SIF Banat Crisana sa 4,66% učešća, SIF Oltenia sa 4,64% učešća, SIF Muntenia sa 4,15% učešća, SIF Transilvania sa 3,77% učešća, Fodul Proprietates SA sa 3,64% učešća i SIF Moldova sa 3,28% učešća. Ostali akcionari imaju 15,69% učešća u kapitalu banke.

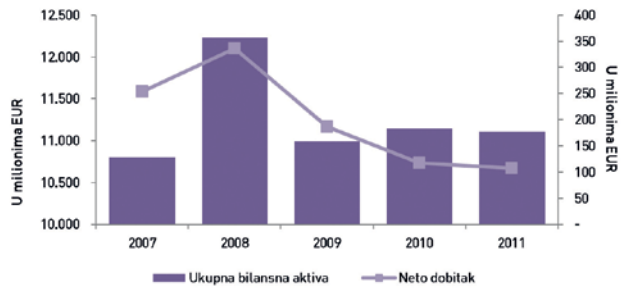
Većinski vlasnik BRD banke, Société Générale je banka sa preko 27 miliona korisnika širom sveta, i dominantnim uticajem u evrozoni.

Banka je prevashodno usmerena na plasmane stanovništvu i više od 65% plasmana odnosi se na taj segment tržišta.

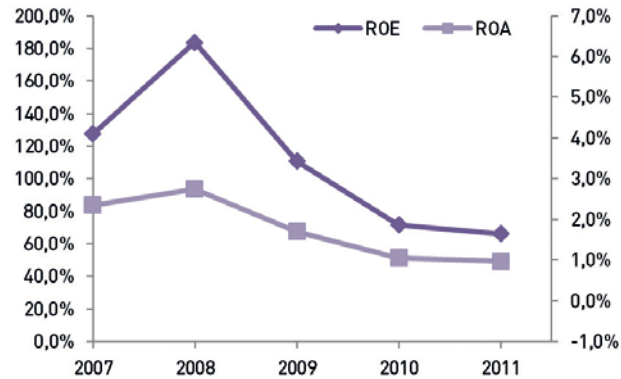
BRD se nalazi na drugoj poziciji posmatrano po iznosu bilansne aktive, sa tržišnim učešćem koje je između 2007. i 2011. godine palo sa 15,54% na 13,57% ukupne bilansne aktive bankarskog sektora Rumunije. Sa druge strane, tokom ovog perioda bilansna aktiva beleži rast od 2,9%, odnosno u apsolutnim iznosima rast iznosi 308 miliona evra (sa 10.801 miliona evra na 11.109 miliona evra). Takođe treba naglasiti da je u 2008. godini zabeležen najviši nivo bilansne aktive u posmatranom periodu.

Banka je u posmatranom petogodišnjem periodu zabeležila pad neto dobitka sa 254 miliona evra u 2007. godini na 108 milion evra u 2011. godini, odnosno 57,7%. Smanjenje neto dobitka banke praćeno je i trendom rasta odnosa između ukupnih rashoda i ukupnih prihoda i to sa 89,03% u 2007. godini na 97,39% u 2011. godini. Takođe, u istom periodu je došlo do pada povraćaja sredstava na ukupnu imovinu ali i akcionarski kapital. Povraćaj sredstava na ukupnu imovinu je smanjen sa 2,35% u 2007. godini na 0,97% u 2011. godini, pri čemu je u 2008. godini došlo do rasta na 2,75%, nakon čega je usledio trend pada ovog pokazatelja koji u 2009, 2010.

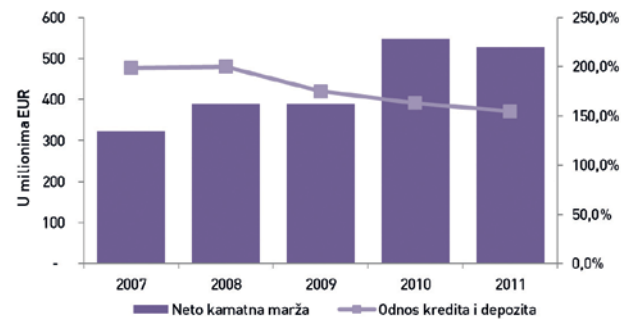
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

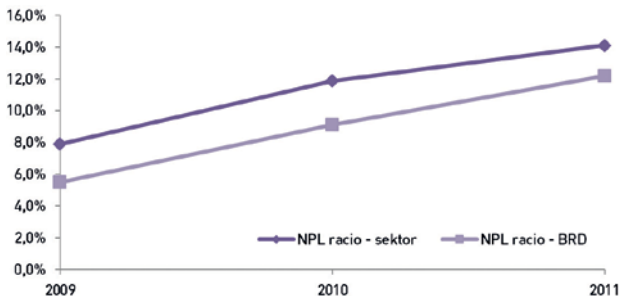
Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Kretanje neto kamatne marže i odnosa kredita i depozita

Kretanje NPL ratio BCR banke i NPL ratio na nivou bankarskog sektora

Izvor: <http://www.brd.ro/banca>

i 2011. godini iznosi 1,70%, 1,05% i 0,97% respektivno. Kada je u pitanju povraćaj sredstava na akcionarski kapital imamo isti trend tako da je nakon vrednosti od 127,25% u 2007. godini ovaj pokazatelj rastao u 2008. godini na 183,58% posle čega dolazi do pada i u 2009, 2010. i 2011. godini isti iznosi 110,75%, 71,61% i 66,29% respektivno.

Odnos kredita i depozita se u periodu od 2007. do 2011. godine smanjio za 22,17%. Na ovakvo kretanje je uticala činjenica da su depoziti rasli (rast od 31,25% u posmatranom periodu) drastično brže od kredita (rast od 2,15% u posmatranom periodu). Sa druge strane, u istom periodu neto kamatna marža je porasla za 63,1%, što nam govori o tome da je razlika između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa banke rasla, dok je došlo do smanjenja neto kamatne marže u odnosu na prihode banke sa 11,73% na 10,59% u istom periodu, a sve usled većeg rasta prihoda.

Kao i celokupan finansijski sektor Rumunije i BRD je osetila posledice svetske ekonomske krize, što se prvenstveno vidi kroz rast loših plasmana u periodu od 2009. do 2011. godine. Trend rasta loših plasmana na nivou banke prati trend rasta ovih plasmana na nivou celog tržišta. Učešće loših plasmana u portfoliju banke tokom ovog perioda poraslo je sa 5,5% na 12,2%, dok je na nivou celog bankarskog sektora učešće loših plasmana u ukupnim poraslo sa 7,9% na 14,1%. Ovaj podatak nam govori o tome da je BRD uspela da zadrži kvalitet portfolija na višem nivou nego što je to slučaj sa bankarskim sektorom kao celinom.

Takođe, treba napomenuti da je ispravka vrednosti plasmana banke, u skladu sa povećanjem učešća loših plasmana i sa svetskom finansijskom krizom, u periodu od 2007. godine do 2011. godine porasla sa 2,94% na 7,06%.

Takođe, treba istaći da je učešće kredita u ukupnoj aktivni banke, posmatrajući period od 2007. do 2011. godine, blago smanjeno sa 65,92% na 65,95%, s tim da je ovo učešće raslo u 2009. godini kada je iznosilo 69,45%, nakon čega se beleži konstantan pad.

Kretanje pokazatelja adekvatnosti kapitala BRD prate pokazatelje adekvatnosti kapitala na nivou bankarskog sektora Rumunije, s tim što je u periodu od 2007. do 2010. godine adekvatnost kapitala banke bila na blago nižem nivou od adekvatnosti kapitala celog sektora. U 2011. godini adekvatnost kapitala banke je na približno istom nivou kao adekvatnost kapitala sektora. Zahtevani minimum koji je propisan od strane Narodne banke Rumunije (a koji je u skladu sa regulatornim zahtevima koje je postavio Bazel III) u posmatranom periodu iznosio je 8%, sa izuzetkom 2009. i 2010. godine kada je isti iznosio 12%, a usled pooštavanja politike Narodne banke kao odgovor na svetsku finansijsku krizu.

BANCA TRANSILVANIA

Banka Transilvanija S. A. osnovana je u Rumuniji 1994. godine javnom ponudom i danas je listirana na berzi u Bukureštu.

Registrovana adresa banke je u Klužu u Rumuniji.

Banka Transilvanija S. A. nudi širok dijapazon bankarskih usluga, kako segmentu stanovništva tako i segmentu korporativnih klijenata, s tim da je udeo plasmana korporativnim klijentima dominantniji.

Na dan 31. decembra 2011. godine banka je imala 6.788 zaposlenih, dok je na dan 31. decembra 2010. godine imala 6.575 zaposlenih.

Danas je Banka Transilvanija jedna od najbitnijih finansijskih institucija u Rumuniji, treća u bankarskom sektoru po vrednosti aktive i jedna od najboljih kompanija na berzi u Bukureštu. Banka stremi stalnom poboljšanju svojih proizvoda i usluga, poklanjajući posebnu pažnju profesionalnosti svojih zaposlenih. Sa tržišnim učešćem od 7,28% na kraju 2011. godine ova banka predstavlja jednu od banaka sa najdinamičnijim rastom u Rumuniji.

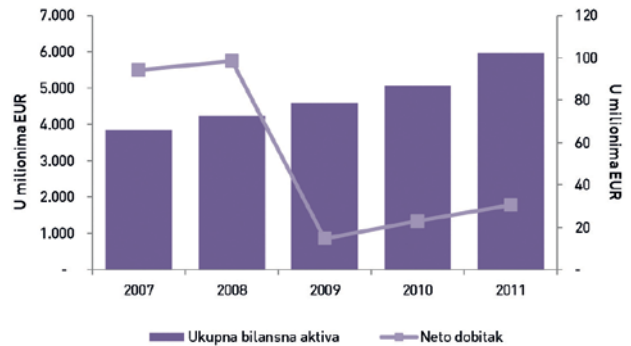
Kao što je već napomenuto, banka je kotirana na berzi i u skladu sa tim ima veliki broj manjih akcionara. Kao najveći pojedinačni akcionar izdvaja se Evropska banka za obnovu i razvoj sa učešćem od 14,61% u ukupnom kapitalu, dok strane kompanije čine 30,85% kapitala, domaće kompanije 26,35% kapitala, stanovništvo 25,98% i strani građani 2,21%.

Banka Transilvanija je u 2011. godini došla na treću poziciju posmatrano po iznosu bilansne aktive, sa tržišnim učešćem koje je tokom posmatranog perioda raslo od 5,53% do 7,27% ukupne bilansne aktive bankarskog tržišta Rumunije. Tokom ovog perioda bilansna aktiva beleži rast od 54,8% ili u proseku 21,47% godišnje, ili u apsolutnim iznosima sa 3.846 miliona evra na 5.955 miliona evra.

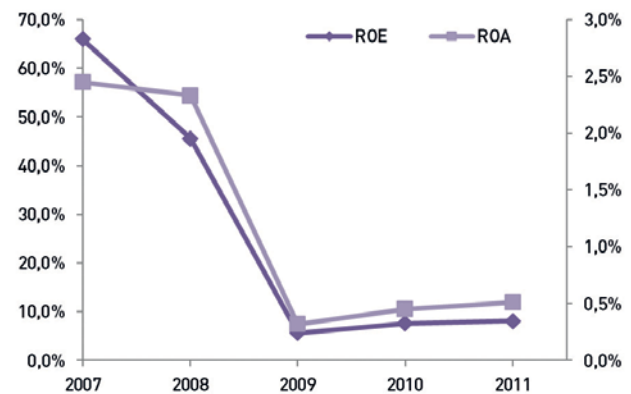
Istovremeno, banka beleži pad neto dobitka od 94 miliona evra u 2007. godini na 31 milion evra u 2011. godini, odnosno 67,63%. Neto dobitak banke zabeležio je rekordan pad u 2009. godini kada je globalna finansijska kriza uzela maha. Tada je neto dobitak banke iznosio samo 15 miliona evra, što predstavlja pad od 85,17% u odnosu na prethodnu, 2008. godinu. U skladu sa trendom pada neto dobiti, dolazi i do pada povraćaja sredstava na ukupnu imovinu ali i akcionarski kapital, koji su takođe imali najniže vrednosti u 2009. godini, nakon čega se beleži spor oporavak.

U periodu od 2007. do 2011. godine došlo je do rasta kako kredita tako i depozita, ali su depoziti imali znatno veći rast (u posmatranom periodu zabeležen rast od 84,39%) od plasiranih kredita (u posmatranom periodu zabeležen rast od 22,95%). U skladu sa ovim kretanjem došlo je i do pada odnosa datih kredita i depozita i do

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

pada učešća neto kredita u ukupnoj aktivi sa 70,60% u 2007. godini na 56,07% u 2011. godini. Sa druge strane, imamo evidentan rast neto kamatne marže koji u petogodišnjem periodu iznosi 89,97%, odnosno 110 miliona evra. Rast neto kamatne marže može se objasniti padom pasivnih kamatnih stopa sa jedne strane i rastom aktivnih kamatnih stopa sa druge strane. Odnos neto kamatne marže i ukupnih prihoda ostao je na približno istom nivou (2007. godina: 16,31%; 2011. godina: 16,70%).

U posmatranom periodu došlo je i do porasta odnosa ukupnih rashoda i ukupnih prihoda sa 85,10% na 96,91%.

Finansijska kriza, koja je počela u drugoj polovini 2008. godine, imala je uticaja i na Banku Transilvanija, pre svega kroz rast učešća problematičnih plasmana u ukupnim plasmanima banke izloženim kreditnom riziku. Učešće ovih plasmana se povećalo sa 4,8% u 2009. godini na 8,6% u 2011. godini, a što je u skladu sa trendom povećanja nenaplativih plasmana koji je zahvatio i bankarski sektor Rumunije (učešće istih je u posmatranom periodu poraslo sa 7,9% na 14,1%). Ipak na osnovu analize ovog pokazatelja možemo zaključiti da je Banka Transilvanija zadržala veći kvalitet portfolija u odnosu na bankarski sektor kao celinu.

TOTAL MEDIC
Najbolje klinike, najbolji doktori.

DELTA GENERALI
Osiguranje

Privilegovan tretman, pregledi i renomirani stručnjaci stoje vam na raspolaganju u više od 30 gradova i preko 300 klinika u Srbiji. Za brzo zakazivanje pregleda pozovite naš Medic Call Centar 24 časa dnevno.

Posebne pogodnosti za osiguranje porodica (Total Medic Family paket).

Budite u mreži prave zaštite!

Medic Call Centar 011 222 0 585 | www.deltagenerali.rs

Bankarski sektor u Hrvatskoj

Strane banke dominiraju, kriza ostavila posledice

Nesumnjivo je da je hrvatsko bankarsko tržište pretrpelo značajan uticaj globalnih nestabilnosti i krize na aktivnost celokupnog bankarskog sistema, o čemu govori rast loših plasmana tokom celog perioda, njegovo sve veće učešće u ukupnim plasmanima i preuzetim vanbilansnim obavezama

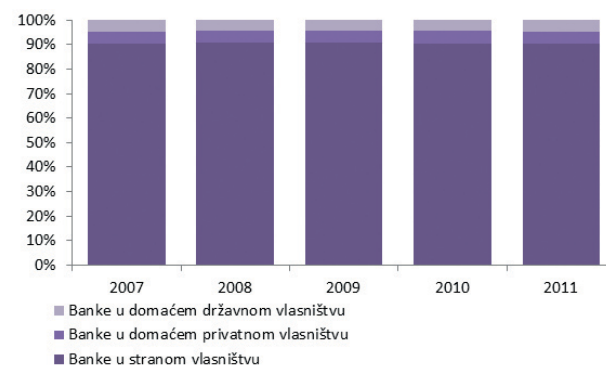
Tokom 2011. godine broj kreditnih institucija koje su poslovale u Republici Hrvatskoj smanjio se za jedan, tako da bankarski sektor broji 32 banke. Uzrok tome bilo je oduzimanje odobrenja za rad i pokretanje postupka prisilne likvidacije u poslednjem tromesečju Credo banci d. d. Split.

Banke sa stranim vlasništvom su dominantne na bankarskom tržištu Hrvatske sa učešćem u ukupnoj aktivi koje se kretalo od 90,4% (16 banaka) u 2007. godini do 90,6% (17 banaka) u 2011. godini. U skladu sa tim banke u privatnom vlasništvu imaju dominantno učešće u ukupnoj bankarskoj aktivi (95,5%, odnosno 30 banaka na kraju 2011. godine) u odnosu na učešće banaka u državnom vlasništvu (4,5%, odnosno dve banke na kraju 2011. godine).

Sa ukupnom aktinom od 13.811 miliona evra i tržišnim učešćem od 25,53% u ukupnoj aktivi bankarskog sektora Zagrebačka banka d. d. predstavlja najveću banku u bankarskom sistemu Hrvatske. Za njom slede

Privredna banka Zagreb d. d. i Erste & Steiermärkische Bank d. d. sa ukupnom aktinom od 8.961 milion evra, odnosno 7.574 miliona evra, i učešćem od 16,56%, odnosno 14%. U periodu od 2007. do 2011. nije bilo promena u

Tržišno učešće domaćih i stranih, državnih i privatnih banaka (%)

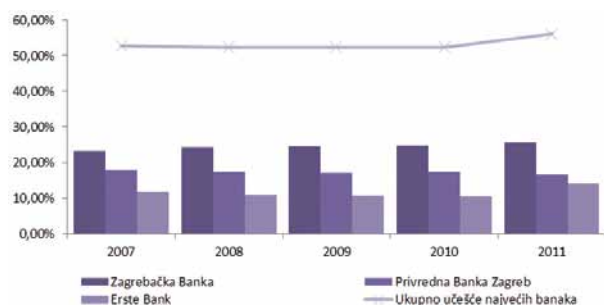

Uporedni pregled rezultata poslovanja tri najveće banke u odnosu na bankarski sektor za 2011.

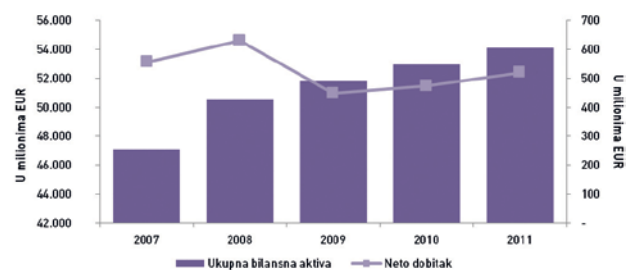
	Zagrebačka banka	PBZ	Erste	Bankarski sektor
Ukupna aktiva (u mil EUR)	13.811	8.961	7.574	54.102
Neto dobitak (u mil EUR)	175	151	86	519
ROE	34,13%	10,65%	37,97%	7,10%
ROA	1,30%	1,61%	1,20%	1,20%
Adekvatnost kapitala	21,72%	21,55%	15,10%	19,15%

Izvor: Izveštaji revizora 2011, Hrvatska narodna banka

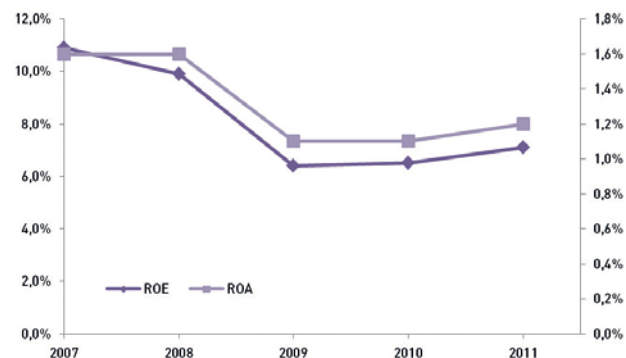
Učešće najvećih banaka u ukupnoj bilansnoj aktivni bankarskog sektora u 2011. god.

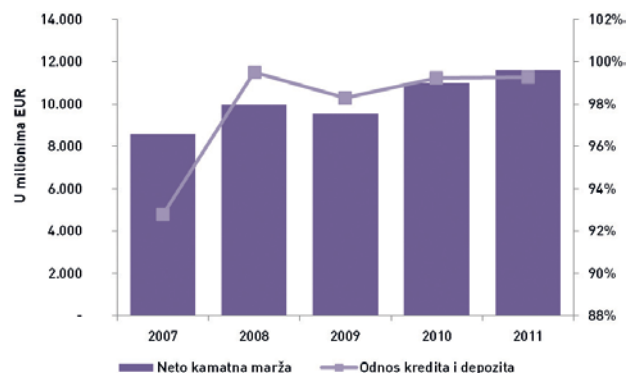
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivnu i akcionarski kapital

Kretanje neto kamatne marže i odnosa kredita i depozita

Izvor: Hrvatska narodna banka

redosledu tri najveće banke na tržištu Hrvatske. Ove tri banke u zbiru zauzimaju dominantno tržišno učešće od 56,09%, što je značajno iznad proseka posmatranih zemalja i što govori u prilog činjenici o velikoj koncentraciji u bankarskom sektoru Hrvatske.

U ukupnoj dobiti bankarskog sektora od 54.102 miliona evra, koji je znatno iznad proseka za tržište posmatranih zemalja u regionu, najznačajnije učešće sa najvećom dobiti imaju Zagrebačka i Privredna banka Zagreb, koje su ostvarile zajedno čak 326 miliona evra neto dobiti u 2011. godini. Sve tri najveće banke, a pogotovo Zagrebačka i Erste, znatno su iznad proseka, u pogledu povraćaja sredstava na akcionarski kapital, kako usled ostvarene dobiti, tako i relativno nižeg iznosa akcionarskog kapitala i njegovog učešća u ukupnom. Sa druge strane, stopa povraćaja sredstava na ukupnu bilansnu aktivnu je na nivou sektora, sa izuzetkom Privredne banke Zagreb, koja je ostvarila nešto višu stopu prinosa na aktivnu, od 1,61%, u odnosu na prosek od 1,20% u 2011. godini.

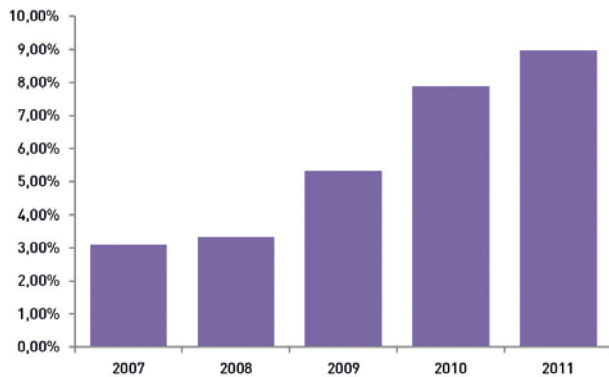
Sektor kao celina, a i najveće tri banke, kontinuirano je ispunjavao regulatorne zahteve kada je adekvatnost kapitala u pitanju.

U posmatranom periodu od 2007. do 2011. godine, bilansna aktiva zabeležila je rast od 6.992 miliona evra (sa 47.109 miliona evra na 54.102 miliona evra), odnosno 14,84%. Istovremeno, neto dobitak je nakon porasta 2008. od 13,41%, odnosno 74 miliona evra (sa 555 miliona evra na 630 miliona evra), u 2009, usled efekata globalne finansijske krize na likvidnost privrede, zabeležio pad od 28,76%, odnosno 181 milion evra. Nakon toga, u naredne dve godine, zaključno sa 2011. godinom, bankarski sektor zabeležio je rast od 71 milion evra (od 449 miliona evra u 2009. godini, na 519 miliona evra u 2011. godini).

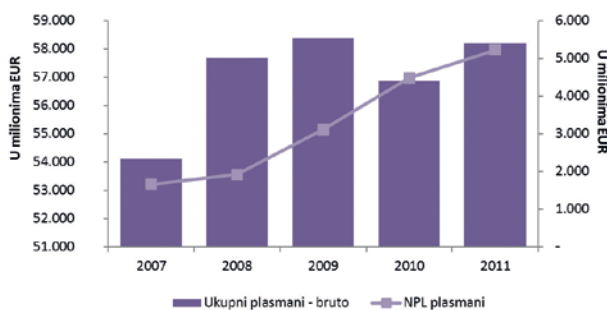
U skladu sa trendom kretanja neto dobiti, ukoliko posmatramo ceo petogodišnji period, došlo je i do smanjenja povraćaja sredstava na ukupnu imovinu i akcionarski kapital. Povraćaj sredstava na ukupnu imovinu se smanjio sa 1,60% u 2007. godini na 1,20% u 2011. godini, sa najmanjim vrednostima od 1,10% u 2009. i 2010. godini. Povraćaj na akcionarski kapital je pao sa 10,90% u 2007. godini na 7,10%, takođe sa najmanjim vrednostima u 2009. i 2010. godini (6,40% i 6,50% respektivno). Istovremeno je došlo i do značajnog porasta pokazatelja troškova u odnosu na prihode i to sa 83,42% u 2007. godini na 86,13% u 2011. godini, ali što je i dalje u skladu sa prosečnim pokazateljima na nivou posmatranih zemalja u regionu.

Prihodi od kamata, kao osnovni generator prihoda u bankarskom sektoru, takođe, odražavaju već opisanu aktivnost u poslovanju banaka u periodu od 2007. do 2011. godine. Ostvarena neto kamatna marža, u datom periodu, prati kretanje odnosa datih kredita i obaveza po osnovu depozita koji je porastao sa 92,78% na 99,27%

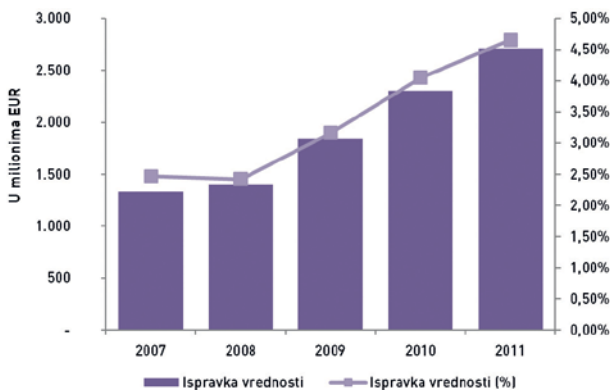
Kretanje loših plasmana

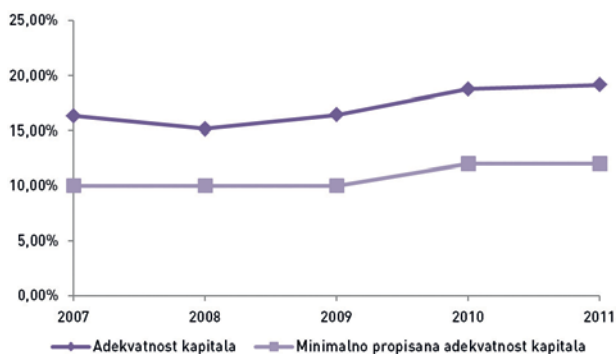
Kretanje ukupnih plasmana i NPL plasmana

Kretanje ispravke vrednosti

Kretanje adekvatnosti kapitala

Izvor: Hrvatska narodna banka

u posmatranom petogodišnjem periodu, i raste za 372 miliona evra, odnosno 31,84%.

U posmatranom periodu nije bilo značajnijih promena u strukturi aktive i pasive banaka, te samim tim nije bilo uticaja na parametre rizika bankarskog sistema. Kreditni rizik je i dalje dominantan među rizicima bankarskog sektora. Udeo plasmana u ukupnoj aktivi zabeležio je blagi, uravnoteženi porast sa 62,67% na 68,56%.

Globalna ekonomska kriza značajno je uticala na likvidnost privrede, samim tim i na pogoršanje kvaliteta aktive i rasta problematičnih plasmana banaka. O tome nam svedoči trend kretanja loših (NPL) plasmana i ispravke vrednosti na nivou portfolija kreditnih institucija u Hrvatskoj.

Nesumnjivo je da je hrvatsko bankarsko tržište pretrpelo značajan uticaj globalnih nestabilnosti i krize na aktivnost celokupnog bankarskog sistema, o čemu govori rast loših plasmana tokom celog perioda, njegovo sve veće učešće u ukupnim plasmanima i preuzetim vanbilansnim obavezama. Ukupni plasmani, kao i vanbilansna izloženost tokom celog perioda beleže rast, a vidni pad 2010. godine, rezultat je isključivo metodološke prirode. Naime od 31. marta 2010. godine, finansijska imovina, raspoloživa za prodaju, više se ne obuhvata prilikom prikazivanja rizične aktive. Ako bismo ovaj efekat isključili, plasmani i preuzete vanbilansne obaveze banaka beleže porast od 3,2% u odnosu na 2009. godinu. Ukupni plasmani i preuzete vanbilansne obaveze zabeležili su rast u posmatranom periodu od 4.067 miliona evra, odnosno porast od 7,52%.

Najvišu stopu rasta izloženosti kreditnom riziku imale su velike banke, povećavši sve stavke izloženosti kreditnom riziku, uključujući i preuzete vanbilansne obaveze. Zbog snažno naraslih plaćanja po izdatim garancijama, a verovatno i zbog slabljenja tražnje, izdate garancije su tokom 2009. i 2010. smanjivane, što je imalo najveći uticaj na smanjenje ukupnih vanbilansnih obaveza tokom spomenutih godina. Slična kretanja su se nastavila i u 2011. godini. Snažno se pogoršao kvalitet izdatih garancija, a njihov je ukupan iznos blago smanjen. Naime, ukupne vanbilansne obaveze blago su porasle jer je istovremeno narastao iznos okvirnih kredita i drugih obaveza finansiranja.

Nepovoljna kretanja u portfoliju bankarskog sektora praćena su rastom ispravke vrednosti bilansne aktive i rezervisanja po osnovu vanbilansnih stavki, koja je u posmatranom periodu porasla sa 1.334 miliona evra u 2007. godini na 2.710 miliona evra u 2011. godini, odnosno sa 2,47% na 4,66% ukupnog portfolija, što je ispod proseka izračunatog za zemlje posmatranog regiona.

Bankarski sistem Hrvatske je tokom celokupnog posmatranog perioda beležio višak kapitala iznad propisanog regulatornog minimuma, koji je u 2010. godini sa dotadašnjih 10%, podignut na 12% i koji je bio iznad proseka posmatranog regiona.

UNIQAtna priča

UNIQA Group Austria je vodeća osiguravajuća grupacija na austrijskom tržištu i jedna od najvećih u Evropi. Iako pod imenom UNIQA posluje više od 10 godina, poslovanje naše grupe se uspešno sprovodi već dugih 150 godina. UNIQA je aktivna u svim područjima osiguranja. Tržišni je lider u Austriji u području životnih i zdravstvenih osiguranja i jedan od najvećih imovinskih osiguravača. UNIQA grupa je kompanija s jakom internacionalnom orijentacijom, svesna prednosti i prilika koje nudi tržište srednje Evrope. Trenutno je, kao većinski ili delimični vlasnik, prisutna na 20 tržišta Evrope.

UNIQA zapošljava više od 22.000 saradnika i ekskluzivnih partnera, koji su širom Evrope zaključili više od 17 miliona polisa. UNIQA je prema „Shareholder Performance indeksu“ konsalting kuće MERCER OLIVER WYMAN najjače osiguranje u Evropi po povratku investicija. Matična kompanija UNIQA Versicherungen AG se kotira na primarnom tržištu bečke berze.

Na svim tržištima UNIQA je sinonim za pouzdanost, visok kvalitet usluge, pošten odnos prema osiguranicima i savremene programe osiguranja.

U Srbiji, UNIQA je prisutna punih pet godina, od 7. novembra 2006. godine i obavlja sve vrste osiguranja. Od svog dolaska na srpsko tržište UNIQA beleži konstantan rast, zahvaljujući svom međunarodnom iskustvu i stabilnom poslovanju na svim tržištima Evrope i Srbije. O tome govori i podatak da se svrstava među prvih pet vodećih osiguravajućih kompanija u Srbiji i da je tokom svih proteklih pet godina kompanija koja beleži najveći rast među vodećim osiguravajućim društvima. Zahvaljujući tome, za pola decenije UNIQA je porasla četiri puta. Istovremeno ukupna investicija koju je UNIQA imala u Srbiji prevazilazi 50 miliona evra.

Svojim proizvodima svih vrsta osiguranja, primere-nim i dostupnim svakom građaninu Srbije garantuje visok kvalitet i najbolju uslugu. Za prvih pet godina poslovanja u Srbiji, UNIQA je zadobila poverenje kod više od 1,2 miliona klijenata. Tome je svakako doprinela činjenica da je već četvrtu godinu zaredom UNIQA broj 1 u isplati šteta od auto-odgovornosti.

UNIQA broji 775 zaposlenih koje čine visoko profesionalni, stručni i posvećeni članovi tima.

Prodaja se obavlja kroz pet kanala prodaje koji posluju u skladu sa različitim potrebama naših klijenata. Istovremeno, jedina smo osiguravajuća kompanija koja ima posebno razvijen Bankinsurance sektor – posebnu prodajnu jedinicu za saradnju sa bankama.

Poslovanje naše kompanije se odvija u 32 filijale širom Srbije.

U proteklih pet godina implementirano je više od 20 novih proizvoda osiguranja, a uvođenjem MedUNIQA dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja krajem prošle godina potpuno je kompletirana lepeza proizvoda osiguranja.

UNIQA je lider na polju inovacija u želji da klijentima ponudi najbolji mogući servis koga čine:

MeteoUNIQA - Ekskluzivan i jedinstven servis: besplatno SMS upozorenje na elementarne nepogode

UNIQA WebShop: On line kupovina proizvoda putnog osiguranja i osiguranja domaćinstva

My service centre - Mobilna kancelarija dostupna na svakom mestu

Besplatna dostava polisa na željenu adresu

Pomoć na putu - 24 sata pomoći na putu u Srbiji i inostranstvu

MedUNIQA i UNIQA Kontakt centar - 24 časa dnevno uz osiguranike

UNIQA Vital klub - korisnicima MedUNIQA dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja pruža brojne pogodnosti i popuste u fitness klubovima, spa centrima, besplatne savete nutricionista i stručnjaka za fitness sa jednim ciljem, a to je očuvanje i unapređenje zdravlja.

Promoter UNIQA osiguranja od njenog osnivanja u Srbiji, 2006. godine Aleksandar - Saša Đorđević, proslavljeni srpski košarkaš, koji je istovremeno i UNICEF-ov ambasador dobre volje u Srbiji.

UNIQA je i lider društvene odgovornosti. Tokom proteklih pet godina UNIQA je podržala veliki broj projekata:

- „Putujemo u Evropu“, zahvaljujući kojem je 300 najboljih studenata dobilo priliku da putuje u inostranstvo

- 170 godina osiguranja u Srbiji

- film „Žučko – priča o Radivoju Koraću“

- UNICEF - „Škola bez nasilja“

- UNIQAtna čarolija – donacija Dečjem odeljenju Instituta za onkologiju, porodilištu u Višegradskoj – Beograd i Prihvatilištu za decu

- muzički festival EXIT

- festival MIXER

- Svetsko univerzitetsko takmičenje u basketu 3x3, i mnoge druge.

Zagrebačka banka d. d. Zagreb

Zagrebačka banka d.d, Zagreb je poslovna banka koja posluje u Hrvatskoj i matično je društvo Grupe Zagrebačke banke, grupacije sa sedištem u Hrvatskoj koja pruža sve vrste finansijskih usluga pravnim i fizičkim licima u Hrvatskoj.

Zagrebačka banka započela je s poslovanjem još 1914. pod imenom Gradska štedionica. Preimenovana je u Gradsku štedionicu Zagreb 1946. godine, pod kojim imenom posluje do 60-ih godina, kada postaje deo Komunalne banke Zagreb koja je uskoro preimenovana u Kreditnu banku i postala deo Udruženja poslovnih banaka u Zagrebu.

Početakom 70-ih osnovana je Udružena banka Zagreb, kojoj je jedna od pet banaka-osnivača i tadašnja Kreditna banka. Krajem 70-ih osnivači Kreditne banke Zagreb i Jugobanke udružuju se u Zagrebačku banku. Zagrebačka banka 1989. godine postaje prva banka u bivšoj državi koja je prošla proces transformacije i postala akcionarsko društvo.

Od marta 2002. godine postaje deo Grupe UniCredit, jedne od najjačih finansijskih grupacija u Evropi, koja posluje na ukupno 22 ključna tržišta s oko 10.000 poslovnica i više od 40 miliona klijenata. Zagrebačka banka lider je na domaćem tržištu i jedna od najuspešnijih članica grupacije UniCredit.

Zagrebačka banka d. d. je u većinskom vlasništvu UniCredit Bank Austria AG, koja je vlasnik 84,47% ukupnog akcionarskog kapitala. Allianz SE je vlasnik 11,72% kapitala, dok se svega 3,81% kapitala odnosi na ostale akcionare. Sve akcije Zagrebačke banke listirane su na Zagrebačkoj berzi.

Zagrebačka banka već je godinama vodeća banka u Hrvatskoj: po kvalitetu proizvoda i usluga, tehnološkoj inovativnosti, mreži samoposlužnih uređaja te uspešnim poslovnim rezultatima.

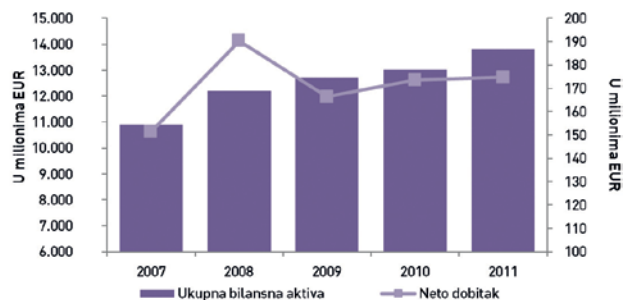
Zauzima četvrtinu aktive hrvatskog bankarskog sektora i 17% aktive bankarskog sektora Bosne i Hercegovine kao vlasnik UniCredit banke d. d. Mostar.

Banka je u posmatranom periodu od 2007. do 2011. godine beležila konstantan i stabilan porast ukupne aktive od 25,63%. U apsolutnom iznosu, aktiva banke se u periodu od 2007. do 2011. godine povećala za 2.904 miliona evra. Na dan 31. decembra 2011. godine aktiva banke iznosi 13.811 miliona evra. Na dan 31. decembra 2011. godine, gledajući bilansnu aktivu, Zagrebačka banka učestvuje u ukupnoj aktivni bankarskog sektora Hrvatske sa 25,53%.

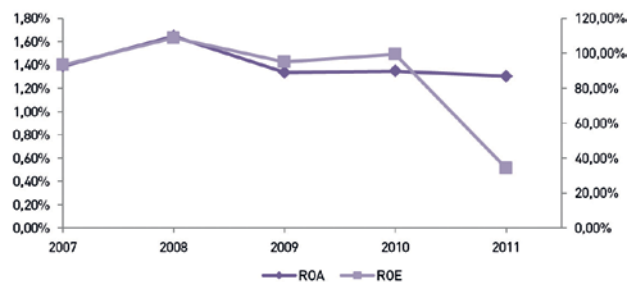
Dobitak takođe beleži porast od 15,43% u posmatranom periodu, odnosno u apsolutnom smislu, dobitak banke se povećao sa 151 na 175 miliona evra u periodu 2007-2011. godine, što predstavlja više od polovine ostvarenog neto dobitka celokupnog bankarskog tržišta Hrvatske.

Neto dobitak je značajno porastao u 2008. godini, za 25,71% u odnosu na 2007. godinu, nakon čega već u sledećoj godini beleži pad od 12,55%, usled efekata globalne

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

ekonomske krize koja je u velikoj meri uticala na likvidnost klijenata i samim tim rast ispravke vrednosti plasmana banke. Nakon 2009. godine, banka nastavlja da beleži stabilan rast neto dobiti.

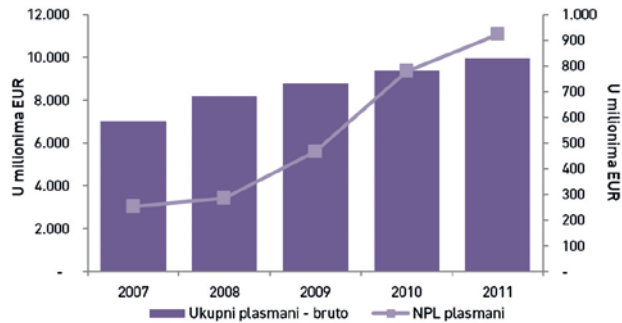
U skladu sa kretanjem neto dobiti i aktive banke, nakon 2008. godine, kada je banka zabeležila značajan porast dobiti, dolazi do pada povraćaja sredstava na ukupnu imovinu banke, usled većeg porasta aktive posmatrano u odnosu na rast dobiti. Povraćaj sredstava na ukupnu imovinu pao je sa 1,39% u 2007. godini na 1,30% u 2011. godini s tim što je u 2008. godini ostvaren rast na 1,65% nakon čega je usledio trend pada sve do kraja posmatranog perioda.

Što se tiče povraćaja sredstava na akcionarski kapital i tu je ostvaren pad u periodu od 2007. godine, kada je iznosio 93,35%, do 2011. godine kada je iznosio 34,13%. Najznačajniji pad ostvaren je u 2011. godini (pad sa 99,46% u 2010. godini na 34,13% u 2011. godini) usled značajnog porasta akcionarskog kapitala, pretvaranjem neraspoređene dobiti u akcionarski kapital, odnosno izdavanjem četiri bonus akcije za jednu postojeću.

U skladu sa prilično uravnoteženim rastom dobiti je i odnos ukupnih troškova i ukupnih prihoda, koji se tokom perioda 2007-2011. zadržao na prilično sličnom nivou od oko 80%, što je ispod proseka hrvatskog tržišta.

Neto kamatna marža je takođe beležila porast čime je uticala na stabilan porast neto dobiti. Rast neto kamatne marže, sa 273 miliona evra u 2007. godini na 393 miliona evra u 2011. godini, u skladu je sa odnosom kredita i depozita, koji je porastao sa 90,35% u 2007. godini na 93,95% u 2011. godini. Oba ova pokazatelja su tokom celog posmat-

Kretanje ukupnih plasmana i NPL plasmana

Poređenje adekvatnosti kapitala Zagrebačke banke sa adek. kapitala na nivou bankarskog sektora (%)

ranog perioda, sa izuzetkom 2009. godine, imala kontinuirani blagi rast. Pored toga u posmatranom periodu došlo je do rasta učešća kredita u aktivni banke sa 61,60% na 68,09%.

U posmatranom periodu evidentan je rast udela loših plasmana u ukupnom portfoliju kako na nivou bankarskog sektora Hrvatske tako i na nivou banke. Ovakav trend je i očekivan imajući u vidu finansijsku krizu koja je imala veliki uticaj na celu svetsku ekonomiju. Rast loših plasmana u banci je bio veći od rasta loših plasmana na nivou sektora. Odnos loših plasmana i celokupnog bilansnog portfolija na nivou banke kretao se od 3,60% na kraju 2007. godine do 9,27% na kraju 2011. godine.

U skladu sa rastom loših plasmana u periodu od 2007. do 2011. godine došlo je i do rasta ispravke vrednosti ukupnih bilansnih plasmana sa 4,08% na 5,52%, što je iznad prosečnih vrednosti za bankarski sektor Hrvatske.

Banka je u posmatranom periodu upravljala kapitalom obezbeđujući održavanje nivoa i strukture kapitala koji pruža adekvatnu podršku rastu plasmana, budućih izvora sredstava i njihovog korišćenja, i poštujući regulatorne zahteve.

Istovremeno, pokazatelji adekvatnosti kapitala Zagrebačke banke d. d. su tokom posmatranog perioda iznad prosečnih pokazatelja adekvatnosti kapitala na nivou bankarskog sektora Hrvatske. Adekvatnost kapitala banke na kraju 2011. godine iznosi 21,72%, dok je regulatorni zahtev iznosio 12%.

Privredna banka Zagreb d. d. Zagreb

Privredna banka Zagreb d. d. jedna je od najvećih i najstarijih finansijskih institucija u Republici Hrvatskoj s dugim kontinuitetom bankarskog poslovanja. Osnovana je 1966. godine i pravna je naslednica Banke NRH osnovane 1962. godine.

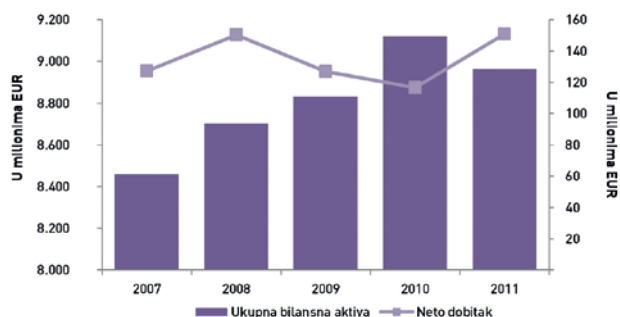
U svim etapama svoje istorije Privredna banka Zagreb bila je nosilac najvećih investicionih programa u razvoju turizma, poljoprivrede, industrijalizacije, brodogradnje, elektrifikacije i izgradnje puteva, i kao takva je postala sinonimom za privrednu vitalnost, kontinuitet i identitet Hrvatske.

U decembru 1999. godine uspešno je završena privatizacija Privredne banke Zagreb d. d. Bivša Banca Commerciale Italiana (BCI) je kupovinom 66,3% akcija Privredne banke Zagreb d. d. postala novi većinski akcionar, a Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka zadržala je udeo od 25% uz dve akcije. BCI je postala deo grupacije Gruppo Intesa, vodeće italijanske finansijske grupacije, koja se ubraja među deset najvećih evropskih bankarskih grupa.

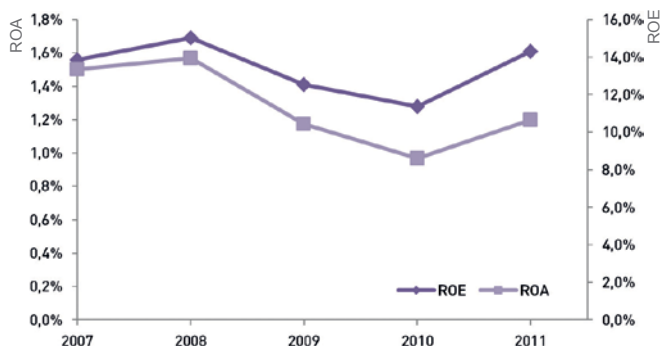
Privredna banka Zagreb tako je postala deo grupacije Gruppo Intesa. Tokom 2002. godine manjinski udeo u vlasništvu PBZ-a stekla je Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD).

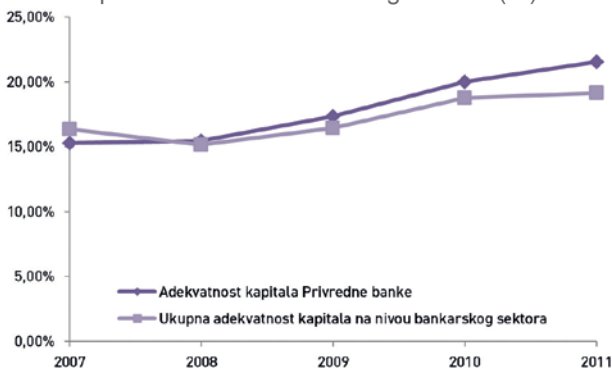
Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Poređenje adekvatnosti kapitala Privredne banke sa adek. kapitala na nivou bankarskog sektora (%)

U januaru 2007. godine spajanjem Bance Intesa i Sanpaolo IMI, Privredna banka Zagreb postaje članica grupe Intesa Sanpaolo.

Na dan 31. decembar 2011. godine Intesa BCI Holding International S.A. ima vlasništvo nad 76,59% akcija banke, dok vlasništvo nad preostalim 20,88% ima EBRD.

Privredna banka Zagreb d. d. i dalje je svojom poslovnim strategijom usmerena na savremene oblike bankarskog poslovanja i nove proizvode, potvrđujući time imidž dinamične i moderne evropske banke koja sledi zahteve tržišta i svojih klijenata.

Privredna banka Zagreb je od svog osnivanja pozicionirana u samom vrhu hrvatskog bankarstva. Nagrađena je nizom prestižnih međunarodnih, ali i domaćih nagrada za kvalitet poslovanja.

S preko 200 poslovnica i ispostava Privredna banka Zagreb pokriva celokupnu teritoriju Hrvatske.

Privredna banka Zagreb je danas prva banka u Hrvatskoj po upisanom akcionarskom kapitalu i druga po ukupnoj aktivi. Sa aktivom od 8.961 miliona evra, čini 16,56% bankarskog tržišta u Hrvatskoj.

Aktiva banke je u period od 2007. do 2010. godine zabeležila rast od 5,92%, s tim što je u 2011. godini zabeležila pad od 1,74%. Ukupno u apsolutnom iznosu aktiva banke beleži porast od 2007. godine od 501 milion evra.

Nakon porasta od 18,04% u 2008. godini, u periodu od 2008. do 2010. godine, neto dobitak beleži pad od 22,46%, da bi u 2011. godini porastao za 29,55%, odnosno u apsolutnim iznosima sa 116 miliona evra u 2010. godini na 151 milion evra u 2011. godini.

U skladu sa trendom kretanja neto dobiti, nakon 2008. godine dolazi do pada povraćaja sredstava na ukupnu imovinu (sa 1,69% u 2008. godini na 1,28% u 2010. godini) i akcionarski kapital (sa 13,94% u 2008. godini na 8,61% u 2010. godini), kao i do blagog porasta pokazatelja troškova u odnosu na prihode i to sa 77,32% u 2008. godini na 80,30% u 2010. godini. Istovremeno u 2011. godini sa porastom neto dobiti, dolazi i do rasta povraćaja sredstava na ukupnu imovinu (na 1,61%) ali i akcionarski kapital (na 10,65%), kao i smanjenja pokazatelja troškova u odnosu na prihode, koji u 2011. godini iznosi 75,26%.

U skladu sa kretanjem ostvarenih rezultata u poslovanju banke kreće se i neto kamatna marža, kao glavni generator neto dobitka. Neto kamatna marža je u apsolutnom smislu zabeležila porast od 70 miliona evra (sa 232 miliona evra u 2007. na 301 milion evra u 2011. godini). Istovremeno, u relativnom smislu neto kamatna marža beleži porast sa 31,72% u 2007. na 40,73% u 2011. godini. Odnos ukupnih rashoda i ukupnih prihoda je sa druge strane pao sa 78,14% na 75,26% u istom periodu.

Ostvarena neto kamatna marža u posmatranom periodu prati kretanje odnosa kredita i depozita. Odnos kredita i depozita na dan 31. decembra 2011. godine iznosi 105,92%, što je povećanje u odnosu na 31. decembar 2007. godine, kada je iznosio 91,38%. U skladu sa tim došlo je i do rasta učešća kredita u ukupnoj aktivi sa 71,07% na 79,91%.

Banka je u posmatranom periodu upravljala kapitalom obezbeđujući održavanje nivoa i strukture kapitala koji pruža adekvatnu podršku rastu plasmana, budućih izvora sredstava i njihovog korišćenja, i poštujući regulatorne zahteve. Pokazatelj adekvatnosti kapitala banke je tokom posmatranog perioda konstantno rastao i to sa 15,29% u 2007. godini na 21,55% u 2011. godini, dok je regulatorni zahtev bio 10% (u 2007, 2008. i 2009. godini), odnosno 12% (u 2010. i 2011. godini).

Istovremeno, pokazatelji adekvatnosti kapitala Privredne banke Zagreb d. d. su, nakon 2008. godine, iznad prosečnih pokazatelja adekvatnosti kapitala na nivou bankarskog sektora Hrvatske.

Da li znate
kako posluje
firma sa kojom
ste danas
imali sastanak?

Mi znamo!

www.boniteti.rs

Sve informacije o pravnim licima i
preduzetnicima na jednom mestu.

Erste&Steiermärkische Bank d. d. Rijeka

Erste&Steiermärkische Bank d. d. osnovana je 1954. godine i upisana u sudski registar kao akcionarsko društvo dana 24. januaru 1990. godine. Sedište banke je u Rijeci u Republici Hrvatskoj.

Erste&Steiermärkische Bank d. d. pod tim imenom posluje od 1. avgusta 2003, a nastala je spajanjem Riječke banke d. d, Rijeka i tadašnje Erste&Steiermärkische Bank d. d, Zagreb. Obe banke imale su značajnu ulogu na hrvatskom finansijskom tržištu. Riječka banka, osnovana 1954. godine, s 50-godišnjom tradicijom u bankarstvu, predstavljala je vodeću banku grada Rijeke, Primorja i Istre, a Erste&Steiermärkische Bank d. d. Zagreb nastala je 2000. godine spajanjem tri uspješne regionalne hrvatske banke: Bjelovarske, Trgovačke i Čakovečke banke.

U svom poslovanju Banka je prvenstveno usmerena na stanovništvo, kao i na male i srednje preduzetnike, ali istovremeno i na tradicionalne velike partnere s kojima posluje u regionima gde je snažno prisutna - Rijeci, Zagrebu i Bjelovaru.

Od samog početka, 2000. godine, Erste&Steiermärkische Bank d. d. deo je međunarodne Erste grupe. Na dan 31. decembar 2011. godine EBS Holding GMBH ima 100% vlasništva nad bankom.

Aktiva banke je u periodu od 2007. do 2011. godine zabeležila rast od 37,4%, odnosno u apsolutnom smislu porast od 2.062 miliona evra (sa 5.512 miliona evra u 2007. na 7.574 miliona evra u 2011. godini). Sa aktivom od 7.574 miliona evra na kraju 2011. godine banka je na trećem mestu po vrednosti iste sa tržišnim učešćem od 14,00%.

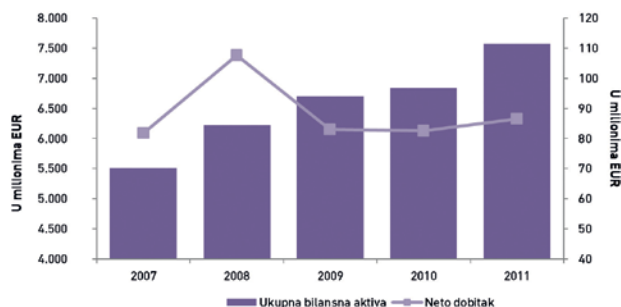
Nakon porasta neto dobiti od 31,57% u 2008. godini, već 2009. godine, banka beleži pad od 22,78%, nakon čega neto dobit nastavlja blagi porast koji u 2011. godini, u poređenju sa 2007. godinom, iznosi 4,68 miliona evra, odnosno 5,72%.

Povraćaj sredstava na ukupnu imovinu je nakon rasta sa 1,58% u 2007. godini na 1,83% u 2008. godini postepeno padao kako bi na kraju 2011. godine iznosio 1,20% što je u skladu sa prosekom tržišta Hrvatske. Povraćaj sredstava na akcionarski kapital imao je sličan trend tako da je sa 38,40% u 2007. godini porastao na 47,63% u 2008. godini, nakon čega pada na 35,79% i 35,73% u 2009. i 2010. godini respektivno, da bi na kraju 2011. godine iznosio 37,87%.

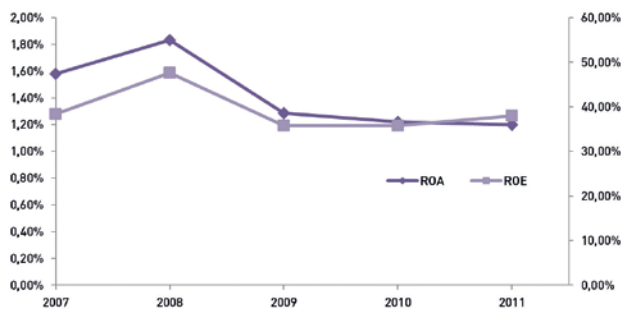
U skladu sa trendom kretanja, relativno stabilnog blagog porasta pokazatelj troškova u odnosu na prihode je nakon pada, u korist prihoda sa 80,48% u 2008. godini na 79,59%, u 2009. godini, beležio porast i na dan 31. decembra 2011. godine iznosi 83,31%.

Ostvarena neto kamatna marža u posmatranom periodu prati kretanje odnosa kredita i depozita. Odnos kredita i depozita na dan 31. decembra 2011. godine iznosi 127,26%, što je povećanje u odnosu na 31. decembar 2007. godine, kada je iznosio 96,63%. Pored toga u istom periodu dolazi do po-

Kretanje bilansne aktive i neto dobitka

Povraćaj sredstava na ukupnu bilansnu aktivu i akcionarski kapital

Poređenje adekvatnosti kapitala Erste banke i adekvatnosti kapitala na nivou bankarskog sektora (%)

većanja učešća kredita u ukupnoj aktivu sa 76,41% na 80,85%. U skladu sa povećanjem odnosa kredita i depozita u korist kredita kretala se i neto kamatna marža koja u apsolutnom smislu beleži porast od 83 miliona evra (sa 148 miliona evra u 2007. na 231 milion evra u 2011. godini). Istovremeno u relativnom smislu kamatna marža beleži porast sa 35,42% u 2007. na 44,62% u 2011. godini.

Banka je u posmatranom periodu upravljala kapitalom obezbeđujući održavanje nivoa i strukture kapitala koji pruža adekvatnu podršku rastu plasmana, budućih izvora sredstava i njihovog korišćenja, i poštujući regulatorne zahteve. Pokazatelj adekvatnosti kapitala banke je tokom posmatranog perioda konstantno rastao i to sa 12,30% u 2007. godini na 15,1% u 2011. godini, što je iznad regulatornog a ispod prosečnog iznosa za hrvatski bankarski sektor.

Banka budućnosti

Asseco South Eastern Europe je najveća IT kompanija u domenu produkcije i implementacije sopstvenih softverskih rešenja i usluga u regionu jugoistočne Evrope. Kompanija zapošljava više od 1.200 stručnjaka u 12 zemalja u regionu, uključujući i Tursku. Asseco SEE je deo veće porodice zvane Asseco grupa, sa sedištem u Poljskoj, koja se rangira u prvih 10 proizvođača softvera za finansijski sektor u Evropi

Koliko bankarstvo danas zavisi od informacionih tehnologija i na kom nivou se banke u Srbiji nalaze po korišćenju modernih tehnologija u odnosu na banke u regionu i EU?

Bankarstvo je danas nemoguće zamisliti bez informacionih tehnologija, bez informatičke podrške banke danas jednostavno ne bi mogle da funkcionišu. Banke u Srbiji ni po čemu ne zaostaju u primeni informacionih tehnologija u odnosu na region i EU. U nekim aspektima primene informacionih tehnologija banke u Srbiji mogu da se svrstaju u grupu najsavremenijih u evropskim okvirima. U našim bankama postoji visok stepen razumevanja značaja informacionih tehnologija i inovacija koje one donose. IT centri naših banaka zapošljavaju visokostručne kadrove koji konstantno prate svetske trendove i implementiraju rešenja kakva su danas aktuelna u svetu. Takav trend u bankarskom sektoru svakako je značajno doprineo i ukupnom razvoju IT tržišta u zemlji.

Koja softverska rešenja su najtraženija od strane srpskih banaka danas?

Živimo u vremenu velike krize, koja pogađa i bankarski sektor, tako da su banke fokusirane na štednju, optimizaciju troškova, bolje upravljanje rizicima i agilniju naplatu potraživanja. Takav poslovni fokus generiše i potrebe za specifičnim rešenjima. U domenu optimizacije troškova svakako se najviše traga za rešenjima koja mogu da optimizuju servisiranje klijenata preko jeftinijih kanala. Traže se i rešenja koja optimizuju poslovanje u poslovnica banaka, kako bi se smanjili troškovi najskupljeg kanala. Dakle, Multichannel sa posebnim akcentom na mobilno bankarstvo, automatizovane poslovnice i poslovnice bez papira. Svakako, aktuelna su i rešenja iz domena upravljanja rizicima, Basel II paketi, ali i sistemi za upravljanje naplatom potraživanja.

Kako će izgledati banka budućnosti?

To svakako zavisi od toga koliko daleko gledamo u budućnost. Ako se ograničimo na narednih 10 do 15 godi-

Korisnik mora da oseti da je prepoznat, da su prepoznate njegove potrebe i navike i da banka, kao sistem, brine o njemu. Tehnologija će morati da obezbedi službenicima banke pravovremene “pametne” informacije i predloge narednih koraka u postupanju sa klijentima

na, verujem da je najbolju definiciju dao John Reed, bivši CIO Citi banke, koji kaže da će banke budućnosti biti skup aplikacija koje rade na inteligentnoj mreži. U takvoj viziji banke, svi procesi će biti automatizovani, skoro da neće biti potrebe za manuelnim radom, a papirna dokumentacija će biti svedena na minimum. U takvoj banci 95 odsto zaposlenih će se baviti isključivo servisiranjem i savetovanjem klijenata.

Kakvi su trendovi u razvoju bankarskog poslovanja i odnosu prema klijentima i kakva je uloga softverskih rešenja i tehnologija u tome?

Kao i sve oko nas i bankarstvo se menja brže nego ikad. Do '90-ih ATM je bio jedini pravac inovacija u bankarstvu otkad ono postoji, zatim je u poslednjih 10-15 godina bilo više inovacija nego u prethodnih 100 godina. Zanimljiva je i statistika koja pokazuje kojom brzinom su inovacije prihvatane na tržištu, koliko je bilo potrebno da neka inovacija dobije 50 miliona komercijalnih korisnika. Za avion je bilo potrebno 68 godina, za automobil 62, za telefon 50, za televiziju 22, ATM i mobilni telefon 12, iPod i NFC kartice četiri, a za Twitter dve godine. Ovo pokazuje dramatičnu promenu u brzini kojom inovacije osvajaju tržište i postaju deo naše svakodnevne rutine.

Ovi trendovi svakako utiču i na ponašanje banaka i njihov pristup klijentima. S druge strane, dostupnost teh-

nologija i dostupnost informacija smanjuju, ili u potpunosti poništavaju razlike između banaka kad su efikasnost i kvalitet servisa u pitanju. Borba cenom usluga je takođe ograničenog dometa i pre svega daje samo kratkoročne efekte. Na kraju, dugoročno, banke će se diferencirati prema krajnjem iskustvu koje pružaju svojim klijentima. Uloga tehnologije će biti da obezbedi krajnjem korisniku banke isto, konzistentno iskustvo na svim kanalima, u poslovnici na ATM-u, na internetu, mobilnom telefonu. Korisnik mora da oseti da je prepoznat, da su prepoznate njegove potrebe i navike i da banka, kao sistem, brine o njemu. Tehnologija će morati da obezbedi službenicima banke pravovremene “pametne” informacije i predloge narednih koraka u postupanju sa klijentima kako bi oni mogli da pruže svojim klijentima to posebno iskustvo koje će ih vezati za banku.

Gde je uloga IT kompanija, prema tome i Asseco SEE, u primeni novih standarda Bazel III, jačanja kapitala i smanjenja troškova od strane poslovnih banaka?

Kompanije, poput naše, koje se bave proizvodnjom i implementacijom softvera za poslovanje banaka igraju značajnu ulogu u primeni svih standarda koji utiču na kvalitetnije upravljanje kapitalom, smanjenje rizika i smanjenje troškova poslovanja. Bez adekvatnih rešenja, kakve mi proizvodimo, danas banke ne bi bile u stanju da odgovore ni na osnovne regulatorne zahteve. Kvalitetno upravljanje rizicima i kapitalom zahteva uključivanje sve većeg broja parametara i sve kompleksnije metode analize. To zahteva sve složenije aplikacije, a pred našom kućom je zadatak ne samo da proizvedemo takva rešenja već i da stalno budemo u toku sa regulatornim zahtevima i trendovima, kako u domaćem okruženju, tako i u međunarodnim okvirima.

Koja su top tri inovativna softverska rešenja koje banka mora da ima?

To su Multichannel client servicing platforma, sa posebnim akcentom na mobilno bankarstvo. Poslovnica budućnosti – jedinstvena platforma koja obuhvata potpuno automatizovane poslovnice i poslovnice sa personalom orijentisane na aktivno savetovanje klijenata i mikroplaćanja – pear to pear mobile, NFC i slično.

Asseco SEE je poznat kao isporučilac rešenja i usluga u bankarskom sektoru, da li imate i rešenja za osiguravajuća društva i koja?

Asseco SEE je deo veće porodice Asseco u okviru koje imamo nekoliko rešenja u domenu osiguranja. Pored Star Ins softvera koji je prisutan u centralnoj Evropi, u našem portfoliju je i SAPIENS, koji je jedan od vodećih globalnih sistema za osiguravajuća društva. SAPIENS danas globalno koriste kuće poput AXA, ING i IAT Group, ali i mnogi drugi. Mi aktivno radimo na promociji ovih rešenja u našem regionu i osposobljavanju lokalnog tima za implementaciju i podršku ovih rešenja.

CENTRALNE BANKE ZEMALJA REGIONA VAN EU

- Bosna i Hercegovina
 - Makedonija
 - Crna Gora
 - Albanija
-

Oporavak finansijskog sistema regiona zavisi od evrozone

Da li je stabilnost bankarskog sistema u BiH sačuvana nakon četiri godine svetske ekonomske krize?

Bankarski sektor je pokazao priličnu rezistentnost i u proteklim godinama nismo imali ozbiljnije ugrožavanje sistemske finansijske stabilnosti. Pojedine banke su pretrpile prilično ozbiljne gubitke, ali su bile sposobne da ih prevladaju bez vladine pomoći, pa je bankarski sistem očuvao zadovoljavajući nivo kapitaliziranosti i likvidnosti u cijelom periodu od nastanka krize

Bankarski sektor je pretrpio značajan negativan šok, kao posljedicu krize koja se u BiH "prelila" iz eurozone. Recesiona faza u BiH je bila relativno kratka i ne pretjerano duboka, međutim, oporavak od prvog udara krize nije bio dovoljno dinamičan, tako da su efekti krize ostali prisutni sve do novog pogoršanja unutar eurozone u drugoj polovini 2011. godine. Sve ovo rezultiralo je prolongiranim periodom ekonomske stagnacije. To se odrazilo i na bankarski sektor u BiH, koji je pretrpio ozbiljne gubitke na strani aktive, usljed pogoršanja kvaliteta kreditnog portfolija, dok na pasivnoj strani sve do sada nije bilo ozbiljnih poremećaja. Međutim, bankarski sektor je pokazao priličnu rezistentnost i u proteklim godinama nismo imali ozbiljnije ugrožavanje sistemske finansijske stabilnosti. Pojedine banke su pretrpile prilično ozbiljne gubitke, ali su bile sposobne da ih prevladaju bez vladine pomoći, pa je bankarski sistem očuvao zadovoljavajući nivo kapitaliziranosti i likvidnosti u cijelom periodu od nastanka krize.

Kakve su vaše procene o kretanju NPL zajmova i da li oni mogu da predstavljaju rizik za banke u BiH?

Nivo nekvalitetnih (NPL) zajmova je značajno porastao u periodu kada su dužnici počeli osjećati efekte ekonomske krize. NPL zajmovi su narasli sa nivoa ispod pet odsto na trenutni nivo od 12 odsto. Od druge polovine 2011. stabilizirali su se na tom nivou i više se ne zapaža trend njihovog ubrzanog rasta. Svako pogoršanje kvaliteta kreditnog portfolija ima ozbiljne posljedice po profitabilnost banaka i podrija kapitaliziranost, a naročito kod onih banaka koje imaju natprosječne procenete NPL zajmova. Očekujemo da novi talas recesijskih kretanja iz eurozone neće imati tako ozbiljne efekte na kvalitet kredita i da će domaće banke biti u mogućnosti da amortizuju eventualne nove gubitke. Tragom iskustava iz perioda krize, supervizorske aktivnosti u proteklim godina-

ma su bile naglašeno usmjerene na detaljnije procjene rizika i rano otkrivanje problematičnih plasmana, tako da je sada bankarski sektor u cjelini spremniji.

Da li u BiH postoji problem nelikvidnosti i smanjena aktivnost banaka i na koji način podstičete bankarski sektor da finansira privredu?

Banke su sasvim izvjesno promijenile strategiju svog poslovanja u odnosu na ranije periode. Postale su mnogo opreznije u pogledu procjene rizika. U nekim periodima je to dovelo praktično do zastoja u kreditiranju privrede i stanovništva. Od prošle godine trendovi su se promijenili i kreditne aktivnosti su ponovo oživjele sa godišnjim stopama rasta kredita od oko šest odsto. Banke pružaju

Očekujemo da novi talas recesijskih kretanja iz eurozone neće imati tako ozbiljne efekte na kvalitet kredita i da će domaće banke biti u mogućnosti da amortizuju eventualne nove gubitke

podršku ekonomskim aktivnostima, ali bilo bi poželjno da je to intenzivnije. Problemi nelikvidnosti uzrokovani su i drugim razlozima vezanim za strukturu ekonomije i probleme u različitim sektorima (naročito vladinom sektoru). Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) nema mogućnost finansijskog pomaganja banaka, ali je u više navrata djelovala u smislu stimulacije kreditnih aktivnosti kroz ublažavanje uslova vezanih za obaveznu rezervu. Smatramo da je to imalo pozitivan efekt i da su banke time na raspolaganje dobile dodatnu likvidnost, koju su mogle plasirati u privredu.

Koje mere je Centralna banka BiH donela za održavanje stabilnosti finansijskog sistema u uslovima finansijske krize u EU?

CBBiH je već prije nekoliko godina prepoznala važnost finansijske stabilnosti i počela je da intenzivno radi na tim aktivnostima i promovira to pitanje kao jedno od

ključnih za funkcionisanje domaće ekonomije. Odmah na početku krize poduzeli smo hitne mjere sa komercijalnim bankama za sprečavanje pritiska oko povlačenja depozita, a istovremeno smo smanjili zahtjeve vezane za obaveznu rezervu. Jedna od važnih mjera je bilo i podizanje limita za osiguranje depozita, čime su depozitari dobili bolju zaštitu i ojačalo se povjerenje u banke. Zajedno sa supervizorima koordinirali smo napore na intenziviranju monitoringa banaka i ranom otkrivanju potencijalnih slabosti. Isto tako, važno je bilo uspostaviti bližu saradnju sa supervizorima u zemljama iz kojih dolaze strane banke. Unutar zemlje je napravljen mehanizam (Stalni odbor za finansijsku stabilnost) za koordinaciju rada različitih institucija u vezi sa finansijskim sektorom. CBBiH kontinuirano radi na ovim pitanjima i uz pomoć i međunarodnih institucija razvija vlastite kapacitete i instrumente za procjenu finansijske stabilnosti.

Kakva su vaša očekivanja o kretanjima u bankarskim sektorima BiH i zemalja regiona u narednom periodu i koji će biti najveći izazovi za finansijsku stabilnost?

S obzirom na snažnu oslonjenost domaćih bankarskih sektora na finansijske sisteme u eurozoni, ne mo-

žemo očekivati brz oporavak i naglašenu dinamiku rasta sektora. Sasvim je izvjesno da će problemi u eurozoni trajati još nekoliko godina i da će biti potrebno napraviti ozbiljnu transformaciju i prestrojavanje finansijskog sektora u zapadnoevropskim zemljama. To će imati direktnu posljedicu na naše bankarske sisteme, pa će oni morati više da se oslanjaju na domaće finansiranje i smanjivanje stranih priliva. Isto tako, generalni ekonomski izgledi našeg regiona ne izgledaju pretjerano povoljni, a pogotovo ako se ne ubrzaju procesi približavanja EU. Cijenim da je fiskalni prostor za pomaganje bankama takođe sužen zbog neophodnosti da se koriguju fiskalni debalansi iz proteklih godina. U takvim uslovima domaće banke će imati manje mogućnosti za intenzivniji rast i proširivanje svojih usluga. Ipak, smatram da naši bankarski sistemi imaju još dovoljno prostora za rast i da ekonomije nisu prezasićene finansijskom intermedijacijom, pa ukoliko se koriguju makroekonomski problemi i otvori perspektiva investiranja zbog izvjesnosti ulaska u EU, onda banke mogu dobiti novu naglašenu ulogu u podržavanju opšteg ekonomskog rasta. Naravno, pod uslovom da se situacija u eurozoni povoljno razriješi i ne prouzroči dalje šokove za naš region.

Domaći depoziti su najveći izvor finansiranja

Različiti pilot-scenariji potresa koji predviđaju posledice krize, pokazuju da nijedna banka ne ispada iz standarda minimalnog iznosa kapitala, čak i u slučaju najgoreg scenarija

Na koji način je suverena dužnička kriza pogodila bankarski sektor Makedonije?

Suverena dužnička kriza pokazuje koliko je finansijski sistem u evrozoni postao ranjiv. Međutim, povećana averzija prema riziku matičnih banaka ka njihovim filijalama ima samo neznatan uticaj na bankarski sektor Makedonije.

Direktni problemi izostaju, jer i bankarski i finansijski sektor Makedonije u celini praktično nemaju suvereni dug prema perifernim zemljama evrozone koje su u problemima. Indirektno, svedoci smo kontrakcije novog međunarodnog kredita odobrenog bankarskom i finansijskom sektoru Makedonije.

Da li je bankarski sektor održao stabilnost i dovoljnu kapitalnu bazu da se u budućnosti odupre izazovima rizika?

Naravno. Nema banke niti investicione kuće koja se suočava sa odlivom depozita, a kapitalna baza banaka je u proseku 17 odsto, odnosno dvostruko veća od međunarodno usaglašenog minimuma, prema standardu Bazel II, od 8 odsto kapitala na rizične aktive. Pored toga, različiti pilot-scenariji potresa koji predviđaju posledice krize, pokazuju da nijedna banka ne ispada iz standarda minimalnog iznosa kapitala, čak i u slučaju najgoreg scenarija.

Da li je Makedonija pretrpela kreditnu kontrakciju ili pad kreditne ponude?

Negativan kreditni rast nije primećen. U 2009. godini godišnji kreditni rast smanjio se na tri odsto, a nakon toga se stabilizovao na oko osam odsto, što se smatra odgovarajućim, imajući u vidu trenutno okruženje. To je suprotno periodu 2006-2008. kada su stope kreditnog rasta, ponekad u proseku gotovo 30-35 odsto godišnje, bile odraz globalnog kreditnog mehura. Ipak, u poređenju sa većinom drugih zemalja, ovaj period kreditnog

**VIŠE OD 40 GODINA
POUZDAN PARTNER
FINANSIJSKIH
INSTITUCIJA
U REGIONU**

Tel: 011 311 3351, 011 311 4780 • energodata@energodata.rs • www.energodata.rs

buma bio je relativno kratak i vodio je do pozitivnog, ali uravnoteženog rasta u narednim godinama krize.

Da li mislite da postoji rizik odliva kapitala kroz filijale banaka u jugositočnoj Evropi prema matičnim bankama, imajući u vidu njihove probleme na matičnim tržištima?

Kao što je pomenuto, ugovoren je novi međunarodni kredit za bankarski i finansijski sektor Makedonije. To je vodilo daljoj orijentaciji bilansa finansijskih institucija Makedonije prema domaćim depozitima. To su uvek bili najveći izvori finansiranja banaka u Makedoniji. Što se tiče tokova kapitala, sve banke u Makedoniji koje su u stranim rukama su filijale, tj. nezavisni subjekti, pa su i mogućnosti odliva kapitala veoma ograničene i još nisu primećene.

Kojim instrumentima raspolažu domaće banke za sprečavanje tih rizika?

U načelu, nacionalne centralne banke imaju na raspolaganju prudencijalne propise za ograničavanje kreditiranja iz domaćih filijala prema njihovim matičnim bankama. Pored toga, domaće banke i strane banke sa filijalama u Makedoniji saraduju kako bi obezbedile da nijedna bankarska institucija ne izbegne nadzor. U našem slučaju, postoje zakonski propisi

koji sprečavaju da izloženost domaćih banaka prema njihovim matičnim bakarskim grupacijama pređe 10 odsto njihovog kapitala.

Koje mere je sprovodila Narodna banka Makedonije od početka krize kako bi obezbedila stabilnost finansijskog sistema?

Nakon sredine 2009. godine postalo je jasno da fiksni kurs denara prema evru nije ugrožen i da finansijski uslovi garantuju neprekidnu relaksaciju monetarne politike. Osnovna kamatna stopa je trenutno 3,75 i nalazi se na istorijski niskom nivou.

Zbog krize, takođe je bilo neophodno da komercijalne banke zadrže zdrav sistem upravljanja rizikom likvidnosti i da ojačaju svoju ukupnu likvidnu poziciju. U tom cilju, Narodna banka je uvela obavezan odnos likvidnosti sredstava prema obavezama sa rokovima dospeća do 30 i 180 dana za sve banke i investicione kuće. Trenutno, svi kontrolisani subjekti postupaju u skladu sa navedenim.

Trenutna faza krize je pogodno vreme za banke, u Makedoniji i drugde, da rade na smanjenju troškova, što može voditi većoj efikasnosti i manje nestabilnom prinosu na kapital. Konsolidacija može biti pogodan element razvoja za izazove sa kojima se suočava bankarski sektor u Makedoniji. Narodna banka će podržavati takve inicijative koje dolaze iz bankarskog sektora.

Solventnost banaka na visokom nivou

Svetska ekonomska kriza koja se u Evropi manifestovala u obliku krize duga nekih zemalja Evropske unije neminovno je pogodila i male zemlje jugoistočne Evrope poput Crne Gore. Međutim, u intervjuu za ediciju „Banke i osiguranja u Srbiji 2001-2011. i poređenje sa regionom“ guverner Centralne banke Crne Gore Radoje Žugić ističe da su crnogorske banke stabilne sa daleko većom solventnošću od minimalne zakonom propisane, ali i da je sistem zbog krize i dalje ranjiv.

Na koji način je kriza dugova u Evrozoni i svjetska ekonomska kriza pogodila crnogorski bankarski sektor?

Kriza je negativno uticala na bankarski sistem kroz nekoliko kanala. Prvo, kao rezultat teškoća u realnom sektoru došlo je do rasta nelikvidnosti privrede preko uticaja na finansijsku snagu zajmoprimaca i na kašnjenja u izmirivanju obaveza prema bankarskom sistemu. Zatim pod uticajem teškoća na svojim domicilnim tržištima matične banke imaju smanjene mogućnosti da podrže kreditnu aktivnost banaka kćerki. Takođe, kriza na globalnom nivou je uticala na smanjenu ponudu likvidnih sredstava na međunarodnim tržištima što se negativno odražava na kreditnu aktivnost u Crnoj Gori. Takođe, ona je uticala i na smanjeni priliv stranog kapitala, koji je bio važan pokretač i realnog sektora i finansijskog sistema. Svi ovi kanali uticaja uz ocjene o nivou i dinamici javnog duga ustovili su i višu cijenu izvora sredstava kako za banke tako i za privredu i državu.

Da li su banke stabilne i imaju li dovoljno kapitala da odgovore na buduće izazove krize?

Banke su stabilne i stabilnost bankarskog sistema, kao ni individualnih banaka nije ugrožena. Koeficijent solventnosti na nivou bankarskog sistema iznosi oko 16 odsto, što je za 60 odsto više od zakonskog minimuma. Ipak, kao rezultat krize u sistemu su i dalje prisutne brojne ranjivosti. Zbog toga CBCG sprovodi stresno testiranje bankarskog sistema koje bi trebalo da pruži odgovor na pitanje da li će nekim bankama biti potreban dodatni kapital da bi mogle da apsorbuju sve eventualne buduće šokove.

Na kom nivou se nalaze loši plasmani (NPL) u bankarskom sektoru Crne Gore i kako očekujete da će se kretati u narednom periodu?

Loši krediti u ovom trenutku predstavljaju oko 15 odsto ukupnih kredita. Na njihovo kretanje u narednom periodu će najviše uticati kretanje u realnom sektoru i perspektive ekonomskog rasta. Imajući u vidu da su perspektive oporavka u ovoj godini slabije u odnosu na prethodnu godinu, ali uz najave i početak nastavka aktivnosti matičnih banaka na daljem izmještanju „loših“ kredita, očekujem da se zaustavi negativna tranzicija kredita koji se neuredno servisiraju.

Da li je i na koji način korišćenje evra kao valute plaćanja u Crnoj Gori uticalo na održavanje finansijske stabilnosti?

Korišćenje eura je bio faktor koji je značajno doprinio i ekonomskom rastu i finansijskoj stabilnosti Crne Gore. Korišćenje eura je donijelo stabilnost Crnoj Gori, eliminisalo rizik promjene deviznog kursa, veliki broj transakcija iz sivih kanala uvelo u regularne tokove, rezultiralo u niskoj stopi inflacije, podstaklo štednju i veliki priliv stranih direktnih investicija.

Kriza u evrozoni usporila kreditiranje

Bankarski sektor Albanije prebrodio je međunarodnu finansijsku krizu prilično dobro. Nastavio je da pruža podršku realnoj ekonomiji, čak i u uslovima oštre tenzije usled nepovoljne situacije na međunarodnim tržištima. Ovaj otpor je došao zahvaljujući jakoj kapitalnoj bazi i proaktivnim merama opreza koje je preduzela Banka Albanije (BoA) pre krize i tokom nje.

Koje su posledice suverene dužničke krize na bankarski sektor Albanije?

Pritisци koji proističu iz suverene dužničke krize narušili su finansijsku stabilnost evrozona i usporili ekonomski rast u ovoj oblasti. Slab učinak privrede EU, koji se reflektuje na ceo svet, takođe je uticao na ekonomski rast Albanije i doveo do konstantnog pogoršanja kvaliteta kreditnog portfolija. Sa druge strane, tenzije u finansijskom sistemu evrozona izvršile su dodatni pritisak na likvidnost. U tom kontekstu, usled odnosa između grčkih bankarskih grupacija i njihovih filijala u Albaniji, rizik „zaraze“ grčkom finansijskom krizom, naročito je izražen.

Imajući u vidu sve težu situaciju, većina bankarskih grupacija EU pronalazi izazov u povećanju kapitala na tržištima, što ih dovodi u situaciju da smanjuju dodatni kapital namenjen kao podrška svojim filijalama u zemljama centralne i jugoistočne Evrope. Pored toga, mere nadzora i regulatorne mere Evropske bankarske agencije (EBA), koje zahtevaju od bankarskih grupacija u EU da ostvare viši nivo kapitalizacije, dodatno su povećale pritisak na bankarski sistem Albanije, izazivajući selektivno sužavanje aktivnosti određenih banaka.

Da li je bankarski sistem održao stabilnost i adekvatnu kapitalnu bazu kako bi uspeo da se odupre budućim izazovima krize?

Bankarski sektor Albanije prebrodio je međunarodnu finansijsku krizu prilično dobro. Nastavio je da pruža podršku realnoj ekonomiji, čak i u uslovima oštre tenzije usled nepovoljne situacije na međunarodnim tržištima. Ovaj otpor je došao zahvaljujući jakoj kapitalnoj bazi i proaktivnim merama opreza koje je preduzela Banka Albanije (BoA) pre i tokom krize. Kao rezultat toga, domaće banke su trenutno likvidne i dobro kapitalizovane.

Da li je Albanija pretrpela smanjenje kreditne ponude?

Iako je kreditiranje privrede bilo usporeno na početku krize, ipak se održalo na pozitivnom nivou rasta. Kreditiranje se značajno usporilo u slučaju nekih stranih filijala koje su do sada usvojile agresivne strategije rasta, uglavnom zasnovane na finansijskoj podršci iz njihovih matičnih kreditnih grupacija. Kako su sredstva presušila usled krize, ove banke su bile primorane da smanje pozajmice i postepeno su izgubile udeo na tržištu. Bankarski sistem u celini pokazao je značajnu otpornost i uspeo delimično da premosti jaz nastao usled usporavanja u kreditiranju od strane pojedinačnih banaka. U tom kontekstu, BoA je odigrala važnu ulogu u stvaranju pravih podsticaja za bankarski sistem, kako bi se održao zdrav protok kredita ka realnoj ekonomiji.

Kreditna aktivnost je takođe smanjena, usled većih zahteva za kapital prema bankama EU koje je postavila EBA. Kao „mehanički“ odgovor, najveće banke u Albaniji odlučile su da smanje svoju izloženost državnim dugovima, kako bi značajno smanjile 100 odsto rizikom ponderisanu aktivnu, u skladu sa regulatornim okvirom EU. Iako je pritisak na finansijski sistem Albanije bio znatan, ako uzmemo u obzir da je ovaj sistem mali (smanjenje izloženosti iznosilo je gotovo tri odsto BDP-a u kratkom periodu), bankarski sistem se pokazao sposobnim da izdrži udar.

Da li mislite da postoji rizik odliva kapitala kroz filijale banaka u jugoistočnoj Evropi prema matičnim bankama, imajući u vidu njihove probleme na matičnim tržištima?

Nepovoljna situacija u evrozoni i mere koje je nedavno sprovela EBA, jasno pokazuju izraženu potrebu zemalja evrozona da koncentrišu kreditiranje i zadrže kapital u okviru svojih granica. Kao rezultat toga, kapital i finansijska podrška filijalama velikih bankarskih grupacija EU van evrozona već značajno opadaju. Sa druge strane, smanjenje izloženosti konkretnih banaka po osnovu aktive, koja se smatra rizičnom u Albaniji ili u drugim zemljama jugoistočne Evrope, povećalo je zabrinutost da banke nameravaju da investiraju oslobođenu likvidnost u evrozonu, pre nego u zemlju domaćina.

Postoji jedna stvar koju bi trebalo istaći. Doprinos filijala iz malih zemalja, poput Albanije, ima marginalni uticaj na grupu; sa druge strane, to je veliki trošak za ekonomiju zemlje, pa čak i za finansijsku stabilnost.

Kojim instrumentima raspolažu centralne banke za sprečavanje tih rizika?

Centralne banke mogu da iskoriste nekoliko instrumenata kako bi sprečile takav scenario, iako je njihovu primenljivost i efikasnost potrebno pažljivo razmotriti.

Preventivna ograničenja se mogu nametnuti na iznos sredstava koja strane filijale mogu da plasiraju svojim matičnim bankarskim grupacijama, ili institucijama sa većim kapitalnim zahtevima kada je reč o stranim pozajmicama. Sa druge strane, sprovođenje jednostavnijih mera, kao što je nametanje kompletnih kontrola kapitala, predstavljalo bi manje izvodljivu alternativu, posebno u svetlu težnje zemalja iz regiona članstvu u EU (kontrola kapitala već su uklonjene u slučaju Albanije, u okviru približavanja standardima EU u ovoj oblasti).

Koje mere je sprovela Narodna banka Albanije od početka krize kako bi obezbedila stabilnost finansijskog sistema?

TRANSFORMACIJA PODRUŽNICA STRANIH BANAKA U FILIJALE

Krajem 2011. godine naš bankarski sistem je imao samo dve podružnice stranih banaka, i to iz Grčke. Kako bi se ojačala nadzorna ovlašćenja i ublažile negativne posledice koje su rezultat grčke krize, putem izmena i dopuna pravnog okvira koji dozvoljava efikasniji proces transformacije, BoA je zahtevala da se podružnice stranih banaka transformišu u filijale.

Transformacija je završena do prvog kvartala 2012. godine.

BoA pomno prati dešavanja u kontekstu suverene dužničke krize u evrozoni, analizirajući potencijalne pretnje finansijskoj stabilnosti zemlje i preduzimajući mere da zaštiti domaći bankarski sistem od efekata „zaraze“. To uključuje pravne, regulatorne i nadzorne mere. Posebne mere, preduzete pre početka suverene dužničke krize, takođe su bile od značaja za povećanje otpornosti našeg bankarskog sistema.

Kakav je nadzor nad podružnicama stranih banaka?

U 2008. godini, propis o nadzoru nad podružnicama stranih banaka bio je izmenjen i dopunjen, kako bi se omogućile veće nadzorne nadležnosti BoA. U skladu sa novim propisom, domaći regulatorni i nadzorni okvir biće primenjen na podružnice stranih banaka kada njihova aktivnost pređe određenu granicu tržišnog udela. Od juna 2009. godine dve podružnice stranih banaka koje posluju u Albaniji postale su predmet ovog nadzora, nakon što su prešle postavljene granice. Ovaj pomak je znatno učvrstio intenzitet nadzora nad podružnicama stranih banaka.

Koje su mere donete, a koje se odnose na likvidnost banaka?

U oktobru 2011. godine regulatorni okvir je izmenjen i dopunjen, sa ciljem poboljšanja likvidne pozicije bankarskog sistema. Novi propis o likvidnosti predviđa veće zahteve za pokazatelja likvidnosti (likvidna sredstva/kratkoročne obaveze), koji se već primenjuje od 2009. godine, kao i uvođenje određenih pokazatelja likvidnosti za domaću i stranu valutu. Zahtevana je i čvršća kompozicija baze likvidnih sredstava uvođenjem tržišne vrednosti hartija od vrednosti i vrednosti njenog pokrića na odgovarajućim instrumentima koji će se klasifikovati kao likvidna sredstva na osnovu njihovog kreditnog rejtinga. Za određene banke, za koje se smatra da su praktično izložene regionalnim rizicima, usvojen je oprezniji pristup koji zahteva poštovanje nivoa likvidnosti van regulatornog minimuma.

Kako bi se obezbedio veći kapacitet pojedinih banaka za apsorpciju rizika, od njih je zahtevano da uvećaju svoju kapitalnu poziciju iznad minimalnih regulatornih zahteva od 12 odsto. Generalno gledano, bankarski sistem je trenutno dobro kapitalizovan (CAR – koeficijent adekvatnosti kapitala – veći je od 15 odsto).

Kako bi se preuzele sveobuhvatne nadležnosti u rešavanju problema sistemskog rizika, BoA je predložila izvestan broj relevantnih izmena i dopuna Zakona o bankama, koje je u novembru 2011. godine usvojio albanski parlament. Ove izmene i dopune uključuju uvođenje koncepta sistemskog rizika, šire nadležnosti BoA u rešavanju problema spornih banaka, kao i odredbe za nesmetanu transformaciju podružnica stranih banaka u filijale.

SEKTOR OSIGURANJA

Osam godina po očuvanja stabilnosti

Mira Erić Jović

Osam godina je prošlo od kada je, Zakonom o osiguranju, usvojenim 2004. godine, nadzor nad obavljanjem delatnosti osiguranja poveren Narodnoj banci Srbije i započeta reforma sektora osiguranja u Srbiji.

I pored efekata indirektno izloženosti uticajima svet-ske finansijske krize, očuvana je uspostavljena stabilnost ovog sektora. Sektor osiguranja 2011. godinu je završio kao profitabilan, solventan i likvidan sektor, uz očekivana kretanja premije životnih i neživotnih osiguranja.

Nakon donošenja Zakona, Narodna banka Srbije je, pored organizacionih aktivnosti na uspostavljanju funkcije nadzora, definisala i obelodanila svoj strateški cilj u oblasti osiguranja - kreiranje i održavanje sigurnog i stabilnog sektora osiguranja i obezbeđenje poverenja javnosti u sektor osiguranja, a radi zaštite interesa osiguranika i trećih lica. Oktobra iste godine na desetoj godišnjoj konferenciji Internacionalnog udruženja supervizora (IAIS) Narodna banka Srbije je primljena u članstvo ovog međunarodnog tela.

U vreme donošenja zakona, na tržištu osiguranja je poslovalo 38 društava za osiguranje, dva društva za reosiguranje, 149 agencija za posredovanje, zastupanje i ostale poslove u osiguranju sa dozvolama za rad Ministarstva za finansije. Pored navedenih, na tržištu je poslovao i značajan broj pravnih lica - posrednika i zastupnika bez dozvole za rad, fizičkih lica - zastupnika bez sertifikata, kao i turističke agencije, koje su, po Zakonu o turizmu, pri prodaji turističkih aranžmana i obezbeđenju viza za građane, obavljale i poslove zastupanja u osigu-

ranju prodajući polise osiguranja za pomoć na putu i medicinsku asistenciju.

Zatečeno tržište osiguranja bilo je neuređeno i potkapitalizovano, sa precenjenom imovinom i potcenjenim obavezama, sa neadekvatnim korporativnim upravljanjem i neadekvatnom funkcijom upravljanja rizicima. Bio je prisutan visok stepen nezakonitosti u poslovanju, nekompletnost poslovnih knjiga, praksa izdavanja duplih polisa, pa time i nepouzdanost iskazanih podataka, pre-livanje sredstava osiguranja u povezana preduzeća, nedovoljna ili neadekvatna aktivnost udruženja, odsustvo dobre prakse revizora i aktuara.

Pojedina društva za osiguranje su se u svom poslovanju rukovodila pogrešno postavljenim ciljevima - umesto zaštite interesa osiguranika i korisnika osiguranja, očigledno je njihov cilj bio zaštita interesa vlasnika.

Jedan broj društava za osiguranje, upravo zbog toga, nije bio u mogućnosti da izmiruje svoje obaveze prema osiguranicima i korisnicima osiguranja, a kada su to i činila, finansirala su ih iz tekućih priliva, čime je stvoren piramidalni sistem osiguranja. Ovakav sistem poslovanja imao je za posledicu potpuno gubljenje poverenja javnosti u ovaj sektor.

Da bi ostvarila postavljeni cilj u navedenim okolnostima, Narodna banka Srbije je svoje aktivnosti usmerila u više pravaca istovremeno: na stabilizaciju sektora, na vraćanje poverenja javnosti u sektor osiguranja, na kreiranje osnove za razvoj sektora, na stvaranje i razvoj funkcije supervizije i na kontinuiranu edukaciju zaposlenih.

Aktivnosti na stabilizaciji sektora ogledale su se u a) vršenju posrednog i neposrednog nadzora društava za osiguranje i u preduzimanju adekvatnih mera, uključujući i oduzimanje dozvola za rad odnosno uklanjanja sa tržišta društava za osiguranje koja su poslovala suprotno osnovnim principima zdravog poslovanja u osiguranju, dovodeći pitanje svoju sposobnost da izmire preuzete obaveze prema osiguranicima i korisnicima osiguranja, b) stabilizaciji i poboljšanju kvaliteta prodajne mreže putem vršenja nadzora ostalih učesnika na tržištu osiguranja (posrednika i zastupnika) i preduzimanja adekvatnih mera, ali i davanja dozvola za rad pravnim licima i preduzetnicima za obavljanje poslova zastupanja i posredovanja, organizovanja ispita za fizička lica radi sticanja sertifikata o obavljanju poslova zastupanja i posredovanja, v) aktivnosti na uvođenju jedinstvene, zaštićene polise obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti, g) organizovanju aktuarskih ispita i ostalim aktivnostima, što je sve doprinelo stabilizaciji tržišta osiguranja.

Već u prvoj godini reformi, iako je broj društava za osiguranje smanjen za oko 50%, došlo je do značajnih pozitivnih pomaka na tržištu osiguranja, koje se, u poređenju sa 2004. godinom, ogledaju u porastu ukupne premije za 53%, broju zaposlenih za 35% i, što je od izuzetnog značaja za sigurnost i stabilnost sektora, u povećanju tehničkih rezervi, koje služe za izmirivanje preuzetih obaveza po izdatim polisama za čak 99%, uz istovremeno poboljšanje kvaliteta njihovog ulaganja. Takođe, obezbeđeno je vraćanje portfelja životnih osiguranja iz inostranstva.

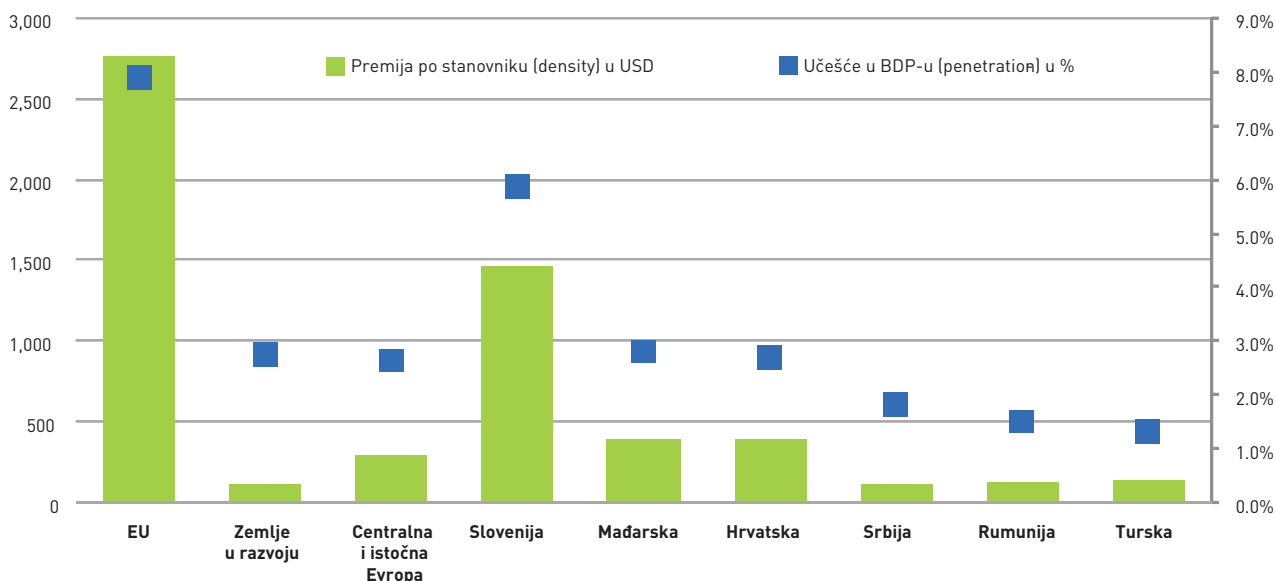
Pored preduzetih aktivnosti na stabilizaciji, koje direktno utiču na sigurnost i stabilnost sektora, a time i na uspostavljanje osnove za vraćanje poverenja javnos-

ti, organizovan je call centar, doneti su propisi o zaštiti potrošača, uspostavljeni su kontakti sa klijentima i društvima povodom pritužbi klijenata, započeti su, prvi put u Srbiji, postupci medijacije (posredovanja). Navedene aktivnosti uglavnom su predstavljale aktivnosti post festum, one su se, naime, odnosile na rešavanje nasleđenih obaveza društava za osiguranje prema klijentima, i ogledale se, pre svega, u pružanju relevantnih informacija i aktivnostima na rešavanju već nastalih šteta mirnim putem.

Istovremeno sa razvojem mehanizama zaštite klijenata po već zaključenim ugovorima, Narodna banka Srbije je, donošenjem podzakonske regulative usmerene na jačanje upravljanja i transparentnosti rada društava za osiguranje u smislu donošenja i primene adekvatnih internih akata, sačinjavanja jasnih pravila pod kojima potencijalni osiguranici mogu ostvariti prava iz ugovora o osiguranju i obezbeđivanja na svim prodajnim mestima relevantnih i pouzdanih informacija o tim pravima i uslovima zaključivanja ugovora, delovala i proaktivno na zaštitu interesa osiguranika i korisnika osiguranja.

Aktivnosti na kreiranju za razvoj sektora osiguranja ogledale su se u donošenju podzakonske regulative zasnovane na Direktivama Evropske unije i međunarodne prakse, donošenju smernica u osiguranju usmerenih na jačanje sistema internih kontrola i funkcije upravljanja rizicima, donošenju nove regulative iz oblasti osiguranja od auto-odgovornosti, kojom su, između ostalog, uspostavljena stroža pravila za troškove i rokove za isplatu šteta i uveden bonus-malus sistem, u postavljanju osnove za edukaciju aktuara u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima i njenoj punoj implementaciji, razvoju naprednih modela za obračun rezervi za štete i

Grafikon 1. POKAZATELJI RAZVIJENOSTI SEKTORA OSIGURANJA U 2011. GODINI

Izvor: Swiss Re, Sigma No 3/2012 i NBS

uvođenju bankoosiguranja.

U toku je priprema za realizaciju projekta osiguranja od prirodnih katastrofa.

Zahvaljujući pomenutim aktivnostima, uspostavljena je, i u uslovima turbulencija na svetskom finansijskom tržištu, očuvana stabilnost sektora osiguranja u Srbiji.

Ipak, efekti svetske ekonomske krize odrazili su se na sektor osiguranja kroz pad potražnje za osiguranjem, otežanu naplatu premije od nelikvidnih preduzeća i rast troškova sprovođenja osiguranja usled težnje da se očuva dostignuti obim poslovanja. U uslovima skromnog realnog rasta BDP od 1,6% u 2011. godini, visoke stope nezaposlenosti od 23,7% i pada prometa u trgovini na malo od 27,5% u odnosu na period pre krize, sužen je prostor za delovanje društava za osiguranje. Kao posledica ovih kretanja, ukupna premija osiguranja u 2011. godini beleži nominalan rast od svega 1,4%, odnosno realan pad, uz blagi oporavak u prvom kvartalu 2012. godine, kada je ostvaren njen i nominalan i realan rast.

Budući pravac sektora osiguranja zavisice od kapaciteta za uvećanje obima prodaje (specijalizacija za određene segmente osiguranja, promovisanje značaja osiguranja, poreske olakšice i dr.), sniženje troškova

sprovođenja osiguranja, fokusiranje društava za osiguranje na upravljanje rizicima i pripremu za nove regulatorne zahteve procene adekvatnosti kapitala.

POKAZATELJI RAZVIJENOSTI SEKTORA OSIGURANJA U SRBIJI

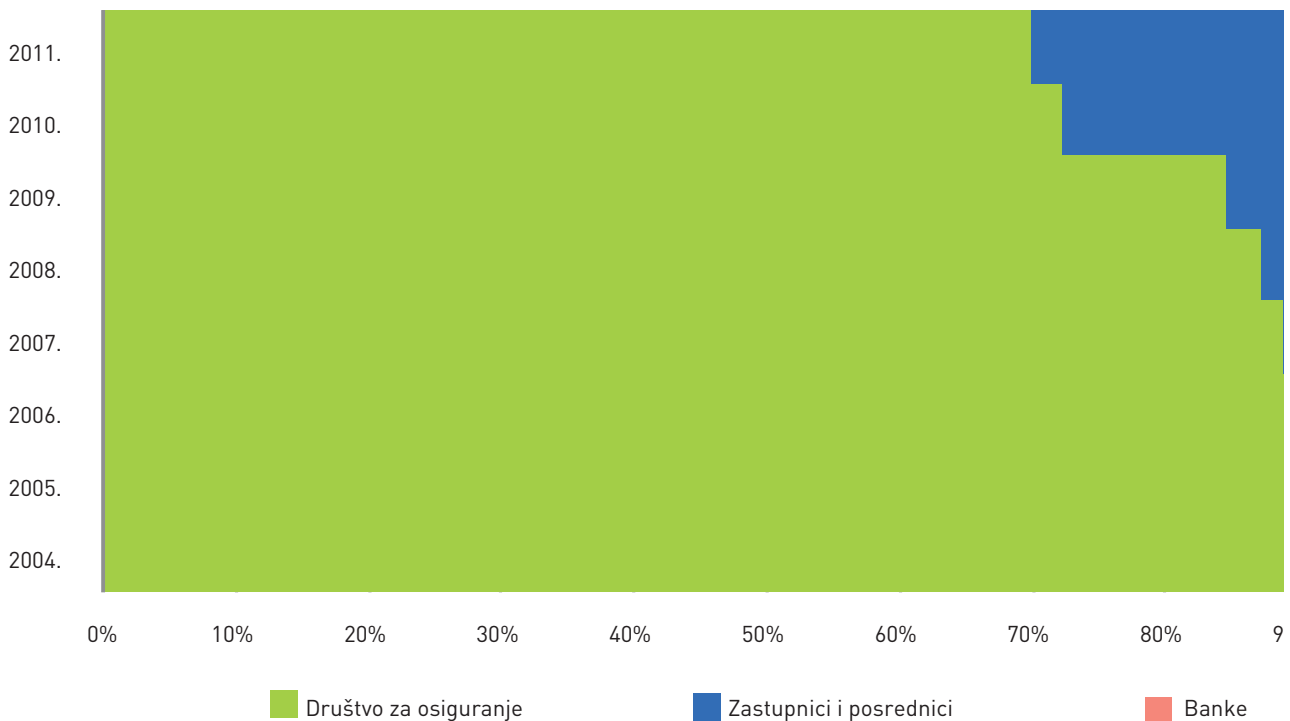
Sektor osiguranja u Srbiji je, prema pokazateljima razvijenosti (udeo ukupne premije u BDP-u – insurance penetration i ukupna premija po stanovniku – insurance density), i dalje nerazvijen i nalazi se znatno ispod proseka zemalja članica Evropske unije.

Naime, prema učešću premije u procenjenom bruto domaćem proizvodu za 2011. godinu Srbija je sa 1,8% (u 2004. god. 1,6%) na 65. mestu na svetu, dok ovaj pokazatelj za 27 zemalja članica Evropske unije iznosi čak 7,9% (grafikon 1).

Međutim, u poređenju sa zemljama regiona centralne i istočne Evrope, kao i sa grupom zemalja u razvoju, može se zaključiti da je Srbija na solidnoj poziciji, imajući u vidu da se nalazi ispred zemalja kao što su Rumunija i Turska.

Prema premiji po stanovniku u 2011. godini od 97 USD ili 75 evra (u 2004. god. 52 USD odnosno 38 evra)

Grafikon 2. PREMIJA PO KANALIMA DISTRIBUCIJE

Izvor: NBS

Srbija zauzima 66. mesto u svetu. Ovaj pokazatelj za 27 zemalja članica Evropske unije iznosi 2.716 USD, za zemlje regiona centralne i istočne Evrope 274 USD, a za zemlje u razvoju 109 USD.

Razvoj tržišta osiguranja u Srbiji meren rastom premije ukazuje na dalje usporavanje pozitivnih trendova. Ukupna premija u 2011. godini u odnosu na premiju u 2010. godini zabeležila je nominalni rast od 1,4% odnosno realni pad od 5,2%.

U ukupnom finansijskom sektoru pod nadzorom Narodne banke Srbije (banke, finansijski lizing, osiguranje, i dobrovoljni penzioni fondovi) osiguranje po bilansnoj sumi, kapitalu i broju zaposlenih zauzima drugo mesto sa učešćem u bilansnoj sumi od svega 4,4%.

STRUKTURA UČESNIKA NA TRŽIŠTU

U prvom tromesečju 2012. godine u Srbiji je poslovalo 28 društava za osiguranje, od kojih su 24 društva pružala usluge osiguranja, a 4 usluge reosiguranja. Od društava koja su se bavila poslovima osiguranja samo usluge životnih osiguranja pružalo je 7 društava, samo usluge neživotnih 11 društava, a usluge i životnih i neživotnih osiguranja 6 društava.

Posmatrano prema vlasničkoj strukturi, od 28 društava za osiguranje u prvom tromesečju 2012. godine, 21 društvo je u većinskom stranom vlasništvu, a 7 u većinskom domaćem vlasništvu. Procenjujući značajan potencijal rasta, strani investitori su, nakon izvrše-

ne stabilizacije sektora, iskazali veliko interesovanje za ulaganje u sektor osiguranja u Srbiji, o čemu svedoči i 13 greenfield licenci koje je NBS izdala od 2005. godine, kada je samo 5 društava bilo u većinskom stranom vlasništvu.

Koncentracija na tržištu merena Herfindahl Hirschman-ovim indeksom sa vrednošću 1110 je u prvom tromesečju 2012. godine bila umerena, sa tendencijom kontinuiranog smanjivanja, dok je u periodu od 2004. do 2006. godine tržište karakterisala visoka koncentracija.

U prodajnoj mreži, osim društava za osiguranje, učestvuje i 19 banaka, 78 pravnih lica, 106 preduzetnika i 13.378 fizičkih lica sa sertifikatom za zastupanje odnosno posredovanje. Nivo razvijenosti tržišta utiče i na strukturu prodajne mreže, pa je za tržišta u razvoju, kakvo je i Srbija, karakteristična velika zastupljenost tradicionalnih kanala prodaje – zaposlenih društava za osiguranje. U prilog tome govori i poređenje podataka o premiji pribavljenoj različitim kanalima distribucije - dok se 2004. godine gotovo celokupna premija odnosila na produkciju zaposlenih (93,7%), struktura premije po kanalima prodaje u 2011. godini značajno je drugačija. Iako zaposleni društava za osiguranje i dalje zauzimaju prvo mesto sa učešćem 69,8%, zastupnici i posrednici su svoj udeo povećali sa 6,3% u 2004. na 28,1%, dok je bankooosiguranje zastupljeno sa 2,1% (grafikon 2).

Sa daljim razvojem tržišta može se očekivati povećanje značaja zastupnika i posrednika i bankooosiguranja,

koje bi trebalo da prati razvoj životnih osiguranja povezanih sa kreditima banaka.

STRUKTURA IMOVINE I OBAVEZA DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE U SRBIJI

Bilansna suma društava za osiguranje povećana je u prvom tromesečju 2012. godine na 133,4 mlrd. dinara, i to za 10,1% u odnosu na isti period prethodne godine, a oko 4 puta je veća od bilansne sume na kraju 2004. godine.

U strukturi aktive društava za osiguranje, na kraju prvog tromesečja 2012. godine, kratkoročni finansijski plasmani predstavljali su 24,1%, potraživanja po premijama 12,1%, dugoročni finansijski plasmani 32,8%, a nekretnine 15,9%.

Struktura aktive se, u poređenju sa 2004. godinom, vidno poboljšala - smanjeno je učešće nekretnina sa 49,0% na 15,9% i povećano učešće finansijskih plasmana (kratkoročnih i dugoročnih) sa 22,8% na 56,5%.

U strukturi pasive na kraju prvog tromesečja 2012. godine tehničke rezerve iskazuju preovlađujuće učešće od 62,1%, a kapital i rezerve 25,7%. Tehničke rezerve u iznosu od 81,9 mlrd. dinara zabeležile su rast od 11,4% u odnosu na isti period 2011. godine.

Značajan pokazatelj rezultata preduzetih aktivnosti na stabilizaciji i uređivanju tržišta osiguranja je kretanje tehničkih rezervi i ukupne premije. Tehničke rezerve, koje služe za obezbeđenje zaštite interesa osigurani-ka odnosno blagovremene isplate šteta, rastu brže od premije osiguranja, a iznos tehničkih rezervi premašuje iznos premije, što je prvi put zabeleženo u 2009. godini (grafikon 3). Na kraju 2011. godine tehničke rezerve su čak sedam puta veće od iznosa tehničkih rezervi od 11,5 mlrd. dinara, koliko su iznosile na kraju 2004. godine.

STRUKTURA PORTFELJA

Ukupna premija u prvom tromesečju 2012. godine je iznosila 14,9 mlrd. dinara, što predstavlja porast od 3,9% u odnosu na isti period prethodne godine. U 2011. godini društva za osiguranje su ostvarila ukupnu premiju u visini od 57,3 mlrd. dinara, što je 2,5 puta više od 22,6 mlrd. dinara, koliko je iznosila premija u 2004. godini.

U strukturi premije u prvom tromesečju 2012. godine učešće neživotnih osiguranja iznosilo je 82,8%, dok se učešće životnih osiguranja dostiglo 17,2%. Struktura premije u prvom tromesečju 2012. godine je slična strukturi u istom periodu 2011. godine uz beleženje najvećeg učešća osiguranja od auto-odgovornosti u ukupnoj premiji od 27,6%, iza kojeg slede osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti i ostalih osiguranja imovine – imovinska osiguranja sa 27,3% i osiguranje motornih vozila – kasko sa 11,0%.

Efekti finansijske krize su se u prethodnom periodu odrazili na strukturu portfelja osiguranja, kroz manji pad učešća neobaveznih neživotnih osiguranja, kao što su imovinska osiguranja i osiguranje motornih vozila – kasko, dok je premija obaveznog osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila u većini perioda nastavila da beleži rast.

Segment životnih osiguranja, iako i dalje nedovoljno razvijen, u prethodnom periodu je, uprkos efektima krize beležio dinamičan rast i na kraju 2011. godine dostigao učešće u ukupnoj premiji od 17,4%. Premija životnih osiguranja, u poređenju sa 2004. godinom, porasla je gotovo šest puta i to sa 1,7 mlrd. dinara u 2004. na gotovo 10 mlrd. dinara na kraju 2011. godine, dok je matematička rezerva u istom periodu porasla 18 puta i to sa 1,7 na 30,7 mlrd. dinara. Broj novih ugovora zaključen tokom

Grafikon 3. KRETANJE PREMIJE I TEHNIČKIH REZERVU (u mlrd.)

Izvor: NBS

2011. godine povećan je za 4,4% u odnosu na 2010. godinu, a broj ugovora kod kojih je došlo do prestanka plaćanja osiguranja smanjen je u 2011. godini u poređenju sa prethodnom godinom. Tako je racio raskida smanjen sa 12,3% u 2010. na 9,9% u 2011. godini, a racio otkupa sa 5,0% na 4,1, što je pokazatelj stabilnosti tržišta životnih osiguranja uprkos poslovanju u otežanim ekonomskim uslovima.

OSIGURANJE OD PRIRODNIH KATASTROFA – NEDOVOLJNO RAZVIJEN SEGMENT TRŽIŠTA

Katastrofalni rizici predstavljaju rizike niske frekvencije i visokog intenziteta, tj. relativno retko se događaju, ali kada nastanu, štete su izrazito velike. Prema podacima Swiss Re, ukupne štete nastale usled katastrofalnih rizika u svetu u 2011. godini iznosile su 370 mlrd USD, od čega su troškovi osiguravača bili 116 mlrd USD. To je godina sa najvećim ukupnim štetama od kada se prate podaci, a druga najskuplja godina od kada se posmatraju troškovi osiguravača. U 2010. godini područja u regionu jugoistočne Evrope su najviše bila izložena rizicima poplave i zemljotresa, sa značajnim gubicima. Tako, na primer, šteta nastala kao posledica zemljotresa u Srbiji u martu 2010. godine iznosila je 143 mil. USD (više od 6.000 zgrada oštećeno, sa povređenima i ljudskim žrtvama). Takođe, šteta koju je nanela poplava u Bosni i Hercegovini iz juna 2010. godine iznosila je 87 mil. USD (4.000 poplavljenih domaćinstava); šteta koju je nanela poplava u Hrvatskoj i Sloveniji u septembru 2010. godine iznosila je 174 mil. USD (30.000 hektara oranica poplavljeno, veliki broj poplavljenih kuća, sa ljudskim žrtvama), a šteta usled poplave iz novembra/decembra 2010. godine koja je pogodila Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu i Albaniju iznosila je 456 mil. USD (3.400 ljudi ostalo bez kuća, sa ljudskim žrtvama).

Nasuprot svetskim trendovima i izloženosti regiona riziku zemljotresa, poplave i suše, osiguranje od katastrofalnih rizika je u Srbiji nerazvijeno, sa skromnih 0,9% učešća premije osiguranja od katastrofalnih rizika u ukupnoj premiji neživotnih osiguranja u 2011. godini. U cilju smanjenja posledica prirodnih nepogoda i obezbeđenja bolje zaštite, pre svega, poljoprivrednika, domaćinstava, malih i srednjih preduzeća, Srbija je pristupila regionalnom Projektu osiguranja od prirodnih nepogoda za jugoistočnu i centralnu Evropu (SECE CRIF) koji je pokrenula Svetska banka. Smisao ovog Projekta je obezbeđenje pouzdanog osiguranja od pomenutih rizika, po dostupnim cenama, što bi istovremeno doprinelo i razvoju sektora osiguranja. Cena bi, između ostalog, zavisila od postignute masovnosti prodaje – ilustracije radi, osiguranje stana od zemljotresa bi, po dosadašnjim procenama, iznosilo oko 2.500 dinara godišnje. S druge strane, Projekat bi imao značajnu ulogu u smanjenju fiskalne izlože-

nosti države prirodnim nepogodama, prenošenjem rizika od elementarnih nepogoda na sektor osiguranja i reosiguranja.

PREDSTOJEĆE AKTIVNOSTI

Aktivnosti NBS kao supervizora u oblasti osiguranja su u 2012. godini usmerene na dalje unapređenje zakonske regulative i njeno usaglašavanje sa regulativom EU iz oblasti osiguranja, saglasno Nacionalnom programu za integraciju Republike Srbije u EU. U tom smislu, a u daljem postupku usaglašavanja sa direktivama Evropske unije, u izradi je novi Zakon o osiguranju, sa novim rešenjima, pre svega, po sledećim pitanjima: povezana lica i kvalifikovano učešće, nadzor grupe društava za osiguranje, poslovanje ogranaka i obavljanje prekograničnog pružanja usluga, obaveza informisanja osiguranika, profesionalna tajna, ugovor o saradnji i razmena informacija, obaveštavanje od strane revizora, tehničke rezerve, redovno izveštavanje – praćenje poslovnog plana, prestanak dozvole za rad i „fit&proper“ kriterijumi, uvođenje okvira za adekvatnost kapitala po Solvency II. Pored toga, među značajnije planirane aktivnosti u toku 2012. godine spada usaglašavanje regulative iz osiguranja sa novim Zakonom o tržištu kapitala, kao i unapređenje limita osiguranih suma u osiguranju od auto-odgovornosti, saglasno Zakonu o obaveznom osiguranju u saobraćaju.

OSIGURANJE U SVETLU USLOVA ZA DALJI RAZVOJ

Imajući u vidu da, s jedne strane, razvoj sektora osiguranja zavisi od razvijenosti realnog okruženja, zatim od bruto domaćeg proizvoda, kupovne moći i kulturoloških odrednica koje determinišu dohodak koji će biti odvojen za obezbeđivanja ekonomske sigurnosti ili kao štednja (životno osiguranje), a da se, s druge strane, očekuje skroman realan rast BDP u 2012. godini, razvoj sektora osiguranja u Srbiji biće u visokom stepenu uslovljen stanjem u realnoj ekonomiji, ali će zavisiti i od spremnosti društava za osiguranje da razvijaju svoje usluge u segmentima tržišta sa potencijalom za razvoj, uz edukaciju potencijalnih osiguranika i unapređenje postupaka upravljanja rizicima. Oblasti poslovanja društava za osiguranje čiji značaj dolazi do izražaja u smislu daljeg stvaranja uslova za razvoj osiguranja su korporativno upravljanje, adekvatan sistem internih kontrola, unapređenje tehnika vrednovanja ulaganja i imovine, transparentnost i aktivnosti na razvoju kulture osiguranja, i to su oblasti koje bi trebalo da budu predmet kontinuiranog unapređenja od strane društava za osiguranje i u narednom periodu. Posebno treba istaći važnost doslednog poštovanja propisa iz oblasti obaveznog osiguranja u saobraćaju od strane društava za osiguranje, naročito u pogledu ažurnosti u isplati šteta, troškova sprovođenja osiguranja i primeni bonus-malus sistema.

Velike mogućnosti za razvoj tržišta osiguranja

Vladan Manić, generalni sekretar Udruženja osiguravača Srbije

Udruženje osiguravača Srbije je pravni sledbenik Udruženja osiguravajućih organizacija Jugoslavije koje su osnovale organizacije za osiguranje, februara 1968. godine. Trenutno, Udruženje ima 24 člana, od ukupno 28 osiguravajućih i reosiguravajućih društava koja posluju na srpskom tržištu. Pri tome, osiguravajuća društva koja se bave ili žele da se bave auto-odgovornošću moraju biti članice Udruženja, dok je kod ostalih primenjen princip dobrovoljnosti.

UOS je neprofitna organizacija koja obavlja poslove od zajedničkog interesa članova Udruženja, javna ovlašćenja koja su predviđena zakonom, poslove unapređenja i razvoja osiguranja i stručnog usavršavanja kadrova. Udruženje, između ostalog, propisuje i štampa obrasce zelene karte, koordinira rad osiguravajućih društava vezano za međunarodnu auto-odgovornost i štete nastale upotrebom motornih vozila u zemlji i inostranstvu, garantuje isplatu šteta trećim licima, vrši obradu odštet-

nih zahteva. Garantni fond Udruženja utvrđuje visinu doprinosa organizacija za osiguranje za obrazovanje sredstava, upravlja i koristi sredstva Garantnog fonda, prima, vrši procenu i likvidaciju odštetnih zahteva, isplatu naknade štete i ostvaruje regresne zahteve u vezi sa korišćenjem sredstava Garantnog fonda. Važnu funkciju Udruženje obavlja i preko Informacionog centra, koji je organizovan na osnovu Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju. Najvažnija uloga Informacionog centra je da obezbedi efikasnije ostvarivanje odštetnog zahteva u slučaju štete nastale upotrebom motornih vozila i primenu bonus/malus sistema.

Generalni sekretar Udruženja osiguravača Srbije je g. Vladan Manić.

Jedan od osnovnih ciljeva Udruženje jeste razvijanje srpskog tržišta osiguranja, kroz inicijative za donošenje i izmenu zakonskih i drugih propisa. Trenutno, u Srbiji postoji niz ograničavajućih zakonodavno-pravnih fakto-

Trenutno, građani Srbije izdvajaju oko 12 evra za polise životnog osiguranja, Hrvatske 75, Slovenije 320, dok je prosečna premija u državama Evropske unije čak 100 puta veća nego u Srbiji.

ra koji usporavaju dalji razvoj tržišta. Namera nam je da različitim aktivnostima utičemo na nadležne da usvajaju zakone kojim će usmeriti tržište osiguranja u pravcu razvoja, umesto da ga „guše“ i usporavaju. Primera radi, smatramo da bi država trebalo da reši neka statusna pitanja osiguravača, kao što je omogućavanje daljeg rada takozvanih kompozitnih osiguravajućih društava. Udruženje osiguravača Srbije se zalaže da, kao u razvijenim i zemljama EU, postojeća kompozitna društva nastave da rade kao do sada, a da ona koja će tek biti formirana budu osnovana ili samo kao društva za životno osiguranje ili samo kao društva za neživotno osiguranje. Trenutna situacija, sa dosta neizvesnosti, otežava rad i odluke osiguravajućih društava o ozbiljnijim investicijama. Pored toga, ako bi došlo do razdvajanja kompozitnih društava, moglo bi da se dogodi da neka društva obustave dalje bavljenje poslovima životnog osiguranja, jer je ono u ovom trenutku, zbog nerazvijenosti, opterećeno visokim troškovima i nije profitabilno. Moguće je čak i postepeno gašenje životnog osiguranja. Da li nam je to potrebno ako svi pričamo da želimo brži razvoj osiguranja? Suprotan scenario, za koji se mi zalažemo, podrazumeva regulatorne promene koje će unaprediti tržište životnog osiguranja, a ne gasiti ga iako je još u pvoju. Tu pre svega mislimo na podsticajne mere i poreske olakšice, a da su one moguće država je pokazala kod privatnih penzijskih fondova. Ubedeni smo, naime, da je značaj životnog osiguranja višestruk. Sa jedne strane, osnovna je potreba pojedinca da u neizvesnim uslovima obezbedi sebi i svojoj porodici preko potrebnu finansijsku stabilnost i sigurnost, a upravo je životno osiguranje siguran način da se takva budućnost obezbedi. Ne treba, međutim, zaboraviti ni pozitivne efekte koje životno osiguranje ima po ukupan ekonomski rast, kroz vraćanje novca u ekonomske tokove države. Time životno osiguranje postaje „motor“ ekonomskog razvoja države, jer dobija ulogu institucionalnog investitora koji pruža najkvalitetnije dugoročne izvore sredstava. Ta sredstva država može racionalno da koristi za finansiranje sopstvenog razvoja, posebno infrastrukturnih projekata. Zbog toga to tržište treba razvijati, a ne „gušiti“. Trenutno, građani Srbije izdvajaju oko 12 evra za polise životnog osiguranja, Hrvatske 75, Slovenije 320, dok je

prosečna premija u državama Evropske unije čak 100 puta veća nego u Srbiji.

Sličan primer lošeg odnosa države prema tržištu osiguranja i osiguravajućim društvima imamo i kod uvođenja obaveze osiguranja od auto-odgovornosti na račun Fonda za zdravstveno osiguranje. Obaveza je uvedena izmenama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju. Protiv smo ove odredbe jer smatramo da je procenat izdvajanja previsok. Primera radi, najveća društva za ove svrhe ne izdvajaju više od 2% iznosa bruto premije. Protiv smo i zato što u zakonu nije jasno navedeno na koje štete i od kada se ova izmena primenjuje. Zbog svega toga, smatramo da se ovoj odredbi pribeglo da bi se popunio budžet fonda za zdravstvo. Pitanje je, međutim, da li su osiguravajuće kuće te koje treba da pune državni budžet za zdravstvo? Pri svemu tome, premija osiguranja ostala je na istom nivou, što samo ide u prilog našoj tezi da je ovo dodatni namet osiguravačima!

Positivan primer u odnosu države prema osiguranju, imamo kod poljoprivrede. U pitanju je model obaveznog osiguranja koji je od strane Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede uveden kod subvencionisanih kredita za nabavku stoke. Po tom modelu, korisnici kredita imaju stoprocentnu subvencionisanu godišnju stopu premije osiguranja. Ta vrsta osiguranja je trenutno regulisana uredbama, ali očekujemo da to bude pretočeno i u odgovarajuća zakonska rešenja, što će dati dodatni impuls razvoju ove vrste osiguranja. Potencijal je veliki. Primera radi, u Srbiji je osigurano oko 8% obradivog zemljišta, dok polise osiguranja ima tek 3% registrovanih gazdinstava. U razvijenim državama osigurava se i do 90% onih koji žive od poljoprivrede! To znači da niko od njih ne mora da gleda u nebo prilikom računice da li mu je i koliko posao isplativ, što radi prosečan srpski poljoprivrednik. Ako se zna da u Srbiji od poljoprivrede živi skoro dva miliona ljudi, da imamo oko 450.000 registrovanih gazdinstava, a da smo u 2011. godini imali 11.548 zaključenih polisa i 1.487 sklopljenih ugovora o osiguranju životinja, lako je zaključiti o kakvim potencijalima govorimo. Ujedno, to je i dobra prilika za državu da na delu pokaže da radi na razvoju tržišta osiguranja, na korist svih.

Kompanija Dunav osiguranje – lider na domaćem tržištu osiguranja

Kompanija Dunav osiguranje i u poslednjoj deceniji zauzima lidersku poziciju na domaćem tržištu osiguranja, o čemu govore pre svega odlični poslovni rezultati.

Poslovanje prema visokim standardima struke, značajna uloga kompanije u privrednom životu Srbije, poverenje klijenata i pre svega visoka efikasnost u isplati šteta poslednjih godina još su više učvrstili Dunav osiguranje na vodećoj poziciji, bez obzira na sve brojniju i jaču konkurenciju. O tome najbolje govore odlični poslovni rezultati postignuti u 2011. godini, uprkos neizvesnoj ekonomskoj klimi.

Tokom uspešne 2011. godine, nastavljen je trend porasta, a brojke govore da je učešće Kompanije Dunav osiguranje u ukupnoj premiji društava za osiguranje u Srbiji poraslo na 26,9%, čime je naša kuća ostala na prvom mestu među osiguravajućim društvima, sa ukupnom premijom od oko 15,5 milijardi dinara.

Dunav osiguranje zauzima vodeću poziciju u svim vidovima imovinskih osiguranja, pa je tako vidljiv konstantan rast u poslednjih nekoliko godina kod ove vrste osiguranja. Tako je u 2011. godini učešće Kompanije na tržištu imovinskih osiguranja 44,5%, dok je u prethodnoj godini taj procenat iznosio 43,5%.

U isplati naknade šteta ostvaren je takođe izuzetan rezultat, što je za klijente i najvažnije. U toku 2011. godine broj prijavljenih šteta bio je 119.763, od čega 7.488 se odnosi na oblast životnog, a 112.275 na oblast neživotnog osiguranja. Za isplaćivanje odšteta je izdvojeno 7.052.112 hilj. dinara. Neto dobit Kompanije povećana je na 268.806 hilj. dinara.

Ponudu Kompanije čini više od 90 proizvoda svih vrsta osiguranja, među kojima su: osiguranje imovine, lica, motornih vozila, transporta, poljoprivrede i useva, osiguranje od odgovornosti i putna osiguranja. Principi kojima se vodimo tokom poslovanja su vrhunski kvalitet usluga i stalna inovacija ponude, pa zato i nudimo široki spektar proizvoda za prevenciju i pokriće rizika.

Kompanija Dunav osiguranje pokriva teritoriju cele Srbije razgranatom mrežom svojih poslovnica, koja se sastoji od 29 glavnih filijala osiguranja, 27 poslovnica, 68 ekspozitura i 9 filijala u Bosni i Hercegovini.

Lidersku poziciju Kompanije Dunav osiguranje dodatno obezbeđuje zaokružen sistem „Dunav grupe” u okviru koje posluje i sedam članica preduzeća, koja takođe posluju sve uspešnije:

Dunav Stockbroker klijentima pruža usluge u procesu privatizacije, emitovanja dužničkih i vlasničkih hartija od vrednosti, izradi analiza, davanju ponuda za preuzi-

manje, kao i ostale usluge vezane za finansijsko tržište. U 2011. godini poslovao je uspešno, zaokružena je i vlasnička struktura, tako da je sada Kompanija Dunav osiguranje 100% vlasnik Dunav Stockbrokera.

Dunav dobrovoljni penzijski fond je od osnivanja lider na tržištu penzijskih fondova u Srbiji i takođe ima odlične rezultate. Broj penzija koje se mesečno isplaćuju porastao je sa 12 na 20. U 2011. godini zaključeno je 7.765 novih ugovora.

Dunav banka predstavlja najmlađu članica Dunav sistema i važnog partnera na poslovima bankosiguranja. U decembru 2011. godine je uspešno okončala četvrtu emisiju akcija javnom ponudom, čime je povećala svoj kapital za 61,8 miliona dinara. Mreža Dunav banke je proširena za još četiri nove ekspoziture i tri prodajna mesta.

Dunav auto u svom okrilju ima 92 Dunav centra i tehničkih servisa u kojima se pruža najkvalitetnija usluga tehničkog pregleda i održavanja motornih vozila. Konstantno širi svoju mrežu, pa je tako 2011. godinu završio sa 85 tehničkih servisa.

Dunav re je akcionarsko društvo za reosiguranje koje predstavlja najvećeg reosiguravača u Srbiji i vodeći je u regionu. Uspešno obavlja funkciju reosiguravajuće zaštite osiguravajućih rizika svojih cedenata, uz uvažavanje opštih ekonomskih načela i načela struke reosiguranja i nastavlja trend pozitivnih rezultata poslovanja.

Dunav turist je preduzeće za obavljanje turističke i ugostiteljske delatnosti u zemlji i inostranstvu. Od otvaranja obnovljenog i rekonstruisanog Odmarališta "Dunav" u srcu Zlatibora, značajno aktivira svoju delatnost. U ovom jedinstvenom turističkom objektu su od svečanog otvaranja do danas zabeležena ukupno 5.582 noćenja, 1.974 gosta.

Dunav osiguranje Banjaluka je jedno od vodećih osiguravajućih društava u Bosni i Hercegovini, drži ubedljivu drugu poziciju kada je tržišno učešće u Republici Srpskoj u pitanju, beleži pozitivne finansijske rezultate, odnosno nastavlja trend porasta.

Kompanija Dunav osiguranje o bezbeduje visok nivo sigurnosti za preuzete rizike, jer održava početni fond sigurnosti, raspolaže garantnim rezervama, permanentno uvećava broj osiguranika, obezbeđuje, posredstvom akcionarskog društva Dunav re, potpunu i kvalitetnu reosiguravajuću zaštitu kod najbolje rangiranih inostranih reosiguravača i obezbeđuje stalnu likvidnost i najviši bonitet. **Kao Kompanija sa značajnim kapitalom sigurno i puzdan partner svim našim sadašnjim i budućim klijentima.**

Slabiji od evropskog proseka, sa potencijalom za značajan rast

Sektor osiguranja u Srbiji je i dalje nerazvijen i nalazi se znatno ispod proseka zemalja članica Evropske unije, kao i zemalja centralne i istočne Evrope. Razlozi za ovakvo stanje su višestruki, ali među najznačajnije treba svrstati stanje u privredi, slab privredni rast, relativno niži životni standard stanovništva, nerazvijenu kulturu i tradiciju osiguranja i needukovanost osiguranika i potencijalnih osiguranika. Ovakva situacija, sa druge strane, može ukazati na značajan potencijal rasta tržišta, što će u najvećoj meri zavisiti od privrednog rasta i rasta životnog standarda u budućem periodu

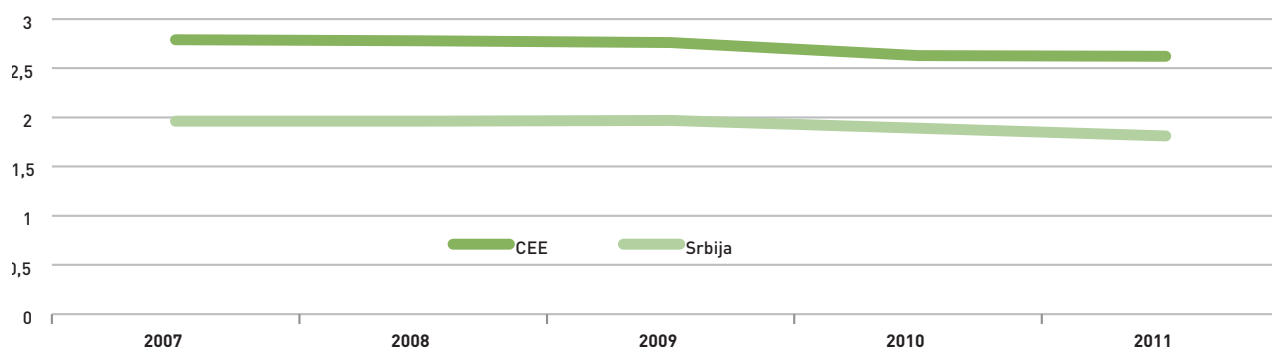
U Srbiji je na kraju 2011. poslovalo 28 društava za osiguranje, od čega se četiri bavilo reosiguranjem. Od 24 društva koja se bave osiguranjem, šest su kompozitna društva (bave se i životnim i neživotnim osiguranjem), sedam se bavi životnim, a 11 neživotnim osiguranjem.

Od ukupno 28 društava, 21 društvo je u većinskom stranom vlasništvu. U tim društvima je na kraju 2011. radilo gotovo 11.300 zaposlenih. Iako je broj društava za osiguranje porastao sa 20 u 2007. na 28 u 2011, ukupan volumen tržišta kao i relativni pokazatelji razvoja na kraju 2011. ukazuju da u tom periodu u Srbiji nije napravljen značajan iskorak u pogledu rasta i razvoja, što je u velikoj meri bilo prouzrokovano sveopštom ekonomskom krizom.

I DALJE ISPOD PROSEKA

Sektor osiguranja u Srbiji je i dalje nerazvijen i nalazi se znatno ispod proseka zemalja članica Evropske unije (EU), kao i zemalja centralne i istočne Evrope (CEE). U prilog tome govore pokazatelji razvijenosti tržišta osiguranja, kao što su odnos ukupne premije i bruto domaćeg proizvoda i ukupna premija po stanovniku, koji su u Srbiji na znatno nižem nivou u odnosu na zemlje EU i CEE. Razlozi za ovakvo stanje su višestruki, ali među najznačajnije treba svrstati stanje u privredi, slab privredni rast, relativno niži životni standard stanovništva, nerazvijenu kulturu i tradiciju osiguranja i needukovanost osiguranika i potencijalnih osiguranika. Ovakva situacija, sa druge strane, može ukazati na značajan potencijal rasta tržišta osiguranja u Srbiji, što će u najvećoj meri zavisiti

Učešće ukupne premije u BDP-u (u %)

Posle značajnog rasta u 2007. i 2008, kao i u drugim zemljama iz regiona, svetska ekonomska kriza je prouzrokovala pad ukupne premije u 2009. Taj pad je nastavljen u 2010, dok se blag oporavak uočava tokom 2011.

od privrednog rasta i rasta životnog standarda u budućem periodu.

Učešće ukupne premije u ukupnom bruto domaćem proizvodu u Srbiji iznosilo je oko 1,81% u 2011, za razliku od CEE zemalja gde je bila 2,62%. Ukupna premija po stanovniku u Srbiji je u 2011. bila 74 evra, a u CEE zemljama u proseku 209 evra. Još značajniji raskorak se uočava poređenjem sa tržištem zapadne Evrope gde je ukupna premija po stanovniku na nivou od oko 2.150 evra, dok je odnos ukupne premije osiguranja i bruto domaćeg proizvoda iznosio oko 7,93% u 2011.

Posle značajnog rasta u 2007. i 2008, kao i u drugim zemljama regiona, svetska ekonomska kriza je prouzrokovala pad ukupne premije u 2009. Taj pad je nastavljen u 2010, dok se blag oporavak uočava tokom 2011. Ovo kretanje je usklađeno sa kretanjem BDP koji je drastično pao u 2009. uz blaži pad u 2010. i blag oporavak i rast u 2011. Kretanje premije neživotnog osiguranja prati kretanje ukupne premije, dok premija životnih osiguranja konstantno raste. Iako je ukupna premija osiguranja znatnije smanjena u 2009. i 2010. ovaj pad je delimično ublažen blažim padom premije obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti, koje ima visoko učešće osiguranja u premiji neživotnih osiguranja. Blaži pad premije auto-odgovornosti se može objasniti pre svega neelastičnom tražnjom i visokim stepenom regulacije cena obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti. Konstantan rast premije životnog osiguranja može se objasniti veoma niskim stepenom razvoja ove vrste osiguranja, tako da kriza nije imala toliko značajan uticaj na ovaj segment tržišta osiguranja.

Ukupna premija osiguranja obuhvata premiju neživotnog osiguranja u iznosu od 464 miliona evra (82,56%) i premiju životnog osiguranja u iznosu od 98 miliona evra (17,44%). Na tržištu Srbije premija neživotnog osiguranja ima znatno veće učešće u ukupnoj premiji osiguranja u poređenju sa zemljama EU i CEE (CEE: 63%, razvijene EU zemlje: 40%). Ovakva segmentacija tržišta u Srbiji je

Odabrani pokazatelji

Podaci za 2011. godinu	Srbija	Hrvatska	Mađarska	Rumunija	Bugarska
BDP u mlrd. evra	30,3	45,3	90,5	134	38,5
Populacija u milionima	7,1	4,4	9,9	21,4	7,5
Ukupna premija u milionima evra	562	1.230	2.940	1.880	830
Premija po stanovniku	79	279	294	88	110
Učešće premije životnog osiguranja u ukupnoj premiji	17%	27%	54%	22%	16%
Učešće premije u BDP-u	1,81%	2,72%	3,25%	1,40%	2,16%
Broj društava za osiguranje	28	27	32	-	34
Učešće najveće 3 kompanije u ukupnoj premiji osiguranja	63%	53%	43%	37%	36%

Odgovorno uz Vas

Nakon skoro decenije uspešnog poslovanja u Srbiji, Eurobank danas predstavlja dvanaestog po veličini investitora u Srbiji* i jednu od najsnažnijih bankarskih institucija po kapitalu. Kontinuirano radeći na unapređenju svoje ponude kako bi poslovala u skladu sa zahtevima tržišta, Eurobank istovremeno pokazuje izuzetnu odgovornost prema zajednici u kojoj posluje

Eurobank poseduje nacionalnu pokrivenost svoje poslovne mreže, sa preko 100 filijala i poslovnih centara u kojima 1.500 zaposlenih izlazi u susret potrebama više od 900.000 klijenata. O strateškoj posvećenosti Eurobanke srpskom tržištu, najrečitije govori podatak da je banka vlasnik „Eurobank centra“, poslovnog sedišta u samom srcu Beograda, u koji je investirano 34 miliona evra. Eurobank centar je jedina poslovna zgrada u Srbiji koja je sertifikovana od strane Evropskog instituta za dizajn i invaliditet zbog svoje prilagodjenosti radu i servisiranju osoba sa invaliditetom. Pored Centra, banka u vlasništvu ima više od 16.000m² poslovnog prostora na najekskluzivnijim lokacijama širom Srbije.

Zajedno sa povezanim kompanijama EFG Lizing, EFG Property Services, EFG Business Services, Eurobank nudi široki asortiman standardnih i inovativnih bankarskih proizvoda i usluga svojim klijentima, fizičkim i pravnim licima.

“GO INTERNATIONAL”

Kako bi doprinela jačanju trgovinskih veza u regionu istočnog Mediterana i jugoistočne Evrope, Eurobank je bila domaćin multilateralnog foruma “Go International” u Beogradu, koji je za cilj imao ostvarivanje poslovnih kontakata između predstavnika 300 kompanija iz Srbije, Grčke, Crne Gore, Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Mađarske i Rusije i koji je omogućio skoro 2.000 sastanaka predstavnicima privrede i sklapanje novih poslova. Prvi “Go International” održan je na Kipru (2010), dok je Beograd bio domaćin narednog skupa oktobra 2011. godine, sa ciljem da se Srbija pozicionira kao regionalni lider u unapređenju trgovinskih i ekonomskih veza.

Posvećenost privredi Srbije i njenoj izvoznoj orijentaciji Eurobanka je pokazala i podrškom prvoj konferenciji

namenjenoj izvoznici „Eurobank EFG EXPO“, održanoj marta 2011. godine.

PODRŠKA ZAJEDNICI U KOJOJ USPEŠNO POSLUJE

Društveno odgovorno poslovanje integralni je deo Eurobank od samog osnivanja. Tokom 2006. godine formiran je sveobuhvatni DOP program pod nazivom „Investiramo u evropske vrednosti“ u koji je do danas uloženo više od 3,6 miliona evra u projekte podrške obrazovanju, kulturi, zdravstvu, zaštiti životne sredine i socijalnoj inkluziji. Poštujući osnovne principe društveno odgovornog poslovanja, banka je svoj DOP program koncipirala tako da pomoć usmeri na delove društva kojima je ona najpotrebnija, težeći da sve aktivnosti budu dugoročne i pomognu u rešavanju nekog gorućeg problema.

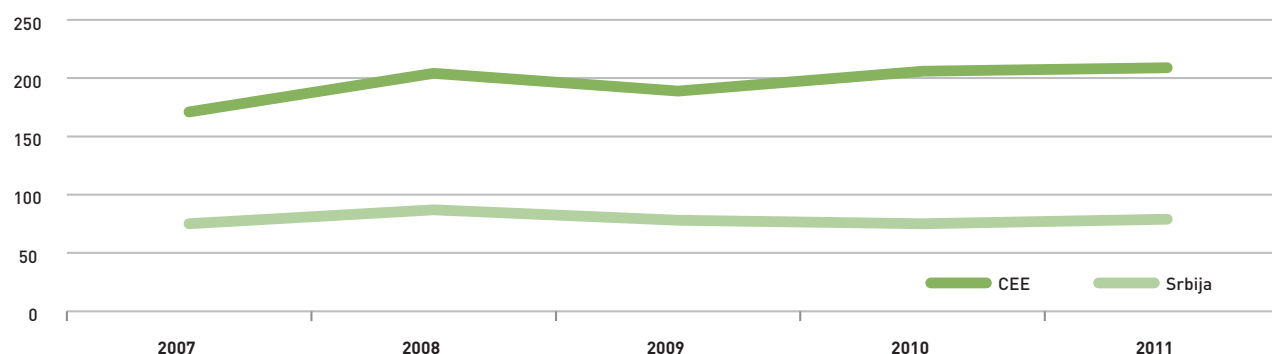
Zajedno sa svojim klijentima, banka je prepoznala značaj ulaganja u projekte poput „Velikog srca“, koji investiraju u budućnost najmlađih i samo kroz ovaj projekat pomogla da više od 8.000 mališana iz čitave Srbije dobije radosno mesto za igru i druženje. Putem projekta „Veliko srce“, koji se sprovodi u saradnji sa Fondacijom „Ana i Vlade Divac“, do sada je renovirano 11 igrališta u državnim vrtićima širom Srbije.

NAGRADE I PRIZNANJA

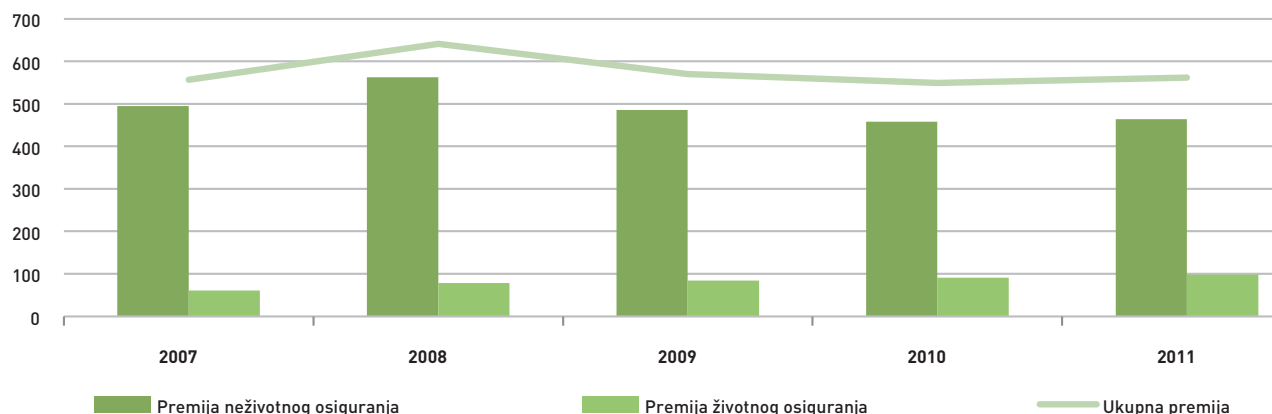
Eurobank je dobitnik mnogobrojnih nagrada za aktivnosti u oblasti društveno odgovornog poslovanja, među njima i najprestižnije – Virtus za doprinos na nacionalnom nivou. Pored glavnog priznanja u 2010, Eurobanka je bila laureat Virtusa prethodnih godina, za projekte iz oblasti saradnje sa lokalnim zajednicama i organizacijama civilnog društva. Projekat „Investiramo u evropske vrednosti“ nagrađen je i od strane Privredne komore Srbije, magazina „Biznis“, kao i nagradom Kluba privrednih novinara.

* Prema podacima SIEPA-e, 500 miliona evra investicija

Premija osiguranja po glavi stanovnika (u evrima)

Premija osiguranja u periodu 2007 - 2011. (u milionima evra)

posledica nižeg životnog standarda u odnosu na zemlje EU i CEE, što utiče na nisku razvijenost tržišta životnog osiguranja i ukazuje na mogućnosti razvoja tržišta životnog osiguranja u Srbiji, čija je premija u blagom rastu od 2007.

STRUKTURA PREMIJA

U strukturi premije neživotnog osiguranja najznačajnije učešće ima obavezno osiguranje od auto-odgovornosti (39,54%). Na tržištu osiguranja od auto-odgovornosti postoji visok stepen državne regulacije. Tokom 2011. uveden je „bonus-malus“ sistem sa ciljem podsticanja opreznijeg ponašanja vozača. Takođe, primetna je i relativno visoka koncentracija tržišta, budući da i pored velikog broja kompanija koje se bave prodajom osiguranja od auto-odgovornosti tri najveće kompanije čine 55% tržišta.

Na tržištu osiguranja u Srbiji postoji relativno visok stepen koncentracije tržišta (učešće najvećih osiguravajućih kompanija na tržištu je visoko). To je posledica razvoja tržišta u prošlosti i značajne uloge velikih društvenih i državnih preduzeća, ali i veličine tržišta budući da ne postoji prostor za razvoj velikog broja osiguravajućih kompanija. U 2010. učešće najveće tri osiguravajuće kompanije na tržištu neživotnog osiguranja u Srbiji je

iznosilo 67,85% (CEE: 58,85%), dok je na tržištu životnog osiguranja učešće najveće tri kompanije bilo 71,72% (CEE: 60,60%). U 2011. tri najveće kompanije: Dunav, Delta Generali i DDOR u ukupnoj premiji učestvuju sa oko 63,1%. U periodu od 2007-2011. može se uočiti blag pad koncentracije na tržištu, što ukazuje na povećanje konkurentnosti tržišta tokom poslednjih pet godina.

Bitno je napomenuti da finansijsko tržište u Srbiji karakteriše visoka bankocentričnost koja ukazuje sa jedne strane na nerazvijenost i plitkost finansijskog sektora, a sa druge strane ukazuje potencijalno na prostor za razvoj sektora osiguranja. Učešće aktive sektora osiguranja u ukupnoj aktivi finansijskog sektora u 2011. je 4,4%, i od 2007. beleži tendenciju vrlo blagog rasta.

SEKTOR OSIGURANJA U ODNOSU NA ZEMLJE U OKRUŽENJU

U odnosu na izabrane zemlje u okruženju (Hrvatska, Mađarska, Bugarska, Rumunija) sektor osiguranja Srbije je i u apsolutnim i relativnim merama najmanji, sa izuzetkom možda Rumunije koja je po relativnim pokazateljima razvoja možda slabije razvijeno tržište osiguranja.

U odnosu na zemlje u okruženju, karakteristično je i to što je sektor osiguranja u Srbiji najkoncentrisaniji,

iako sa druge strane postoji relativno veliki broj društava za osiguranje u odnosu na veličinu tržišta.

Jedan od bitnih pokazatelja razvijenosti sektora osiguranja je učešće premije životnog osiguranja u ukupnoj premiji osiguranja. Može se primetiti da je ovaj pokazatelj na niskom nivou u Srbiji u odnosu na zemlje okruženja, izuzimajući Bugarsku u kojoj je ovaj pokazatelj niži. Može se očekivati da će u narednom periodu sektor životnog osiguranja ostvarivati brži rast i da će se njegovo učešće u ukupnoj premiji osiguranja približavati učešću koje imaju druge zemlje iz regiona. Treba istaći da u Srbiji nije dozvoljena prodaja tzv. "unit linked" proizvoda, specifične vrste investicionih proizvoda koje prodaju društva za životno osiguranje, što je jedan od faktora značajnog rasta i većeg učešća ove vrste osiguranja u ostalim zemljama, naročito na tržištu Mađarske.

Slično prethodno navedenom pokazatelju razvijenosti sektora osiguranja u Srbiji, i premija po stanovniku je na najnižem nivou, s tim što je ta razlika značajno veća u odnosu na Hrvatsku i Mađarsku. Isto to se može zaključiti i prema učešću premije u bruto društvenom proizvodu, koje je niže od nivoa koje ostvaruju druge zemlje iz regiona, osim Rumunije.

I u Srbiji, kao i u zemljama u okruženju, veliko je prisustvo i učešće društava u stranom vlasništvu, koji zajedno drže više od polovine ukupnog tržišta. Ipak u Srbiji,

Na tržištu osiguranja u Srbiji postoji relativno visok stepen koncentracije tržišta. To je posledica razvoja tržišta u prošlosti i značajne uloge velikih društvenih i državnih preduzeća, ali i veličine tržišta, budući da ne postoji prostor za razvoj velikog broja osiguravajućih kompanija

kao i u Hrvatskoj, prisutno je i dalje državno vlasništvo u najvećoj kompaniji na tržištu na kraju 2011. Za razliku od Hrvatske, koja je odlučila da proda svoje najveće osiguranje, Croatia osiguranje, Srbija i dalje ne menja strategiju u pogledu Dunav osiguranja.

CIP - KATALOGIZACIJA U PUBLIKACIJI
NARODNA BIBLIOTEKA SRBIJE, BEOGRAD

336.71(497.11)"2001/2011"

BANKE I OSIGURANJA U SRBIJI 2001-2011 :
POREĐENJE SA ZEMLJAMA U REGIONU / [GLAVNI I
ODGOVORNI UREDNIK BILJANA STEPANOVIĆ]. -
BEOGRAD : BUSINESS INFO GROUP, 2012 (BEOGRAD
: POLITIKA). - 113 STR. : GRAF. PRIKAZI,
TABELE ; 28 CM

TIRAŽ 5.000.

ISBN 978-86-89139-02-0

A) БАНКЕ - СРБИЈА - 2001-2011
COBISS.SR-ID 192457996

СРБИЈА

ЗА ОСИГУРАЊЕ У БЕОГРАДУ

УОС

Удружење осигуравача Србије

Association of Serbian Insurers

Милентија Поповића 5-6/II

11070 Београд

тел: +381 (0) 11 2927 900

office@uos.rs, www.uos.rs

Први познати случај осигурања у Србији је из октобра 1839 године. Тада је један трговац из Београда, г. Зубан, осигурао кућу и све у њој на суму од 175 талира, код Тршћанског осигуравајућег друштва. После само неколико дана, Зубанова кућа изгорела је до темеља, а власнику је исплаћена комплетна сума.

Прво страно друштво које је добило дозволу за отварање представништва било је бечки Анкер, које је почело да ради 1861. године и бавило се само осигурањем живота.

Марта 1892. године Србија добија Закон о осигуравајућим друштвима, чији је циљ био правно регулисање рада осигуравајућих друштава.

Прва домаћа осигуравајућа кућа, Београдска задруга, добија дозволу за рад 1897. године. Један од оснивача био је и Ђорђе Вајферт.

1945. године основан је Државни завод за осигурање и реосигурање, чиме послови осигурања прелазе у руке државе. До 1947. гасе се све приватне осигуравајуће компаније.

Уочи Другог светског рата, у Краљевини Југославији радило је 28 осигуравајућих компанија, колико их има и данас.

Удружење осигуравача Србије је правни следбеник Удружења осигуравајућих организација Југославије које је основано фебруара 1968. године.

Чланице удружења су осигуравајућа и реосигуравајућа друштва која послују на српском тржишту. Тренутно Удружење осигуравача Србије има 24 члана.

Удружење је непрофитна организација која се бави повереним јавним овлашћењима и пословима унапређења и развоја осигурања.

